

ಹಸ್ತೌ ರುರುಹತುಸ್ತಸ್ಯ ನಾನಾಕರ್ಮಚಿಕೀರ್ಷಯಾ |
ತಯೋರ್ದು ಬಲಮಿಂದ್ರಶ್ಚ ಆದಾನಮುಭಯಾಶ್ರಯಮ್ || ೨೪ ||

ಗತಿಂ ಜಗೀಷತಃ ಪಾದೌ ರುರುಹಾತೇಽಭಿಕಾಮಿಕಾಮ್ |
ಪದ್ವ್ಯಾಂ ಯಜ್ಞಃ ಸ್ವಯಂ ಹವ್ಯಂ ಕರ್ಮಭಿಃ ಕ್ರಿಯತೇ ನೃಭಿಃ || ೨೫ ||

ನಿರಭಿದ್ಯತ ಪಿಶೋ ವೈ ಪ್ರಜಾನಂದಾ ಮೃತಾರ್ಥಿನಃ |
ಉಪ್ಪು ಆಸೀತ್ಪ್ರಾಮಾಣಾಂ ಪ್ರಿಯಂ ತದುಭಯಾಶ್ರಯಮ್ || ೨೬ ||

ಉತ್ಸಿಸ್ತಕ್ಷೋರ್ಧಾರ್ತುಮಲಂ ನಿರಭಿದ್ಯತ ವೈ ಗುದಮ್ |
ತತಃ ಪಾಯುಸ್ತತೋ ಮಿತ್ರ ಉತ್ಸರ್ಗ ಉಭಯಾಶ್ರಯಃ || ೨೭ ||

ಅಸಿಸೃಪ್ನೋಃ ಪುರಃ ಪುರ್ಯಾ ನಾಭಿದ್ವಾರಮಪಾನತಃ |
ತತ್ರಾಪಾನಸ್ತತೋ ಮೃತ್ಯುಃ ಪೃಥಕ್ತಮುಭಯಾಶ್ರಯಮ್ || ೨೮ ||

ಆದಿತ್ಯೋರಸ್ತಪಾನಾನಾಮಾಸನ್ ಕುಕ್ಷಂತ್ರನಾಡಯಃ |
ನದ್ಯಃ ಸಮುದ್ರಾಶ್ಚ ತಯೋಸ್ತುಷ್ಟಿಃ ಪೃಷ್ಠಸ್ತದಾಶ್ರಯೇ || ೨೯ ||

ನಿದಿಧ್ಯಾಸೋರಾತ್ಮಮಾಯಾಂ ಹೃದಯಂ ನಿರಭಿದ್ಯತ |
ತತೋ ಮನಸ್ತತಶ್ಚಂದ್ರಃ ಸಂಕಲ್ಪಃ ಕಾಮ ಏವ ಚ || ೩೦ ||

ನಾನಾಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಅವನ ಕೈಗಳು ಮೂಡಿದವು. ಆ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಹಸ್ತೇಂದ್ರಿಯವೂ ಅದರ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯಾದ ಇಂದ್ರನೂ ಪ್ರಕಟನಾದನು. ಆ ಇಬ್ಬರ ಆಶ್ರಯ ದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ - ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕರ್ಮವೂ ಪ್ರಕಟ ವಾಯಿತು. || ೨೪ || ಅವನಿಗೆ ಬಯಸಿದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾದಾಗ ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳು ಮೂಡಿ ದವು. ಚರಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಚರಣೇಂದ್ರಿಯದ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ದೇವತೆ ಯಾದ ಯಜ್ಞಪುರುಷ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಡಿಗೆಯೆಂಬ ಕರ್ಮವು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯನು ಇದೇ ಚರಣೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಯಜ್ಞ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೨೫ || ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಸಂತಾನ, ರತಿಸುಖ, ಸಂತತಿಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಭೋಗ ಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸ ಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಉಂಟಾದಾಗ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪೇಂದ್ರಿಯವೂ ಅದರ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಹಾಗೂ ಇವೆರಡನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಕಾಮಸುಖವು ಉಂಟಾ ಯಿತು. || ೨೬ || ಆತನಿಗೆ ಮಲತ್ಯಾಗದ ಇಚ್ಛೆಯಾದಾಗ ಗುದದ್ವಾರ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಯು- ಇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಮಿತ್ರದೇವತೆಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದರು. ಇವೆರಡ ರಿಂದಲೇ ಮಲತ್ಯಾಗದ ಕ್ರಿಯೆಯು ನಡೆಯುವುದು. || ೨೭ || ಬಳಿಕ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಿಗೆ ಒಂದು ದೇಹದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆ ಉಂಟಾಗಲು, ಆಗ ಹೊಕ್ಕಳಿನ ದ್ವಾರವು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅಪಾನವೂ, ಮೃತ್ಯು ದೇವತೆಯೂ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಣವಾನ್ಗಳ ಆಗಲಿಕೆ ಅಂದರೆ ಮೃತ್ಯುವು ಆಗುವುದು. || ೨೮ || ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಿಗೆ ಅನ್ನ-ಪಾನೀಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾದಾಗ ಹೊಟ್ಟೆಯೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಾನವು, ಕರುಳು-ನರಗಳೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಉಂಟಾದುವು. ಜೊತೆಗೇ ಹೊಟ್ಟೆಯ ದೇವತೆ ಸಮುದ್ರವೂ, ನಾಡಿಗೆ ದೇವತೆ ನದಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ಶುಷ್ಕ ಮತ್ತು ವೃಷ್ಟಿ ಇವೆರಡೂ, ಅವುಗಳ ಆಶ್ರಿತ ವಿಷಯಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. || ೨೯ || ಬಳಿಕ ಆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡಲು ಬಯಸಿದಾಗ ಹೃದಯವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವುಂಟಾಯಿತು. ಅದ ರಿಂದ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವೂ, ಅದರ ದೇವತೆಯಾದ ಚಂದ್ರನೂ ಮತ್ತು ವಿಷಯ ಕಾಮನೆ-ಸಂಕಲ್ಪಗಳೆಂಬ ವಿಷಯಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನ ವಾದುವು. (ಹೀಗೆ ಸಮಷ್ಟಿರೂಪವಾದ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆಧಿದೈವಿಕ, ಆಧಿಭೌತಿಕಗಳೆಂಬ ಭೇದಾನುಸಾರ ವ್ಯಷ್ಟಿ ರೂಪವಾಗಿ ಅವಯವಗಳು ಉಂಟಾದುವು. ಇನ್ನು ಅವುಗಳ ಅಂಶಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು.) || ೩೦ || ಆ

ಶ್ವರ್ಮಮಾಂಸದುಧಿರಮೇದೋಮಜ್ಜಾಸ್ಥಿಧಾತವಃ ।

ಭೂಮ್ಯುಪ್ತೇಜೋಮಯಾಃ ಸಪ್ತ

ಪ್ರಾಣೋ ವೈರೋಮಾಂಸುವಾಯುಭಿಃ ॥ ೩೦ ॥

ಗುಣಾತ್ಮಕಾನೀಂದ್ರಿಯಾಣ ಭೂತಾದಿಪ್ರಭವಾ ಗುಣಾಃ ।

ಮನಃ ಸರ್ವವಿಕಾರಾತ್ಮಾ ಬುದ್ಧಿವಿಜ್ಞಾನರೂಪೀಣೇ

॥ ೩೧ ॥

ಏಕದ್ಭವತೋ ರೂಪಂ ಸ್ಥೂಲಂ ತೇ ವ್ಯಾಹೃತಂ ಮಯಾ ।

ಮಹ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಚಾವರಣೈರಪ್ಪಭುರ್ಬಹಿರಾವೃತಮ್

॥ ೩೨ ॥

ಅತಃ ಪರಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮಮವ್ಯಕ್ತಂ ನಿರ್ವಿಶೇಷಣಮ್ ।

ಅನಾದಿಮಧ್ಯನಿಧನಂ ನಿತ್ಯಂ ವಾಚ್ಯನಸಃ ಪರಮ್

॥ ೩೩ ॥

ಅಮುನೀ ಭಗವದ್ರೂಪೇ ಮಯಾ ತೇ ಅನುವರ್ಣತೇ ।

ಉಭೇ ಅಪಿ ನ ಗೃಹ್ಣಂತಿ ಮಾಯಾಸೃಷ್ಟೇ ವಿಪ್ರಶ್ಚತಃ

॥ ೩೪ ॥

ಸ ವಾಚ್ಯವಾಚಕತಯಾ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಧೃಕ್ ।

ನಾಮರೂಪತ್ರಯಾ ಧತ್ತೇ ಸಕರ್ಮಾಕರ್ಮಕಃ ಪರಃ

॥ ೩೫ ॥

ಪ್ರಜಾಪತೀನ್ಮನೂನ್ ದೇವಾನೃಷೀನ್ ಪಿತೃಗಣಾನ್ಪುತ್ರಾನ್ ।

ಸಿದ್ಧಿಚಾರಣಗಂಧರ್ವಾನ್ ವಿದ್ಯಾಧ್ರಾಸುರಗುಹ್ಯಕಾನ್

॥ ೩೬ ॥

ಕಿನ್ನರಾಪ್ಸರರೂಃ ನಾಗಾನ್ ಸೂರ್ಯಾನ್ ಕಿಂಶುರುಪೋರಾಗಾನ್ ।

ಮಾತೃ ರಕ್ಷುಪಿಶಾಚಾಂಶ್ಚ ಪ್ರೇತಭೂತವಿನಾಯಕಾನ್

॥ ೩೭ ॥

ಕೂಷ್ಮಾಂಡೋನ್ಮಾದವೇತಾಲಾನ್ಯಾತುಧಾಸಾನ್ಯಹಾನಪಿ ।

ಖಿಗಾನ್ಯಗಾನ್ತಕ್ಷೂನ್ವಕ್ವಾನ್ಗಿರಿನ್ವಪ ಸರೀಸೃಪಾನ್

॥ ೩೮ ॥

ದ್ವಿವಿಧಾಶ್ವತುರ್ವಿಧಾ ಯೇಽನ್ಯೇ ಜಲಸ್ಥಲನಭೌಕಾಃ ।

ಕುಶಲಾಕುಶಲಾ ಮಿಶ್ರಾಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ಗತಯಸ್ತ್ರಿಮಾಃ

॥ ೪೦ ॥

ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವೃಥ್ವಿ, ಜಲ, ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ

ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ, ರಕ್ತ, ಮೇದಸ್ಸು ಮಜ್ಜೆ ಅಸ್ತಿಕೆಂಬ

ಎಳು ಧಾತುಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಕಾಶ, ಜಲ,

ವಾಯುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಆಯಿತು. ॥ ೩೦ ॥

ಶ್ರೋತ್ರಾದಿ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣ

ಮಾಡುವಂತಹ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ

ವಾಗಿವೆ. ಮನಸ್ಸು-ಕಾಮ, ಸಂಕಲ್ಪ, ವಿಕಲ್ಪ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ

ವಿಕಾರಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಬುದ್ಧಿಯು ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥ

ಗಳ ಅರಿವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ॥ ೩೧ ॥ ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ

ಈ ಸ್ಥೂಲರೂಪವನ್ನು ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಇದು ಹೊರಗಡೆ

ಯಿಂದ ಪ್ರಥಿವೀ, ಜಲ, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಅಹಂಕಾರ,

ಮಹತ್ತ್ವ, ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಈ ಎಂಟು ಅವರಣಗಳಿಂದ ಸುತ್ತು

ವರಿದಿದೆ. ॥ ೩೨ ॥ ಈ ಸ್ಥೂಲರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಪರವಾದ, ಉತ್ತಮ

ವಾದ ಭಗವಂತನ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವಿದೆ. ಇದು ಅವ್ಯಕ್ತವೂ, ನಿರ್ವಿ

ಶೇಷವೂ, ಅದಿ-ಮಧ್ಯಾಂತರರಹಿತವೂ, ನಿತ್ಯವೂ ಆದುದು.

ಮಾತು-ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದುದು. ॥ ೩೩ ॥

ನಾನು ನಿನಗೆ ಈವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ ಭಗವಂತನ ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ

ವ್ಯಕ್ತ-ಅವ್ಯಕ್ತಗಳೆರಡೂ ಮಾಯೆಯಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಅದರಿಂದ

ವಿದ್ಯಾರೂಪವಾದ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ॥ ೩೪ ॥

(ಇನ್ನು ಭಗವಂತನ ಗುಣ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ -) ನಿಜವಾಗಿ

ಭಗವಂತನು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ (ಸಂಕಲ್ಪ) ಯಿಂದಲೇ

ಸಕ್ರಿಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಅವನೇ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಥವಾ ವಿರಾಟ್

ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ವಾಚ್ಯ-ವಾಚಕ, ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಅದರ ಅರ್ಥ

ಇವುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಳಕೆ ಅನೇಕ ನಾಮ,

ರೂಪ, ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವನು

ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿರ್ಗುಣ, ನಿರಾಕಾರ, ಭಗವಂತ

ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ॥ ೩೫ ॥ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು! ಮೂರ್ಖಿಯೇ ಮುಂತಾದ

ನಾವುಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೂ, ಸ್ವಾಯಂಭುವನೇ ಆದಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನು

ಗಳೂ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ,

ಚಾರೂರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ, ಅಸುರರೂ, ಯಕ್ಷರೂ,

ಕಿನ್ನರರೂ, ಅಪ್ಸರೆಯರೂ, ನಾಗರೂ, ಸರ್ಪಗಳೂ, ಕಿಂ

ವುರುಷ್ಕರೂ, ಉರಗರೂ, ಮಾತೃಕೆಯರೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಪಿಶಾಚಿ

ಗಳೂ, ಪ್ರೇತಗಳೂ, ಭೂತಗಳೂ, ವಿನಾಯಕರೂ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡರೂ,

ಉನ್ಮಾದರೂ, ಬೇತಾಳರೂ, ಯಾತುಧಾನರೂ, ಗ್ರಹರೂ, ಪಕ್ಷಿಗಳೂ,

ಮೃಗಗಳೂ, ಪಶುಗಳೂ, ವೃಕ್ಷಗಳೂ, ಪರ್ವತಗಳೂ, ಸಂಸೃಪ

ಗಳೂ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮ-ರೂಪಗಳೆಲ್ಲವೂ

ಭಗವಂತನದೇ ಆಗಿವೆ. ॥ ೩೬-೩೮ ॥ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವರ-

ಜಂಗಮವೆಂಬ ಇಬ್ಬಗೆಯ ಹಾಗೂ ಜರಾಯುಜ, ಅಂಶಜ,

ಸ್ವೇದಜ, ಉದ್ಭಿಜವೆಂಬ ಭೇದದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಜಲಚರ,

ಸತ್ತೊ ರಜಸ್ತಮ ಇತಿ ತಿಸ್ರಃ ಸುರನ್ಮನಾರಕಾಃ |
ತತ್ರಾಪ್ಯೇಕೈಕಶೋ ರಾಜನ್ ಭಿದ್ಯಂತೇ ಗತಯಸ್ತಿದಾ |
ಯದೈಕೈಕತರೋಽನ್ಯಾಭ್ಯಾಂ ಸ್ವಭಾವ ಉಪಹನ್ಯತೇ || ೪೦ ||

ಸ ಏವೇದಂ ಜಗದ್ಭಾತಾ ಭಗವಾಂಧರ್ಮರೂಪದೃಕ್ |
ಪುಷ್ಪಾತಿ ಸ್ಥಾಪಯನ್ ವಿತ್ತಂ ತೀರ್ಯಜ್ಜರಸುರಾತ್ಮಭಿಃ || ೪೧ ||

ತತಃ ಕಾಲಾಗ್ನಿ ರುದ್ರಾತ್ಕಾ ಯತ್ಪಶ್ಚಮಿದಮಾತ್ಮನಃ |
ಸಂನಿಯಚ್ಛತಿ ಕಾಲೇನ ಫನಾನೀಕಮಿವಾನಿಲಃ || ೪೨ ||

ಇತ್ಯಂಭಾವೇನ ಕಥಿತೋ ಭಗವಾನ್ ಭಗವತ್ತಮಃ |
ನೇತ್ಯಂಭಾವೇನ ಹಿ ಪರಂ ದ್ರಷ್ಟುಮರ್ಹಂತಿ ಸೂರಯಃ || ೪೩ ||

ನಾಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಿ ಜನ್ಮಾದೌ ಪರಸ್ತಾನುವಿಧೀಯತೇ |
ಕರ್ತೃತ್ವಾತಿಷೇಧಾರ್ಥಂ ಮಾಯಯಾರೋಪಿತಂ ಹಿ ತತ್ || ೪೪ ||

ಅಯಂ ತು ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಕಲ್ಪಃ ಸವಿಕಲ್ಪ ಉದಾಹೃತಃ |
ವಿಧಿಃ ಸಾಧಾರಣೋ ಯತ್ರ ಸರ್ಗಾಃ ಪ್ರಾಕೃತವೈಕೃತಾಃ || ೪೫ ||

ಪರಿಮಾಣಂ ಚ ಕಾಲಸ್ಯ ಕಲ್ಪಲಕ್ಷಣವಿಗ್ರಹಮ್ |
ಯಥಾ ಪುರುಷಾದ್ವ್ಯಾಖ್ಯಾಸೇ ಪಾದ್ಧಂ ಕಲ್ಪಮಥೋ ಶ್ರುಣು || ೪೬ ||

ಶೌನಕ ಉವಾಚ

ಯದಾಹ ನೋ ಭವಾನ್ಮೂತ ಕ್ಷತ್ರಾ ಭಾಗವತೋತ್ತಮಃ |
ಚಚಾರ ತೀರ್ಥಾನಿ ಭುವ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಬಂಧೂನ್ಸುಧುಷ್ಕಜಾನ್ || ೪೭ ||

ಸೃಳಚರ, ಸಭಚರ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಣಿಗಳವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಕುಳ-ಅಕುಳ ಮತ್ತು ಮಿಶ್ರಿತ ಕರ್ಮಗಳನುಸಾರ ಗತಿಯುಂಟಾ ಗುತ್ತದೆ. || ೪೦ || ಸತ್ತಿಗುಣದ ಪ್ರಧಾನತೆಯಿಂದ ದೇವತಾ ಯೋನಿಯೂ, ರಜೋಗುಣದ ಪ್ರಧಾನತೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಯೋನಿಯೂ, ತಮೋಗುಣದ ಪ್ರಧಾನತೆಯಿಂದ ನಾರಕೀಯ ಯೋನಿಗಳೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಗುಣವು ಇನ್ನೆರಡು ಗುಣಗಳಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದರ ಮೂರು-ಮೂರು ಭೇದಗಳಾಗುವವು. || ೪೧ || ಆ ಭಗವಂತನೇ ಧರ್ಮಮಯ ಎಷ್ಟುರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ದೇವತೆ, ಮನುಷ್ಯ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಎಲ್ಲದ ಪಾಲನೆ- ಪೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. || ೪೨ || ದ್ರವ್ಯಯ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಆ ಭಗವಂತನೇ ಕಾಲಾಗ್ನಿಸ್ವರೂಪೀ ರುದ್ರನ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ - ವಾಯುವು ಮೇಘಮಾಲೆಯನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಲಯಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತಾನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಉಪ ಸಂಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. || ೪೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ! ಅಚಿಂತ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳ ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ಆದರೆ ಕ್ಷತ್ರಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೇವಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಷ್ಟೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನಾದರೋ ಇದರಿಂದ ಅತೀತನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ, ಗುಣಾತೀತ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಹತ್ವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. || ೪೪ || ಸೃಷ್ಟಿರಚನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಪೂರ್ಣ ಪರ ಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಅಥವಾ ಕರ್ತೃತ್ವದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದಾದರೋ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಆರೋಪಿತನಾದ ಕಾರಣ ಕರ್ತೃತ್ವದ ನಿಷೇಧಮಾಡಲೆಂದೇ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. || ೪೫ || ಇದನ್ನು ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಹಾಕಲ್ಪದ ಅವಾಂತರ ಕಲ್ಪಗಳೊಡನೆ ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ - ಮಹಾಕಲ್ಪದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಹತ್ತ ರ್ತ್ವಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪಗಳ ಪ್ರಾರಂಭ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಚರಾಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವೈಕೃತಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಹೊಸದಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. || ೪೬ || ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಕಾಲದ ಪರಿಮಾಣ, ಕಲ್ಪ ಮತ್ತು ಆದರ ಅಂತರ್ಗತ ಮನ್ವಂತರಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮುಂದೆ ಮಾಡಲಾ ಗುವುದು. ಈಗ ನೀನು ಪಾದ್ಧಕಲ್ಪದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಸಾವಧಾನ ವಾಗಿ ಕೇಳು. || ೪೭ ||

ಶೌನಕರು ಕೇಳಿದರು - ಸೂತಪುರಾಣಿಕರೇ! ಭಗವಂತನ ಪರಮಭಕ್ತ ವಿದುರನು ತೊರೆಯಲು ಕಷ್ಟವಾದ್ಯರಾದ ಬಂಧು ಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಎಂದು ನೀವು

ಕುತ್ರ ಕೌಚಾರವೇಶ್ವಸ್ಯ ಸಂವಾದೋಽಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂಕ್ರಿಸ್ತಃ |
ಯದ್ವಾ ಸ ಭಗವಾಂಶ್ಚೈವ ಪೃಪ್ತುತ್ವ ಮುವಾಚ ಹ
|| ೪೯ ||

ಬ್ರೂಹಿ ನಸ್ತದಿದಂ ಸೌಮ್ಯ ವಿಮುರಸ್ಯ ವಿಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |
ಬಂಧು ತ್ಯಾಗನಿಮಿತ್ತಂ ಚ ತಥೈವಾಗತವಾನ್ಮುನಃ
|| ೫೦ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ರಾಜ್ಞಾ ಪರಿಣಿತ್ತಾ ಪೃಷ್ಠ್ಯ ಯದವೋಚಸ್ಯಹಾಮುನಿಃ |
ತದ್ವೋಽಭಿಧಾಸ್ಯೇ ಶೃಣುಹ ರಾಜ್ಞಃ ಪ್ರಶ್ನಾನುಸಾರತಃ
|| ೫೧ ||

ನಮಗೆ ಹೇಳುವಿರಿ. || ೪೯ || ಆ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತ್ರೇಯ
ಮುಷಿಕನೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಯಿತು.
ಅವನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಮೃತ್ರೇಯರು ಯಾವ ಶತ್ಕೃತವನ್ನು
ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ? || ೪೯ || ಸೂತಪುರಾಣಿಕರೇ ! ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವವು
ತುಂಬಾ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿದೆ. ನೀವು ಎದುರಿಸಿ ಆ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಮಗೆ
ಹೇಳಿರಿ. ಅವರು ಬಂಧು-ಮಿತ್ರರನ್ನು ಏಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರು ?
ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಏಕೆ ಮರಳಿದರು ? || ೫೦ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳಿದರು - ಶೌನಸಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ!
ರಾಜಾ ಪರಿಣಿತ್ತನೂ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ
ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವದನ್ನೇ ನಾನು
ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆನು. ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ. || ೫೧ ||

ಹೃದಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂತರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ಪುರುಷಸಂಸ್ಥಾನುರ್ವಾಣಂ ನಾಮ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೦ ||

ಎರಡನೆಯ ಸ್ಕಂಧವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣಮ್

ತೃತೀಯಃ ಸ್ಕಂಧಃ

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಉದ್ಭವ ವಿದುರರ ಸಮಾಗಮ - ಸಂಭಾಷಣೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಮೇತಪುರಾ ಪೃಷ್ಠೋ ಮೈತ್ರೇಯೋ ಭಗವಾನ್ಸಿಲ |
ಕ್ಷತ್ರಾ ವನಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೇನ ತಕ್ಷಾ ಸ್ವಗೃಹಮೃದ್ಧಿಮತ್ || ೧ ||

ಯದ್ವಾ ಆಯಂ ಮನ್ಮಥ್ಯೋ ಭಗವಾನಖಿಲೇಶ್ವರಃ |
ಪೌರವೇಂದ್ರಗೃಹಂ ಹಿತ್ವಾ ಪ್ರವಿವೇಶಾತ್ಮಸಾತ್ಮತಮ್ || ೨ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಕುತ್ರ ಕ್ಷತ್ರೂರ್ಭಗವತಾ ಮೈತ್ರೇಯೇಣಾಸ ಸಂಗಮಃ |
ಕದಾ ವಾ ಸಹ ಸಂವಾದ ವಿತರ್ಜಾಯ ನಃ ಪ್ರಭೋ || ೩ ||

ನ ಹ್ಯಲ್ಪಾರ್ಥೋದಯಸ್ತಸ್ಯ ವಿದುರಸ್ಯಾಮಲಾತ್ಮನಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ನರೀಯಸಿ ಪ್ರಶ್ನಃ ಸಾಧುವಾದೋಪಬೃಂಹಿತಃ || ೪ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಸ ಏವಮೃಷಿವರ್ಯೋಽಯಂ ಪೃಷ್ಠೋ ರಾಜ್ಞಾ ಪರೀಕ್ಷಿತಾ |
ಪ್ರತ್ಯಾಹ ತಂ ಸುಬಹುವಿತ್ ಪ್ರೀತಾತ್ಮಾ ಶ್ರುಯತಾಮಿತಿ || ೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಯದಾ ತು ರಾಜಾ ಸ್ವಸುತಾನಸಾಧೂನ್
ಪುಷ್ಕನ್ನಧರ್ಮೇಣ ವಿನಷ್ಟ ದೃಷ್ಟಿ |
ಭ್ರಾತುರ್ಯವಿಷ್ಣುಃ ಸುತಾನ್ವಿಬಂಧೂನ್
ಪ್ರವೇಶ್ಯ ರಾಕ್ಷಾಭವನೇ ದದಾಹ || ೬ ||

ಯದಾ ಸಭಾಯಾಂ ಕುರುದೇವದೇವ್ಯಾಃ
ಕೇಶಾಭಿಮರ್ಶಂ ಸುತಕರ್ಮ ಗರ್ಹ್ಯಮ್ |
ನ ವಾರಯಾಮಾಸ ನೃಪಃ ಸುಷಾಯಾಃ
ಸ್ವಾಸ್ಥೈರ್ಯರಂತ್ಯಾಃ ಕುಚಕುಂಕುಮಾನಿ || ೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ನೀನು ಕೇಳಿರುವ ಮಾತನ್ನೇ ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ಸುಖ-ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ ವಿದುರನು ಮೈತ್ರೇಯರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದನು. || ೧ || ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರ ದೂತನಾಗಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ದುರ್ಯೋಧನನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿದುರನನ್ನು ತನ್ನವನೆಂದೇ ತಿಳಿದು, ಅವನು ಕರೆಯದೆಯೇ ಆತನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. || ೨ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಪನು ಕೇಳಿದನು - "ಮಹಾತ್ಮರೇ ! ಭಗವಾನ್ ಮೈತ್ರೇಯರೊಂದಿಗೆ ವಿದುರನ ಸಮಾಗಮ ಎಲ್ಲಿ ಆಯಿತು ? ಯಾವಾಗ ಆಗಿತ್ತು ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಿರಿ. || ೩ || ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದವನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿದುರನು. ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದವನು ಮಹಾಮುಖವರಾದ ಮೈತ್ರೇಯರು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅದು ಅಲ್ಪ ಪ್ರಯೋಜನವುಳ್ಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿರಲಾರದು. ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವಾದ, ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಡಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಸಚ್ಚರಿತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಮಹಾತ್ಮರ ಶ್ಲಾಘನೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರಬೇಕು. || ೪ ||

ಸೂತಪುರಾಣಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶೌನಕರೇ ! ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ರಾಜನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಗಿದರು. || ೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಪನೇ ! ದೃಷ್ಟಿಹೀನನಾದ ಕುರುರಾಜ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ದುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಾಲನೆ-ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ, ತಮ್ಮನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದ ಅನಾಥರಾಗಿದ್ದ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಅರಗಿನಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿದ್ದನು. || ೬ || ತನ್ನ ಸೊಸೆಯಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯ ತುರುಬನ್ನು ದುಷ್ಟ ಮಹಾಸನನು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಳೆದಾಗ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹರಿದ ಕಂಬನಿಧಾರೆಯು ಆಕೆಯ ಎದೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿಯು ತೊಲೆದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ನಿಲಕನಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕುಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. || ೭ || ಸತ್ಯಸಂಧನೂ, ಸಾಧುವೂ ಆಗಿದ್ದ ಧರ್ಮನಂದನನನ್ನು ದುರುಳ ದುರ್ಯೋಧನನು ಕಪಟ ದ್ಯೂತದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ಕಾಡಿಗೆ ಆಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ

ದ್ಯುತೇ ತದ್ವರ್ತನಾ ಚಿತಸ್ ಸಾಧೋಃ
ಸತ್ಯಾವಲಂಬಸ್ತು ವನಾಗತಸ್ತು |
ನ ಯಾಚತೋಽದಾತಮಯೇನ ದಾಯಾಂ
ತಮೋ ಜುಷಾಣೋ ಯದಚಾತಶಕ್ತೋಃ || ೮ ||

ಯದಾ ಚ ಪಾರ್ಥಪ್ರಹಿತಃ ಸಭಾಯಾಂ
ಜಗದ್ಗುರುರ್ಯಾನಿ ಜಗಾದ ಕೃಷ್ಣಃ |
ನ ತಾನಿ ಪುಂಸಾನುಮೃತಾಯನಾನಿ
ರಾಜೋರು ಮೇನೇ ಕ್ಷತಪುಣ್ಯಲೇಶಃ || ೯ ||

ಯದೋಪಹೂತೋ ಭವನಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ
ಮಂತ್ರಾಯ ಪೃಷ್ಠ ಕಿಲ ಪೂರ್ವಜೇನ |
ಅಥಾಹ ತನ್ಮಂತ್ರದೃಶಾಂ ವರೀಯಾನ್
ಯನ್ಮಂತ್ರೀಣೋ ವೈದುರಿಕಂ ವದಂತಿ || ೧೦ ||

ಅಜಾತಶತ್ರುಃ ಪ್ರತಿಯಚ್ಛ ದಾಯಾಂ
ಪಿಪಿಕ್ಷುಣೋ ದುರ್ವಿಪಶಹಂ ತವಾಗಃ |
ಸಹಾನುಜೋ ಯತ್ರ ವೃಕೋದರಾಹಿಃ
ಶ್ವಸುಪಾ ಯತ್ತಮುಲಂ ಬಿಭೇಷಿ || ೧೧ ||

ಪಾರ್ಥಾಯ ದೇವೋ ಭಗವಾನ್ ಮುಕುಂದೋ
ಗೃಹೀತವಾನ್ ಸ್ತುತಿದೇವದೇವಃ |
ಆಸ್ತೇ ಸ್ವಪುರ್ಯಾಂ ಯದುದೇವದೇವೋ
ವಿನಿರ್ಜಿತಾಶೇಷಸ್ಯದೇವದೇವಃ || ೧೨ ||

ಸ ಏಷ ದೋಷಃ ಪುರುಷದ್ವಿದಾಸ್ತೇ
ಗೃಹಾನ್ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಯಮಪತ್ಯಮತ್ಯಾ |
ಪುಷ್ಪಾಸಿ ಕೃಷ್ಣಾದ್ವಿಮುಖೋ ಗತತ್ರೀಃ
ತೃಜಾಶ್ಚಕ್ಷೇವಂ ಕುಲಕೌಶಲಾಯ || ೧೩ ||

ಇತ್ಯೂಚಿವಾಂಸ್ತತ್ರ ಸುಯೋಧನೇನ
ಪ್ರವೃದ್ಧಕೋಪಸುರಿತಾಧರೇಣ |
ಅಸತ್ಯತಃ ಸತ್ ಸ್ವಹನೇಯತೀಲಃ
ಕ್ಷತ್ರಾ ಸಕರ್ಣಾನುಜ ಸೌಬಲೇನ || ೧೪ ||

ಕ ಏನಮತ್ತೋಪಜುಹಾವ ಜಿಹ್ವಂ
ದಾಸ್ಯಾಃ ಸುತಂ ಯದ್ಬಲಿನ್ಯವ ಪುಷ್ಪಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ಮತೀಪಃ ಪರಕೃತ್ಯ ಆಸ್ತೇ
ನಿರ್ವಾಸ್ಯತಾಮಾಶು ಪುರಾಚ್ಛಸಾನಃ || ೧೫ ||

ವನವಾಸವನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅಜ್ಞಾತವಾಸವನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿ
ಒಂದು ನ್ಯಾಯೋಚಿತವಾದ ತನ್ನ ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ
ಕೊಂಡರೂ ಮೋಹಾಂಧನಾಗಿ ಅಜಾತಶತ್ರುವಾದ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ
ಕೊಡದೆ ತಿರುಸ್ಕರಿಸಿದನು || ೮ || ಧರ್ಮರಾಜನಿಂದ ಕಳುಹಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟ ಜಗದ್ಗುರು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೌರವರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ -
ಭೀಷ್ಮಾದಿ ಸಹುರುಷರಿಗೆ ಅವೃತದಂತಿರುವ ಮಧುರ ಹಿತವಚನ
ವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಕೊಂಡಿದ್ದ
ಕುರುರಾಜನು ಅವನ್ನು ಆದರಿಸಲಿಲ್ಲ || ೯ || ಮಂತ್ರಾರೋಚನ-
ಸಲಹೆಗಾಗಿ ವಿದುರನನ್ನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ
ಅವನು ಆರಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಅಣ್ಣ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಕೇಳಿದಾಗ
ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಹಾತ್ಮಾ ವಿದುರನು ನೀಡಿದ
ಮಂತ್ರಾರೋಚನೆಯ ನೀತಿಗಳನ್ನು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು 'ವಿದುರನೀತಿ'
ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ || ೧೦ ||

ವಿದುರನೆಂದನು - ಅಣ್ಣಯ್ಯ | ಅಜಾತ ಶತ್ರುವಾದ, ಮಹಾತ್ಮ
ನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ನೀನು ಆತನ ಹಕ್ಕಿನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
ಬಿಡು. ಅವನು ಸಹಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಅವರಾಧಗಳನ್ನೂ
ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಭೀಮಸೇನನೆಂಬ ಕಾಲಸರ್ಪಕ್ಕೆ ನೀನೂ
ಗಡ-ಗಡ ನಡುಗುತ್ತಿರುವೆ. ಅವನು ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಸೇಡು
ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ರೋಧಾವೇಶದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವನು.
|| ೧೧ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಆರಾಧ್ಯದೈವನಾದ
ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರನ್ನು ತನ್ನವರನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡು
ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಯಾದವವೀರರೆಲ್ಲರ ಆರಾಧ್ಯದೇವನಾದ
ಅವನು ಈಗ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ
ನೀನು ಪಾಂಡವರೊಂದಿಗೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ.
ಅವನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜಾಧಿರಾಜರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿರುವ
ಅಜಿತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು. || ೧೨ || ಯಾವನನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನೆಂದು
ತೀಡು, ಆತನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಹೊಂಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿ
ರುವೆಯೋ ಆ ದುರ್ಯೋಧನನಾದರೋ ದೋಷಗಳೇ ಮೂರ್ತಿ
ಭವಿಸಿ ನಿನ್ನ ಆರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕುಳಿತಿರುವನು. ಸರ್ವಭೂತ
ಸುಹೃದನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ
ರುವ ಆತನನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು
ಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಕುಲದ ಕುಶಲವನ್ನು
ಬಯಸುವೆಯಾದರೆ ಈ ದುಷ್ಕೃತನನ್ನು ಕೊಡಲೇ ತೊರೆದುಬಿಡು.

|| ೧೩ ||

ಸಹುರುಷರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ತೀಲಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವಿದುರನ ಆ
ಮಾತನು ಕೇಳಿ - ಕರ್ಣ, ದುರ್ಜಾಸನ, ಶಕುನಿ ಇವರುಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕಿಡಿ-ಕಿಡಿಯಾದನು.
ಓಹಿಂದ ಅವನ ಕುಟುಂಬ ಅದುರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ವಿದುರ
ನನ್ನು ತಿರುಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ - "ಈ ವಕ್ರಬುದ್ಧಿಯ ದಾಸಿಪುತ್ರನನ್ನು
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿದವರಾರು ? ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕೂಳನ್ನೇ ತಿಂದು-
ಬಿಳಿದು, ನಮಗೆ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸು
ತ್ತಿರುವ ಕೃತಘ್ನನೇನು. ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ನಗರದಿಂದ
ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ || ೧೪-೧೫ || ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಶೂಲದಂತಿರುವ

ಸ ಇತ್ಥಮುಕ್ತುಲ್ಪೂರ್ಣಾಬಾಣೈ-
ಭ್ರಾತುಃ ಪುರೋ ಮರ್ಮಸು ತಾಡಿತೋಽಪಿ |
ಸ್ವಯಂ ಧನುದ್ವಾರಿ ನಿಧಾಯ ಮಾಯಾಂ
ಗತವ್ಯಥೋಽಯಾದುರು ಮಾನಯಾಸುಃ || ೧೬ ||

ಸ ನಿರ್ಗತಃ ಕೌರವಪುಣ್ಯಲಬ್ಧೋ
ಗಜಾಹ್ವಯಾತ್ರೀರ್ಥಪದಃ ಪದಾನಿ |
ಅನ್ಯಾಶ್ರಮತುಣ್ಯಚಿಕೀರ್ಷಯೋರ್ವ್ಯಾಫಂ
ಸ್ವದಿಷ್ಟತೋ ಯಾನಿ ಸಹಸ್ರಮೂರ್ತಿಃ || ೧೭ ||

ಪುರೇಷು ಪುಣ್ಯೋಪವನಾದ್ರಿಕುಂಜೇ-
ಪ್ಪಪಂಕತೋಯೇಷು ಸರಿತರಸು |
ಅನಂತಲಿಂಗೈಃ ಸಮಲಂಕೃತೇಷು
ಚಚಾರ ತೀರ್ಥಾಯತನೇಷ್ವನಸ್ಯಃ || ೧೮ ||

ಗಾಂ ಪರ್ಯಟನೇಧ್ಯನಿವಿಕ್ತವೃತ್ತಿಃ
ಸದಾಪ್ತತೋಽಧಃಶಯನೋಽವಧೂತಃ |
ಅಲಕ್ಷಿತಃ ಸ್ವರಸಧೂತವೇಷೋ
ವ್ರತಾನಿ ಚೇರೇ ಹರಿತೋಪಕಾನಿ || ೧೯ ||

ಇತ್ಥಂ ವ್ರಜನ್ಯಾರತಮೇವ ವರ್ಷಂ
ಕಾಲೇನ ಯಾವದ್ಗತವಾನ್ ಪ್ರಭಾಸಮ್ |
ತಾವಚ್ಛ್ರಾಸ ಕ್ಷಿತಿಮೇಕಚಕ್ರಾ-
ಮೇಕಾತಪತ್ರಾಮಜಿತೇನ ಪಾರ್ಥಃ || ೨೦ ||

ತತ್ರಾಥ ಕುಶ್ರಾವ ಸುಹೃದ್ವಿನೃಪಿಂ
ವನಂ ಯಥಾ ವೇಣುಜವಹ್ನಿಸಂತ್ರಯಮ್ |
ಸಂಸ್ಪರ್ಧಯಾ ವಗ್ಧಮಥಾನುಕೋಚನ್
ಸರಸ್ವತೀಂ ಪ್ರತ್ಯಗಿಯಾಯ ತೂಷ್ಣೀಮ್ || ೨೧ ||

ತಸ್ಯಾಂ ತ್ರಿತಸ್ಕೋಶನಸೋ ಮನೋಶ್ಚ
ಪೃಥೋರಥಾಗ್ನೇರಸಿತಸ್ಯ ವಾಯೋಃ |
ತೀರ್ಥಂ ಸುದಾಸಸ್ಯ ಗವಾಂ ಗುಹಸ್ಯ
ಯಚ್ಚಾಪ್ತದೇವಸ್ಯ ಸ ಅಸೀಷೇವೇ || ೨೨ ||

ಅನ್ಯಾನಿ ಚೇಹ ದ್ವಿಜದೇವದೇವೈಃ
ಕೃತಾನಿ ನಾನಾಯತನಾನಿ ವಿಷ್ಣೋಃ |
ಪ್ರತ್ಯಂಗ ಮುಖ್ಯಾಂಕಿತಮಂದಿರಾಣಿ
ಯದ್ವರ್ತನಾತ್ಯಜ್ಞಮನುಷ್ಕರಂತಿ || ೨೩ ||

ಮರ್ಮಭೇದಕವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವಿದುರನು ಅಣ್ಣನ ಎದುರಿ
ನಲ್ಲೇ ಕೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿದುರನು ಆ
ಯೋಗಿರಾಜನು ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರರಗೊಳ್ಳದೆ 'ಭಗವಂತನ
ಮಾದೆಯು ಪ್ರಬಲವಾದುದು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತನ್ನ ಬಲಿಷ್ಠ
ವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ರಾಜದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಿಂದ
ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೧೬ || ಕೌರವರಿಗೆ ವಿದುರನಂತಹ
ಮಹಾತ್ಮನು ಅವರ ಪುಣ್ಯಪುಂಜದ ಫಲವಾಗಿಯೇ ದೊರಕಿದ್ದನು.
ಅವನು ಹೊರಡಲು ಕೌರವರ ಭಾಗ್ಯವೇ ಅವನೊಡನೆ ಹೋದಂ
ತಾಯಿತು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲ
ದಲ್ಲಿ ತ್ರೀಹರಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ಅನಂತ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ
ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾದ ತೀರ್ಥಪಾದನಾದ ಭಗವಂತನ
ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ತೊಡಗಿದನು. || ೧೭ || ಭಗವಂತನ
ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ
ಲ್ಲಿಯೂ, ನಗರಗಳಲ್ಲೂ, ಪವಿತ್ರ ವನಗಳಲ್ಲೂ, ವರ್ವತಗಳಲ್ಲೂ,
ನಿಕುಂಜಗಳಲ್ಲೂ ನಿರ್ಮಲಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ನದಿ, ಸರೋವರ
ಗಳಲ್ಲೂ ವಿಶಾಕಿಯಾಗಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೮ ||
ಬಂಧು-ಮಿತ್ರಾದಿಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸದಿರಲೆಂದು ಅವಧೂತ
ವೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳದೆ, ಶುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅಪಾರವನ್ನೇ ಭಗವತ್ಪಾದವೆಂದು
ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬರೀನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಾ, ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ
ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಾ, ತ್ರಿಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವಂತಹ
ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಶುದ್ಧವಾದ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ
ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೯ ||

ಹೀಗೆ ವಿದುರನು ಭರತವರ್ಷದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಭಾಸ
ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಹಾಯ
ದಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಅವಿಂಶ ಭೂಮಂಡಲದ ಏಕಭತ್ತಾಧಿ
ಪತಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೦ || ಬಿದಿರುಮೆಳೆಗಳು
ಪರಸ್ಪರ ಫರ್ಷಣೆಯಿಂದ ಇಡೀ ಬಿದಿರಿನಕಾಡು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ
ಯಾಗುವಂತೆ - ತನ್ನ ಬಂಧು-ಮಿತ್ರರು ತಮ್ಮ ಅಂತಃಕಲಹದಿಂದ
ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡಿ ನಾಶವಾದ ಸಮಾಚಾರವು ಆತನಿಗೆ ಅಲ್ಲೇ
ತಿಳಿಯಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಾ ಮೌನವಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀ
ನದಿ ತೀರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದರು. || ೨೧ || ಅಲ್ಲಿ ಅವನು - ತ್ರಿತ,
ಉಶನಾ, ಮನು, ಪೃಥು, ಅಗ್ನಿ, ಅಸಿತ, ವಾಯು, ಸುದಾಸ, ಗೌ,
ಗುಹ, ಶ್ರಾದ್ಧವೇವ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಹನ್ನೊಂದು
ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದನು. || ೨೨ || ಅವುಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಭೂಮಿ
ಯಲ್ಲಿ ವ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಇನ್ನೂ
ಅನೇಕ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿದನು.
ಅವುಗಳ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಧಾನ ಆಯುಧಶ್ರೇಷ್ಠ
ಮದರ್ಶನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದು ದರ್ಶನಮಾತ್ರ
ದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸ್ಮರಣೆಯಾಗುವಂತಹ ದಿವ್ಯಮಂದಿರ
ಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದನು. || ೨೩ || ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಅವನು
ಧನ-ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ, ಸೌವೀರ,
ಮತ್ಸ್ಯ, ಕುರುಜಾಂಗಲವೇ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿ

ತತ್ಸತ್ತ್ವವಿದ್ಯಾ ಸುರಾಪ್ತಮೃದಂ
ಸೌವೀರಮತ್ಯಾನ್ತುರುಜಾಂಗಲಾಂತ್
ಕಾಲೇನ ತಾವದ್ಯಮುನಾಮುಪೇತ್
ತತ್ಕ್ರೋದ್ಯಮಂ ಭಾಗವತಂ ದದರ್ಶ || ೨೪ ||

ಸ ವಾಸುದೇವಾನುಚರಂ ಪ್ರಶಾಂತಂ
ಬೃಹಸ್ಪತೇಃ ಪ್ರಾಕ್ ತನಯಂ ಪ್ರತೀತಮ್ |
ಆಲಿಂಗ್ಯ ಗಾಥಂ ಪ್ರಣಯೇನ ಭದ್ರಂ
ಸ್ಥಾನಾಮಪ್ಯಚ್ಛದ್ವಗವತ್ಪ್ರಜಾಸಾಮ್ || ೨೫ ||

ಕಚ್ಚಿತ್ತುರಾಣೌ ಪುರುಷೌ ಸ್ವಸ್ತಾಭ್ಯ-
ಪಾದ್ವಾನುವೃತ್ತೇಹ ಕಿಲಾವತೀರ್ಣೌ |
ಆಸಾತ ಉರ್ವ್ಯಾಃ ಕುಶಲಂ ವಿಧಾಯ
ಕೃತಕ್ಷಣೌ ಕುಶಲಂ ತೂರಗೇಹೇ || ೨೬ ||

ಕಚ್ಚಿತ್ತುರೂಣಾಂ ಪರಮಃ ಸುಹೃನ್ನೋ
ಭಾಮಃ ಸ ಆಸ್ತೇ ಸುಖಮಂಗ ಶೌರಿಃ |
ಯೋ ವೈ ಸ್ವಸ್ತಕಾಂ ವಿಶ್ವವದ್ದದಾತಿ
ವರಾನ್ವದಾನ್ಮೋ ವರತರ್ಪಣೇನ || ೨೭ ||

ಕಚ್ಚಿದ್ವರೂಢಾಧಿಪತಿಯದೂನಾಂ
ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಆಸ್ತೇ ಸುಖಮಂಗ ವೀರಃ |
ಯಂ ರುಕ್ಮಿಣೇ ಭಗವತೋಽಭಿಲೇಛೇ
ಆರಾಧ್ಯ ವಿಪ್ರಾನ್ ಸ್ಮರಮಾದಿಸುರ್ಗೇ || ೨೮ ||

ಕಚ್ಚಿತ್ತುಖಂ ಸಾತ್ವತವೃಷ್ಟಿ ಭೋಜ-
ದಾಶಾರ್ಹಕಾಣಾಮಧಿಪಃ ಸ ಆಸ್ತೇ |
ಯಮಭ್ಯಪಿಂಚಚ್ಛತಪತ್ರನೇತ್ರೋ
ನೃಪಾಸನಾಶಾಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ದೂರಾತ್ || ೨೯ ||

ಕಚ್ಚಿದ್ವರೇಃ ಸೌಮ್ಯ ಸುತಃ ಸದೃಕ್ಷ
ಆಸ್ತೇಽಗ್ರಣೇ ರಥಿನಾಂ ಸಾಧು ಸಾಂಖಃ |
ಅಸೂತ ಯಂ ಜಾಂಬವತೀ ವ್ರತಾಢ್ಯಾ
ದೇವಂ ಗುಹಂ ಯೋಽಂಬಕಯಾ ಧೃತೋಽಗ್ರೇ || ೩೦ ||

ಕ್ಷೇಮಂ ಸ ಕಚ್ಚಿದ್ವೈಯುಧಾನ ಆಸ್ತೇ
ಯಃ ಫಾಲ್ಗುನಾಲ್ಲಬ್ಧ ಧನೂರಹಸ್ಯಃ |
ಲೇಭೇಽಂಬ ಸಾಧೋಕ್ಷಜಸೇವಯೈವ
ಗತಿಂ ತದೀಯಾಂ ಯತಿಭಿರ್ಮುರಾಪಾಮ್ || ೩೧ ||

ಸುತ್ತು ಕೆಂದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಮುನಾನದೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ
ಆತನಿಗೆ ಪರಮಭಾಗವತೋಕ್ತಮ ಉದ್ಭವನ ಸಂದರ್ಶನ
ವಾಯಿತು. || ೨೪ || ಆ ಉದ್ಭವನಾದರೋ ಭಗವಂತನಾದ
ವಾಸುದೇವನ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸೇವಕನು. ಪ್ರಶಾಂತವಾದ
ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಹಿಂದೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯವರ ಶಿಷ್ಯನೆಂಬ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದನು. ವಿದುರನು ಅವರನ್ನು
ನೋಡುತ್ತಲೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಗಾಢವಾಗಿ ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡನು.
ಮತ್ತೆ ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮತ್ತು ಅವನ ಅತ್ತಿತರಾದ ತನ್ನ
ಸ್ವಜನರ ಕುರಿತು ಕ್ಷೇಮ-ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿದನು. || ೨೫ ||

ಉದ್ಭವನೇ! ವಾಸುದೇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಪುರುಷರಾದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ಬಲರಾಮರು ಕುಶಲರಾಗಿದ್ದಾರಲ್ಲ? ತನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲ
ದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಈ ಭುವಿಯಲ್ಲಿ
ಆವತರಿಸಿ ಭೂಭಾರವನ್ನು ಇಳುಹಿ, ಅದರ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ
ತಾವೂ ಆನಂದವಾಗಿ ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದಾರಲ್ಲ? || ೨೬ || ಕುರುವಂಶಿ
ಗಳಾದ ನಮಗೆ ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರುವ ತೂರಸೇನನ ಪುತ್ರನಾದ
ಪೂಜ್ಯ ವಾಸುದೇವನು ಕುಶಲನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೇ? ತಂದೆಯಂತೆ
ಕೊಡುಗೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ತನ್ನ ಸೋದರಿಯರಿಗೂ, ಅವರ ಪತಿ
ಗಳಿಗೂ ಶೃಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಅವರು ಬಯಸಿದ ಬಹುವಳಿ
ಗಳನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸುದೇವನು ಸೌಖ್ಯವೇ? || ೨೭ ||

ಪ್ರಿಯ ಉದ್ಭವನೇ! ಯಾದವರ ಸೇನಾವತಿಯಾದ
ಮಹಾವೀರನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾನಷ್ಟೇ? ರುಕ್ಮಿಣೀ
ದೇವಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥ
ನಾಗಿದ್ದವನನ್ನು ಭಗವಂತನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಪಡೆದ ಆ ಪ್ರದ್ಯು
ಮ್ನನ ಕುಶಲವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. || ೨೮ || ಸಾತ್ವತ, ವೃಷ್ಟಿ
ಭೋಜ, ದಾಶಾರ್ಹ ಮೊದಲಾದ ಯದುವಂಶೀಯರ ಅಧಿಪತಿ
ಯಾದ ಉಗ್ರಸೇನ ಮಹಾರಾಜರು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವರೇ?
ಸಿಂಹಾಸನದ ಆಸೆಯನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ್ದ ಅವರನ್ನು
ಕಮಲನಯನ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪುನಃ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ
ಕುಳಿಸಿ ಪುಷ್ಟಾಪೇಕ್ಷಮಾಡಿದ್ದನಲ್ಲ? || ೨೯ || ತನ್ನ ತಂದೆ
ಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ, ಸಮಸ್ತ ರಥಿಗಳಿಗೂ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ
ನಾಗಿರುವ ಸಾಂಖನು ಕುಶಲವಷ್ಟೇ? ಇವನು ಮೊದಲು ಪಾರ್ವತೀ
ದೇವಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಜಾಂಬ
ವತಿಯು ಆನೇಕ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದು
ಕೊಂಡಿದ್ದಳು. || ೩೦ || ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಸರಹೃದ್ಯವಾದ ಧನು
ರ್ವಿದ್ಯೆಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದ ವೀರಾಧಿವೀರನಾದ ಯುಯುಧಾ
ನನು (ಸಾತ್ವಕ) ಸೌಖ್ಯವಷ್ಟೇ? ಮಹಾಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭ
ವಾದ ಭಾಗವತಯೋಗದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ
ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸುಕೃತಿಯವನು. || ೩೧ ||

ಭಗವಂತನ ಶರಣಾಗತನೂ, ನಿರ್ಮಲ ಭಕ್ತಿನಿಧಿಯೂ ವಿದ್ವನ್ನ
ನೆಯೂ ಆದ ಆತ್ಮೀಯನು ಕ್ಷೇಮವಿದ್ದಾನೆಯೇ? ನಂದ
ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಭೂಮಿಯ ರಜದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಕಿತವಾದ ಪದಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರೇಮ
ಪರವಶನಾಗಿ ಉರುಳುಸೇವೆ ಮಾಡಿದ ಭಾಗವತೋಕ್ತಮ

ಕಚ್ಚಿದ್ದುದು: ಸ್ವಸ್ಥನಮೀವ ಆಸ್ತೇ
ಶಫಲಪುತ್ರೋ ಭಗವತ್ಪುತ್ರಃ |
ಯಃ ಕೃಷ್ಣ ಪಾದಾಂಕಿತಮಾರ್ಗಪಾಯು-
ಷ್ಪಚೀಪುಕ ಪ್ರೇಮವಿಭಿನ್ನದೈರ್ಯಃ || ೩೨ ||

ಕಚ್ಚಿಟ್ಟವಂ ದೇವಕಭೋಜಪುತ್ರಾ
ವಿಷ್ಣುಪ್ರಜಾಯಾ ಇವ ದೇವಮಾತುಃ |
ಯಾ ವೈ ಸ್ವಗರ್ಭೇಣ ದಧಾರ ದೇವಂ
ತ್ರಯೀ ಯಥಾ ಯಜ್ಞ ವಿತಾಸಮರ್ಥಮ್ || ೩೩ ||

ಅಪ್ಪಿದ್ದಾಸ್ತೇ ಭಗವಾನುಖಂ ವೋ
ಯಃ ಸಾತ್ವತಾಂ ಕಾಮದುಘೋಽನಿರುದ್ಧಃ |
ಯಮಾಮಮಂಕಿ ಸ್ಮ ಹ ತಬ್ಬಯೋನಿಂ
ಮನೋಮಯಂ ಸತ್ತ್ವಕುರೀಯತತ್ತ್ವಮ್ || ೩೪ ||

ಅಪ್ಪಿದ್ದಾಸ್ತೇ ಚ ನಿಜಾತ್ಮದೈವ-
ಮನಸ್ಯವೃತ್ತಾ ಸಮನುವ್ರತಾ ಯೀ |
ಹೃದೀಕಸತ್ತ್ವಾತ್ಮಜಚಾರುದೇಷ್ಣ-
ಗದಾದಯಃ ಸ್ವಸ್ತಿ ಚರಂತಿ ಸೌಮ್ಯ || ೩೫ ||

ಅಪಿ ಸ್ವರೋಘ್ಯಾಂ ವಿಜಯಾಚ್ಯುತಾಭ್ಯಾಂ
ಧರ್ಮೇಣ ಧರ್ಮಃ ಪರಿಪಾತಿ ಸೇತುಮ್ |
ದುರ್ಯೋಧನೋಽತತ್ಪತ ಯತ್ಸನಾಯಾಂ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಯಾ ವಿಜಯಾನುವೃತ್ತಾ || ೩೬ ||

ಕಿಂ ವಾ ಕೃತಾರ್ಥೇಪ್ಸಥದುತ್ಕಮರ್ಷೀ
ಭೀಮೋಽಹಿವದ್ವಿಘ್ನಾಹುಂ ವ್ಯಮಂಚತ್ |
ಯಸ್ಯಾಂಘ್ರಪಾತಂ ರಣಭೂರ್ನ ಸೇಹೇ
ಮಾರ್ಗಂ ಗದಾಯಾಶ್ವರತೋ ವಿಚಿತ್ರಮ್ || ೩೭ ||

ಕಚ್ಚಿದ್ದತೋಧಾ ರಥಯೂಥಪಾನಾಂ
ಗಾಂಡೀವಧನ್ಯೋಪರತಾರಿರಾಸ್ತೇ |
ಅಲಕ್ಷಿತೋ ಯಚ್ಚರಕೂಟಗೂಢೋ
ಮಾಯಾಕಿರಾತೋ ಗಿರಿಶಸ್ತುತೋಷ || ೩೮ ||

ಯಮಾವುತಸ್ವಿತ್ತನಯೋ ಪೃಥಾಯಾಃ
ಪಾರ್ಥೈರ್ವೃತೌ ಪಕ್ವಭಿರಕ್ಷಣೀವ |
ರೇಮಾತ ಉದ್ದಾಯ ಮೃಧೇ ಸ್ವರಿಕ್ತಂ
ಪರಾತುಪರ್ಣಾವಿವ ವಜ್ರವಕ್ತ್ರಾತ್ || ೩೯ ||

ಅಹೋ ಪೃಥಾಪಿ ಧ್ರಿಯತೇಽರ್ಥಕಾರ್ಥೇ
ರಾಜರ್ಷಿವರ್ಯೇಣ ವಿನಾಪಿ ತೇನ |
ಯಸ್ತೇಕವೀರೋಽಧಿರಥೋ ವಿಜಿಗ್ಞೇ
ಧನುರ್ವಿತ್ತೇಯಃ ಕನುಭಶ್ಚತಸ್ತಃ || ೪೦ ||

ಮನು || ೩೨ || ಭೋಜ ವಂಶಜಳಾದ ದೇವಕನ ಸುಪುತ್ರೀ
ದೇವಕೀದೇವಿಯು ಕುಶಲವಷ್ಟೆ ? ಆಕೆಯು ದೇವಮಾತೆಯಾದ
ಅರಿತಿಯಂತೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಾತೆಯಾದ ಮಹಾಭಾಗ್ಯ
ಕಾಲಿನಿಯು 'ತ್ರಯೀ' ಎನಿಸಿದ ವೇದವಿದ್ಯೆಯು ತನ್ನ ಮಂತ್ರ
ಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞವಿಸ್ತಾರರೂಪವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಧರಿಸುವಂತೆ, ತನ್ನ
ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಸುಕೃತಕಾಲಿನಿ.
|| ೩೩ || ಭಕ್ತಜನರ ಎಲ್ಲ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಭಗವಾನ್
ಅನಿರುದ್ಧನು ಕ್ಷೇಮವಿದ್ವಾಸೆಯೇ ? ಆತನನ್ನು ವೇದಗಳ ಅದಿ
ಕಾರಣನೆಂದೂ, ವೇದವೇದ್ಯನೆಂದೂ, ಅಂತಃಕರಣದ ನಾಲ್ಕನೆಯ
ಅಂಶವಾದ ಮನದ ಅಧಿಷ್ಠಾತೃವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸಾರುತ್ತಿವೆ.
|| ೩೪ || ಎಲೈ ಸೌಮ್ಯನೇ ! ತಮ್ಮ ಆತ್ಮದೈವತವಾದ ಭಗವಾನ್
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೃದೀಕ,
ಸತ್ತ್ವಭಾಮಾವುತ್ರ ಚಾರುದೇಷ್ಣ, ಗದನೇ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲರೂ
ಕುಶಲವಾಗಿದ್ದಾರಷ್ಟೆ ? || ೩೫ ||

ಮಹಾರಾಜ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಅರ್ಜುನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರೆಂಬ
ತನ್ನೆರಡು ಭುಜಗಳ ಬಲದಿಂದ ಧರ್ಮಪೂರ್ವಕ ಧರ್ಮಸೇತು
ವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲ ? ಮಯನಿರ್ಮಿತವಾದ ಮಹಾಸಭೆ
ಯಲ್ಲಿ ಆತನ ರಾಜ್ಯವೈಭವವನ್ನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿದ
ದುರ್ಯೋಧನನು ಅಸೂಯಾಸಂತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದನು.
|| ೩೬ || ಅವರಾಧಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕರುಣೋಪವುಳ್ಳ ಭೀಮ
ಸೇನನು ಸರ್ವದಂತೆ ಅತಿರೀಘ ಕಾಲದಿಂದ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ
ರೋಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟದ್ದಾನೆಯೇ ? ಅವನು ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಕುತ್ತು ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಆತನ
ಪಾದಗಳ ಭಾರವನ್ನು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಸಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.
|| ೩೭ || ಯಾವನ ಬಾಣಗಳ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ
ಕಾಣಿಸದೇ ಹೋಗಿದ್ದ ಮಾಯಾಕಿರಾತವೇಷಧಾರೀ ಶಿವನು
ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದನೋ, ಅಂತಹ ಅತಿರಥಿಯೂ, ರಥಿಗಳ ಮತ್ತು
ಸೇನಾಪತಿಗಳ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವನೂ ಆದ ಗಾಂಡೀವ
ಧಾರಿಯಾದ ಅರ್ಜುನನು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿದ್ದಾನೆಯೇ ? ಈಗಲಂತೂ
ಆತನ ಸಕಲಶತ್ರುಗಳೂ ಹಂತರಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರಬೇಕಲ್ಲ ? || ೩೮ ||
ಕಣ್ಣುಗಳು ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವಂತೆ, ಕುಂಟೀಪುತ್ರರಿಂದ
ಸದಾ ರಕ್ಷಿತರಾದ ಮತ್ತು ಕುಂಟೀದೇವಿಯೂ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಸಾಕಿದ
ಮುದ್ರಿಯ ಅವಳ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಕುಲ-ಸಹದೇವರು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿ
ದ್ದಾರೆಯೇ ? ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಅವರಿಬ್ಬರು ಗರುಡನು
ಇಂದ್ರನ ಮುಖದಿಂದ ಅಮೃತವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಂತೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿರುವರು. || ೩೯ ||
ಆಯ್ಯೋ ! ಕುಂಟಿಯಾದರೋ ರಾಜರ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪಾಂಡುವಿನ
ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ಮೃತಪ್ರಾಯಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ಪುತ್ರರಿಗಾಗಿ ತನ್ನ
ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಳು. ರಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದ
ಪಾಂಡುವೂ ಅನುಪಮ ವೀರನು. ಒಂದೇ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದ
ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವಾಗಿಯೇ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಬಂದಿದ್ದನು.
ಅಂತಹ ವೀರನ ಪತ್ನಿ ಕುಂಟಿಯು ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರುವಳೇ ?
|| ೪೦ || ಎಲೈ ಸೌಮ್ಯನೇ ! ಅಧಃಪತನ ಹೊಂದಿದ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರ

ಸೌಮ್ಯಾನುಕೋಚೇತಮಧಾಪತಂತಂ

ಭ್ರಾತೇ ಪರೇತಾಯ ವಿದುದ್ರಾಜೇ ಯಃ |

ನಿಯೋಜಿತೋ ಯೇನ ಸುಹೃತ್ಪೂರ್ವಾ

ಅಹಂ ಸ್ವಪುತ್ರಾಸ್ತಮನುವ್ರತೇನ || ೪೦ ||

ಸೋಽಹಂ ಹರೇರ್ಮರ್ತ್ಯವಿದಂಬನೇನ

ದೃತೋ ನೃಣಾಂ ಬಾಲಯತೋ ವಿಧಾತುಃ |

ಸಾನ್ಯೋಪಲಕ್ಷ್ಯಃ ಪದವೀಂ ಪ್ರಸಾದಾ-

ಚ್ಚರಾಮಿ ಪಶ್ಯನ್ ಗತವಿಷ್ಣುಯೋಽತ್ರ || ೪೧ ||

ನೂನಂ ನೃಪಾಣಾಂ ತ್ರಿಮದೋತ್ತರಾಣಾಂ

ಮಹೀಂ ಮುಹುತ್ಕಾಲಯತಾಂ ಚಮೂಛಿ |

ವಧಾತ್ಮಪ್ರಸ್ತಾರ್ಥಜಹೀರ್ಷಯೇತೋಽ-

ಪೃಪ್ತೈಕ್ಷತಾಘಂ ಭಗವಾನ್ಪುರೂಷಾಮ್ || ೪೨ ||

ಅದ್ಯಃ ಜನ್ಮೋತ್ತರಫಲನಾನಾಯ

ಕರ್ಮಾಣ್ಯ ಕುರ್ಗ್ರಹಣಾಯ ಪುಂಸಾಮ್ |

ನನ್ಯಥಾ ಕೋಽರ್ಹತಿ ದೇಹಯೋಗಂ

ಪರೋ ಗುಣಾನಾಮುತ ಕರ್ಮತಂತ್ರಮ್ || ೪೩ ||

ತಸ್ಯ ಪ್ರಪನ್ನಾಖಿಲಯೋಕಪಾನಾ-

ಮವಸ್ತಿ ತಾನಾಮನುಶಾಸನೇ ಸ್ಥೇ |

ಅರ್ಥಾಯ ಚಾತಸ್ಯ ಯದುಪ್ಪಜಸ್ಯ

ವಾರ್ತಾಂ ಸುಖೇ ಕೀರ್ತಯ ತೀರ್ಥಕೀರ್ತೇಃ || ೪೪ ||

ನಿಗಾಗಿ ನನಗೆ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಪಾಂಡವರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದ ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡು ಎನೊಂದಿಗೂ ದ್ರೋಹವೆಸಗಿರುವನು. ದುಷ್ಟರಾದ ತನ್ನ ಪುತ್ರರ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಹೂಗುಟ್ಟುತ್ತಾ, ಹಿತಚಿಂತಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಗರಿಯಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿಸಿದ್ದನು. || ೪೦ || ಆಯ್ಯಾ! ಆದರೆ ಈ ಕುರಿತು ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗಲಿ, ಅಶ್ವರ್ಯವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಜನರ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಭ್ರಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಆತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಬೇರೆಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದೂರವೃದ್ಧನಾದ ಅನಂದವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. || ೪೧ || ಕೌರವರು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಆವರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನು ಅವರನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ತಿಕ್ಷಿಸದೆ - ಧನಮದೆ, ವಿದ್ಯಾಮದೆ, ಜಾತಿಮದೆಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಮದೆಗಳಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಕುರುಡರಾಗಿ ದುರ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುಷ್ಟರಾದವರನ್ನೂ ಅವರೊಡನೆ ನಾಶಮಾಡಿ, ಶರಣಾಗತರ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿದನು. || ೪೨ || ಉದ್ಭವನೇ! ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಜನ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ದುಷ್ಟರ ನಾಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತ ಜನರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವನ ದಿವ್ಯ ಜನ್ಮ-ಕರ್ಮಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಭಗವಂತನ ಮಾತೇನು! ಗುಣಾತೀತರಾದ ಬೇರೆ ಜನರೂ ಕೂಡ ಈ ಕರ್ಮಾಧೀನ ದೇಹದ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು ಬಯಸುವಂತಹವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? || ೪೩ || ಅದರಿಂದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ! ಜನ್ಮರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣುಬಂದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕ ಪಾಲಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಅನುಶಾಸನಕ್ಕೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವೆಮ್ಮಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯದುಕುಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತಿಯಿಂದ ಅವತರಿಸಿದ ಪವಿತ್ರ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. || ೪೪ ||

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ವಿದುರೋದ್ವೇಗಸಂವಾದೇ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧ ||

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಉದ್ಭವನು ವಿದುರನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದುದು

ಶ್ರೀಕುಶ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಭಾಗವತಃ ಪೃಷ್ಠ ಕ್ಷತ್ರಾ ವಾರ್ತಾಂ ಪ್ರಿಯಾತ್ರಯಾಮ್ |

ಪ್ರತಿವಕ್ತುಂ ನ ಚೋತ್ಸೇಹ ಔತ್ಕಂಠ್ಯಾತ್ಸಾರಿತೇಶ್ವರಃ

|| ೧ ||

ಶ್ರೀಕುಶಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಮಹಾರಾಜನೇ! ಹೀಗೆ ವಿದುರನು ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಭಾಗವತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಉದ್ಭವನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ತರಣಿಯಿಂದ ಹೃದಯವು ತುಂಬಿತು. ಭಗವಂತನ ವಿರಹ ವೃಥೆಯಿಂದ ಕೊಂಕುಲ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದಾದನು. || ೧ ||

ಯಃ ಪಂಚಕಾಯನೋ ಮಾತ್ರಾ ಪ್ರಾತರಾಶಾಯ ಯಾಚತಃ |
ತನ್ಮೆಚ್ಛದ್ರಚಯನ್ ಯಸ್ಯ ಸಪರ್ಯಾಂ ಬಾಲಲೀಲಯಾ

|| ೨ ||

ಸ ಕಥಂ ಸೇವಯಾ ತಸ್ಯ ಕಾಲೇನ ಕುರೂಂ ಗುಹಃ |
ಪ್ರಪೋವಾತಾಂ ಪ್ರತಿಬ್ರೂಯಾದ್ಧುರಾಃ ಪಾದಾಮೃತಧುರಾಃ

|| ೩ ||

ಸ ಮುಹೂರ್ತಮಭೂತೂಷ್ಣಿಂ ಕೃಷ್ಣಾಂಭಿಸುಧಯಾ ಭುಜಾಃ |
ತೀವ್ರೇಣ ಭಕ್ತಿಯೋಗೇನ ನಿಮಗ್ನಃ ಸಾಧು ನಿರ್ವೃತಃ

|| ೪ ||

ಪುಲಕೋದ್ವಿನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗೋ ಮುಂಚಸ್ತೋಲದ್ವತಾ ಕುಚಃ |
ಪೂರ್ಣಾರ್ಥೋ ಲಕ್ಷಿತಸ್ತೇನ ಸ್ನೇಹಪ್ರಸರಸಂವೃತಃ

|| ೫ ||

ಶನಕೈರ್ಭಗವಲ್ಲೋಕಾನ್ತ ಲೋಕಂ ಪುನರಾಗತಃ |
ವಿಮೃಷ್ಯ ಸೇತ್ರೇ ವಿದುರಂ ಪ್ರತ್ಯಾಹೋದ್ವಾಜಃ ಕ್ಷಯನ್

|| ೬ ||

ಉದ್ವಾಹ ಉವಾಚ

ಕೃಷ್ಣದ್ಯುಮನನಿಮ್ಲೋಚೇ ಗೀರ್ಣೇಶ್ವರಗರೇಣ ತಃ |
ಕಿಂ ನು ನಃ ಕುತಲಂ ಬ್ರೂಯಾಂ ಗುಪ್ತೀನಿ ಗೃಹೇಶ್ವರಮ್

|| ೭ ||

ದುರ್ಭಗೋ ಬತ ಲೋಕೋಽಯಂ ಯದವೋ ನಿತರಾಮಪಿ |
ಯೇ ಸಂವಸಂತೋ ನ ವಿದುರ್ಹರಿಂ ಮೀನಾ ಇಪೋರುಪಮಾಃ

|| ೮ ||

ಇಂಗಿತಜ್ಞಾಃ ಪುರುಪೌಥಾ ವಿಕಾರಾಮಾಶ್ಚ ಸಾತ್ವತಾಃ |
ಸಾತ್ವತಾಮೃತಭಂ ಸರ್ವೇ ಭೂತಾವಾಸಮಮಯತಃ

|| ೯ ||

ದೇವ್ಯ ಮಾಯಯಾ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾ ಯೇ ಚಾನ್ಯದುದಾತ್ತಿತಾಃ |
ಭ್ರಾಮ್ಯತೇ ಧೀರ್ನ ತದ್ವಾಕ್ಯೈರಾತ್ಮನ್ಯುಪಾತ್ಮನೋ ಹರೌ

|| ೧೦ ||

ಅವನು ಐದು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅಟ-ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಇವನಾಗಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲೇ ತನ್ಮಯನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಟವಾಡುತ್ತಾ ಅವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದಾಗ ತಾಯಿಯು ಬಾಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರವಾಗಲೂ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಬಯಸು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೨ || ಈಗಲಾದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ತೊಡಗಿ ಮುದುಕನಾಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿದುರನು ಕೇಳಿದ್ದ ರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವ್ರಭುವಿನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಉಂಟಾಗಿ ಹೃದಯವು ಭಾರವಾಗುವುದು ಸಹಜವೇ ? ಆ ಸ್ಥಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಏತುತ್ತರ ಕೊಡಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು ? || ೩ || ಅವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದಾರವಿಂದಗಳ ಧ್ಯಾನಾಮೃತಪಾನದಿಂದ ಅನಂದಭರಿತನಾಗಿ ಒತ್ತು ಪಳಗೆ ಕಾಲ ಎಸೂ ಮಾತ ನಾಡಲಾರದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆತನು ತೀವ್ರವಾದ ಭಕ್ತಿ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. || ೪ || ಅವನ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ದೋಮಾಂಚವಾಯಿತು. ಮುಚ್ಚಿದ ಕಣ್ವುಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವ ಹರಿಯಕೊಡಗಿದವು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಪವಾಪದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಉದ್ವಾಹನನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ಸುಕೃತಿಯೆಂದು ವಿಮರಿಸು ತಿಳಿದನು. || ೫ || ಕೊಂಚ ಕಾಲಾನಂತರ ಉದ್ವಾಹನು ಭಗವಂತನ ಪೇಮಧಾಮದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಮನುಷ್ಯ ಭೂತಕ್ಕೆ ಒಂದಿವಾಗಿ ಕಾಣ್ವಾಗಳನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡು ಭಗವದ್ವಿಲಿಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಉಂಟಾಗಿ ಮುಗುಳ್ಳುಗುತ್ತಾ ವಿದುರನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಗಿದನು. || ೬ ||

ಉದ್ವಾಹನು ಹೇಳಿದನು - ಒಳ್ಳೆ ಒಮ್ಮರನು ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಮಾನವಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಲ ರೂಪೀ ಹೆಜ್ಜೆವು ಸುಂಗಿಬಿಟ್ಟವೆ. ಅವು ಶ್ರೀಹೀನವಾಗಿವೆ. ಈಗ ನಾನು ಅವುಗಳ ಕುತಲ ಸಮಾಚಾರ ವಿವೇಚನೆ ಹೇಳಲಿ ? || ೭ || ಎಂತಹ ದುರದೃಷ್ಟಿ ! ಈ ಲೋಕವೇ ಭಾಗ್ಯಹೀನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮೂವನನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಾದರು. ಅವರು ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ - ಅಮೃತಮಯ ಚಂದ್ರಮುಖವು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮೀನುಗಳು ಗುರುತಿಸದಂತೆ ಯಾದವರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಗುರು ತಿಸದೆ ಹೋದರು. || ೮ || ಯಾದವರು ಇಂಗಿತಜ್ಞರೂ, ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿ ಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಒಂದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನೊಡನೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದ ಆಶ್ರಯನೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಓರ್ವ ಯಾದವ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. || ೯ || ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ಈ ಯಾದವರು ಮತ್ತು ಇವನಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವೈರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಶಿರುಪಾಲಾದಿಗಳ ಅಮಂಗಳಕರ, ನಿಂದಾಸೂಚಕವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಭಗ ವಂತನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಹಾತ್ಮರ ಬುದ್ಧಿಯು ಭ್ರಮಿತವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೧೦ || ಎಂದೂ ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಮಾಡದ ಜನರಿಗೂ ಕೊಡ ಇಷ್ಟು ದಿನ ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟು ಈಗ ಅವರ ದರ್ಶನ ರಾಲಸೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸದೆಯೇ ಆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ತ್ರಿಭುವನಮೋಹದ ದಿವ್ಯವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಅಂತರ್ಧಾನ

ಪ್ರದರ್ಶ್ಯಾತಪ್ರತಪಗಾಮವಿತ್ಯಪದೃಶಾಂ ಸ್ವಕಾಮಃ |
ಆದಾಯಾಂತರಧಾದ್ಯಸ್ತು ಸ್ವಯಂ ಲೋಕಲೋಚನಮ್ || ೧೦ ||

ಯನ್ಯತ್ಕಲೀಲೌಪಯಿಕಂ ಸ್ವಯೋಗ-
ಮಾಯಾಬಲಂ ದರ್ಶಯತಾ ಗೃಹೀತಮ್ |
ವಿಸ್ಮಾಪನಂ ಸ್ವಸ್ತು ಚ ಸೌಭಗದ್ವೇನಃ
ಪರಂ ಪದಂ ಭೂಪೂಭೂಪಕಾಂಗಮ್ || ೧೧ ||

ಯದ್ಧರ್ಮಸೂನೋರ್ಬತ ರಾಜಸೂಯೇ
ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ದೃಶ್ಯಸ್ವಯನಂ ತ್ರಿಲೋಕಃ |
ಕಾತ್ಯೇಕೇನ ಚಾದ್ಯೇಹ ಗತಂ ವಿಧಾತು-
ರವಾಕ್ಸತೌ ಕೌಶಲಮಿತ್ಯಮನ್ಯತ || ೧೨ ||

ಯಸ್ಯಾನುರಾಗಪುತ್ರಹಾಸರಾಸ-
ಲೀಲಾವರೋಕಪ್ರತಿಬದ್ಧಮಾನಾಃ |
ವ್ರಜಪ್ರಿಯೋ ದೃಗ್ಗಿರನುಪ್ರವೃತ್ತ-
ಧಿಯೋಽಮತಸ್ತುಃ ಕಿಲ ಕೃತ್ಯಶೇಷಾಃ || ೧೩ ||

ಸ್ವಶಾಂತರೂಪೇಷ್ಟಿಪರೈಃ ಸ್ವರೂಪೈ-
ರಭ್ಯದ್ಭಗಮಾನೇಷ್ವನುಕಂಪಿತಾತ್ಮಾ |
ಪರಾವರೇಶೋ ಮಹದಂತಯುಕ್ತೋ
ಹೃಚೋಽಪಿ ಜಾತೋ ಭಗವಾನ್ಸಥಾಗ್ನಿ || ೧೪ ||

ಮಾಂ ಪೇದಯತ್ಕೇತದಜಸ್ಯ ಜನ್ಮ-
ವಿಡಂಬನಂ ಯದ್ವದುದೇವಗೇಹೇ |
ವ್ರಜೇ ಚ ವಾಸೋಽರಿಭಯಾದಿವ ಸ್ವಯಂ
ಪುರಾದ್ವ್ಯವಾತ್ಸೀದ್ಯದನಂತವೀರ್ಯಃ || ೧೫ ||

ದುನೋತಿ ಚೇತಃ ಸ್ವರತೋ ಮಮೈತದ್
ಯದಾಹ ಪಾದಾವಭಿವಂದ್ಯ ಪಿತ್ರೇಃ |
ತಾತಾಂಬ ಕಂಸಾದುರುಶಂಕಿತಾಣಾಂ
ಪ್ರಸೀದತಂ ನೋಽಕೃತನಿಷ್ಕೃತೀನಾಮ್ || ೧೬ ||

ಕೋ ವಾ ಅಮುಷ್ಯಾಂಘ್ರ ಸರೋಜರೇಣಂ
ವಿಸ್ಕರ್ತುಮೀಶೀತ ಪುಮಾನ್ವಿಜಿಘ್ರನ್ |
ಯೋ ವಿಸ್ತುರದ್ಭ್ರೂವಿಟಪೇನ ಭೂಮೇ-
ರ್ಭಾರಂ ಕೃತಾಂತೇನ ತಿರಶ್ಚಕಾರ || ೧೭ ||

ನಾದನು. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅವರ ಕಣ್ಣನ್ನೇ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ದಿಟ್ಟಿರು-
ವನು || ೧೦ || ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕೋರ್ಪ
ಡಿಸುತ್ತಾ ಮನುಷ್ಯಲೀಲೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದ ಆ
ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸೋಣ! ಅದು
ಸೌಂದರ್ಯ-ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳ ಪರಮ ನೆಲೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅವ-
ನಿಂದ ಆಭೂಷಣಗಳೂ ವಿಭೂಷಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ
ವಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಆತ್ಮರ್ಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವು-
ದಾಗಿತ್ತು || ೧೧ ||

ಧರ್ಮರಾಜನ ರಾಜಸೂಯಯಜ್ಞದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು-
ಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗಿದ್ದ ಆ ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು
ಮೂರು ಲೋಕದ ಜನರೂ - 'ಒಪ್ಪದೇವರು ಮನುಷ್ಯಕೃಪ್ತಿಯ
ರೇಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಈ ರೂಪದಲ್ಲೇ ಸೇರಿಸಿ
ಬಿಟ್ಟಿರುವನು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು || ೧೨ || ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ಆನುರಾಗಪೂರ್ಣವಾದ ಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ವಿನೋದಮಯವಾದ
ಕೇಶೋಚ್ಚಗಳಿಂದ ಸುಮುಖಿತರಾದ ಗೋಕುಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಣ್ಣು-
ಗಳು ಅವನಲ್ಲೇ ನೆಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಮನೋಲಯವನ್ನು
ಹೊಂದಿ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬೊಂದೆಗಳಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪರಾಗಿ
ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು || ೧೩ || ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತಿನ ಮತ್ತು
ಪ್ರಕೃತಿಯ ಒಡೆಯನಾದ ಭಗವಂತನು ಸೌಮ್ಯಸ್ವರೂಪಿಗಳಾದ
ಮಹಾತ್ಮರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಮುಂತಾದವರು ಪೋರರೂಪಿ-
ಗಳಾದ ಅಸುರರಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಣಾ-
ಪೂರಿತನಾಗಿ, ಜನ್ಮರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಅಂಶವಾದ ಒಲರಾಮ
ನೆಂದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯು ಅವಿರ್ಭವಿಸುವಂತೆ
ಪ್ರಕಟನಾದನು || ೧೪ || ಜನ್ಮರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಮಹಾ-
ಪ್ರಭುವು ಮರುದೇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಳೆದು ಲೀಲೆಗಳನ್ನು
ತೋರುವುದೂ, ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಆಶಯಪ್ರದನಾಗಿದ್ದರೂ
ಕಂಠಿಗೆ ಭಯಗೊಂಡವನಂತೆ ವೈಂದಾವಸ್ಥೆ ಹೋಗಿ ಅಡಗಿರು-
ವುದು, ಅನಂತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಲಯವನನಿಗೆ ಭಯ-
ಗೊಂಡವನಂತೆ ಮಥುರಾನಗರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗು-
ವುದೂ - ಇವೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಗಳು ನನಸಿಗೆ ಬಂದು ಮನಸ್ಸು
ಈವಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ || ೧೫ || ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ತಂದೆ
ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮರುದೇವ-ದೇವತೆಯರ ಚರಣಗಳಿಗೆ ಎರಗಿ
'ಅಪ್ಪಾ! ಅಮ್ಮಾ! ಕಂಸನ ಭಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ನಾವು ನಿಮಗೆ
ಯಾವ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಆವರಾಧವನ್ನು
ಮನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಭುರಾಗಬೇಕು' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಈ
ಮಾತುಗಳು ನೆನಪಾದಾಗ ಇಂದೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಅತ್ಯಂತ
ವೃಥಿಕವಾಗುತ್ತದೆ || ೧೬ || ಕಾಲಸ್ವರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಭುಕುಟಿಲಿಯ
ದಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಯ ಸಮಸ್ತ ಭಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿದ ಆ ಪರಮ
ಪುರುಷ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳ ಪರಾಗವನ್ನು ಸೇವಿಸುವ
ಯಾವನು ತಾನೇ ಆತನನ್ನು ಮರೆಯುವನು ? || ೧೭ || ಶಿಶು
ಪಾಲನಾದರೋ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಬದ್ಧದ್ವೇಷ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಅವನು
ಯೋಗಿಗಳು ಯೋಗಸಾಧನೆಯಿಂದ ಪಡೆಯಲು ಬಯಸುತ್ತಿ-
ರುವ ಪರಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ನೀವು ರಾಜಸೂಯ

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭವದ್ವಿರ್ನನು ರಾಜಸೂಯೇ
ಚೈದ್ಯಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಂ ದ್ವಿಷತೋಽಪಿ ಸಿದ್ಧಿಃ |
ಯಾಂ ಯೋಗಿನಃ ಸಂಸ್ಥೃಹಯಂತಿ ಸಮ್ಯಕ್
ಯೋಗೇನ ಕ್ಷುದ್ಧಿರಹಂ ಸಹೇತ || ೧೯ ||

ತಥೈವ ಚಾನ್ಯೇ ನರಲೋಕವೀರಾ
ಯ ಆಹವೇ ಕೃಷ್ಣ ಮುಖಾರವಿಂದಮ್ |
ನೇತ್ರೈಃ ಪಿಬಂತೋ ನಯನಾಭಿರಾಮಂ
ಪಾರ್ಥಾಸ್ಯ ಪೂತಾಃ ಪದಮಾಪುರಸ್ಕ || ೨೦ ||

ಸ್ವಯಂ ತ್ವ ಸಾಮ್ಯಾತಿಶಯಸ್ತ್ಯಧೀಶಃ
ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಾಪ್ರಸಮಸ್ತಕಾಮಃ |
ಬಲಿಂ ಹರದ್ವಿರಲೋಕಪಾಲೈಃ
ಕಿರೀಟಕೋಟೈಃ ಡಿತಪಾದಪೀತಃ || ೨೧ ||

ಹಸ್ತಸ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯಮಲಂ ಭೃತಾನ್ನೋಃ
ವಿಗ್ಲಾಪಯತ್ಯಂಗ ಯದುಗ್ರಸೇನಮ್ |
ತಿಷ್ಠನ್ನಿಷ್ಠಣ್ಣಂ ಪರಮೇಷ್ಟಿಧಿಶ್ಚೈ
ನ್ಯಪೋಧಯದ್ಭೇವ ನಿಧಾರಯೇತಿ || ೨೨ ||

ಅತೋ ಬಹಿ ಯಂ ಸ್ತನಕಾಲಕೂಟಂ
ಜಿಘಾಂಸಯಾಪಾಯಯದಪ್ಯಸಾದ್ವಿಃ |
ಲೇಭೇ ಗತಿಂ ಧಾತುಚಿತಾಂ ತತೋಽಸ್ಯಂ
ಕಂ ವಾ ದಯಾಲುಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಜೇಮ || ೨೩ ||

ಮನ್ಯೇಽಸುರಾನ್ಪಾಗ್ರವತಾಂಸ್ತ್ಯಧೀಶೇ
ಸಂರಂಭಮಾರ್ಗಾಭಿನಿವಿಷ್ಠಚಿತ್ತಾನ್ |
ಯೇ ಸಂಯುಗೇಽಚಿತ್ತ ತಾಕ್ಷ್ಣ್ಯಪುತ್ರ-
ಮಂಸೇ ಸುನಾಭಾಯುಧಮಾಪತಂತಮ್ || ೨೪ ||

ಮುದೇವ್ಯ ದೇವ್ಯಾಂ ಜಾತೋ ಭೋಜೇಂದ್ರಬಂಧನೇ |
ಚೀರಾರ್ಭಗವಾನಸ್ಯಾಃ ತಮಜೇನಾಭಿಯಾಚಿತಃ
|| ೨೫ ||

ತತೋ ನಂದಪ್ರಜಮಿತಃ ಪಿತ್ರಾ ಕಂಸಾದ್ವಿಭಿಜ್ಞತಾ |
ವಿಕಾದತ ಸಮಾಸ್ತತ್ರ ಗೂಢಾರ್ಚಿಃ ಸಬಲೋಽವಸತ್
|| ೨೬ ||

ಪರೀತೋ ವತ್ಸಪೈರ್ವತ್ಸಾಂಶ್ಚಾರಯನ್ ವ್ಯಹರದ್ವಿಭುಃ |
ಯಮುನೋಚವನೇ ಕೂಡದ್ವಿಜ್ಞಸಂಕುಲಿತಾಂಘ್ರಪೇ
|| ೨೭ ||

ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿರುವಿರಿ. ಅಂತಹವನ ವಿರಹವನ್ನು
ಮೂರು ತಾನೇ ಸಹಿಸಬಲ್ಲರು ? || ೧೯ || ಶಿಶುಪಾಲನಂತೆ
ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ
ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುಖಾರವಿಂದವನ್ನು
ನೋಡುತ್ತಾ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಪವಿತ್ರರಾಗಿ
ಪರಂಧಾಮವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. || ೨೦ || ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನು.
ಅವನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಿರುವಾಗ
ಅವನಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? ಇಂದ್ರಾದಿ ಅಸಂಖ್ಯ
ಲೋಕಪಾಲರು ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದು-ತಂದು
ಒಪ್ಪಿ, ತಮ್ಮ ಕಿರೀಟಗಳ ತುದಿಯಿಂದ ಅವನು ಕಾಲನ್ನಿಡುವ
ವಾವಳಿಗಳಿಗೆ ಮಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. || ೨೧ || ವಿದುರನೇ | ಅದೇ
ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ
ರಾಗವೇನನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು 'ಜೇಯಾ ! ನಮ್ಮ ಅರಿಕೆಯನ್ನು
ಲಾಲಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಬಿಕ್ಕಪಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸೇವಾ
ಭಾವವು ಕಂಸಪಾಗ್ರಾಶ್ರಮ ನಮ್ಮಂತಹ ಸೇವಕರ ಚಿತ್ತವು ಅತ್ಯಂತ
ಕುಂದಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. || ೨೨ || ಪಾಪಿಷ್ಠಿಯಾದ ಪೂತನಿಯು ತನ್ನ
ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವಂತೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ
ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವನವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೂ
ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ವಿವಾದ ಮಾಡಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಸಮತಿಯನ್ನು
ಕರಗಿಸಿದವು. ಶರಣವೇನಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮೋಗುವಾದ ಕರು
ನಾಳುವ ಆಶಯವು ಮತ್ತೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? || ೨೩ || ಈ ಆಸುರ
ರನ್ನು ನಾನು ಭಗವದ್ವಕ್ತರಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಒಕೆಂದರೆ,
ವೈರವಿಹಿತ ಕೋಪದ ಕಾರಣ ಅವರ ಚಿತ್ತವು ಸದಾಕಾಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
ನಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಗರುಡನು ಹೆಗಲಲ್ಲಿ
ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ
ಎರಗುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. || ೨೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಭೂಭಾರವನ್ನು ಇಳಿಸಿ,
ಅಕೆಯನ್ನು ಸುಖಿಯಾಗಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಕಂಸನ ಕಾರಾ
ಗೃಹದಲ್ಲಿ ವರುದೇವ-ದೇವಕಿಯರಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದನು. || ೨೫ || ಆಗ
ಕಂಸನಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ತಂದೆ ವರುದೇವನು ಅಕನನ್ನು ನಂದ
ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಇರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅಕನು ಒಲರಾಮ
ನೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವು ಹೊರಗೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ
ಆಡಗಿಕೊಂಡು ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. || ೨೬ ||
ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಂದು ಕಲ-ಕಲ ನಿನಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸುಖವಾಗಿ
ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯಮುನಾತೀರದ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಕರುಗಳನ್ನು
ಮೇಯಿಸುತ್ತಾ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೊಲ್ಲಬಾಲಕರೊಡನೆ
ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೭ || ಗೋಕುಲನಿವಾಸಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸೆಳೆಯು
ವಂತಹ ನಾನಾ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು.
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಕುವಂತೆಯೂ, ಕೆಲವು ವೇಳೆ ನಗುವಂತೆಯೂ
ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಿಂಹದ ಮರಿಯಂತೆ ಮುಗ್ಧದೃಷ್ಟಿ

ಕೌಮಾರೀಂ ದರ್ಶಯಂತ್ಯೇಷಾಂ
ಪ್ರೇಕ್ಷಣೇಯಾಂ ಪ್ರಚೌಕಸಾಮ್ |
ರುದನ್ನಿಪ ಹಸಮ್ನಗ್ತ-
ಬಾಲಸಿಂಹಾವರೋಕನಃ || ೨೮ ||

ಸ ವಿವ ಗೋಧನಂ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾ ನಿಕೇತಂ ಸಿತಗೋವೃಷಮ್ |
ಚಾರಯನ್ನನುಗಾನ್ ಗೋಪಾನ್ಯಣದ್ವೇಣುರರೀರಮತ್ || ೨೯ ||

ಪ್ರಯುಕ್ತಾನ್ಯೋಜರಾಜೇನ ಮಾಯಿನಃ ಕಾಮರೂಪಿಣಃ |
ಲೀಲಯಾ ವ್ಯನುದತ್ತಾಂಶ್ಚಾನ್ ಬಾಲಃ ಕ್ರೀಡನಕಾನಿವ || ೩೦ ||

ವಿಪನ್ನಾನ್ವಿಷಪಾನೇನ ನಿಗೃಹ್ಯ ಭುಜಗಾಧಿಪಮ್ |
ಉತ್ಥಾಪ್ಯಾಪಾಯಯದ್ಗಾವಸ್ತುತ್ಪೋಯಂ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಿತಮ್ || ೩೧ ||

ಅಯಾಜಯದ್ಗೋಷವೇನ ಗೋಪರಾಜಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮೈಃ |
ವಿತ್ತಸ್ಯ ಚೋರುಭಾರಸ್ಯ ಚಿಕೀರ್ಷನ್ವದ್ವೈಯಂ ವಿಭುಃ || ೩೨ ||

ವರ್ಷತೀಂದ್ರೇ ಪ್ರಜಃ ಕೋಪಾದ್ಭಗ್ನಮಾನೇಽತಿವಿಹ್ವಲಃ |
ಗೋತ್ರಲೀಲಾತಪತ್ರೇಣ ತ್ರಾತೋ ಭದ್ರಾನುಗೃಹ್ಣತಾ || ೩೩ ||

ಶರಚ್ಛತಿಕರೈರ್ಮೃತ್ಪೂ ಮಾನಯನ್ರಜನೀಮುಖಮ್ |
ಗಾಯನ್ನಲಪದಂ ರೇಮೇ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಮಂಡಲಮಾಂಡನಃ || ೩೪ ||

ಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೮ || ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡವನಾದಾಗ ಬಲಿಯ
ಎತ್ತುಗಳನ್ನೂ ನಾನಾಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳನ್ನೂ ಮೇಯಿಸುತ್ತಾ ಕೊಳಲ
ನ್ನೂದಿ ಆದರ ಇಂಚರದಿಂದ ಗೋವಳರನ್ನೂ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸು
ತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೯ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಂಠನು ಅತನನ್ನು ಕೊಂದು
ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಯಾವಿಗಳೂ, ಕಾಮರೂಪಿಗಳೂ ಆದ ಅನೇಕ
ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕಳಿಸಿದಾಗ ಹುಡುಗರು ಆಟದ ಸಾಮಾನು ಮುರಿದು
ಹಾಕುವಂತೆ ಭಗವಂತನು ಅವರನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನು. || ೩೦ ||
ಕಾಳಿಂಗನಾಗನನ್ನು ಮರ್ದನಮಾಡಿ, ವಿಷಮಿಶ್ರಿತವಾದ ನೀರನ್ನು
ಕುಡಿದು ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಗೋವಳರನ್ನೂ
ಬದುಕಿಸಿ, ಆ ಮಡುವಿನ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಕುಡಿಯಲು
ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. || ೩೧ || ಗೋಪರಾಜನಾದ ನಂದ
ಗೋಷದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇರಳವಾದ ಹಣದ ಪದ್ಧಿನಿಯೋಗವಾಗಲೆಂದು
ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವನಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೂಲಕ
ಗೋವರ್ಧನ ಪೂಜಾರೂಪಿ ಗೋಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.
|| ೩೨ || ಅದರಿಂದ ತನಗೆ ಮಾನಭಂಗವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ
ಕಡು ಕೋಪಗೊಂಡ ಇಂದ್ರನು ಗೋಕುಲವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ
ಬಿಡಲು ಭಯಂಕರವಾದ ಜಡಿಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿಕೊಡಲು -
ಭಗವಂತನು ಕರುಣಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನು
ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕೊಡೆಯಂತೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಭಯಗೊಂಡ
ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಗೋಪಾಲಕರನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. || ೩೩ ||
ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಶರತ್ಕಾಲದ ಬೆಳ
ದಿಂಗಳು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿರಲು ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅದನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸುತ್ತಾ,
ಮುರಳಿಗಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಗೋಪ್ತು ಸಮೂಹದೊಡನೆ ರಾಸಕ್ರೀಡೆ
ಯಾಡಿದನು. || ೩೪ ||

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾದಮಹರ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ವಿದುರೋದ್ವಮಸಂವಾದೇ ದ್ವಿಜಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಂತನ ಇನ್ನೂ ಲೀಲಾಚರಿತ್ರೆಗಳ ವರ್ಣನೆ

ಉದ್ವವ ಉವಾಚ

ತತಃ ಸ ಆಗತ್ ಪುರಂ ಸ್ವಪಿತ್ರೀಃ
ಚಿಕೀರ್ಷಯಾ ಶಂ ಬಲದೇವಸಂಯುತಃ |
ನಿಪಾತ್ಯ ತುಂಗಾದ್ರಿಪುಯೋಫನಾಥಂ
ಹತಂ ವ್ಯರ್ಷದ್ವೈರುಮೋಜಮೋವ್ಯಾಮ್ || ೧ ||

ಉದ್ವವನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು - ವಿದುರಾ! ಅನಂತರ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರಗೆ ಸುಖವನ್ನು
ನೀಡದೋಸ್ಕರ ಒಬರಾಮದೇವನೊಡನೆ ಮಥುರಗೆ ಆಗಮಿಸಿ,
ತತ್ಪ್ರಸಮುದಾಯದ ಒಡೆಯನಾದ ಕಲಿಕಂಠನನ್ನು ಅವನ
ಉನ್ನತ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಕಡವಿ ಕೊಂದು ಅವನ ಶವವನ್ನು ನೆಲದ
ಮೇಲೆ ಎಳೆದುಹಾಕಿದನು. || ೧ || ಸಾಂದೀಪನಮುನಿಯ ಒಳಗೆ
ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿ, ಅವರು ಒಂದು ಬಾರಿ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ

ಸಾಂದೀಪನೇನ ಸಕೃತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಧೀತ್ಯ ಸವಿಶ್ವರಮ್ |
ತಸ್ಮೈ ಪ್ರಾದಾದಾಧ್ಯಂ ಪುತ್ರಂ ಮೃತಂ ಪೂಜುನೋದರಾತ್

|| ೨ ||

ಸಮಾಹುತಾ ಭೀಷ್ಮಕನ್ಯಯಾ ಯೇ
ಪ್ರಿಯಃ ಸರ್ವರ್ಣೇನ ಒುಧೂಪಯ್ಯಶಾಮ್ |
ಗಾಂಧರ್ವವೃತ್ತಾ ಮಿಷತಾಂ ಸ್ವಭಾಗಂ
ಜಹ್ರೇ ಐದಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ದಧತುಪರ್ಣಃ || ೩ ||

ಕುರುತೋಽವಿದ್ವನಸೋ ದಮಿತ್ತಾ
ಸ್ವಯಂವರೇ ನಾಗಜಹೀಮುವಾಹ |
ತದ್ಭಗ್ನ ಮಾನಾನಪಿ ಗೃಧ್ರತೋಽಚ್ಛಾನ್
ಜಘ್ನೇಽಕ್ಷತಃ ಪಸ್ಯಪ್ತತಃ ಸ್ವಪ್ನೈಃ || ೪ ||

ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಭುಗ್ರಾಮ್ಯ ಇವ ಪ್ರಿಯಾಯಾ
ವಿಧಿಶುರಾರ್ಚ್ಯದ್ ದ್ಯುತಯಂ ಯಜರ್ಥೇ |
ವಚ್ಚಾ ದ್ರವತ್ತಂ ಸಗಣೋ ರುಷಾಂಧಃ
ಕ್ರೀಡಾಮೃಗೋ ನೂನಮಯಂ ವಧೂನಾಮ್ || ೫ ||

ಸುತಂ ಮೃಧೇ ವಿಂ ವಪುಷಾ ಗ್ರಸಂತಂ
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸುನಾಭೋನ್ಮಥಿತಂ ಧಂತ್ಯಾ |
ಅಮಂತ್ರಿತಸ್ತತ್ರನಯಾಯ ಶೇಷಂ
ದತ್ತಾ ತದಂತಃಪುರಮಾವಿವೇಶ || ೬ ||

ತತ್ರಾಪ್ಯತಾಸ್ಮಾ ನರದೇವಕನ್ಯಾಃ
ಕುಜೇನ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹರಿಮಾರ್ತಬಂಧುಮ್ |
ಉತ್ತಾಯ ಸದ್ಭೋ ಜಗೃಹುಃ ಪ್ರಹರ್ಷ-
ಪ್ರೀಡಾನುರಾಗಪ್ರಹಿತಾವರೋಕ್ತೈಃ || ೭ ||

ಆಸಾಂ ಮುಹೂರ್ತ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಾನಾಗಾರೇಷು ಯೋಷಿತಾಮ್ |
ಸವಿಧಂ ಜಗೃಹೇ ಪಾಣೀನನುರೂಪಃ ಸ್ವಮಾಯಯಾ
|| ೮ ||

ತಾಸ್ಯಪತ್ಯಾನ್ಯಜನಯದಾತ್ಮಕುಲ್ಯಾನ್ ಸರ್ವತಃ |
ವಿಕ್ರೀಕನ್ಯಾಂ ದಶ ದಶ ಪ್ರಕೃತೇರ್ವಿಒುಧೂಪಯಾ
|| ೯ ||

ಮಾತೃದಿಂದಲೇ ಮೇದ-ಮೇದಾಂಗಾದಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ಕಲಿತು, ಗುರುರಕ್ಷಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೃತನಾಗಿದ್ದ ಪುತ್ರ
ನನ್ನು ಪಂಚಜನನೆಯ ರಾಕ್ಷಸನ ಪೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸೀಳಿ (ಯಮಪುರಿ
ಯಿಂದ) ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. || ೨ || ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿದ್ದ
ಭೀಷ್ಮನ ಪುತ್ರಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಆಕರ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆಕೆ
ಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಲೆಂದು ಶಿಶುಪಾಲನು ಮತ್ತು ಅತನ
ಸಹಾಯಕರು ಸ್ವಯಂವರದ ಕಲೆಗೆ ಒಗ್ಗೊಟ್ಟು ಸಭೆಗೆ ಒಂದಿದ್ದರು.
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವರೆಲ್ಲರ ತಲೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ
ನಿತ್ಯಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ಗಾಂಧರ್ವ-ವಿಷಯದ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ
ಬೋಯುಗ ಗರುಡನು ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತಂದಂತೆ ಆಕೆ
ಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು. || ೩ || ಮೂಗುದಾರ ಪೋಣಿ
ಪಲ್ಲಡದೇ ಇದ್ದ ವಿಳಾಸ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗೂಳಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳಿಗೆ
ಮೂಗುದಾರ ಹಾಕಿ ಅವುಗಳ ಕೊಟ್ಟು ಆಡಗಿಸಿ ವೀರ್ಯಶುಲ್ಕ
ಯಾಗಿದ್ದ ನಾಗಜಹಿ (ಸತ್ಸಿಂಹ)ನನ್ನು ಅವನು ವಿವಾಹವಾದನು.
ತಮಗೆ ಮಾನಭಂಗವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೂರ್ಖರಾದವರು ಶತ್ರು
ಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಕೊಂದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು
ದಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೃತಾರ್ಥಿಯಾಗೊಳ್ಳದೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ
ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. || ೪ || ಭಗವಂತನು ವಿಷಯ
ಪುರುಷನಂತೆ ರೀತಿಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ವಾಕ್ಯವು ಕಾಡ ಸತ್ಯ
ಭಾಮಾದೇವಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಪಾರು
ಜಾತವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದನು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಪತ್ನೀ
ಯರ ಕ್ರೀಡಾಮೃಗದಂತೆ ಪಡೆದವರ ವೇಷವರೂ ಕ್ರೋಧದಿಂದ
ಕುರುಡಾಗಿ ಆ ಸಮಯ ತನ್ನ ಕೈವೇದ್ಯದ ಕೃಷ್ಣಾನ್ನು ಎದುರಿಸುವ
ಸಾಹಸಮಾಡಿದ್ದನು. || ೫ || ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸನಾದಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನೇ
ನುಂಗುವಂಥ ಆ ಭೂದೇವಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಭೂಮಾಸುರನನ್ನು
ಭಗವಂತನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸುಡಾರ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಭೂದೇವಿಯು
ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಆತನು ಭೂಮಾಸುರನ ಪುತ್ರನಾದ
ಭಗದತ್ತನಿಗೆ ಆತನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು
ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. || ೬ || ಅಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಸುರನಿಂದ ಅವಹರಿಸಿ
ತರಲ್ಪಟ್ಟ ಆಕಾಶ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರಿದ್ದರು. ಅವರು ದೀನ
ಒಂಥು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಎದ್ದುನಿಂತು ಹರ್ಷ
ಲಜ್ಜೆ ಮತ್ತು ಪೇಷಮಪೂರ್ಣ ನೋಟಗಳಿಂದ ಒಡನೆಯೇ ಆತನನ್ನು
ತಮ್ಮ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಿಳಿಪ್ಪರು. || ೭ ||

ಆಗ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನೋದಿಸುವಂತೆ ಆ
ಎಲ್ಲ ಲಲನಾಮಣಿಗಳಿಗೂ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು
ತಾಳಿ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ
ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. || ೮ || ತನ್ನ
ಲೀಲೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬಳ
ಗರ್ಭದಿಂದ ಸರ್ವಗುಣಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ಹೋಲುವಂತಹ ಹತ್ತು-
ಹತ್ತು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೯ || ಕಾಲಯವನ, ಜರಾಸಂಧ,
ಶಲ್ಯರೇ ಮುಂತಾದವರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಥುರ
ಯನ್ನೂ-ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನೂ ಮುತ್ತಿದಾಗ ಭಗವಂತನು ಮಂಚುಕುಂದ.

ಕಾಲಮಾಗಧಶಾಲ್ವಾದೀನನೀಕೃ ರುಂಧತಃ ಪುರಮ್ |
ಅದೇಫನತ್ವಯಂ ದಿವ್ಯಂ ಸ್ವಪುಂಸಾಂ ತೇಜ ಆದಿಶತ್ || ೧೦ ||

ಶಂಬರಂ ದ್ವಿದಿದಂ ಬಾಣಂ ಮುರಂ ಬಲ್ಬಲಮೇವ ಚ |
ಅನ್ಯಾಂಶ್ಚ ದಂಕವಕ್ತ್ರಾದೀನವಧೀತ್ಯಾಂಶ್ಚ ಘಾತಯತ್ || ೧೧ ||

ಅಥ ತೇ ಭ್ರಾತೃಪುತ್ರಾಣಾಂ ಪಕ್ಷುಯೋಃ ಪತಿತಾನ್ವನಾನ್ |
ಚಟಾಲ ಭೂಃ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ ಯೇಪಾಮಾಪತತಾಂ ಬಲೈಃ || ೧೨ ||

ಸ ಕರ್ಣದುಃಶಾಸನಸೌಬಲಾನಾಂ
ಕುಮಂತ್ರಪಾಕೇನ ಹತಶ್ಚಿಯಾಯುಷಮ್ |
ಸುಯೋಧನಂ ಸಾನುಚರಂ ಶಯಾನಂ
ಭಗೋದುಮುರ್ವ್ಯಾಂ ಸ ನನಂದ ಪಶ್ಯನ್ || ೧೩ ||

ಕಿಂಯಾನ್ತುರೋಽಯಂ ಕ್ವಪಿತೋರುಭಾರೋ
ಯದ್ವೋಣಭೀಷ್ಮಾರ್ಜುನಭೀಮಮೂಲೈಃ |
ಅಪ್ಪಾಧಶಾಕೌಹೀಗಕೋ ಮದಂಶೈಃ-
ರಾಶೋ ಬಲಂ ದುರ್ವಿಪಹಂ ಯದೂನಾಮ್ || ೧೪ ||

ಮಿಥೋ ಯದ್ವೇಷಾಂ ಭವಿತಾ ವಿವಾದೋ
ಮಧ್ವಾಮದಾತಾಮ್ರವಿಲೋಚನಾನಾಮ್ |
ಸ್ಥಾಂ ವಧೋನಾಯ ಇಯಾನೋಽಸ್ಥೋ
ಮಯ್ಯುದ್ಯತೇಽಂತರ್ದಧತೇ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಮ || ೧೫ ||

ಏವಂ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಭಗವಾನ್ಪರಾಚ್ಛೇ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ಧರ್ಮಜಮ್ |
ನಂದಯಾಮಾಸ ಸುಹೃದಃ ಸಾಧೂನಾಂ ವರ್ತು ದರ್ಶಯನ್ || ೧೬ ||

ಉತ್ತರಾಯಾಂ ಧೃತಃ ಪೂರೋರ್ವಂತಃ ಸಾಧ್ವೈಮನ್ಮನಾ |
ಸ ವೈ ದ್ರೋಣಸಪ್ತಂಭಿನ್ಯ ಪುನರ್ಭಗವತಾ ಧೃತಃ || ೧೭ ||

ಅಯಾಜಯದ್ಧರ್ಮಸುತಮಶ್ವಮೇಝೈಸ್ತ್ರಿಭುವಿಭುಃ |
ಸೋಽಪಿ ಕ್ವಾಮನುಜೈ ರಕ್ಷನ್ ರೇಮೇ ಕೃಷ್ಣಮನುವ್ರತಃ || ೧೮ ||

ಭಗವಾನಪಿ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಲೋಕವೇದಪಥಾನುಗಃ |
ಕಾಮಾನಿಷೇವೇ ದ್ವಾರ್ವತ್ಯಾಮಸತಃ ಸಾಂಖ್ಯಮಾಸ್ಥಿತಃ || ೧೯ ||

ಭೀಮಸೇನರೇ ಮುಂತಾದ ಸ್ವಜನರಿಗೆ ತನ್ನ ಅಲೌಕಿಕ ಶಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಅವರ ಮೂಲಕ ತಾನೇ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. || ೧೦ || ಶಂಬರ, ದ್ವಿದಿದ, ಬಾಣಾಸುರ, ಮುರ, ಬಲ್ಬಲ, ದಂಕವಕ್ತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರನ್ನು ತಾನೇ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. || ೧೧ || ಅನಂತರ ಭಗವಂತನು ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಪಾಂಡುಪುತ್ರರ ಶತ್ರು ವಹಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದ ರಾಜರನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದನು. ಆ ರಾಜರ ಸೇನಗಳಾದರೋ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ನೆರೆದಾಗ ಇಡೀ ಭೂಮಿಯೇ ನಡುಗಿಪೋಗುವಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ದ್ದುವು. || ೧೨ || ದುರ್ಯೋಧನನು ಕರ್ಣ, ದುಶಾಸನ, ಶಕುನಿ ಇವರ ದುರಾಲೋಚನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಸಂಪತ್ತು, ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಭೀಮಸೇನನ ಗದಾಘಾತದಿಂದ ಪೂಡೆಗಳು ಮುರಿದು ಪರಿವಾರಮೇಷನಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಅಕ್ಕಿಗೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ದ್ರೋಣ, ಭೀಷ್ಮ, ಅರ್ಜುನ, ಭೀಮ ಸೇನ ಇವರುಗಳ ಮೂಲಕ ಹದಿನೆಯು ಅಕೌಹೀಕೇ ಸೈನ್ಯವು ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಭೂಮಿಯ ಭಾರವೇನೋ ಇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಅದರೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಅಂಶಭೂತರಾದ ಪ್ರಮೃಷ್ಟಸೇ ಮುಂತಾದವರ ಒಂದಿಂದ ಕೊಬ್ಬುಪೋಗಿರುವ ಯಾದವರ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೆ ವಾದ ಬಲವು ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದೆಯಲ್ಲ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದನು. || ೧೩-೧೪ || 'ಮುಂದೆ ಈ ಯಾದವರು ಮದ್ದಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತೇರಿ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಿಂಜಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡಿ ನಾಶಹೊಂದ ಬೇಕು. ಇವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಆಗುವಂತೆ ನಾನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಅವರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಕುದಾಡಿ ಮಡಿಯುವರು' ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದನು. || ೧೫ ||

ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೇಕಮಾಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಬಂಧುಗಳೂ-ಮಿತ್ರರಿಗೂ ಸತ್ಪುರುಷರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿ ಅನಂದಿತರನ್ನಾಗಿಸಿದನು. || ೧೬ || ಉತ್ತರೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ಪುರುವಂಶದ ಕುಡಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಅದೂ ಕೂಡ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಪ್ರಹಾಸ್ಯದಿಂದ ನಾಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ಅದನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದನು. || ೧೭ || ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಂದ ಭಗವಂತನು ಮೂರು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಧರ್ಮನಂದನನೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅನು ವರ್ತಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ರಾಜ್ಯ ಭಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾ ಅನಂದದಿಂದ ಇರತೊಡಗಿದನು. || ೧೮ ||

ಆಮೇರೆ ವಿಶ್ವಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಂತನು ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು ರೋಷ ಮತ್ತು ವೇದಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತಭಾವದಿಂದ ಎಲ್ಲಿ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು. || ೧೯ || ತನ್ನ ಮಧುರ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಸ್ನೇಹಪೂರ್ಣವಾದ ಕೆಲಾಕ್ಷ, ಅಮೃತಸುಧೆ

ಸ್ವಿಗ್ಧಸ್ಥಿತಾವರೋಕೇನ ವಾಚಾ ಪೀಯೂಷಕಲ್ಪಯಾ |
ಚರಿತ್ರೆಣಾಸವದ್ಧೇನ ತ್ರೀನಿಕೇತೇನ ಚಾತ್ಮನಾ || ೨೦ ||

ಇಮಂ ರೋಕಮಮುಂ ಚೈವ ರಮಯನ್ತುತಲಾಂ ಯದೂನ್ |
ರೇಮೇ ಕ್ಷಣದಯಾ ದತ್ತಕ್ಷಣಸ್ವಿಕ್ಷಣಸೌತ್ಯದಃ || ೨೧ ||

ತಸ್ಯೈವಂ ರಮಮಾಣಸ್ಯ ಸಂವತ್ಸರಗಣಾನ್ತಹೂನ್ |
ಗೃಹಮೇಧೇಷು ಯೋಗೇಷು ವಿರಾಗಃ ಸಮಚಾಯತ || ೨೨ ||

ದೈವಾಧೀನೇಷು ಕಾಮೇಷು ದೈವಾಧೀನೇ ಸ್ವಯಂ ಪುಮಾನ್ |
ಕೋ ವಿಸ್ತಂಭೇತ ಯೋಗೇನ ಯೋಗೇಶ್ವರಮನುವ್ರತಃ || ೨೩ ||

ಪುರ್ಯಾಂ ಕದಾಚಿತ್ತೀರ್ಥದ್ವಿರ್ಯಮುಭೋಜಕುಮಾರೈಃ |
ಕೋಪಿತಾ ಮುನಯಃ ಶೇಪುರ್ಭಗವನ್ಮತಕೋವಿದಾಃ || ೨೪ ||

ತತಃ ಕಪಿಪಯ್ಮರ್ಮಾಸ್ಯೈರ್ವೃಷ್ಟಿ ಭೋಜಾಂಧಕಾದಯಃ |
ಯಯುಃ ಪ್ರಭಾಸಂ ಸಂಹೃಷ್ಟಾ ರತ್ಯೇರ್ದೇವವಿಮೋಹಿತಾಃ || ೨೫ ||

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಿತ್ವಂದೇವಾನ್ಯಪೀಂಶ್ಚೈವ ತದಂಭಾ |
ತರ್ಪಯಿತ್ವಾಥ ವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋ ಗಾವೋ ಬಹುಗುಣಾ ದಮಃ || ೨೬ ||

ಹಿರಣ್ಯಂ ರಜತಂ ಶಯ್ಯಾಂ ವಾಸಾಂಸ್ಯಜನಕಂಬಲಾನ್ |
ಯಾನಂ ರಥಾನಿಭಾನ್ ಕನ್ಯಾ ಧರಾಂ ಪ್ಲತ್ತಿಕರೀಮಪಿ || ೨೭ ||

ಅನ್ಯಂ ಚೋರುರಾಂ ತೇಭ್ಯೋ ದತ್ತಾ ಭಗವದರ್ಪಣಮ್ |
ಗೋವಿಪ್ರಾರ್ಥಾರಾತುತೂರಾಃ ಪ್ರಣೇಮಾರ್ಥವಿಮೂರ್ಛಭಃ || ೨೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ವಿದುರೋದ್ಯಮಸಂವಾದೇ ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೩ ||

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಉದ್ಧವನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ವಿದುರನು ಮೈತ್ರೇಯರ ಬಳಿಗೆ ತೆರಳಿದುದು

ಉದ್ಧವ ಉವಾಚ

ಅಥ ತೇ ತದನುಜ್ಞಾತಾ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪೀತ್ವಾ ಚ ವಾರುಣೇಮ್ |
ತಯಾ ವಿಭ್ರಂಶಿತಜ್ಞಾನಾ ದುರುಕ್ತೈರ್ಮರ್ಮ ಪದ್ವಶುಃ || ೧ ||

ವಾದ ವಾಣಿ ನಿರ್ಮಲ ನಡತೆ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯ ಕಾಂತಿಗಳಿಗೆ
ನೆರಮನೆಯಾದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದಿಂದ ಇಹರೋಷ-
ಪರರೋಷಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯಾದವರನ್ನು ಸಂತೋಷ
ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಿಜನರಿಗೆ ಕೊಂಚಕಾಲ
ಸುವಿವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ ಸಮಯೋಚಿತ ವಿಹಾರದಿಂದ ಅವರನ್ನೂ
ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೦-೨೧ || ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷ
ಗಳವರೆಗೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಅವನಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ
ಭೋಗ-ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಯಿತು. || ೨೨ || ಈ
ಭೋಗ-ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಈಶ್ವರಾಧೀನವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಜೀವಿಯೂ
ಕೂಡ ಭಾವಂತನ ಅಧೀನನೇ. ಯೋಗೇಶ್ವರ ಭಗವಾನ್
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾದಾಗ ಭಕ್ತಿಯೋಗ
ದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಭಕ್ತನಿಗಾದರೋ ಈ ಭೋಗ
ಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು ? || ೨೩ ||

ಒಮ್ಮೆ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಡವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಯಾದವ ಮತ್ತು
ಭೋಜವಂಶದ ಜಾತಿಗಳು ಕೆಲವು ಮುನಿಶ್ವರರನ್ನು ಚುಡಾಯಿಸಿ
ದರು. ಯಾದವ ಕುಲವನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುವುದೇ ಭಗವಂತನಿಗೆ
ಇಷ್ಟವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಆ ಕುಮಾರರಿಗೆ
ಕಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. || ೨೪ || ಆಡವ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಬಳಿಕ
ಮುಂದೆ ಒದಗುವ ದುರವಸ್ಥಕ್ಕೆ ಅಧಿ-ಸರಾದ ವೃಷ್ಟಿ ಭೋಜ,
ಅಂಧರೇ ಮುಂತಾದ ಯಾದವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ರಥ
ಗಳನ್ನೇರಿ ಪ್ರಭಾಸಕ್ಕೆತ್ತಕ್ಕೆ ಹೋದರು. || ೨೫ || ಅಲ್ಲಿ ಅವರು
ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೀರ್ಥೋದಕದಿಂದ ಪಿತ್ತಗಳಿಗೂ,
ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಋಷಿಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ
ಉತ್ತಮವಾದ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿದರು. || ೨೬ || ಅವರು
ಚನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿ ಹಾಸಿಗೆ, ಬಟ್ಟೆ ಮೃಗಮರ್ಮ, ಕಂಬಳಿ, ರಥ, ಆನೆ,
ಕನ್ನೆಯರು ಮತ್ತು ವೇದವೇದಾಂತವಾಗುವ ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ
ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ರೂಢಿವಿಷಯದ ಅಸ್ತವಸ್ತು, ಭಗವದರ್ಪಣ ಒದ್ದಿ
ಯಿಂದ ಬಾಹ್ಯಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರು. ಗೋ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ
ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ವೀರರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ
ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಚಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು.
|| ೨೭-೨೮ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೩ ||

ಉದ್ಧವನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ - ಓ ಮಹಾಶ್ವನೇ! ಮತ್ತೆ
ದ್ವಾಹ್ನಣರ ಅಪ್ರಣಕವೆಂದು ಯಾದವರು ಭೋಜನ ಮಾಡಿದರು.
ಮತ್ತೆ ವಾರುಣೇ ಎಂಬ ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿದು, ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನ
ಗಟ್ಟು ರುರ್ವಚನಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾ ಪರಸ್ಪರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ನೋವ
ಮುಟ್ಟುಮಾಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೧ ||

ತೇಷಾಂ ಮೈರೇಯದೋಷೇಣ ನಿಷಮೀಕೃತಚೇತಸಾಮ್ |
ನಿಮ್ಲೋಚತಿ ರಮಾಮಾಸೀದ್ಯೋಗೋನಾಮಿವ ಮದನ್ಮಮ್ || ೨ ||

ಭಗವಾನ್ ಸ್ವಾತ್ಮಮಾಯೋಯಾ ಗತಿಂ ತಾಮವಲೋಕ್ಯ ಸಃ |
ಸರಸ್ವತೀಮುಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ವೈಕುಂಠಮುಪಾಸಿತತ್ || ೩ ||

ಅಹಂ ಚೋಕ್ತೋ ಭಗವಾ ಪ್ರಪನ್ನಾರ್ಥಹರೇಣ ಹ |
ಒದರೀಂ ತಂ ಪ್ರಯಾಹೀತಿ ಸ್ವಕುಲಂ ಸಂಜಿಹೀರ್ಭುಣಾ || ೪ ||

ಅಥಾಪಿ ತದಭಿಪ್ರೇಷಂ ಜಾನನ್ನಹಮರಿಂದಮ್ |
ಪ್ರಪ್ತೋಽನ್ಯಗಮಂ ಭರ್ತುಃ ಪಾದವಿಶ್ಲೇಷಣಾಕ್ಷಮಃ || ೫ ||

ಅದ್ರಾಕ್ಷಮೇಕಮಾಸೀನಂ ವಿಚಕ್ಷುರದಯಿತಂ ಪತಿಮ್ |
ಶ್ರೀನಿಕೇತಂ ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ಕೃತಕೇತಮಕೇತಸಮ್ || ೬ ||

ಶ್ಯಾಮಾವದಾತಂ ವಿರಹಂ ಪ್ರಶಾಂತಾರುಣಯೋಚಮ್ |
ದೋರ್ಭಶ್ಚತುರ್ಭವಿವಿಧಿತಂ ಪೀತಕೌಶಾಂಬರೇಣ ಚ || ೭ ||

ವಾಮ ಉರಾವಧಿಶ್ಚ ದಕ್ಷಿಣಾಂಘ್ರಸರೋರುಹಮ್ |
ಅಪಾಶ್ರಿತಾರ್ಥಕಾಶ್ವತ್ಥಮಕೃಶಂ ತ್ವಕ್ತಪಿಪ್ಪಲಮ್ || ೮ ||

ತಪ್ತಿಸ್ಥಹಾಭಾಗವತೋ ದ್ವೈಪಾಯನರುಚ್ಯತಶಾ |
ಲೋಕಾನನುಚರನ್ ಸಿದ್ಧ ಆಸಾದ ಯದ್ಯಚ್ಛಯಾ || ೯ ||

ತಸ್ಯಾಮರಕ್ತಸ್ಯ ಮುನೇರ್ಮುಕುಂದಃ
ಪ್ರಮೋದಭಾವಾಸತಕಂಠರಸ್ಯ |
ಅಶ್ಯಗ್ವಾತೋ ಮಾಮನುರಾಗಹಾಸ-
ಸಮೀಕ್ಷಯಾ ವಿಶ್ರಮಯನ್ನುವಾಚ || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ವೇದಾಹಮಂತರ್ಮುನಸೀಪ್ಸಿತಂ ತೇ
ದದಾಮಿಯತ್ರದ್ ದುರವಾಪಮನ್ಯೈಃ |
ಸತ್ಯ ಪುರಾ ವಿಶ್ವಸೃತಾಂ ಮೂಢಾಂ
ಮತ್ತಿದ್ವಿಕಾಮೇನ ವಗೋ ತಯೇಷು || ೧೧ ||

ಮದಿರೆಯ ಮತ್ತಿನಿಂದ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಕೆಟ್ಟದೋಗಿ ಬಿಡಿದು
ಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಫರ್ಷಣೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ
ವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಟ-ಬಡಿದಾಟ ಪ್ರಾರಂಭ
ವಾಯಿತು. || ೨ || ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯ ವಿಚಿತ್ರವಾದ
ಆ ಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸರಸ್ವತಿನದಿಯ ಜಲದಿಂದ ಆಚಮನಗೈದು
ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. || ೩ || ಆತ್ಮಿತರ
ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವಂತಹ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ
ಕುಲವನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ನನಗೆ
ಒದಕುಶಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ಆಪ್ತನೇ ಮಾಡಿದ್ದನು.
|| ೪ || ವಿದುರನೇ! ಆತನ ಆಶೆಯವು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ನಾನು
ಸ್ವಾಮಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳ ಆಗಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ
ಆತನನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಪ್ರಭಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದೆನು. || ೫ ||
ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಶ್ರಯವಾಗಿ ಯಾರೆ ಅಶ್ರಯಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗದೆ
ಇರುವ ಪ್ರಿಯತಮ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಿವಾಸವಾದ ಮಹಾಪ್ರಭುವು
ಸರಸ್ವತೀನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಗಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು
ನಾನು ನೋಡಿದೆನು. || ೬ || ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸು
ತ್ತಿರುವ ಶುದ್ಧವಾದ ಸತ್ತ್ವಮಯನಾದ ಸುಂದರ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿ,
ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ ಕೆಲವೊಂದಿನ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸೌತ್ರಕಮಲಗಳು,
ಶೋಭಾವಾಮಾನವಾದ ಜತುರ್ಭುಜಗಳು, ಭಳ-ಭಳಿಸುತ್ತಿರುವ
ರೇಷ್ಮೆಯ ಪೀತಾಂಬರ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆತನನ್ನು
ದೂರದಿಂದಲೇ ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದೆನು. || ೭ || ಸ್ವಾಮಿಯು ಒಂದು
ಸಣ್ಣ ಅರಳಿಮರವನ್ನು ಒರಗಿಕೊಂಡು ಎಡಕೊಡೆಯಮೇಲೆ ಬಲ
ಗಾಲನ್ನು ಇರಿಸಿ ಸುವಾಸಿನನಾಗಿದ್ದನು. ಅಹಾರಕ್ಕಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರೂ
ಅವನು ಅನಂದದಿಂದ ಪುಷ್ಪನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೮ ||
ಇಂತಹ ಭಗವದ್ರೂಪವನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ
ವೇದವ್ಯಾಸರ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರರೂ, ಪರಮಭಾಗವತರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ
ಆಗಿದ್ದ ಮೈತ್ರೇಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಕುಳಿವಾಗಿ ಬಂದು
ಸೇರಿದರು. || ೯ || ಮೈತ್ರೇಯರಾದರೂ ಭಗವಂತನ ಅನುರಾಗೀ
ಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಅನಂದ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಅವರ ಕತ್ತು
ಬಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರ ಎದುರಿಗೇ ತನ್ನ ಮಂದಹಾಸ
ಪೋಷಿತವಾದ ಕುಶಾಕ್ಷದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅನಂದಗೋಳಿಸುತ್ತಾ
ಇಂತಂದನು - || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ನಿನ್ನ ಆಂತರಿಕ ಅಭಿಲಾಷೆ
ವಿಫಲವಾದ್ದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ
ದುರ್ಲಭವಾದ ಸಾಧನೆಯೊಂದನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆನು. ಉದ್ಯವಾ!
ನೀನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ವಸುದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದೆ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೊ
ಮತ್ತು ವಸುದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡಿ ಯದ್ವಾದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುವ
ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ್ದೀರಿ. || ೧೧ || ಎಲೈ
ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಇದೇ ಅಂತಿಮ ಜನ್ಮ
ವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು
ಕೊಂಡಿರುವೆ. ಈಗ ನಾನು ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ
ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆನು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ನೀನು ವಿಶಾಂತದಲ್ಲಿ ಅವಸ್ಥಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದೆ

ಸ ಏಷ ಸಾಧೋ ಚರಮೋ ಭವಾನಾ-

ಮಾಸಾದಿತಸ್ತೇ ಮದನುಗ್ರಹೋ ಯತ್ |

ಯನ್ಮಾಂ ಸ್ವರೋಕಾನ್ ರಹ ಉತ್ಪಜಂತಂ

ದಿಷ್ಟಾ ದಧೃಶ್ವಾನ್ ವಿಶದಾನುವೃತ್ತ್ಯಾ || ೧೨ ||

ಪುರಾ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಮಜಾಯ ಸಾಭ್ಯೇ

ಪದ್ಮೇ ನಿಷಣ್ಣಾಯ ಮಮಾದಿಸರ್ಗೇ |

ಜ್ಞಾನಂ ಪರಂ ಮನ್ಮಹಿಮಾವಭಾಸಂ

ಯತ್ಸಾರಯೋ ಭಾಗವತಂ ವದಂತಿ || ೧೩ ||

ಇತ್ಯಾದೃತೋಕ್ತಃ ಪರಮಸ್ಯ ಪುಂಸಃ

ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಾನುಗ್ರಹಭಾಜನೋಽಹಮ್ |

ಸ್ವೇತೋತ್ತರೋಮಾ ಸ್ವಲಿತಾಕ್ಷರಸ್ತಂ

ಮುಂಚನ್ ಶುಚಿಃ ಪ್ರಾಂಜಲಿರಾಜಭಾಷೇ || ೧೪ ||

ಕೋ ನ್ವಿಶ ತೇ ಪಾದಸರೋಜಭಾಜಾಂ

ಸುದುರ್ಲಭೋಽರ್ಥೇಷು ಚತುರ್ಷ್ವಪೀತ |

ತಥಾಪಿ ನಾಹಂ ಪ್ರವೃಣೋಮಿ ಭೂಮನ್

ಭವತ್ಪದಾಂಭೋಜನಿವೇವಣೋತ್ಸುಕಃ || ೧೫ ||

ಕರ್ಮಾಣ್ಯನೀಹಸ್ಯ ಭವೋಽಭವಸ್ಯ ತೇ

ದುರ್ಗಾಶ್ರಯೋಽಥಾರಿಭಯಾತ್ಮಲಾಯನಮ್ |

ಕಾಲಾತ್ಮನೋ ಯತ್ಕಮದಾಯುತಾಶ್ರಯಃ

ಸ್ವಾತ್ಮಸ್ತತಃ ಖಿದ್ಯತಿ ಧೀರ್ವಿದಾಮಿಹ || ೧೬ ||

ಬಂತ್ರೇಷು ಮಾಂ ದಾ ಉಪಹೂಯ ಯತ್ಪ-

ಮಕುಂತಿತಾಖಂಡಸದಾತ್ಮಬೋಧಃ |

ಪೃಚ್ಛೇ ಪ್ರಭೋ ಮುಗ್ಧ ಇವಾಪ್ರಮತ್ತಃ

ತನ್ನೋ ಮನೋ ಮೋಹಯತೀವ ದೇವ || ೧೭ ||

ಜ್ಞಾನಂ ಪರಂ ಸ್ವಾತ್ಮರಹಃಪ್ರಕಾಶಂ

ಪ್ರೋವಾಚ ಕಸ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಸಮಗ್ರಮ್ |

ಅಪಿ ಕ್ಷಮಂ ನೋ ಗ್ರಹಣಾಯ ಭರ್ತ-

ವದಾಂಜಸಾ ಯದ್ ವೃಜನಂ ತರೇಮಿ || ೧೮ ||

ಇತ್ಯಾವೇದಿತಹಾರ್ದಾಯ ಮಹ್ಯಂ ಸ ಭಗವಾನ್ವರಃ |

ಆದಿದೇಶಾರವಿಂದಾಕ್ಷ ಆತ್ಮನಃ ಪರಮಾಂ ಸ್ಥಿತಿಮ್

|| ೧೯ ||

ಸ ಏವಮಾರಾಧಿತಪಾದತೀರ್ಥ-

ದಧೀತತತ್ತ್ವಾತ್ಮವಿಬೋಧಮಾರ್ಗಃ |

ಪ್ರಣಮ್ಯ ಪಾದೌ ಪರಿವೃತ್ಯ ದೇವ-

ಮಿಹಾಗತೋಽಹಂ ವಿರಹಾತುರಾತ್ಮಾ || ೨೦ ||

ಪದು ನಿನ್ನ ಮಹದ್ವಾಗ್ವಯೇ ಸರಿ || ೧೨ || ಹಿಂದೆ ಪದ್ಮಕಲ್ಪದ ಪ್ರಾರಂಭವಕ್ಕೆ ನಾನು ಕಮಲಭವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವಾದ ಜ್ಞಾನ ವನ್ನು ಉಪಮಾ ಮಾಡಿದ್ದೆನು ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು 'ಭಾಗವತ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ನಿನ್ನೂ ಅದನ್ನೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ || ೧೩ ||

ವಿಮರಸೇ ಪರಮಪುರುಷನು ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಅವುಣ್ಣೆ ಕೊಡಿದನು. ಆತನ ಕೃಪಾರಸವು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವಲ್ಲ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹುಮ್ಮುಲದತ್ತಿತ್ತು ಆತನ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಪೂರ್ಣವಾದ ಮಾತು ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಸ್ವೇಹವಶಾಗಿ ರೋಮಾಂಚಿತನಾದೆ. ನನ್ನ ವಾಣಿ ಗದ್ಯವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅನಂದಾಶ್ರುಗಳು ಹರಿಯ ತೊಡಗಿದ್ದವು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಅವನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಸಿಕ್ಕಿರೋದನು || ೧೪ || ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ದುರ್ಲಭವಲ್ಲ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವುಗಳ ಯಾವುದೇ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲ ನಾನಾದರೂ ಕೇವಲ ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಸೇವೆಗಾಗಿಯೇ ಕಾಶರಾಗಿದ್ದೇನೆ || ೧೫ || ಸ್ವಾಮಿ! ನೀನು ನಿಜ್ವೈಕ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಪರಿವೃತ್ತಿಯವೆ. ಜನ್ಮರಹಿತನಾದರೂ ಜನ್ಮತಾಳುತ್ತಿರುವೆ. ಕಾಲಾತ್ಮನ ಆಗಿದ್ದರೂ ರತುಪಿಗೆ ಹೆದರಿದವ ನಂತೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಿ ಕೋಪಿಯಾಗಿ ಅತಗಿಕ್ಕಿರಲಿವೆ. ಸ್ವಾತ್ಮ ರಾಮನಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಿಸಾರಮಾಡಿ ಪ್ರಿಯರೊಡನೆ ಕ್ಷೀಡಿಸುವೆ. ನಿನ್ನ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೌನವರ ಮುದ್ರಿಯೂ ಭವಿತವಾಗುತ್ತದೆ || ೧೬ || ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ ಸದಾ ಅಕುಂತಿತ ವಾದ ಅಖಂಡಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೋದಿಸಿದರೂ ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಕಾರ್ಮಿಕರೊಡನೆ ಮಿಶ್ರ ಸ್ವಸ್ಥನು ಕರೆಸಿ ಸಲಹೆ ಕೇಳುತ್ತಿವೆ ಈ ರೀತಿಯು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ || ೧೭ || ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಗೊಡರಹಸ್ಯ ವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ ಕಷ್ಟತಮವಾದ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವೆವೋ, ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಸನ್ನಿಹಿದರೆ ಉಪದೇಶಿಸು ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನ ಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕರ್ತಾರ್ಥನಾಗುವೆನು || ೧೮ ||

ಹೀಗೆ ನಾನು ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಭಾವವನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಪುಂಡರಿಕಾಕ್ಷನು ನನಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಪರಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. || ೧೯ || ಆ ತೀರ್ಥವಾದವಾದ ಪರಮಗುರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಹೀಗೆ ಆತ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಆತನ ಆಡಿದಾವರೆಗಳಿಗೆ ಮಣಿದು, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಆತನ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ತುಂಬಾ ಕಳವಳದಿಂದ ತುಂಬಿದೆ || ೨೦ || ಆ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವೆಂಬ ಆಸೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ನಾನು ಈಗ ಆತನ ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿವೇನೆ. ಇನ್ನು ನಾನು ಅವನ ಅವುಣ್ಣೆ ಯಂತೆ ಅತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಭಗವಾನ್ ಸಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ನರ ಎಂಬವರು ಯಜ್ಞಗಳು

ಶೋಷಣಂ ತದ್ವರ್ತನಾಹ್ವಾಜವಿಮೋಗಾರ್ತಿಯುಃ ಪ್ರಭೋ |
ಗಮಿಷ್ಯೇ ದಯಿತಂ ತಸ್ಯ ಬದರ್ಯಾಶ್ರಮಮಂದಲಮ್ || ೨೦ ||

ಯತ್ರ ಸಾರಾಯಣೋ ದೇವೋ ನರಶ್ಚ ಭಗವಾನ್ಯಪಿ |
ಮೃದುತೀವ್ರಂ ತಪೋ ದೀರ್ಘಂ ತೇಪಾತೇ ಲೋಕಭಾವನಾ || ೨೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುದ್ಧಾದುಪಾಕರ್ಣ್ಯ ಸುಷ್ಯದಾಂ ದುಪಹಂ ವಧಮ್ |
ಜ್ಞಾನೇನಾಶಮಯತ್ಸತ್ತಾ ಶೋಕಮುತ್ಪತ್ತಿತಂ ಬುಧಃ || ೨೨ ||

ಸ ತಂ ಮಹಾಭಾಗವತಂ ವ್ರಜಂತಂ ಕೌರವರ್ಷಭಃ |
ವಿಶ್ರಂಭಾದಭೃಥತ್ತೇದಂ ಮುಖ್ಯಂ ಕೃಷ್ಣಪದಿಗ್ರಹೇ || ೨೩ ||

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ಜ್ಞಾನಂ ಪರಂ ಸ್ವಾತ್ಮರಹಸ್ಯಪ್ರಕಾಶಂ
ಯದಾಹ ಯೋಗೇಶ್ವರ ಈಶ್ವರಶ್ವೇ |
ಮೃತಂ ಭವಾನ್ಮೋಹಹೃತಿ ಯದ್ಧಿ ವಿಷ್ಣೋ-
ಭೃತಾಃ ಸ್ವಪ್ನತ್ಯಾರ್ಥಕೃತಕೃರಂತಿ || ೨೪ ||

ಉದ್ಭವ ಉವಾಚ

ನನು ತೇ ತತ್ತ್ವಸುರಾದ್ಯ ಋಷಿಃ ಕೌಷಾರವೋಽಂತಿ ಮೇ |
ಸಾಕ್ಷಾದ್ವೈಮಾಽಽದಿಮ್ಯೋ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಂ ಬಹಾಸತಾ || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಸಹ ವಿದುರೇಣ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತೇ-
ಗುಣಗುಣಯಾ ಸುಧಯಾ ಪ್ಲಾವಿತೋರುತಾಪಃ |
ಕ್ಷಣಮಿವ ಪುಲಿನೇ ಯಮಸ್ತುಮಸ್ತಾಂ
ಸಮುಪಿತ ಔಪಗವಿನಿಶಾಂ ತತೋಽಗಾತ್ || ೨೬ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ನಿಧನಮುಪಗತೇಷು ವೃಷ್ಟಿಭೋಜೇ-
ಪ್ರದ್ವಿರಭಯೂಫಪಯೂಫಬೇಷು ಮುಖ್ಯಃ |
ಸ ತು ಕಥಮವಶಿಷ್ಠ ಉದ್ವಪೋ ಯದ್
ಹರಿರಪಿ ತತ್ಕಜ ಆಕೃತಂ ತ್ಯಧೀಶಃ || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಪ್ರಹ್ಲಾಪಾಪದೇಶೇನ ಕಾಲೇನಾಮೋಘವಾಂಛಿತಃ |
ಸಂತ್ಯಕ್ತ ಸ್ಥೂಲಂ ಸೂನಂ ತ್ವಕ್ತ್ವನ್ ದೇಹಮುಚಿತಯಾತ್ || ೨೮ ||

ಲೋಕಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸು
ತ್ತಿದ್ದಾರೆ || ೨೦-೨೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾತಮನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾರಾಜಾ |
ಹೀಗೆ ಉದ್ಭವನ ದಾಯಾದ ಶ್ರಯಬಂಧುಗಳ ವಿನಾಶದ ಸಹನೆ
ಲಾರದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಜ್ಞಾನಿ ವಿದುರನಿಗೆ
ಉಂಟಾದ ಶೋಕವನ್ನು ಅವನು ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಶಾಂತವಾಗಿಸಿ
ಕೊಂಡನು || ೨೨ || ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ
ಮುಖ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಆ ಭಾಗವತೋತ್ಸಮನು ಬದರಕಾಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ
ಹೊರಟಾಗ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದುರನು ಪ್ರದ್ವಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ
ಕೇಳಿದನು || ೨೩ ||

ವಿದುರಸೇವನು - ಎಲೈ ಉದ್ಭವನೇ! ಯೋಗೇಶ್ವರ
ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಗುಣವಾದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು
ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಯಾವ ಪರಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ
ಹೇಳಿದನೋ, ಅದನ್ನು ನಮಗೂ ಹೇಳಿ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಭಗವಂತನ
ಸೇವಕರಾದರೋ ತಮ್ಮ ಸೇವಕರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ
ದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ || ೨೪ ||

ಉದ್ಭವನು ಹೇಳಿದನು - ಮಹಾತ್ಮನೇ! ಮೈತ್ರೇಯ ಮಹರ್ಷಿ
ಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಯೇ ನಿನಗೆ ಆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.
ಈ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಬಿಡುವ ಮುನ್ನ ಭಗವಂತನೇ ಆ ತತ್ತ್ವ
ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ನನ್ನದು
ರಿಗೇ ಅವಳಿಗೆ ಮಾಡಿರುವನು || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾತಮನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷೆದ್ದಾ
ಜನೇ! ಹೀಗೆ ವಿದುರಸೇವನ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರ
ಮಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಉದ್ಭವನ ಆ
ಮಹಾವಿಯೋಗ ಸಂತಾಪವು ಆ ಕಥಾಮೃತದಿಂದ ಶಮನ
ಗೊಂಡಿತು. ಯಮುನಾನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಅವನಿಗೆ
ಒಂದು ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ
ಅವನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು || ೨೬ ||

ರಾಜಾಪರೀಕ್ಷತನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ವೃಷ್ಟಿವಂಶ
ಮತ್ತು ಭೋಜವಂಶಗಳ ಮಹಾರಥಿಗಳೂ, ನಾಯಕ-ಮಹಾ
ನಾಯಕರೊಬ್ಬರೂ ನಾಶಹೊಂದಿಬಿಟ್ಟರು. ಮೂರುಲೋಕಗಳ ಒಡೆಯ
ನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಮರಮಾಡಬೇಕಾ
ಯಿತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆ ಯಾದವವಂಶದ ನಾಯಕರಲ್ಲೊಬ್ಬ
ನಾದ ಉದ್ಭವನು ಮಾತ್ರ ಹೇಗೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡನು ? || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ರಾಜನೇ! ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯು
ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಿರುವ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಪ
ರೂಪೀಕಾಲದ ನೆಪದಿಂದ ತನ್ನ ಕುಲವನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿಸಿ ತನ್ನ
ಲೀಲಾ ಸಂವರಣ ಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿ
ದನು || ೨೮ || 'ಈಗ ನಾನು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು
ಹೋದ ಬಳಿಕ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ
ಅಧಿಕಾರಿಯೊಂದರ ಸಂಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಉದ್ಭವ

ಅಸ್ಮಾಲ್ಲೋಕಾದಪರತೇ ಮಯಿ ಜ್ಞಾನಂ ಮದಾಶ್ರಯಮ್ |
ಅರ್ಹತ್ಯುದ್ಧವ ಏವಾದ್ವಾ ಸಂಪ್ರತ್ಯಾತ್ಮವತಾಂ ವರುಃ
|| ೩೦ ||

ಸೋದ್ಧೋಽನ್ಯಃ ಮನ್ಮೂಸೋ ಯದ್ವ್ಯಕ್ತವಾದಿಕಾ ಪ್ರಭಾಃ |
ಅತೋ ಮದ್ಧಯುನಂ ಲೋಕಂ ಗ್ರಾಹಯನ್ನಿಹ ತಿಷ್ಠತು
|| ೩೧ ||

ಏವಂ ತ್ರಿಲೋಕಗುರುಣಾ ಸಂದಿಷ್ಟಃ ಕಬ್ಬಯೋನಿನಾ |
ಬದರ್ಯಾಶ್ರಮಮಾಸಾದ್ಯ ಹರಿಮೀಚೇ ಸಮಾಧಿನಾ
|| ೩೨ ||

ವಿದುರೋಽಪ್ಯದ್ಧವಾಚ್ಛುತ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ |
ಶ್ರೀಡಯೋಪಾತ್ರದೇಹಸ್ಯ ಕರ್ಮಾಣಿ ಶ್ಲಾಘಿತಾನಿ ಚ
|| ೩೩ ||

ದೇಹನ್ಯಾಸಂ ಚ ಹೃದಂ ಧೀರಾಣಾಂ ಧೈರ್ಯವರ್ಧನಮ್ |
ಅನ್ಯೇಷಾಂ ದುಷ್ಕರತರಂ ಪತೂನಾಂ ವಿಕ್ಲವಾತ್ಮನಾಮ್
|| ೩೪ ||

ಅತ್ಮಾನಂ ಚ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃಷ್ಣೇನ ಮನಸೇಕ್ಷಿತಮ್ |
ಧ್ಯಾಯನ್ ಗತೇ ಭಾಗವತೇ ರುರೋದ ಪ್ರೇಮವಿಪ್ಲವಃ
|| ೩೫ ||

ಕಾಲಿಂದ್ಯಾಃ ಕಪಿಭಿಃ ಸಿದ್ಧ ಅಹೋಽಭಿರ್ಭೂತರ್ಷಭಃ |
ಪ್ರಾಪದ್ಯತ ಸ್ವಪರಿತಂ ಯತ್ರ ಮಿತ್ರಾಸುತೋ ಮುನಿಃ
|| ೩೬ ||

ಸೋಽನ್ಯೇ | || ೩೦ || ಈತನು ನನಗಿಂತ ಅಣುಮಾತ್ರವೂ ಕಡಿಮೆ
ಯವಗಲ್ಲ ವಿಕೆಂದರೆ, ಇವನು ವಿಷಯಗಳ ಬಾಧೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ
ಶುಕ್ಲಾವಸ್ಥೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಈತನು ಜನರಿಗೆ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನದ ಬಗೆಗೆ
ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ." || ೩೧ || ವೇದಗಳಿಗೆ
ಮೂಲಕಾರಣವಾದ ಮತ್ತು ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾದ ಜಗದ್ಗುರು
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞೆಪಡೆದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಉದ್ಧವನು
ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಮಾಧಿಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು
ಆರಾಧಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೩೨ || ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ |
ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ರೀಲೆಯಿಂದಲೇ ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ
ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಮರೆಸಿ
ಕೊಂಡದ್ದೂ ಲೀಲಾಮಾತ್ರವೇ. ಈತನು ಅಂತರ್ಧಾನಹೊಂದಿದ
ಈ ಫಲಗಮ್ಯ ಧೀರ ಪುರುಷರಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹ
ವನ್ನೂ ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪಶುಸಮಾನರಾದ ಹೇಡಿಗಳಿಗೆ
ಅತ್ಯಂತ ದುಷ್ಕರವಾಗಿದೆ. ಪರಮ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಉದ್ಧ
ವನ ಜಾಯಿಂದ ಭಗವಂತನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅಂತ
ರ್ಧಾನಹೊಂದಿದ ಪೃತ್ಯಂತವನ್ನೂ ವಿದುರನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದನು.
ಹಾಗೆಯೇ ಪರಂಧಾಮ ಹೊಂದುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯು
ತನ್ನನ್ನು ನೆನಪಿಹೊಂದಲು ಎಂದು ಕೇಳಿ ವಿದುರನು - ಉದ್ಧವನು
ಮೂಲಮೂಲದ ಒಳಕ ಪರಮಪರವರನಾಗಿ ರೋದಿಸತೊಡಗಿ
ವನು. || ೩೩-೩೪ || ಅನಂತರ ಆ ಸಾಧುತರೋಮಣಿಯು
ಮುನಿರಾದನಿಯ ತೀರದಿಂದ ಹೊರಟು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ
ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಂಗಿದ್ದ ಗಂಗಾನದೀತೀರವನ್ನು
ತಲುಪಿದನು. || ೩೫ ||

ಸಾಲ್ವಸೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ವಿದುರೋದ್ಧವಸಂವಾದೇ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೪ ||

ವಿದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿದುರನ ಪ್ರಶ್ನೆ- ಮೈತ್ರೇಯರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮದ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಕುಕುಮಾರವಚಃ

ದ್ವಾರಿ ದ್ವನದ್ಯಾ ಋಷಭಃ ಕುರೂಕಾಂ
ಮೈತ್ರೇಯಮಾಸೀನಮಗಾಧಬೋಧಮ್ |
ಕತ್ತೋಪಸೃತ್ಯಾಚ್ಛುತಭಾವಶುದ್ಧಃ
ಪಪ್ರಚ್ಛ ಸೌಖೀಲ್ಯಗುಣಾಭಿತ್ಯಪ್ತಃ || ೧ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಮಾರಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹರಾಜನೇ |
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಿರ್ಮಲಚಿತ್ತನಾದ ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದುರನು
ಶ್ರೀಹರಿದ್ವಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಗಾಧ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮೈತ್ರೇಯ
ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಒಳಗೆ ಹೋದನು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಸೌಖೀ
ಲ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂಕೃಪ್ತನಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿ
ಕೊಂಡನು. || ೧ ||

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ಸುಖಾಯ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕರೋತಿ ಲೋಕೋ
ನ ತ್ವ ಸುಖಂ ವಾನ್ಯದುಪಾರಮಂ ವಾ |
ವಿಂದೇತ ಭೂಯಸ್ತತ ಏವ ದುಃಖಂ
ಯದತ್ರ ಯುಕ್ತಂ ಭಗವಾನ್ ವದೇನ್ಯಃ || ೨ ||

ಜನಸ್ಯ ಕೃಷ್ಣಾದ್ವಿಮುಖಸ್ಯ ದೈವಾ-
ದಧರ್ಮತೀಲಸ್ಯ ಸುದುಃಖತ್ವಃ |
ಅನುಗ್ರಹಾಯೇಹ ಚರಂತಿ ನೂನಂ
ಭೂತಾನಿ ಭವ್ಯಾನಿ ಜನಾರ್ದನಸ್ಯ || ೩ ||

ತತ್ಸಾಧುವರ್ಯಾದಿಹ ವತ್ಸ್ಯ ತಂ ನಃ
ಸಂರಾಧಿತೋ ಭಗವಾನ್ಯೇನ ಪುಂಸಾಮ್ |
ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತೋ ಯಚ್ಚತಿ ಭಕ್ತಿಪೂತೇ
ಜ್ಞಾನಂ ಸತತ್ಸಾಧಿಗಮಂ ಪುರಾಣಮ್ || ೪ ||

ಕರೋತಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕೃತಾವತಾರೋ
ಯಾನ್ಯಾತ್ಮತಂತ್ರೋ ಭಗವಾಂಸ್ತಧೀಶಃ |
ಯಥಾ ಸಸರ್ವಾಗ್ರ ಇದಂ ನಿರೀಹಃ
ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ವೃತ್ತಿಂ ಜಗತೋ ವಿಧತ್ತೇ || ೫ ||

ಯಥಾ ಪುನಃ ಸ್ವೇ ಖ ಇದಂ ನಿವೇಶ್ಯ
ಶೇತೇ ಗುಹಾಯಾಂ ಸ ನಿವೃತ್ತವೃತ್ತಿಃ |
ಯೋಗೇಶ್ವರಾಧೀಶ್ವರ ಏಕ ಏಕ-
ದನುಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಒಹುಧಾ ಯಥಾಸೀತ್ || ೬ ||

ಕ್ರೀಡನ್ನಿಧತ್ತೇ ದ್ವಿಜಗೋಲಾರಾಣಾಂ
ಕ್ರೀಮಾಯಾ ಕರ್ಮಾಣ್ಯವತಾರಭೇದೈಃ |
ಮನೋ ನ ತೃಪ್ಯತ್ಕಪಿ ಶ್ವನ್ನ ತಾಂ ನಃ
ಸುಖೋಕಮಾಲೇಶ್ವರಿತಾಮೃತಾನಿ || ೭ ||

ಯೈಸ್ತತ್ಪ್ರೇದೈರಧಿಲೋಕಸಾಥೋ
ಲೋಕಾನಲೋಕಾನಹಲೋಕಪಾಲಾನ್ |
ಅಚೇಕ್ಸಪದ್ಯತ್ ಹಿ ಸರ್ವಸ್ತತ್ಸ-
ನಿಕಾಯಭೇದೋಽಧಿಕೃತ ಪ್ರತೀತಃ || ೮ ||

ಯೇನ ಪ್ರಜಾನಾಮುತ ಅತ್ಯಕರ್ಮ-
ರೂಪಾಭಿಧಾನಾಂ ಚ ಭಿದಾಂ ವ್ಯಧತ್ತ |
ನಾರಾಯಣೋ ವಿಶ್ವಪ್ರಾಕೃಯೋನಿ-
ರೇತಚ್ಚ ನೋ ಪರ್ಣಯ ವಿಪ್ರವರ್ಯ || ೯ ||

ವಿದುರನು ಹೇಳಿದನು - ೨. ಮಹಾಶ್ವರೇ | ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯದೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸುಖವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ದುಃಖ ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ದುಃಖವೇ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಬಗೆಗೆ ಜನರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಸುಖವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವ ದಾರಿ ಯಾವುದು? ಎಂಬುದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿರಿ. || ೨ || ದುರದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿ, ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ, ಅತಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವವರ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಯನ್ನು ತೋರಲೆಂದೇ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. || ೩ || ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೇಗೆ ಆರಾಧಿಸಿದರೆ ಅವನು ಭಕ್ತರ ಭಕ್ತಿಶುದ್ಧವಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೆಲೆ, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಅವರೂಪಾನ್ವಿಭವವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸನಾತನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೋ ಅಂತಹ ಶಾಂತಿ ಪ್ರದವಾದ ಸನಾತನವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಾವು ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರಿ. || ೪ || ಶ್ರೀಲೋಕಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಪರಮಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವತಾರಮಾಡಿ ಯಾವ-ಯಾವ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು? ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿ ಕರ್ತೃತ್ವಲೇಖವಿಲ್ಲದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕೆಲವರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು? ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದನು? ಮತ್ತೆ ಅವನು ತನ್ನ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತೊರೆದು ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಯೋಗಮಾಯೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಹೇಗೆ ಕಯನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಯೋಗೇಶ್ವರ ಪ್ರಭುಪು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅಂಶರೂಪಿಯಾಗಿ ಒಳ ಹೊಕ್ಕು ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ? ಈ ಎಲ್ಲ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. || ೫-೬ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಗೋವುಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಲೀಲೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಡುವ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ದಿವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸೋಣವಾಗಲಿ. ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳ ಚೂಡಾಮಣಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲೀಲಾಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪಾನಮಾಡಿದರೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೭ || ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಾಧಿಪತಿಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಈ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಲೋಕಪಾಲರನ್ನು ಮತ್ತು ಲೋಕಗಳ ಹೊರಗಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಾನುಸಾರ ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭೇದಗಳು ಯಾವ ತತ್ತ್ವದಿಂದ ರಚಿಸಿರುವನು? ಇದನ್ನೂ ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ. || ೮ || ಮುನಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಸ್ವಯಂಭುವೂ, ಸರ್ವಕಾರಣನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸ್ವಭಾವ, ಕರ್ಮ, ರೂಪ ಮತ್ತು ನಾಮಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ರಚನೆ ಮಾಡುವನು? ಪೂಜ್ಯರೇ! ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ನಾನು ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಲವು ಬಾರಿ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆದರೆ

ಪರಾವರೇಷಾಂ ಭಗವನ್ ವತಾನಿ
ಶ್ರುತಾನಿ ಮೇ ವ್ಯಾಸಮುಖಾದಭೀಕ್ಷ್ಮಮ್ |
ಅತ್ಯಪ್ನುಮು ಕ್ಷುಲ್ಲಮುಖಾವಹಾನಾಂ
ತೇಷಾಮೃತೇ ಕೃಷ್ಣ ಕಥಾಮೃತೌಘಾತ್ || ೧೦ ||

ಕಸ್ತಪ್ತಯಾತ್ರೀರ್ಥಪದೋಽಭಿಧಾನಾತ್
ಸತ್ತೇಷು ವಃ ಸೂರಿಭಿರೀಡ್ಯಮಾನಾತ್ |
ಯಃ ಕರ್ತೃನಾಡೀಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ಯಾತೋಃ
ಭವಪ್ರದಾಂ ಗೇಹರತಿಂ ಭಿನತ್ತಿ || ೧೧ ||

ಮುನಿರ್ವಿವಕ್ಷುರ್ಭಗವದ್ಗುಣಾನಾಂ
ಸುಖಾಪಿ ತೇ ಭಾರತಮಾಹ ಕೃಷ್ಣಃ |
ಯಸ್ಮಿನ್ಶ್ಚ ಣಾಂ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಸುಖಾನುವಾದೈ-
ರ್ಮತಿಗೃಹೀತಾ ನು ಹರೇಃ ಕಥಾಯಾಮ್ || ೧೨ ||

ಸಾ ಶ್ವದ್ಧಧಾನ್ಯ ವಿವರ್ಧದಾನಾ
ವಿರಕ್ತಮನ್ಯತ್ರ ಕರೋತಿ ಪುಂಸಃ |
ಹರೇಃ ಪದಾನುಸ್ತುತಿನಿವೃತ್ತಸ್ಯ
ಸಮಸ್ತದುಚ್ಚಾತ್ಯಯಮಾತು ಧತ್ತೇ || ೧೩ ||

ತಾಂಭೋಚ್ಯಶೋಚ್ಯಾ ನವಿದೋಽನುಶೋಚಿ
ಹರೇಃ ಕಥಾಯಾಂ ವಿಮಾಖಾನಘೇನ |
ಕ್ಷಿಣೋತಿ ದೇವೋಽನಿಮಿಷಾನ್ತು ಯೇಷಾ-
ಮಾಯುರ್ವೃಥಾವಾದಗಂತ್ವತೀನಾಮ್ || ೧೪ ||

ತದಸ್ಯ ಕೌಷಾರವ ಶರ್ಮದಾತು-
ಹರೇಃ ಕಥಾಮೇವ ಕಥಾಸು ಸಾರಮ್ |
ಉದ್ವಿಕ್ತ ಪುಪ್ಲೇಭ್ಯ ಇವಾರ್ತಬಂಧೋ
ಶಿವಾಯ ನಃ ಕೀರ್ತಯ ತೀರ್ಥಕೀರ್ತಯಃ || ೧೫ ||

ಸ ವಿಶ್ವಜನ್ಮಪ್ರತಿಪಂಯಮಾರ್ಥೇ
ಕೃತಾವತಾರಃ ಪ್ರಗೃಹೀತಶಸ್ತ್ರಃ |
ಚಕಾರ ಕರ್ಮಾಣ್ಯತಿಪೂರುಷಾಣಿ
ಯಾನೀಶ್ವರಃ ಕೀರ್ತಯ ತಾನಿ ಮಹ್ಯಮ್ || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಸ ಏವಂ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಪ್ತಃ ಕ್ಷತ್ವಾ ಕೌಷಾರವಿರ್ಮುನಿಃ |
ಪುಂಸಾಂ ನಿಶ್ಚೇಯಸಾರ್ಥೇನ ತಮಾಹ ಬಹು ಮಾನಯನ್
|| ೧೭ ||

ಮೃತೇಯ ಉವಾಚ

ಸಾಧು ಪೃಷ್ಠ ತ್ವಯಾ ಸಾಧೋ ಲೋಕಾನಾನ್ವಿದ್ವಾನ್ಮಗ್ನಹೃತಾಃ |
ಕೀರ್ತಿಂ ವಿತಸ್ತತಾ ಲೋಕೇ ಆತ್ಮನೋಽಧೋಕ್ಷಜಾತ್ಮನಃ
|| ೧೮ ||

ಈಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಕಥಾಮೃತ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖವನ್ನು
ಉಂಟುಮಾಡುವ ಬೇರಾವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ
ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ || ೧೦ || ಆದರೆ ಆ ಭಗವತ್‌ಕಥಾಮೃ
ತವು ಮನುಷ್ಯರ ಕಿವಿಗಳ ರಂಧ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲೇ
ಸೂಾರದ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಕುರೂಮಾದ ವಿಷಯಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ತೊಡೆದು
ಹಾಕುವುದು. ನಾರದಾದಿ ಮಹಾತ್ಮರೂ ಕೂಡ ನಿಮ್ಮಂತಹ
ಸಾಧುಗಳ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ತೀರ್ಥ ಪಾದನಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಂತಹ ಕಥಾಮೃತವನ್ನಾದರೋ, ಎಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ
ಸಾಕೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ || ೧೧ || ಪೂಜ್ಯರೇ! ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರಾದ
ಮುನೀಶ್ವರ ಕೃಷ್ಣವೈಪಾಯನರು ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು
ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು.
ಅವರಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಷಯಸುಖಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುತ್ತಾ,
ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ
ತೊಡಗಿಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವರು || ೧೨ || ಈ ಭಗವತ್ಕಥೆಯ
ದರಿಂದಲೂ ಕೃಷ್ಣಯುಕ್ತ ಮನುಷ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯ
ತೊಡಗಿದಾಗ, ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ವಿರಕ್ತನನ್ನಾಗಿ
ಮಾಡದೆ, ಅವನು ಭಗವತ್ಪರಣಗಳ ನಿರಂತರ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ
ಆನಂದಮಗ್ನನಾಗಿ ಅವನ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳು ಅಗಲೇ ಕೊನೆ
ಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ || ೧೩ || ಅವರ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ
ಜಾತ್ಮಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಥೆಗೆ ಮುಖರಾದ ಆ ವಿಷಯವು
ಜೀವಿಗಳ ಕಿವಿಗಳು ಕದಗಳೇವೋ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯೋ!
ಭಗವಾನ್ಮಾಡುತೀ ಕಾಲಪ್ರಮಾಣವು ಅವರ ಅಮೂಲ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು
ಕ್ಷುಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾತು, ಮನಸ್ಸು ದೇಹಗಳನ್ನು
ವೃಥಾವಾದ ವಾದುವಾದದಲ್ಲಿ ವೃಥಾಬೇಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವೃಥಾ
ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ || ೧೪ || ಮುನಿವರೇಣ್ಯರೇ!
ತಾವು ದೀನಬಂಧುಗಳೂ, ದಯಾಳುಗಳೂ ಆಗಿರುವಿರಿ.
ದುಂಬಿಯು ನಾನಾವುಪ್ಪಗಳಿಂದ ರಸವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ತೆಗೆಯು
ವಂತೆ ತಾವು ಈ ಲೋಕ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಅವುಗಳ ಸಾರಭೂತವಾಗಿ
ರುವ ಶರಮ ಪವಿತ್ರವೂ, ಮಂಗಳಕರವೂ ಅದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ
ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿರಿ || ೧೫ || ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ
ಭಗವಂತನು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿ
ಯನ್ನು ಸ್ಥಿಗರಿಸಿ ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳ ಮೂಲಕ
ಮಾಡಿದ ಆಲೋಚನೆ ಲೀಲೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿರಿ || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾತ್ಮನಾದ
ವಿದುರನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಮೃತ್ವೇಯರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ
ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ಅವನ ಸದಾಶಯವನ್ನೂ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿ-
ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾ ಮಹರ್ಷಿ
ಮೃತ್ವೇಯರು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ವೇಯರು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು - ಓ ಸಾಧು
ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ತುಂಬಾ ಒಳ್ಳೆಯ
ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ಕೇಳಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸದಾ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಲ್ಲೇ

ಸೈತಚ್ಚಿತ್ತಂ ತ್ವಯಿ ಕ್ಷತ್ರರ್ಬಾದರಾಯಣವೀರ್ಯಚೇ |
ಗೃಹೀತೋಽನನ್ಯಭಾವೇನ ಯತ್ತ್ವ ಯಾ ಹರಿರೀಶ್ವರಃ
|| ೧೯ ||

ಮಾಂಡವ್ಯಶಾಪಾದ್ಭಗವಾನ್ಪ್ರಜಾಸಂಯಮನೋ ಯಮಃ |
ಭ್ರಾತುಃ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಭುಜಿಷ್ಯಾಮಾಂ ಜಾತಃ ಸತ್ಯವತಿರಾತಾತ್
|| ೨೦ ||

ಭವಾನ್ಪ್ರಗಮತೋ ನಿತ್ಯಂ ಸಮೃತಃ ಸಾನುಗೃಹ್ಯ ಚ |
ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಾಯ ಮಾಽಽದಿಶದ್ಭಗವಾನ್ ವ್ರಜನ್
|| ೨೧ ||

ಅಥ ತೇ ಭಗವಲ್ಲಿಲಾ ಯೋಗಮಾಯೋಪಬೃಂಹಿತಾಃ |
ವಿಶ್ವಸ್ತುತ್ವವಾಂತಾರ್ಥಾ ವರ್ಣಯಾಮ್ಯನುಪೂರ್ವಶಃ
|| ೨೨ ||

ಭಗವಾನೇಕ ಆಸೇದಮಗ್ರ ಆತ್ಮಾಽಽತ್ಮನಾಂ ವಿಭುಃ |
ಆತ್ಮೇಚ್ಛಾನುಗತಾವಾತ್ಮಾ ನಾನಾಮತ್ಕುಪಲಕ್ಷಣಃ
|| ೨೩ ||

ಸ ವಾ ಏಷ ತದಾ ದ್ರಷ್ಟಾ ನಾಪಶ್ಯದ್ವೈಶ್ಯಮೇಕರಾಟ್ |
ಮೇನೇಽಸಂತಮಿವಾತ್ಮಾನಂ ಸುಪ್ರಶಕ್ತಿರಸುಪ್ರದೃಕ್
|| ೨೪ ||

ಸಾ ವಾ ಏತಸ್ಯ ಸಂದ್ರಷ್ಟುಃ ಶಕ್ತಿಃ ಸದಸದಾತ್ಮಿಕಾ |
ಮಾಯಾ ನಾಮ ಮಹಾಭಾಗ ಯಯೇದಂ ನಿರ್ಮಮೇ ವಿಭುಃ
|| ೨೫ ||

ಕಾಲವೃತ್ತಾ ತು ಮಾಯಾಯಾಂ ಗುಣಮಯ್ಯಾಮಧೋಕ್ಷಜಃ |
ಪುರುಷೇಣಾತ್ಮಭೂತೇನ ವೀರ್ಯಮಾಧತ್ತ ವೀರ್ಯವಾನ್
|| ೨೬ ||

ತತೋಽಭವನ್ಮಹತ್ತತ್ತ ಮವ್ಯಕ್ತಾತ್ಕಾಲಚೋದಿತಾತ್ |
ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾಽಽತ್ಯದೇಹಸ್ಯಂ ವಿಶ್ವಂ ವ್ಯಂಜಂಸ್ತಮೋನುಜಃ
|| ೨೭ ||

ಸೋಽಪ್ಯಂಶಗುಣಕಾಲಾತ್ಮಾ ಭಗವದ್ವೈಜ್ಞೋಚರಃ |
ಆತ್ಮಾನಂ ವ್ಯಕರೋದಾತ್ಮಾ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಸ್ಯ ಸ್ವಿಕೃತ್ಯಾ
|| ೨೮ ||

ತೊಡಗಿದೆ. ಅದರೂ ನೀನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹರಡುವುದು. || ೧೯ || ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನು ನೀನು. ಬಾದರಾಯಣರ ಕಿರಣಪುತ್ರರಾಗಿರುವ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆ ಇರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ. || ೧೯ || ನೀನು ದುಷ್ಕ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಯಮ ಧರ್ಮನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಮಾಂಡವ್ಯ ಯುಷ್ಕಿಗಳ ಶಾಪದಿಂದ ಶ್ರೀವೇದ ವ್ಯಾಸರಿಂದ ಅವರ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನ ದಾಸಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಳೆದಿರುವೆ. || ೨೦ || ನೀನು ಸದಾ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಆತನ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಆತ್ಮಂಶ ಪ್ರಿಯನಾದವನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಪರಂಧಾಮಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಾಗ ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಆಪ್ತನೇ ಮಾಡಿದನು. || ೨೧ || ಅದರಂತೆ ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಭಗವಂತನು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯ ಮೂಲಕ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ ಅವನ ವಿವಿಧವಾದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೨೨ || ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮಗಳಿಗೂ ಆತ್ಮ ನಾಗಿರುವ ಪೂರ್ಣಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನು. ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೃಶ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಅನೇಕ ಭೇದಗಳೂ, ಅನೇಕತೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹಾನೊಬ್ಬನೇ ಶಾನೇ-ಹಾನಾಗಿದ್ದನು. || ೨೩ || ಅವನೇ ದ್ರಷ್ಟಾ ಆಗಿ ನೋಡತೊಡಗಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ದೃಶ್ಯವಾವುದೂ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಗ ಅವನೇ ಅದ್ವಿತೀಯ ರೂಪ ದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಪೂರ್ಣವಂತೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವನು ಅದಕ್ಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನ ಶಕ್ತಿಗಳು ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ಆತನ ಜ್ಞಾನವೇನೂ ಲುಪ್ತವಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. || ೨೪ || ಈ ದ್ರಷ್ಟಾ ಮತ್ತು ದೃಶ್ಯದ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವಂತಹ ಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪಿ ಮಾಯೆಯು. ೬. ಮಹಾತ್ಮಾ! ಈ ಭಾವಾಭಾವರೂಪಿ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಮಾಯೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಭಗವಂತನು ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. || ೨೫ || ಕಾಲಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಈ ತ್ರಿಗುಣಮಯ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭೆಯುಂಟಾದಾಗ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀಕನಾದ ಚಿನ್ಮಯ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಅಂಶ ಪುರುಷರೊಪದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿದಾಭಾಸರೂಪಿ ಜೀವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. || ೨೬ || ಆಗ ಕಾಲದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಆ ಅವ್ಯಕ್ತಮಾಯೆಯಿಂದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಪ್ರಪಂಚ ವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವ ತತ್ತ್ವವು. ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು 'ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾ' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. || ೨೭ || ಅನಂತರ ಭಗವಂತನ ಅಂಶ, ಗುಣ ಮತ್ತು ಕಾಲದ ಅಧೀನ ಆ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವ ಭಗವಂತನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ರೂಪವುಳ್ಳದಕ್ಕಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿತು. || ೨೮ || ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವು ಏಕಾರಗೊಂಡಾಗ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ತ್ವವು ಉತ್ಪನ್ನಗೊಂಡಿತು. ಅದು ಕಾರ್ಯ (ಅಧಿಭೂತ), ಕಾರಣ (ಅಧ್ಯಾತ್ಮ),

ಮಹತ್ತ್ವತ್ವಾದ್ವಿಭುರ್ವಾಣಾದಹಂತತ್ವಂ ವ್ಯವಾಯತ |
ಕಾರ್ಯಕಾರಣಕರ್ತ್ರಾತ್ಮಾ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಮನೋಮಯಃ

|| ೨೯ ||

ವೈಕಾರಿಕಸ್ವರೂಪತತ್ತ್ವ ತಾಮಸತ್ವೇತ್ಯಹಂ ತ್ರಿಧಾ |
ಅಹಂತತ್ವಾದ್ವಿಭುರ್ವಾಣಾನ್ಯನೋ ವೈಕಾರಿಕಾದಭೂತ್ |
ವೈಕಾರಿಕಾಶ್ಚ ಯೇ ದೇವಾ ಅರ್ಥಾಭಿವ್ಯಂಜನಂ ಯತಃ

|| ೩೦ ||

ತೈಜಸಾನೀಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯೇವ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಮಯಾನಿ ಚ |
ತಾಮಸೋ ಭೂತರೂಪಾದ್ವಿರ್ಯತಃ ಪಿಂ ಲಿಂಗಮಾತ್ಮನಃ

|| ೩೧ ||

ಕಾಲಮಾಯಾಂಶಯೋಗೇನ ಭಗವದ್ವೀಕ್ಷಿತಂ ನಭಃ |
ನಭೋಽನುಸೃತಂ ಸ್ಪರ್ಶಂ ವಿಕುರ್ವನ್ನಿರ್ಮಮೇಽನಿಲಮ್

|| ೩೨ ||

ಅನಿಲೋಽಪಿ ವಿಕುರ್ವಾಣೋ ನಭೋಽನುಬಲಾನ್ವಿತಃ |
ಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪತನ್ಮಾತ್ರಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿರ್ಮಮೇಽನಿಲಮ್

|| ೩೩ ||

ಅನಿಲೇನಾನ್ವಿತಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿರ್ಮಮೇಽನಿಲಮ್ |
ಅಧ್ಯಾಂಘ್ರೋ ರಮಯಂ ಕಾಲಮಾಯಾಂಶಯೋಗತಃ

|| ೩೪ ||

ಜ್ಯೋತಿಪಾಂಘ್ರೋಽನುಸೃತಃ ವಿಕುರ್ವದ್ವ್ಯವೀಕ್ಷಿತಮ್ |
ಮಹೀಂ ಗಂಧಗುಣಾಮಾಧಾತ್ಯಾಲಮಾಯಾಂಶಯೋಗತಃ

|| ೩೫ ||

ಭೂತಾನಾಂ ನಭಃಪದೀನಾಂ ಯದ್ವದ್ವ್ಯಾವರಾವರಮ್ |
ತೇಷಾಂ ಪರಾನುಸಂಪರ್ಗಾದ್ವಿಧಾಸಂಖ್ಯಂ ಗುಣಾನ್ವಿತಃ

|| ೩೬ ||

ಏತೇ ದೇವಾಃ ಕಲಾ ವಿಷ್ಣೋಃ |
ಕಾಲಮಾಯಾಂಶಲಿಂಗಿನಃ

ನಾನಾತ್ವಾತ್ ತ್ರಿಯಾನೀಶಾಃ |
ಪ್ರೋಚುಃ ಪ್ರಾಂಜಲಯೋ ವಿಭುಮ್ || ೩೭ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ

ನಮಾಮ ತೇ ದೇವ ಪದಾರವಿಂದಂ |
ಪ್ರಪನ್ನ ತಾಪೋಪಶಮಾತಪತ್ರಮ್ |

ಯನ್ಮೂಲಕೇತಾ ಯತಯೋಽಂಜಮೋರು |
ಸಂಸಾರದುಃಖಂ ಬಹಿರುತ್ಕ್ಲಿಪಂತಿ || ೩೮ ||

ಧಾತರ್ಯದಸ್ಮಿನ್ಯಪ ಕುಶ ಜೀವಾ |
ಸ್ಮಾಪತ್ರಯೇಣೋಪಹತಾ ನ ಶರ್ಮ |

ಆತ್ಮನ್ ಲ್ಲಭಂತೇ ಭಗವಂಸ್ತವಾಂಘ್ರಿ-
ಚ್ಚಾಯಾಂ ಸವಿದ್ಯಾಮತ ಆಶ್ರಯೇನು || ೩೯ ||

ಕಥಾ (ಅಭಿಧೇವ) ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ
ಜನಿತ, ಇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. || ೨೯ || ಆ
ಅಹಂತತ್ವ ವೈಕಾರಿಕ (ಸಾತ್ವಿಕ) ತೈಜಸ (ರಾಜಸ್) ಮತ್ತು
ತಾಮಸ ಎಂಬ ಭೇದದಿಂದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿದೆ. ಅವು
ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಅಹಂತಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಯಾವುದರಿಂದ
ಅಹಂತಾರ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಧಿ
ಪ್ತಾನ ವೈಕಾರಿಕ ಉಂಟಾದವು. || ೩೦ || ತೈಜಸ ಅಹಂತಾರ
ದಿಂದ ಜ್ಞಾನೋದಯ ಮತ್ತು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಾದುವು.
ತಾಮಸಾಹಂತಾರದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭೂತಗಳ ಕಾರಣ ಶಬ್ದ
ತ್ವಾತ್ಮಮು ಉಂಟಾಯಿತು ಅದರಿಂದ (ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ
ವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ) ಆಕಾರದ ತತ್ತ್ವವು ಹುಟ್ಟಿತು. || ೩೧ ||
ಭಗವಂತನ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಕಾರದ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಅದರಿಂದ ಮತ್ತೆ
ಕಾಲ ಮಾಯಾ ವಿವರಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶತನ್ಮಾತ್ರೆಯು
ಉಂಟಾಯಿತು ಅದು ವಿಕಾರೋದಾಹ ವಾಯುವು ಉತ್ಪನ್ನ
ವಾಯಿತು || ೩೨ || ಮಹಾದ್ವಾರಿಯಾದ ವಾಯುವು ಆಕಾಶ
ದೊಡನೆ ವಿಕಾರೋದಾಹ ವಾವತನ್ಮಾತ್ರೆಯು ಉಂಟಾಯಿತು.
ಅದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಉದಯ ತೇಜಸ್ಸು ಉತ್ಪನ್ನ
ವಾಯಿತು. || ೩೩ || ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪಾತ್ರವಾಗಿ
ಪಾಯುಗುಣ ತೇಜಸ್ಸು ಕಾಲ ಮಾಯಾ ಮತ್ತು ಚಿದಂಶಗಳ
ಯೋಗದಿಂದ ವಿಕಾರೋದಾಹ ವಾವತನ್ಮಾತ್ರೆಯು ಕಾರ್ಮವಾದ
ಜಲತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೂಡಿತು || ೩೪ || ಅನಂತರ ಜಲವು
ತೇಜಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಲಕ್ಷಾಂಶವಾದ ಕಾಲ ಮಾಯಾ
ಮತ್ತು ಚಿದಂಶಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಗಂಧಗುಣವುಳ್ಳ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು
ಉಂಟುಮಾಡಿತು || ೩೫ || ವಿಕಾರವೇ ಆಕಾರವೇ ಮುಂತಾದ
ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿವಿತ್ತಾ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ
ಅವುಗಳ ಲಿಂಗ-ಲಿಂಗಿ ಮತ್ತೆಗಳ ಲಿಂಗಗಳೂ ಅನುಪರ್ತಿಸು
ತ್ತವೆಯೆಂಬ ತಿಳಿಯಲೇಕು || ೩೬ || ಆ ಮಹತ್ತ್ವತ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ
ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿ ವಿಕಾರ ವಿಕ್ಲಿಪ ಮತ್ತು ಚೇತನಾಂಶ ವಿಶಿಷ್ಟ
ರಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ತ್ರಿವಿಧವಂತನ ಅಂಶಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.
ಅದರೆ ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿ ರಮಪ ಕಾರಣ ವಿಶ್ವರಚನೆಯೆಂಬ
ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ವಿಫಲರಾದಾಗ ಅವರು ಕೈ
ಮುಗಿದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. || ೩೭ ||

ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ೬ ದೇವದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾ
ರೂಪಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅವು ಶರಣುಳಿಂದ ಜೀವಿಗಳ
ತಾಪವನ್ನು ಮೋಗಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಡೆಗಳಂತಿವೆ. ಅವುಗಳ
ಅನರ ಪದವರ ಮುತಿಗಳು ಅನಂತ ಸಂಸಾರದುಃಖವನ್ನು ಸುಲಭ
ವಾಗಿ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಎಸೆದು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. || ೩೮ || ೬ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾ
ಜಗದೀಶ್ವರಾ! ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಪತ್ರಯದಿಂದ ದುಃಖಿತ
ರಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಶಾಂತಿ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ.
ಅದರಿಂದ ಇವು ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳ ಪಾದನಮಯ ಛಾಯೆಯ
ಅಧೀನವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. || ೩೯ || ಮುನಿಗಳು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ

ಮಾರ್ಗಾಂತಿ ಯತ್ತೇ ಮುಖಪದ್ಮನೀಡೈಃ
ಘಂಟಾ ಸುಪರ್ಣೈರ್ಮುಷಯೋ ವಿವಿಕ್ತೇ |
ಮಸ್ತುಭಮಶೋಭಸಂಪದ್ವರಾಯಾಃ
ಪದಂ ಪದಂ ತೀರ್ಥಪದಾ ಪ್ರಪನ್ನಾಃ || ೪೦ ||

ಮಿಚ್ಛದ್ವಯಾ ಶ್ರುತಮ್ಬಾ ಚ ಭಕ್ತ್ಯಾ
ಸಂವೃದ್ಧಮಾನೇ ಹೃದಯೇಽವಧಾಯ |
ಪ್ಲಾನೇನ ವೈರಾಗ್ಯಬಲೇನ ಧೀರಾ
ವ್ರಜೇಮ ತತ್ತೇಽಂಘ್ರಿಸರೋಜಸೀತಮ್ || ೪೧ ||

ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಜನ್ಮಬ್ಧಿಸಂಯಮಾರ್ಥೇ
ಕೃತಾವತಾರಸ್ಯ ಪದಾಂಬುಜಂ ತೇ |
ವ್ರಜೇಮ ಸರ್ವೇ ತರಣಂ ಯದೀಶ
ಸ್ವತಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತ್ಯಭಯಂ ಸ್ವಪುಂಸಾಮ್ || ೪೨ ||

ಯತ್ಸಾನುಬಂಧೇಽಸತಿ ದೇಹಗೇಹೇ
ಮಮಾಹಮಿತ್ಯುಧದುರಾಗ್ರಹಾಣಾಮ್ |
ಪುಂಸಾಂ ಸುದೂರಂ ವಸತೋಽಪಿ ಪುರ್ಯಾಂ
ಭಜೇಮ ತತ್ತೇ ಭಗವನ್ನದಾಬ್ಜಮ್ || ೪೩ ||

ಪಾನ್ ವೈಷ್ಣವದ್ವೈತಿಭಿರಕ್ಷುಭೀರ್
ಪರಾಹೃತಾಂತರ್ಮನಸಃ ಪರೇಶ |
ಅಥೋ ನ ಪಶ್ಯಂತು ದುಗಾಯಿ ಕೂನಂ
ಯೇ ತೇ ಪದನ್ಯಾಸವಿಲಾಸಲಕ್ಷ್ಮಣಃ || ೪೪ ||

ಪಾನೇನ ತೇ ದೇವ ಕಥಾಸುಧಾಯಾಃ
ಪ್ರವೃದ್ಧಭಕ್ತ್ಯಾ ವಿಶದಾಶಯಾ ಯೇ |
ವೈರಾಗ್ಯಸಾರಂ ಪ್ರತಿಲಬ್ಧ ಬೋಧಂ
ಯಥಾಂಜಸಾನ್ವೀಯುರಕುಂತಧಿಷ್ಠಮ್ || ೪೫ ||

ಪಥಾಪರೇ ಚಾತ್ಮಸಮಾಧಿಯೋಗ-
ಬಲೇನ ಚಿತ್ತಾ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಬಲಿಷ್ಠಾಮ್ |
ತ್ವಾಮೇವ ಧೀರಾಃ ಪುರುಷಂ ವಿಕಂಠಿ
ತೇಷಾಂ ಪ್ರಮುಃ ಸ್ಯಾನ್ನ ತು ಸೇವಯಾ ತೇ || ೪೬ ||

ತತ್ತೇ ವಯಂ ಲೋಕಸುಕೃತ್ಯಯಾಽಽದ್ವೈ
ತ್ವಯಾನುಸೃಷ್ಟಾಸ್ತಿಭಿರಾತ್ಮಭಿಃ ಸ್ವ |
ಸರ್ವೇ ವಿಯುಕ್ತಾಃ ಸ್ವನಿಹಾರತಂತ್ರಂ
ನ ಕಕ್ಷುಮಸ್ತತ್ಪ್ರಹರ್ತವೇ ತೇ || ೪೭ ||

ಕುಳಿತು ನಿನ್ನ ಮುಖಮುಖದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವ ವೇದಮಂತ್ರ
ಗಣಂಬ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಯಾವುದನ್ನು ಆರಿಸುತ್ತಿರು
ವರೋ ಮತ್ತು ಯಾವುದು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಗೊಳಿಸುವ
ದೇವದಿಯಾದ ಗಂಗೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆಯೋ ಅಂತಹ
ನಿನ್ನ ಪರಮಪಾವನವಾದ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ನಾವು ಆಶ್ರಯಿಸು
ತ್ತೇವೆ. || ೪೦ || ಧೀರರಾದ ಯೋಗೀಶ್ವರರು ಯಾವುದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆ
ಮತ್ತು ಶ್ರವಣ-ಕೀರ್ತನದೊಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ತಮ್ಮ
ಆಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಬಲದಿಂದ
ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳ ಪೀಠವನ್ನು
ನಾವು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತೇವೆ. || ೪೧ || ಪ್ರಭೋ! ನೀನು ಪ್ರಪಂಚದ
ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಅದರ
ರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸ್ಥೂಲವ ಭೂರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನೀಯುವ ನಿನ್ನ ಆ
ಅದಿದಾವರಗಳನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದುತ್ತೇವೆ. || ೪೨ || ನೀನು
ಸಮಸ್ತ ಮನುಷ್ಯರ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ವಾಸ
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಾರು ಮನ-ಮಡದಿ-ಮಕ್ಕಳು-ದೇಹ
ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ
ವಿರಿಸುವ ದೇರೆ ತುಚ್ಛ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ 'ನಾನು ನನ್ನದು' ಎಂಬ
ದುರಾಗ್ರಹವಿರಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಆತ್ಮಜನರವಾದ ನಿನ್ನ ಚರಣಾರ
ವಿಂದಗಳನ್ನು ನಾವು ಭಜಿಸುತ್ತೇವೆ. || ೪೩ || ಪರಮ ಯಶಸ್ವೀ
ಪರಮೇಶ್ವರನೇ! ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಮುಖವಾಗಿ
ರುವುದರಿಂದ ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಸದಾ ಹೊರಗಡೆಯೇ ಅಲೆ
ಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಂತಹ ಪಾಮರ ಜನರು ನಿನ್ನ ಕ್ರೀಡಾದ
ವಿನ್ಯಾಸದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅರಿತಿರುವ ಭಕ್ತಜನರ
ವರ್ತನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅರಿತಿಂದ ಅವರು ನಿನ್ನ
ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. || ೪೪ || ಪ್ರಭೋ!
ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತವಾನಂದ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾರ
ಆಂತಃಕರಣವು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಜಿಹ್ವೆಯೋ, ಅಂತಹವರು
ವೈರಾಗ್ಯಸಾರವಾದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಯಾಸ
ವಿಲ್ಲದೆಯೇ ವೈಕುಂಠಧಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿಬಿಡುವರು. || ೪೫ ||
ಅಂತೆಯೇ ಕೆಲವು ಧೀರರು ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ನಿರೋಧರೂಪವಾದ
ಸಮಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಬಲ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಿ
ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕುಂಬಾ ಶ್ರವವಿರುತ್ತದೆ
ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಮಾರ್ಗದಲ್ಲಾದರೋ ಯಾವ ಕಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲ. || ೪೬ ||

ಓ ಅದಿದೇವನೇ! ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು
ತ್ರಿಗುಣಮಯರನ್ನಾಗಿ ಕೃಷ್ಟಿರುವೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸ್ವಭಾವವು
ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು
ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ನಿನ್ನ ಕ್ರೀಡೆಗಾಗಿ ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನಗೆ
ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಆಸುಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದೇವೆ. || ೪೭ || ಆದ್ದರಿಂದ ಜನ್ಮ
ರಹಿತನಾದ ಭಗವಂತನೇ! ಯಾವುದರಿಂದ ನಾವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ
ವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥ
ರಾಗುವೆವು? ಅನ್ನವನ್ನೂ ಪಡೆದು ಜೀವಿಸುವೆವು? ಮತ್ತು ಈ
ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಘ್ನಗಳಿಂದಲೂ ದೂರವಾಗಿದ್ದು

ಯಾವದ್ಭರಿಂ ತೇಽಪಿ ಹರಾಮ ಕಾಲೇ
ಯಥಾ ವಯಂ ಚಾನ್ವಮದಾಮ ಯತ್ |
ಯಥೋಗ್ಧಮೇಷಾಂ ತ ಇಮೇ ಹಿ ಯೋತಾ
ಬಲಿಂ ಹರಂತೋಽನ್ಯ ಮದಂತ್ಯನೂಹಾ || ೪೮ ||

ತೃ ನಃ ಪುರಾಣಾಮಸಿ ಸಾನ್ವಯಾನಾಂ
ಕೂಟಸ್ಥ ಅದ್ಯಃ ಪೃಥುಷಃ ಪುರಾಣಃ |
ತೃ ದೇವ ಶಕ್ತ್ಯಾಂ ಗುಣಕರ್ಮಯೋಃನೌ
ರೇತಸ್ತಜ್ಜಾಯಾಂ ಕವಿಮಾದಧೇಽಜ || ೪೯ ||

ತತೋ ವಯಂ ಸತ್ಯಮುಷಾ ಯದರ್ಥೇ
ಬಭೂವಿಮಾತ್ಮನ್ಯರವಾಮ ಕಿಂ ತೇ |
ತೃ ನಃ ಸ್ವಕೀರ್ತುಃ ಪರಿದೇಹಿ ಶಕ್ತ್ಯಾ
ದೇವ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥೇ ಯದನುಗ್ರಹಾಕಾಮ್ || ೫೦ ||

ನಮಗೂ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನಗೂ ಸೇವೆಗಳನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾ
ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದಾವು ?
ಅಂತಹ ಯಾವುದಾದರೂ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡು || ೪೮ || ಒ
ಭಗವಂತಾ ! ವಿಹಾರರಹಿತನಾದ ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ನೀನೇ
ಇತರ ಕಾರ್ಯವರ್ಗಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ದೇವತೆಗಳಾದ ನಮಗೆ
ಲಿರಿಗೂ ಆದಿಕಾರಣನಾಗಿರುವೆ ಇನ್ನರಹಿತನಾದ ನೀನು ಹೀಗೆ
ಸತ್ತ್ವಾದಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಜ್ಞಾನಾಧಿಕರ್ಮಗಳ ಕಾರಣರೂಪಿ ಮಾಯಾ
ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಿವಚರೂಪನಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದೆ || ೪೯ ||
ಓ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಮಹತ್ತ್ವಾ ದಿರೂಪಿ ದೇವಗಣ ಗಳಿಂದ ನಾವು
ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದ್ದೀ, ಇದರ ಸಂಬಂಧ
ವಾಗಿ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ? ದೇವಾ ! ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನೀನೇ
ಅನುಗ್ರಹ ಬೀರುತ್ತಿರುವೆವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಂಟ ರಚನೆಗಾಗಿ
ನೀನು ನಮಗೆ ಇನ್ನ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕ್ರಿಯಾ ಶಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ನಿನ್ನ
ದಿವ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸು || ೫೦ ||

ಪವನೇವ ಅಧ್ಯಾಪಿಸಾಧು ಮುಗಿಯಿತು || ೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಚಾರಮುಖ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ತಂಭೇ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೫ ||

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿರಾಟ್‌ಶರೀರದ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಮುಪರಿಸಾಚ

ಇತಿ ತಾಸಾಂ ಸ್ವಶಕ್ತೀನಾಂ ಸತೀನಾಮಸಮೇತ್ಯ ಸಃ |
ಪ್ರಸುಪ್ತಲೋಕತತ್ತ್ವಾಣಾಂ ನಿಶಾಮ್ಯ ಗತಿಮೀಶ್ವರಃ
|| ೧ ||

ಕಾಲಸಂಚ್ಛಾಂ ತದಾ ದೇವೀಂ ಬಿಭ್ರಚಕ್ರೈರಮುರುಕ್ರಮಃ |
ತ್ರಯೋವಿಂಶತಿತ್ವಾಣಾಂ ಗಣಂ ಯುಗಪದಾವಿಶತ್
|| ೨ ||

ಸೋಽನುಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ಭಗವಾಂಶ್ಚೈಷಾ ಮೂಷೇಣ ತಂ ಗಣಮ್ |
ಭಿನ್ನಂ ಸಂಯೋಜಯಾಮಾಸುಶ್ಚಂಕರ್ಮ ಪ್ರಯೋಧಯನ್
|| ೩ ||

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಮಾ ದೈವೇನ ತ್ರಯೋವಿಂಶತೀಕೋ ಗಣಃ |
ಪ್ರೇರಿತೋಽಜನಯತ್ಸಾಂಧ್ಯಮಾರ್ತಾಭಿರಧಿಪೂರುಷಮ್
|| ೪ ||

ಪರೇಣ ವಿಶತಾ ಸ್ವಸ್ಥಾತ್ರಯಾ ವಿಶ್ವಸೃಗ್ಗಣಃ |
ಚಕ್ಷೋಭಾನ್ಮೋಕ್ಷಮಾಸಾದ್ಯ ಯಸ್ಮಿನ್ಮೋಕಾಕ್ಷಾಚಲಾಃ
|| ೫ ||

ಮೃತೇಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ - ಮಹಾತ್ಮನಾದ
ವಿದುರನೇ | ತನ್ನ ಮಹತ್ವತ್ವವೇ ಮುಂತಾದ ಶಕ್ತಿಗಳು ಹೀಗೆ
ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರದೆ ವೇರೆಯಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು
ಮುಂದರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಸರ್ವಶಕ್ತ
ನಾದ ಭಗವಂತನು ಕಾಲಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಿಸಿ ಮಹತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅಹಂ
ಕಾರ, ಪಂಚಭೂತ, ಪಂಚಕ್ಷಣತ್ರೈಗುಣ, ಮುನ್ನು ಸಹಿತ ಹನ್ನೊಂದು
ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಈ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಮುದಾಯವನ್ನು
ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಗೊಳ್ಳಲು || ೧-೨ || ಹೀಗೆ ಒಳಗೊಳ್ಳು ಮಹಾ
ಪ್ರಭುವು ಪ್ರಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಜೀವಿಗಳ ಅಭ್ಯವೈ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರ
ಗೊಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಪರಸ್ಪರ ದೂರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಶಕ್ತಿ ಸಮೂಹವನ್ನು ತನ್ನ
ಕಿರಿಯಾಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದನು || ೩ || ಹೀಗೆ
ಭಗವಂತನು ಅಭ್ಯವೈವನ್ನು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಆ
ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಮೂಹವು ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇರಣೆ
ಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಅಧಿಭವದ-ವಿರಾಟ್‌ಪುರುಷನನ್ನು
ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವು || ೪ || ಅರ್ಥಾತ್-ಭಗವಂತನು ಅಂಶರೂಪದಿಂದ
ತನ್ನ ಆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಆ ಪುರುಷನೇ ಮಾಡುವ
ಮಹತ್ತ್ವಾಧಿ ಸಮುದಾಯವು ಒಂದರೊಳಗೆ ಒಂದು ಬೆರೆತು
ಪರಿಣಾಮವೊಂದಿತು. ಈ ಶಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಣಾಮವೇ ವಿರಾಟ್
ಪುರುಷನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವರಲ್ಲೇ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತು ಇರುವುದು
|| ೫ || ಆ ಮೃತ್ಯುವಾದ ವಿರಾಟ್‌ಪುರುಷನು ಸಮಸ್ತ ಜೀವ

೧೦೦೦೦೦ ಸ ಪುರುಷಃ ಸಹಸ್ರಪರಿವತ್ಸರಾನ್ |
ಆವಾಪೋಃ ಉಮಾಪಾಪ್ನು ಸರ್ವಸತ್ತೋಪಪ್ಪಂಹಿತಃ || ೬ ||

೧೦ ವಿಶ್ವಸೃಜಾಂ ಗರ್ಭೋ ದೇವಕರ್ಮಾತ್ಮಕತಮಾನ್ |
ವಿವಿಧಾಜಾತ್ಯನಾಽಽತ್ಮಾನಮೇಕಧಾ ದಶಧಾ ತ್ರಿಧಾ || ೭ ||

೧೧ ಪಶುಶೇಷಸತ್ತಾನ್ಸಾಮಾತ್ಮಾಂಶಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ |
ಆದ್ಯೋಽವತಾರೋ ಯತ್ರಾಸೌ ಭೂತಗ್ರಾಮೋ ವಿಭಾವ್ಯತೇ || ೮ ||

೧೨ ಪಾಧ್ಯಾತ್ಮಃ ಸಾಧಿದೈವತ್ವ ಸಾಧಿಭೂತ ಇತಿ ತ್ರಿಧಾ |
ವಿರಾಟ್ ಪ್ರಾಣೋ ದಶವಿಧ ಏಕಧಾ ಹೃದಯೇನ ಚ || ೯ ||

೧೩ ಸ್ಮರನ್ ವಿಶ್ವಸೃಜಾಮೀತೋ ವಿಚ್ಛಾಪಿತಮಧೋಕ್ಷಜಃ ||
ವಿರಾಜಮತಪತ್ ಸ್ಮೇನ ತೇಜಸ್ಯಪಾಂ ವಿವೃತ್ತಯೇ || ೧೦ ||

೧೪ ಅಥ ತಸ್ಮಾಭಿತಪ್ತಸ್ಯ ಕತಿ ಚಾಯತನಾನಿ ಹ |
ನಿರಭಿದ್ಯಂತ ದೇವಾನಾಂ ತಾನಿ ಮೇ ಗದಹಃ ಶ್ವೇನ || ೧೧ ||

೧೫ ತ್ಯಾಗ್ನಿರಾಸ್ಯಂ ನಿರ್ಭಿನ್ತು ಲೋಕಪಾಲೋಽವಿತತ್ಪದಮ್ |
ಪಾಟಾ ಸ್ಥಾಪೇನ ವಕ್ತವ್ಯಂ ಯಯಾಸೌ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೧೨ ||

೧೬ ನಿರ್ಭಿನ್ತು ತಾಲಾ ವರುಣೋ ಲೋಕಪಾಲೋಽವಿತದ್ಧರೇ |
ಜಿಹ್ವಯಾಂಶೇನ ಚ ರಸಂ ಯಯಾಸೌ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೧೩ ||

೧೭ ನಿರ್ಭಿನ್ತೇ ಅಶ್ವಿನೌ ಪಾಸೇ ವಿಶ್ವೋರಾವಿಶತಾಂ ಪದಮ್ |
ಪ್ರಾಣೇನಾಂತೇನ ಗಂಧ್ಯ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿರ್ಯತೋ ಭವೇತ್ || ೧೪ ||

೧೮ ನಿರ್ಭಿನ್ತೇ ಅಕ್ಷಿಣೇ ತ್ವಾ ಲೋಕಪಾಲೋಽವಿತದ್ವಿಷೋ |
ಚಕ್ಷುಷಾಂತೇನ ರೂಪಾಣಾಂ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿರ್ಯತೋ ಭವೇತ್ || ೧೫ ||

೧೯ ನಿರ್ಭಿನ್ತಾನ್ಯಸ್ಯ ಚರ್ಮಾಣಿ ಲೋಕಪಾಲೋಽನಿಲೋಽವಿತಾ |
ಪ್ರಾಣೇನಾಂತೇನ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಂ ಯೇನಾಸೌ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೧೬ ||

ರಾಶಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಜಲರಾಶಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ದಿವ್ಯವರ್ಷ
ಗಳವರೆಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೬ || ಅನಂತರ ಭಗವಂತನ ಜ್ಞಾನ,
ಕ್ಷಿಯ ಮತ್ತು ಆತ್ಮರಕ್ಷಣದ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಆ ತತ್ತ್ವಗರ್ಭನಾದ
ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನು ತನ್ನನ್ನು ಹಾನಿ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.
ಒಂದು ಹೃದಯರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಹತ್ತುಪ್ರಾಣಗಳ ರೂಪ
ವಾಗಿಯೂ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆದಿಭೌತಿಕ, ಆದಿಭೌತಿಕಗಳೆಂಬ ಮೂರು
ರೀತಿಯಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡನು || ೭ || ಈ ವಿರಾಟ್
ಪುರುಷನೇ ಪ್ರಥಮ ಜೀವನಾದ ಕಾರಣ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರ ಆತ್ಮಾ
ಜೀವರೂಪವಾದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಶ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಭಗವಂತನ
ಮೊದಲನೆಯ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಮೊದಲನೆಯ
ಅವತಾರವಾಗಿದೆ ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂತ ಸಮುದಾಯವು ಇದರಲ್ಲೇ
ಪ್ರಣವಾಗೊಳ್ಳುವುದು || ೮ || ಇವನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಧಿಭೂತ, ಅಧಿ
ಭೌತರೂಪದಿಂದ ಮೂರು ಬಗೆಯಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಾಣರೂಪದಿಂದ
ಹತ್ತು ಬಗೆಯಾಗಿಯೂ, ಹೃದಯ ರೂಪದಿಂದ ಒಂದು* ಬಗೆ
ಯಾಗಿಯೂ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು || ೯ ||

ಮತ್ತೆ ವಿಶ್ವರೂಪನನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಹತ್ಕೃತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಧಿ
ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು
ನಡೆದು ಅವುಗಳ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾಗಿ ತನ್ನ ಚೈತನ್ಯ ರೂಪ
ವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸಿ,
ಎಚ್ಚರಿಸಿದನು || ೧೦ || ಆತನು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡೊಡನೆಯೇ ದೇವತೆ
ಗಳೆಲ್ಲರೂ ಎಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು ಎಂಬುದನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಕೇಳು || ೧೧ || ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಆ ವಿರಾಟ್
ಪುರುಷನ ಮುಖವು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲ
ನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ತನ್ನ ಅಂಶವಾದ ವಾಗ್ಗಿಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶ
ಮಾಡಿದನು. ಅದರಿಂದಲೇ ಈ ಜೀವವು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ
|| ೧೨ || ಮತ್ತೆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನ ದವಡೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು.
ಅದರಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲನಾದ ವರುಣನು ತನ್ನ ಅಂಶ ರಸೇಂದ್ರಿಯ
ಸಹಿತ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅದರಿಂದ ಜೀವವು ರಸಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ
|| ೧೩ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನ ಮೂಗು
ಹೊಳ್ಳೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದುವು. ಇಲ್ಲವೆ ಅಶ್ವಿನಿಗಳುಮಾರು ತಮ್ಮ
ಅಂಶವಾದ ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು.
ಅದರಿಂದ ಜೀವಿಯು ವಾಸನೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ || ೧೪ ||
ಹೀಗೆಯೇ ಆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳು
ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಾಗ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಂಶೇಂದ್ರಿಯಸಹಿತ
ಲೋಕಪಾಲ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ
ಜೀವನಿಗೆ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳ ಕಿರಿವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ || ೧೫ ||
ಮತ್ತೆ ಆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ತ್ವಚೆ, ತೊಗಟು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು.
ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂಶ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯಸಹಿತ ಲೋಕಪಾಲನಾದ

* ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೊಡನೆ ಮನಸ್ಸು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಅಧಿಭೂತ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಧಿಭೂತ, ದೇವತೆಗಳು ಅಧಿ
ಭೌತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣ, ಅವಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನ ಎಂಬ ಮರು ಪ್ರಾಣಗಳು, ನಾಗ, ಕೂರ್ಮ, ಕೃಕ, ದೇವದತ್ತ, ಭೂಲಯಗಳೆಂಬ ಐದು
ಉಪಪ್ರಾಣಗಳು, ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹತ್ತು ಪ್ರಾಣಗಳು.

ಕರ್ಣಾವಸ್ಥೆ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಾ ಧಿಷ್ಣಂ ಸ್ವಂ ವಿವಿಶುದ್ಧಿಶಃ |
ಶ್ಲೋತ್ರೇಣಾಂತೇನ ಶಬ್ದಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಂ ಯೇನ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ || ೧೭ ||

ತೃಚಮಸ್ಯ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಾಂ ವಿವಿಶುದ್ಧಿಷ್ಣಮೋಷಧಿಃ |
ಅಂಶೇನ ರೋಮಭಿಃ ಕಂಡೂಂ ಯೈರಾಸೌ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೧೮ ||

ಮೇಧ್ರಂ ತಸ್ಯ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಂ ಸ್ವಧಿಷ್ಣಂ ಕ ಉಪಾವಿಶತ್ |
ರೇತಸಾಂತೇನ ಯೇನಾಸಾವಾನಂದಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೧೯ ||

ಗುದಂ ಪುಂಯೋ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಂ ಮಿತ್ರೋ ಲೋಕೇಶ ಆವಿಶತ್ |
ಪಾಯುನಾಂತೇನ ಯೇನಾಸೌ ವಿಸರ್ಗಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೨೦ ||

ಹಸ್ತಾವಸ್ಯ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಾವಿಂದ್ರಃ ಸ್ವರ್ಷತಿರಾವಿಶತ್ |
ವಾರ್ತಯಾಂತೇನ ಪುರುಷೋ ಯಯಾ ಪ್ತುತಿಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ || ೨೧ ||

ಪಾದಾವಸ್ಯ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಾ ಲೋಕೇಶೋ ವಿಪ್ಲೂರಾವಿಶತ್ |
ಗುಹ್ಯಾ ಸ್ವಾರೇನ ಪುರುಷೋ ಯಯಾ ಪ್ತುತಿಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ || ೨೨ ||

ಬುದ್ಧಿಂ ಚಾಸ್ಯ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಾಂ ವಾಗೀಶೋ ಧಿಷ್ಣಮಾವಿಶತ್ |
ಬೋಧೇನಾಂತೇನ ಬೋಧ್ವ್ಯಂ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಯೋಶೋ ಭವೇತ್ || ೨೩ ||

ಹೃದಯಂ ಚಾಸ್ಯ ನಿರ್ಭಿನ್ನಂ ಚಂದ್ರಮಾ ಧಿಷ್ಣಮಾವಿಶತ್ |
ಮನಸಾಂತೇನ ಯೇನಾಸೌ ವಿಕ್ರಿಯಾಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೨೪ ||

ಅತ್ಮಾನಂ ಚಾಸ್ಯ ನಿರ್ಭಿನ್ನಮಭಿಮಾನೋಽವಿಶತ್ಪದಮ್ |
ಕರ್ಮಣಾಂತೇನ ಯೇನಾಸೌ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೨೫ ||

ಸತ್ತ್ವಂ ಚಾಸ್ಯ ವಿನಿರ್ಭಿನ್ನಂ ಮಹಾಂಧಿಷ್ಣಮುಪಾವಿಶತ್ |
ಚಿತ್ತೇನಾಂತೇನ ಯೇನಾಸೌ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೨೬ ||

ಶೀರ್ಷೋಽಸ್ಯ ದ್ಯೌರ್ಧರಾ ಪದ್ವ್ಯಾಂ ವಿಂ ನಾಭೇರುದಪದ್ಯತ |
ಗುಣಾನಾಂ ವೃತ್ತಯೋ ಯೇಷು ಪ್ರತೀಯಂತೇ ಸುದಾದಯಃ || ೨೭ ||

ವಾಯುವು ಒಳಹೊಕ್ಕನು. ಆ ತೃಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಜೀವಿಯು ಸ್ವರ್ಷವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. || ೧೭ || ಆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಕಿವಿಯ ಜಿಲಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂಶ ಶ್ವವೇಂದ್ರಿಯವೊಡನೆ ದಿಕ್ಕುಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು. ಆ ಶ್ವವೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಜೀವಿಗೆ ಶಬ್ದದ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. || ೧೮ || ಮತ್ತೆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಚರ್ಮವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂಶ ರೋಮಗಳೊಡನೆ ಔಷಧಿಗಳು ಸ್ಥಿತವಾದುವು. ಆ ರೋಮಗಳೆಂಬವಳಿ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ತುರಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಅನುಭವವಾದುವು. || ೧೯ || ಈಗ ಆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನ ದ್ವೀಪಿಗತವಾಗಿ ರೂಗವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಆಶ್ರಯವಾದ ಅವಸ್ಥೆ ಪರಾವಶ್ಯತೆಯು ತನ್ನ ಅಂಶವಾದ ವೀರ್ಯದೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು. ಇದರಿಂದ ಜೀವವು ಅನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. || ೨೦ || ಮತ್ತೆ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಗುದವು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳಲು ರೇತಸಾದ ಮಿತ್ರವು ತನ್ನ ಅಂಶ ಪಾಯು-ಇಂದ್ರಿಯದೊಡನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೇಳೈದು ಈ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದಲೇ ಜೀವನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಾಹನವಾದ. || ೨೧ || ಇದಾದನಂತರ ಅವನಲ್ಲಿ ಕೈಗಳು ಮೂಡಿದುವು. ಆ ರೇತಸಾದ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಅಂಶ ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದವು. ಈ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವವು ತನ್ನ ಕೊಡುವಿಕೆ, ಪಡೆಯುವಿಕೆ, ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮುಂತಾದವು ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು. || ೨೨ || ಇವನಲ್ಲಿ ಚರಣಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದಾಗ ಬೋಧಾರ್ಥವಾದ. ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಗತಿ ಯೊಡನೆ ಅವಸ್ಥೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವು. ಆ ಗಮನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವವು ತನ್ನ ಗಮನಾರ್ಥಕ್ಕೆ ತಲುಪುವುದು. || ೨೩ || ಆಮೇಲೆ ಆ ರೇತವದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಲು ವಾಗೀಶನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ತನ್ನ ಅಂಶವಾದ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. || ೨೪ || ಮತ್ತೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಹೃದಯವು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಂಶವಾದ ಮನಸ್ಸಿನೊಡನೆ ಚಂದ್ರನು ನೆಲೆಗೊಂಡನು. ಈ ಮನಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವವು ಕಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಾದಿ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು. || ೨೫ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ತನಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಇದರೊಳಗೆ ತನ್ನ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಸಹಿತ ಅದರ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ರುದ್ರದೇವರು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದವು. ಇದರಿಂದ ಜೀವನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೨೬ || ಈಗ ಇದರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಮಹತ್ತ್ವವು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಸ್ಥಿತವಾಯಿತು. ಈ ಚಿತ್‌ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಜೀವವು ವಿಜ್ಞಾನ (ಚೈತನ್ಯ)ವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. || ೨೭ || ಈ ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನ ಶರೀರದ ಸ್ವರ್ಗದೊಳಗೆ, ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಪೃಥ್ವಿ ಮತ್ತು ನಾಭಿಯಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷ (ಆಕಾಶ) ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸತ್ತ್ವ, ರಜ, ತಮ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳ ಪರಿಣಾಮಸ್ವರೂಪೀ ದೇವತೆಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಪ್ರೇತಾದಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. || ೨೮ || ಇವು

ಅತ್ಯಂತಿಕೇನ ಸತ್ತ್ವೇನ ದಿವಂ ದೇವಾ ಪ್ರಪೇದಿರೇ |
ಧರ್ಮಂ ವಿದ್ಯಮಾಪೇನ ಪೂರ್ವೋ ಯೇ ಚ ತಾನನು
|| ೨೮ ||

ಕಾರ್ತೀಯೇನ ಸ್ವಭಾವೇನ ಭಗವನ್ನಾಭಿಮಾಶ್ರಿತಾಃ |
ಅಭಿಮೋರಂತರು ವೈಷ್ಣವ ಯೇ ರುದ್ರಪಾರ್ಷ್ವದಾಂ ಗಣಾಃ
|| ೨೯ ||

ಮುಖತೋಽವರ್ತತ ಬ್ರಹ್ಮ
ಪುನಶ್ಚ ಕುರೂದ್ವಪ |
ಯಸ್ತುನ್ಮುಖಿತಾದ್ವರ್ಣಾನಾಂ
ಮುಖೋಽಭೂದ್ಭಾಹ್ಮಣೋ ಗುರುಃ || ೩೦ ||

ಬಾಹುಭ್ಯೋಽವರ್ತತ ಕ್ಷತ್ರಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ತದನುವೃತಃ |
ಯೋ ಜಾತುರ್ಯತೇ ವರ್ಣಾನ್ಯೋರುಷ ಕಂಚಕುತಾತ್
|| ೩೧ ||

ವಿಶೋಽವರ್ತತ ತ್ಯೋವೋರೋಽವೃತ್ತಿ ಕರೀವಿಫೋಃ |
ವೈಶ್ಯಸ್ತದಧ್ಯವೋ ವಾರ್ತಾಂ ನೃಣಾಂ ಯಃ ಸಮವರ್ತಯತ್
|| ೩೨ ||

ಪದ್ವಾಂ ಭಗವತೋ ಜಜ್ಞೇ ಶುಶ್ರುಷಾ ಧರ್ಮಸಿದ್ಧಯೇ |
ತಸ್ಯಾಂ ಜಾತಃ ಪುತ್ರಾ ಕೂದ್ರೋ ಯದ್ವತ್ಸಾ ತುಷ್ಯತೇ ಹರಃ
|| ೩೩ ||

ದಿತೇ ವರ್ಣಾಃ ಸ್ವರಮೋನ ಯಜಂತಿ ಸ್ವರಯಂ ಹರಿಮ್ |
ಶ್ರದ್ಧಯಾಽಽತ್ಮವಿಶುದ್ಧೈರ್ಧಂ ಯಜಾತಾಃ ಸಹ ವೃತ್ತಿಭಿಃ
|| ೩೪ ||

ವಿಶತ್ಸತ್ಪರ್ಥಗವತೋ ದೈವಕರ್ಮಾತ್ಮರೂಪಿಣಃ |
ಃ ಶ್ರದ್ಧದ್ವಾದ್ವಿಪಾಕರ್ತುಂ ಯೋಗಮಾಯಾಬಲೋದಯಮ್
|| ೩೫ ||

ಅಭಾವಿ ಕೀರ್ತಯಾಮ್ಯಂಗೆ ಯಥಾಮತಿ ಯಥಾಶ್ರುತಮ್ |
ಕೀರ್ತಿಂ ಪುರೇಃ ಸ್ಥಾಂ ಸತ್ಕರ್ತುಂ ಗಿರಮನ್ನಾಭಿಧಾಸತೀಮ್
|| ೩೬ ||

ವಿಕಾಂತಲಾಭಂ ಪಚತೋ ನು ಪುಂಸಾಂ
ಸುಶ್ಲೋಕಮೌಲೇರ್ಗುಣವಾದಮೂಢಾಃ |
ಶ್ರುತೇಶ್ಚ ವಿದ್ವದ್ವಿರುಪಾಕೃತಾಯಾಂ
ಕಥಾಸುಧಾಯಾಮುಪಸಂಪ್ರಯೋಗಮ್ || ೩೭ ||

ಗಳಲ್ಲಿ ಬೇವತಗಳು ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ಹೆಚ್ಚಳದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ
ದಲ್ಲಿಯೂ, ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಅವನ ಕುಪಯೋಗೀ ಹುಸುವೇ
ಮುಂತಾದ ಜೀವಿಗಳು ರಜೋಗುಣದ ಪ್ರಧಾನತೆಯಿಂದಾಗಿ
ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ತಾಮಸ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ರುದ್ರನ ಪಾರ್ಷ್ವದರು
(ಧೂತ-ಪ್ರೇತಾದಿಗಳು) ಎರಡರ ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಭಗ
ವಂತನ ನಾಭಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಂತರಕ್ಷ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ
ವಾಸಮಾಡುತ್ತವೆ || ೨೮-೨೯ ||

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿದುರನೇ | ಪೇದಗಳೂ ಮತ್ತು ಜ್ಯಾಹ್ನಗೂ
ಭಗವಂತನ ಮುಖದಿಂದ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು
ಸಕಲವರ್ಣಗಳಲ್ಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಹಾಗೂ ಸರ್ವವರ್ಣಗಳಿಗೂ
ಗುರುವೆನಿಸಿದರು || ೩೦ || ಆತನ ಭುಜಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಯೂ
ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಣವೂ ಕುತ್ಸನ್ನ
ವಾಯಿತು. ವಿರಾಟ್‌ಪುರುಷನ ಅಶವಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಕಾರಣ
ಇವರು ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು, ಕಳ್ಳ-ಕಾಕರರೇ ಮುಂತಾದ
ಕುಪದ್ರವಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ || ೩೧ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನ
ಎರಡು ತೊಡೆಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜನರ ನಿರ್ವಾಹ ಮಾಡುವಂತಹ
ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿ ಬುತ್ಸನ್ನವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ವೈಶ್ಯವರ್ಣದ
ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವಾಯಿತು. ಈ ವರ್ಣವು ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ
ಜೀವಿಗಳ ಜೀವನ ನಿರ್ವಾಹ ನಡೆಸುತ್ತದೆ || ೩೨ || ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲ
ಧರ್ಮಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಚರಣಗಳಿಂದ ಸೇವಾವೃತ್ತಿ
ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಆ
ವೃತ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಶೂದ್ರವರ್ಣವೂ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. ಅವರ
ವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ* || ೩೩ || ಈ
ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗಳೊಡನೆ
ಯಾರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವೋ ಆ ಪರಮಗುರುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು
ಜಿತ್ತಕುದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ
ಅರಾಧಿಸುತ್ತವೆ || ೩೪ || ವಿದುರನೇ | ಈ ವಿರಾಟ್‌ಪುರುಷನು
ಕಾಲ, ಕರ್ಮ, ಸ್ವಭಾವ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಭಗವಂತನ ಯೋಗ
ಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವವನು. ಈತನ
ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ
ಸಾಧ್ಯ ? || ೩೫ || ಕ್ರಿಯೆ ವಿದುರನೇ ಆದರೂ ಇತರ ವ್ಯಾವ
ಹಾರಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದ ಕಲುಷ್ಕಗೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ವಾಣಿಯನ್ನು
ಪರಿಶೋಧಿಸಲು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೂ, ಶ್ರೀಗುರುಗಳ ದಾಯಿಂದ ಕೇಳಿ
ರುಳ್ಳುದಕ್ಕೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸುಕೀರ್ತಿಯನ್ನು
ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ || ೩೬ || ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿ ಕಿರೋಮಂಚೆಯಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಗಾನಮೂಸುವುದೇ ಮನುಷ್ಯರ ವಾಣಿಗೆ ಹಾಗೂ
ವಿದ್ವಾಂಸರ ಬಾಯಿಂದ ಭಗವಂತನ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನ
ಮಾಡುವುದೇ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಪರಮಲಾಭವಾಗಿದೆ ಎಂದು

* "ತಸ್ಯಾಂ ಜಾತಃ ಪುತ್ರಾ ಕೂದ್ರೋ ಯದ್ವತ್ಸಾ ತುಷ್ಯತೇ ಹರಃ ||" ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗೂ ಮೂಲಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು ಕೇವಲ ಸೇವೆಯಲ್ಲದೆ ಯಾವ
ಧರ್ಮವೂ ಈಡೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಮೂಲವಾದ ಸೇವೆಯೇ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಶೂದ್ರನು ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ.
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಧರ್ಮವಿರುವುದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಧರ್ಮವಿರುವುದು ಭೋಗಕ್ಕಿಲ್ಲದಿರುವುದಾಗಿ ವೈಶ್ಯಧರ್ಮವಿರುವುದು ಹೇಳುವುದನ್ನಾಗೂ
ಹೀಗೆ ಮೊದಲನೆಯವರು ವರ್ಣಗಳ ಧರ್ಮಗಳು ಇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗಿದ್ದರೆ, ಶೂದ್ರವೈಶ್ಯಧರ್ಮ ತನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನ
ವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು.

ದೇಹಾಃ ಕಾಶೋ ಯೋಽಸಾವವಸ್ಥಾಃ ಸ್ವೋಽನ್ಯತಃ |
ಅವಿಲುಪ್ತಾಮೋಢಾತ್ಮಾ ಸ ಯುಚ್ಯತಾಜಯಾ ಕಥಮ್

|| ೫ ||

ಭಗವಾನೇಕ ವಿವೃಷ ಸರ್ವಕ್ಷೇತ್ರೇಷ್ವವ್ಯುಕ್ತಃ |
ಅಮುಷ್ಯ ದುರ್ಭಗತ್ವಂ ವಾ ಕ್ಲೇಶೋ ವಾ ಕರ್ಮಭಃ ಕುತಃ

|| ೬ ||

ದಿಶ್ಯಂತೇ ಮನೋ ವಿದ್ವನ್ ವಿದ್ಯತೇಽಚ್ಛಾನ್ಯಸಂಕಟೇ |
ತನ್ಮ ಪರಾಣುಜ ವಿಭೋ ಕಶ್ಚಲಂ ಮಾನಸಂ ಮಹತ್

|| ೭ ||

ಶ್ರೀಕುಕ ಉವಾಚ

ಸ ಇತ್ಯಂ ಚೋದಿತಃ ಕ್ವತ್ವಾ ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸುನಾ ಮುನಿಃ |
ಪ್ರತ್ಯಾಹ ಭಗವಚ್ಚಿತ್ತಃ ಸ್ವಯನ್ನಿವ ಗತಸ್ತಯಃ

|| ೮ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಸೇಯಂ ಭಗವತೋ ಮಾಯಾ ಯನ್ನಯೇನ ವಿರುದ್ಧತೇ |
ಈಶ್ವರಸ್ಯ ವಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಮುತ ಬಂಧನಮ್

|| ೯ ||

ಯದರ್ಥೇನ ವಿನಾಮುಷ್ಯ ಪುಂಸ ಆತ್ಮವಿಪರ್ಯಯಃ |
ಪ್ರತೀಯತ ಉಪದ್ರಷ್ಟು ಸ್ವಶಿರಶ್ಚೈದನಾದಿಕಃ

|| ೧೦ ||

ಯಥಾ ಜಲೇ ಚಂದ್ರಮಸಃ ಕಂಪಾದಿಸ್ತತ್ಕೃತೋ ಗುಣಃ |
ದೃಶ್ಯತೇಽಸನ್ನಪಿ ದ್ರಷ್ಟಾರಾತ್ಮನೋನಾತ್ಮನೋ ಗುಣಃ

|| ೧೧ ||

ಸ ವೈ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮೀಣ ವಾಸುದೇವಾನುಕಂಪಯಾ |
ಭಗವದ್ವಕ್ತೃಯೋಗೇನ ತಿರೋಧತ್ತೇ ತನ್ಮರಿಹ

|| ೧೨ ||

ಮದೇಂದ್ರಿಯೋಪರಾಮೋಽಥ ದ್ರಷ್ಟಾಕ್ಷು ಪರೇ ಹೃ |
ವಿಲೀಯಂತೇ ತದಾ ಕ್ಲೇಶಾಃ ಸಂಸುಪ್ತಸ್ಯೇವ ಕೃತಃ

|| ೧೩ ||

ಅಶೇಷಸಂಕ್ಷೇಪಶಮಂ ವಿಧತ್ತೇ
ಗುಣಾನುವಾದಶ್ರವಣಂ ಮುರಾರೇಃ |

ಕುತಃ ಪುನಸ್ತಚ್ಚರಣಾರವಿಂದ-
ಪರಾಗಸೇವಾರತಿರಾತ್ಮಲಬ್ಧಾ || ೧೪ ||

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ಸಂಭಿನ್ನ ಸಂತಯೋ ಮಹ್ಯಂ ತವ ಸೂಕ್ತಾನಿವ ವಿಭೋ |
ಉಭಯತ್ರಾಪಿ ಭಗವನ್ನೋ ಮೇ ಸಂಪ್ರಧಾವತಿ

|| ೧೫ ||

ಉಂಟಾಯಿತು ? || ೫ || ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಸಮಸ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಿರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೆ ಅವನಿಗೆ ದುರ್ಭಾಗ್ಯವಾಗಲೀ, ಯಾವುದಾದರೂ ಕರ್ಮದಿಂದಂಟಾದ ಕ್ಲೇಶವಾಗಲೀ ಹೇಗಾಗಬಲ್ಲದು ? || ೬ || ಮಹಾಶ್ವರೇ ! ಈ ಅಚ್ಚಾನ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ವಿನ್ಮವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶಾವು ಕೃಮಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಈ ಅಚ್ಚಾನಮೋಹವನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡದೇಕೆಂದು ಕೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. || ೭ ||

ಶ್ರೀಕುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ರಾಜನೇ ! ತತ್ತ್ವ ಜಿಜ್ಞಾಸುವಾದ ವಿದುರನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಪಂಕಾರರಹಿತ ರಾದ ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಮುಗುಳ್ಳು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. || ೮ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ ! ಎಲ್ಲರ ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದೀನತೆ, ಬಂಧನ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಯುಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ ವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ಇದೇ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆ ಯಾಗಿದೆ. || ೯ || ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಾಣುವವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಲೆಯೇ ಟ್ಟರಿದಂತೆ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಎನೂ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಚ್ಚಾನದಿಂದ ಅವನು ಸತ್ಯ ವೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಗಾಬರಿಪಡುವಂತೆ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧನಾದಿಗಳು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಚ್ಚಾನವರಿಂದ ಹಾಗೇ ಇರುವಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. || ೧೦ || ಈ ಬಂಧನವೇ ಮುಂತಾದ ತೋರಿಕೆ ಗಳು ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಎಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಆದರೆ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಚಂದ್ರನ ಬಿಂಬವು ಅಲ್ಲಾದಿದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಆಕಾಶ ದಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಕಂಪನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ದೇಹಾಧಿ ಮಾನೀ ಜೀವನಲ್ಲೇ ದೇಹಾದಿ ಮಿಥ್ಯಾಧರ್ಮಗಳ ತೋರಿಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. || ೧೧ || ನಿಷ್ಕಾಮ ಭಾವದಿಂದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಭಗವತ್‌ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಈ ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರತೀತಿಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತೊಲಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ. || ೧೨ || ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ಸಾಕ್ಷಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಾಗ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಮನುಷ್ಯ ನಂತೆ ಜೀವಿಯ ರುಗ-ದ್ವೇಷಾದಿ ಎಲ್ಲ ಕ್ಲೇಶಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದುವವು. || ೧೩ || ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ಶ್ರವಣವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಮಸ್ತ ದುಃಖ ರಾಶಿಯೂ ಹಂತವಾಗಿ ಬಿಡುವುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳ ಧೂಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಬೇಕೆಂಬ ಪರಮಪ್ರೇಮವು ಜಾಗೃತಗೊಂಡರೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವು ದೇಂದ ? || ೧೪ ||

ವಿದುರನೊಂದನು - ಮಹಾಶ್ವರೇ ! ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಶಾವು ಹೇಳಿದ ಸೂಕ್ತಿಯೆಂಬ ವಿದ್ವದಿಂದ ನನ್ನ ಸಂದೇಹವು ಸಮೂಲವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿಹೋಯಿತು. ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪರ ಮಾತ್ಮನ ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ಮತ್ತು ಜೀವಿಯ ಪರತಂತ್ರತೆ ಎಂಬ ಎರಡು

ಸಾಧ್ಯೇತದ್ವ್ಯಾಹತಂ ವಿದ್ವಾನ್ಮಾತೃಮಾಯಾನಂ ಪರೇ |
ಅಭಾತ್ಯಪಾರ್ಥಂ ನಿರ್ಮೂಲಂ ವಿಶ್ವಮೂಲಂ ನ ಯದ್ವೇ |
|| ೧೬ ||

ಯಶ್ಚ ಮೂಢತಮೋ ಲೋಕೇ ಯಶ್ಚ ಬುದ್ಧೇಃ ಪರಂ ಗತಃ |
ತಾವುಭೌ ಸುಖಮೇಧೇತೇ ಕ್ಷಿಪ್ತಕೃತ್ಯಂತಿತೋ ಜನಃ |
|| ೧೭ ||

ಅರ್ಥಾಭಾವಂ ವಿನಿಶ್ಚಿತೃ ಪ್ರತೀತಶ್ಚಾಪಿ ಸಾತ್ಮನಃ |
ತಾಂ ಚಾಪಿ ಯುಷ್ಮತ್ಪರಣಸೇವಯಾಹಂ ಪರಾಣುದೇ |
|| ೧೮ ||

ಯತ್ತೇವಯಾ ಭಗವತಃ ಕೂಟಸ್ತಸ್ಯ ಮಧುದ್ವಿಪಃ |
ರತಿರಾಸೋ ಭವೇತ್ತೀವ್ರಃ ಪಾದಯೋರ್ವ್ಯಸನಾರ್ದನಃ |
|| ೧೯ ||

ದುರಾಪಾ ಹೃಲ್ಲತಪಸಃ ಸೇವಾ ವೈಕುಂಠ ದರ್ಶನ |
ಯತ್ತೋಪಗೀಯತೇ ನಿಷ್ಕಂ ದೇವದೇವೋ ಜನಾರ್ದನ |
|| ೨೦ ||

ಸೃಷ್ಟಾಗ್ರೇ ಮಹದಾದೀನಿ ಸವಿಕಾರಾಣ್ಯಸುಕ್ರಮಾತ್ |
ತೇಭ್ಯೋ ವಿರಾಜಮುದ್ಧೃತ್ಯ ತಮಸು ಪ್ರಾನಿಶದ್ವಿಭುಃ |
|| ೨೧ ||

ಯಮೂಹುರಾದ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಸಹಸ್ರಾಂಘ್ರ್ಯೋರುಪಾಹುಕಮ್ |
ಯತ್ರ ವಿಶ್ವ ಇಮೇ ಲೋಕಾಃ ಸವಿಕಾಶಂ ಸಮಾಸತೇ |
|| ೨೨ ||

ಯಸ್ಮಿಂದಶವಿಧಃ ಪ್ರಾಣಃ ಸೇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥೇಂದ್ರಿಯಪ್ರಪ್ತತ್ |
ತ್ವಮೀರಿತೋ ಯತೋ ವರ್ಣಾಸ್ತದ್ವಿಭೂತೇರ್ವದ್ವ ನ |
|| ೨೩ ||

ಯತ್ರ ಪುತ್ಯೈಶ್ಚ ಪೌತ್ಯೈಶ್ಚ ನಪ್ತಭಿಃ ಸಹ ಗೋತ್ರಜೈಃ |
ಪ್ರಜಾ ವಿಚಿತ್ರಾಕೃತಯ ಆಸನ್ಯಾಭಿರಿದಂ ತತಮ್ |
|| ೨೪ ||

ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. || ೧೬ || ಜ್ಞಾನಿ
ಪ್ರೇಕ್ಷಕನೇ! 'ಜೀವಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಡುಬರುವ ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳ ಆಧಾರ
ಕೇವಲ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯೇ ಆಗಿದೆ' ಎಂದು ತಾವು
ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕರಿಯಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆ ಕ್ಲೇಶವು ಮಿಥ್ಯಾ ಹಾಗೂ
ಅಧಾರರಹಿತವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ವಿಶ್ವದ ಮೂಲಕಾರಣವು
ಮಾಯೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. || ೧೬ || ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ
ಎರಡು ವರ್ಗದ ಜನರೇ ಮುಖವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ - (೧) ಏನೂ
ಅರಿವಾದ (ಅಜ್ಞಾನಿ)ರಾದ ಕೂಡಿದ ಕಡುಮೂರ್ಖರು.
(೨) ಬುದ್ಧಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಮೀರಿರುವ ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು
ಹೊಂದಿರುವವರು. ಇವರಿಗೆ ಶೇಷವು ಜನರು ಸಂತಯಗಳಿಗೆ
ವರವಾಗಿ ಮಹಿಮಪಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. || ೧೭ || ಪೂಜ್ಯರೇ! ಈ
ಅನಾತ್ಮ ವಸ್ತುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಕೇವಲ
ಕಾಹನದಂತವಾದ್ದೆ ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯವು ನಿಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನನಗೆ
ಬಂದಿತು. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಗಳ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ
ಆ ಪತನಿಗಳಾದ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. || ೧೮ || ಈ ತಮ್ಮ
ಚರಣಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧ ಭಗವಾನ್ ಮಧುಸೂದನನ
ಚರಣಮಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಟಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಅನಂದದ ವೃದ್ಧಿ
ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ
ಮುಕ್ತವು. || ೧೯ || ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ಮಹಾತ್ಮರೇ ಭಗವತ್
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಸದಾಕಾಲ
ದೇವದೇವನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಗಾನವಾಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ.
ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಸೇವಾಭಾಗ್ಯವು ಅಲ್ಪಪುಣ್ಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ದೊರಕ
ಲಾರದು. || ೨೦ ||

ಪೂಜ್ಯರೇ! ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಕ್ರಮವಾಗಿ
ಮಹತ್ವ ಮುಂತಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು
ರಚಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವುಗಳ ಅಂಶಗಳಿಂದ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನನ್ನು
ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ತಾನೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಎಂದು
ತಾವು ತಿಳಿದಿರಿ. || ೨೧ || ಆ ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು
ಕಾಲುಗಳು, ಮೇಣಕಾಲುಗಳೂ, ಬಾಹುಗಳು ಇವೆ. ಆತನನ್ನೇ
ವೇದಗಳು ಆದಿಪುರುಷನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟಾರಗೊಂಡ ಈ
ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳು ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. || ೨೨ ||
ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ
ಇಂದ್ರಿಯಮಾಲ, ಮನೋಬಲ, ಶಾರೀರಿಕಬಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಹತ್ತು
ವಿಧವಾದ ಪ್ರಾಣಗಳೂ ಆತನಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ.
ಬಾಹ್ಯಾಂತರಿ ವರ್ಣಗಳೂ ಆತನಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುವವು ಎಂಬ
ದನ್ನೂ ಮರ್ಚಿಸಿರಿ. ಈಗ ನನಗೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ
ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ. ಈ ಇಡೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ತುಂಬಿ
ಕೊಂಡಿರುವ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಮರಿಮಕ್ಕಳೇ ಮುಂತಾದ
ಹಂಭುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಆ ವಿಭೂತಿ
ಯಿಂದಲೇ ಉಂಟಾದವರಲ್ಲವೇ. || ೨೩-೨೪ || ಆ ವಿರಾಟ್
ಪುರುಷನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭುವು. ಅವನು
ಯಾವ ಯಾವ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು? ಸೃಷ್ಟಿ ಉಪಸೃಷ್ಟಿ
ಮತ್ತು ಮಸ್ತಂತರಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕ್ರಮದಿಂದ

ಪ್ರಜಾಪತೀನಾಂ ಸ ಪತಿಶ್ಚಕ್ರಪೇ ಕಾನ್ ಪ್ರಜಾಪತೀನ್ |
ಸರ್ಗಾಂಶ್ಚವಾನುಸರ್ಗಾಂಶ್ಚ ಮನೂಷ್ಯಸ್ತುತರಾಧಿಪಾನ್

|| ೨೫ ||

ಒಕ್ಕೇಶಾಮಹಿ ವಂಶಾಂಶ್ಚ ವಂಶಾನುಚರಿತಾನಿ ಚ |
ಉಪರ್ಯಧಶ್ಚಯೇ ಯೋಕಾ ಭೂಮೀರ್ಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಾಪತೇ

|| ೨೬ ||

ತೇಷಾಂ ಸಂಸ್ಥಾ ಪ್ರಮಾಣಂ ಚ ಭೂರೋಕ್ತಸ್ಯ ಚ ವರ್ಣಯ |
ತೀರ್ಯಂಗ್ಗಾನುಷ್ಠದೇವಾನಾಂ ಸರೀಸೃಪಪತ್ಯುಕ್ತಾಮ್ |
ವನ ನಃ ಸರ್ಗಸಂಪ್ಯಾಪಂ ಗಾರ್ಭಾಸ್ತೇದದ್ವಿಜೋದ್ವಿದಾಮ್

|| ೨೭ ||

ಗುಣಾವತಾರೈರ್ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸರ್ಗಸ್ಮಿತ್ಪ್ರಯಾಶ್ರಯಮ್ |
ಸೃಜತಃ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ಯ ವ್ಯಾಚಕ್ರೋದಾರವಿತ್ರಮಮ್

|| ೨೮ ||

ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಭಾಗಾಂಶ್ಚ ರೂಪಶೀಲಸ್ವಭಾವತಃ |
ಖುಪೀಣಾಂ ಜನ್ಮಕರ್ಮಾದಿ ವೇದಸ್ಯ ಚ ವಿಕರ್ಷಣಾಮ್

|| ೨೯ ||

ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಚ ವಿಕಾಶಾನಿ ಯೋಗ್ಯ ಚ ಪಥಃ ಪ್ರಭೋ |
ನೈಷ್ಕರ್ಮ್ಯಸ್ಯ ಚ ಸಾಂಖ್ಯಸ್ಯ ತಂತ್ರಂ ವಾ ಭಗವತ್ಸ್ತುತಮ್

|| ೩೦ ||

ಪಾಖಂಡಪಥವೈಶಮ್ಯಂ ಪ್ರತಿರೋಮನಿವೇಶನಮ್ |
ಜೀವ್ಯ ಗಣಯೋ ಯಾಶ್ಚ ಯಾಮತೀರ್ಗುಣಾರ್ಕಮಜಾಃ

|| ೩೧ ||

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಣಾಂ ನಿಮಿತ್ತಾನ್ಯವಿರೋಧತಃ |
ವಾರ್ತಾಯಾ ದಂಡ ನೀತೇಶ್ಚ ಶ್ರುತಸ್ಯ ಚ ವಿಧಿಂ ಪೃಥಕ್

|| ೩೨ ||

ಶ್ವಾದ್ಯೈ ಚ ವಿಧಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ ಪಿತ್ತಾಣಾಂ ಸರ್ಗಮೇವ ಚ |
ಗ್ರಹಸಕ್ತತಾರಾಣಾಂ ಕಾಲಾವಯವಸಂಸ್ಥಿತಮ್

|| ೩೩ ||

ದಾನ್ಯ ತಪೋ ವಾಪಿ ಯಚ್ಛಿಷ್ಠಾ ಪೂರ್ತಯೋಃ ಫಲಮ್ |
ಪ್ರವಾಸುರ್ಯು ಯೋ ಧರ್ಮೋ ಯಶ್ಚ ಪುಯ ಉತಾಪದಿ

|| ೩೪ ||

ಯೇನ ವಾ ಭಗವಾಂಸ್ತುಷ್ಕೇದ್ಧರ್ಮಯೋನಿರ್ವನಾರ್ದನಃ |
ಸಂಶ್ರುತೀದತಿ ವಾ ಯೇಷಾಮೇತದಾಖ್ಯಾಹಿ ಚಾನಫಃ

|| ೩೫ ||

ಅನುವ್ರತಾನಾಂ ಶಿಷ್ಯಾಣಾಂ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಚ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |
ಅನಾಪೃಷ್ಟಮಹಿ ಬ್ರೂಯುರ್ಗುರವೋ ದೀನುತಲ್ಲಾಃ

|| ೩೬ ||

ಸೃಷ್ಟಿದಮ್ ? || ೨೫ || ಮೈತ್ರೇಯರೇ ! ಆ ಮನುಗಳ ವಂಶ
ಗಳನ್ನೂ ಆ ವಂಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ರಾಜರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣ
ಿಸಿರಿ. ಭೂಮಿಗೆ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಲೋಕಗಳಿವೆ ? ಕೆಳಗೆ ಯಾವ
ಲೋಕಗಳಿವೆ ? ಭೂಲೋಕದ ವಿಸ್ತಾರವೇನು ? ಸ್ಥಿತಿಯೇನು ?
ಎಂಬುದನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿರಿ. ತೀರ್ಯಕ, ಮನುಷ್ಯರು, ದೇವತೆಗಳು,
ಶಿವಜನ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಜರಾಯುಜ, ಸ್ತೇದಜ,
ಅಂದಜ, ಉದ್ವಿಜ ಈ ಹಾಲು ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮ
ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರಿ. || ೨೬-೨೭ || ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವಾಗ
ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಗುಣಾವತಾರವಾದ
ಪ್ರಿವ್ಯಾ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇತರ ಅವತಾರ
ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿದನು ? ಎಂಬುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರಿ. || ೨೮ || ವೇಷ
ಜಾರ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ವಿಭಾಗ
ಮುಖ್ಯಗಳ ಜನ್ಮ-ಕರ್ಮಾದಿಗಳೂ, ವೇದಗಳ ವಿಭಾಗ, ಯಜ್ಞಗಳ
ವಿಸ್ತಾರ, ಯೋಗದ ಮಾರ್ಗ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ
ಸಾಧನವಾದ ಸಾಂಖ್ಯಮಾರ್ಗ ಜಾಗೂ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಉಪ
ದೇಶಿಸಿದ ನಾರದ ವಾಯುರಾತ್ರಾದಿ ತತ್ವವಾಸ್ತವಗಳನ್ನೂ ವಿಭಿನ್ನ ಪಾಪದ
ಮತಗಳ ಮಾರ್ಗಭೇದಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಉಂಟಾ
ಗುವ ವೈಷಮ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರತಿರೋಮ ವರ್ಣಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನೂ
ಜೀವ-ಜೀವಿ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಜೀವರಿಗೆ
ಉಂಟಾಗುವ ಒಗೆ-ಬಗೆಯುಂಟೆಯನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ. || ೨೯-೩೦ ||

ಮಹಾಶ್ವರೇ ! ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮ-ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು
ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ ಬರದಂತೆ ಸಾಧಿಸುವ
ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ದಂಡನೀತಿ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರವಾದ
ವಿಧಿಗಳನ್ನೂ ಶ್ರಾದ್ಧದ ವಿಧಿಯನ್ನೂ ಪಿತ್ತದೇವತೆಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ
ಯನ್ನೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಲಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ, ತಾರಾಗಣಗಳ
ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನೂ ಜೀವ-ಜೀವಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರಿ. || ೩೧-೩೩ ||
ದಾನ, ತಪಸ್ಸು ಇಷ್ಟಾ-ಪೂರ್ತಕರ್ಮಗಳ ಫಲವೇನು ? ಪ್ರವಾಸ
ಹಾಗೂ ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚ
ರಿಸಬೇಕು ? || ೩೪ || ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಮೈತ್ರೇಯರೇ ! ಧರ್ಮಕ್ಕೆ
ಮೂಲ ಕಾರಣವಾದ ಭಗವಾನ್ ಜನಾರ್ದನನು ಯಾವ ಆಚರಣೆ
ಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ ? ಯಾರ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ತೋರು
ವನು ? ಎಂಬುದನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರಿ. || ೩೫ || ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠರೇ !
ದೀನವತ್ಸಲರಾದ ಗುರುಗಳು, ತಮಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿರುವ
ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಮತ್ತು ಪುತ್ರರಿಗೂ ಕೇಳದೆಯೇ ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡು
ತ್ತಾರೆ. || ೩೬ || ಪೂಜ್ಯರೇ ! ಮಹದಾದಿ ಶತ್ರುಗಳ ವ್ಯಥೆಯಗಳು
ಎಷ್ಟು ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿವೆ ? ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಯೋಗಾದ್ಯೆಯಲ್ಲಿರು
ವಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ-ಯಾವ ಶತ್ರುಗಳು ಅವನ ಸೇನೆ
ಮಾಡುತ್ತವೆ ? ಯಾವ-ಯಾವ ಶತ್ರುಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಲಯ

ತತ್ಪ್ರಾಣಾಂ ಭಗವಂಸ್ತೇಷಾಂ ಕತಿಧಾ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಮಾ |
ಕತ್ತೇಮಂ ಕ ಉಪಾಸೀರನ್ ಕ ಉ ಸ್ವಿದನುಶೇರತೇ |
|| ೩೭ ||

ಪುರುಷಸ್ಯ ಚ ಸಂಸ್ಥಾಂತಂ ಸ್ವರೂಪಂ ವಾ ಪರಸ್ಯ ಚ |
ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಸೈಗಮಂ ಯತ್ರದುರುಹಿಷ್ಯಪ್ರಯೋಜನಮ್ |
|| ೩೮ ||

ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಚ ತಕ್ಷೇಹ ಪ್ರೋಕ್ತಾನ್ಯನಫ ಸೂರಿಭಿಃ |
ಸ್ವತೋ ಜ್ಞಾನಂ ಕುತಃ ಪುನಾಂ ಭಕ್ತಿರ್ವೈರಾಗ್ಯಮೇವ ವಾ |
|| ೩೯ ||

ಏತಾಸ್ತೇ ಪೃಚ್ಛತಃ ಪ್ರತ್ಯಾನ್ ಹರೇಃ ಕರ್ಮವಿವಿಕ್ತಯಾ |
ಬ್ರೂಹಿ ಮೇಽದ್ಭಸ್ಯ ಮಿತ್ರತ್ವಾದಜಯಾ ನಷ್ಟಚಕ್ಷುಷಃ |
|| ೪೦ ||

ಸರ್ವೇ ವೇದಾಶ್ಚ ಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ತಪೋ ದಾನಾನಿ ಚಾನಫ |
ಜೀವಾಭಯಪ್ರದಾನಸ್ಯ ನ ಕುರ್ವೀರನ್ ಕಲಾಮಪಿ |
|| ೪೧ ||

ಶ್ರೀಮತಃ ಉವಾಚ

ಸ ಇತ್ಯಮಾಪೃಷ್ಠ ಪುರಾಣಕಲ್ಪಃ
ಕುರುಪ್ರಥಾನೇನ ಮುನಿಪ್ರಥಾನಃ |
ಪ್ರವೃದ್ಧಹರ್ಷೋ ಭಗವತ್ಪ್ರಥಾಂಯಾಂ
ಸಂಚೋದಿತಸ್ತಂ ಪ್ರಹಸನ್ನಿವಾಹ || ೪೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾಠಮಹಂಭ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾ ಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧಃ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೭ ||

ವಿಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ

ಮೃತೇಯು ಉವಾಚ

ಸತ್ತೇವನೀಯೋ ಬತ ಪೂರುವಂಶೋ
ಯಲ್ಲೋಕಪಾಲೋ ಭಗವತ್ಪ್ರಧಾನಃ |
ಬಭೂವಿಥೇಹಾಜಿತಕೀರ್ತಿರ್ಮೂಲಾಂ
ಪದೇ ಪದೇ ಸೂತನಯಸ್ಯಭೀಕ್ಷಮ್ || ೧ ||

ಸೋಽಹಂ ನೃಣಾಂ ಕ್ಷುಲ್ಲದುಃಖಾಯ ದುಃಖಂ
ಮಹದ್ಗತಾನಾಂ ವಿರಮಾಯ ತಸ್ಯ |
ಪ್ರವರ್ತಯೇ ಭಾಗವತಂ ಪುರಾಣಂ
ಯದಾಹ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಾನ್ಯಪಿಭ್ಯಃ || ೨ ||

ತೋಯುತ್ತವೆ ? || ೩೭ || ಜೀವದ ತತ್ವವೇನು ? ಮಮ ಪುರುಷನ
ಸ್ವರೂಪವೇನು ? ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಜ್ಞಾನದ ಸ್ವರೂಪ
ಮತ್ತು ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಪಾರುರಿಕ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? || ೩೮ ||
ಪ್ರಣಾತ್ಮಕಃ ? ಆ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಂಸರು ಯಾವ-
ಯಾವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವರು ? ಏಕೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯ
ರಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ತಾವೇ-ತಾವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿ
ರಾರದಷ್ಟು ? || ೩೯ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ! ಮಾಯಾ-ಮೋಹ
ದಿಂದಾಗಿ ಈ ಮಹಾರಥಕ್ಕಿಂದು ಸಜ್ಜವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ನಾನು
ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪೇ ; ನನ್ನ ಪರಮ ಹಿತೈಷಿಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ
ಶ್ರೀಹರಿರೇತನು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಜೆಯಾದ ಇತ್ತೆಯಿಂದ ನಾನು
ಕೇಳುವ ಸತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ಮುಖವಾಡಿಸಿರಿ. || ೪೦ ||
ಪ್ರಣಾತ್ಮಕನಾದ ಮೃತೇಯುರೇ ! ನಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಆಧ್ಯಯನ,
ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ಭಗ-
ವತ್ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಮೇಲೆಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಭಯ
ದಿಂದ ಬಿಡು. ಆದಾಗ್ಯೂ ನಿರ್ಭಯವನ್ನಾಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾ-
ಗುವ ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಣಾಮವು ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೂ ಸಾಟಿಯಾಗಿ
ರಾರದು. || ೪೧ ||

ಶ್ರೀಶಾಕುನಿಹರ್ಷಿಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರಾ !
ಕುರುಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಹಾರಾಜ ಹೀಗೆ ಪುರಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆ
ಮಾಡಿದನು. ಮಹಾಭೀಷ್ಮನಾದ ಮೃತೇಯುರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷ
ವಾಯಿತು. ಶಿಷ್ಯವಚನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಬಂದದ್ದ
ರಿಂದ ಮರ್ಗಗೊಂಡು ನಮನಗುತ್ತಾ ಅಶನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ
ತೊಡಗಿದನು || ೪೨ ||

ಒಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೭ ||

ಶ್ರೀಮೃತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ ! ನೀನು
ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಾನನೂ, ಲೋಕಪಾಲಕನೂ ಆ ಯಮ
ಧರ್ಮನೇ ಆಗಿರುತ್ತ ನೀನು ಪುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಆ
ವಂಶವು ಸಾಧು-ಸತ್ತಿರುವರಿಗೆ ಸೇವ್ಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಎಂತಹ
ವ್ಯಕ್ತನು ನೀನು ! ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕೀರ್ತಿ ಮಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ-
ಯೋಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿರುತ್ತರವಾಗಿ ಕೊಸಲಾಗಿಸುತ್ತಿರುವೆ.
|| ೧ || ಈಗ ನಾನು ಕ್ಷುಲ್ಲವಾದ ವಿಷಯವಿರುವ ಕಾಮನೆಯಿಂದ
ಮಹಾದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನರ ದುಃಖವನ್ನು ತೊಲ-
ಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಹಾ ಪುರಾಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ
ಮಾಡಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸ್ವಯಂ ಸಂಕರ್ಷಣ ಭಗವಂತನು ಸನಕಾದಿ
ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದನು. || ೨ ||

ಅಸೀನಮುರ್ವ್ಯಾಂ ಭಗವಂತಮಾದ್ಯಂ
ಸಂಕರ್ಷಣಂ ದೇವಮಕುಂತಸ್ತ್ವಮ್ |
ವಿವಿತ್ಸವಸ್ತತ್ವಮತಃ ಪರಸ್ಯ
ಕುಮಾರಮುಖ್ಯಾ ಮುನಯೋಽನ್ವಪೃಚ್ಛನ್ || ೩ ||

ಸ್ವಮೇವ ಧಿಶ್ಚಂ ಬಹು ಮಾನಯಂತಂ
ಯಂ ವಾಸುದೇವಾಭಿಧಮಾಮನಂತಿ |
ಪ್ರತ್ಯಗ್ಗತಾಕ್ಷಾಂಽಬಿಜೋಽಶಮೀಷ-
ದುನ್ಮೀಲಯಂತಂ ವಿಬುಧೋದಯಾಯ || ೪ ||

ಸ್ವಧುನ್ಯದಾದ್ವೇಃ ಸ್ವಜಟಾಕಲಾಪೈಃ
ರುಪಸ್ತು ಶಂತತರ್ಜಣೋಪಧಾಸಮ್ |
ಪದ್ಯಂ ಯದರ್ಚಂತ್ಯಹಿರಾಜಕಣ್ಯಾಃ
ಸಪ್ರೇಮನಾನಾಬಲಿಭರ್ವರಾಥಾಃ || ೫ ||

ಮುಹುರ್ಗುಣಂತೋ ವಚಸಾನುರಾಗ-
ಸ್ವಲತದೇನಾಶ್ಚ ಕೃತಾನಿ ತಜ್ಞಾಃ |
ಕಿರೀಟಸಾಹಸ್ರಮಣಿಪ್ರವೇಕ-
ಪ್ರದ್ಯೋತಿತೋದ್ಧಾಮಭಣಾಸಹಸ್ರಮ್ || ೬ ||

ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಕಿಲೈತದ್ಭಗವತ್ಪಮೇನ
ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಾಭಿರತಾಯ ತೇನ |
ಸನತ್ಕುಮಾರಾಯ ಸ ಚಾಹ ಪೃಷ್ಠ
ಸಾಂಖ್ಯಾಯನಾಯಾಂಗ ಧೃತವ್ರತಾಯ || ೭ ||

ಸಾಂಖ್ಯಾಯಿನಃ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಮುಚ್ಯೋ
ವಿವಕ್ಷಮಾಣೋ ಭಗವದ್ಭಿಷೂತೀಃ |
ಜಗಾದ ಸೋಽಸ್ಮದ್ಗುರವೇಽನ್ವಿತಾಯ
ಪರಾಶರಾಯಾಥ ಬೃಹಸ್ಪತೇಶ್ಚ || ೮ ||

ಪ್ರೋವಾಚ ಮಹ್ಯಂ ಸ ದಯಾಲುರುಕ್ತೋ
ಮುನಿ ಪುಲಸ್ತ್ಯೇನ ಪುರಾಣಮಾದ್ಯಮ್ |
ಸೋಽಹಂ ತವೈತತ್ಕಥಯಾಮಿ ವತ್ಸ
ಶ್ರದ್ಧಾಲವೇ ನಿತ್ಯಮನುವ್ರತಾಯ || ೯ ||

ಉದಾಪುತಂ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ತದಾಽಽಸೀದ್
ಯನ್ನಿದ್ರಯಾಮೀಲಿತದೃಢ್ ನೈಮೀಲಯತ್ |
ಅಹೀಂದ್ರತಲ್ವೇಽಧಿತಯಾಸ ವಿಕಃ
ಕೃತಕರ್ತಾಃ ಸ್ವಾತ್ಮರತೌ ನಿರೀಹಃ || ೧೦ ||

ಅವಿಂದ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನ ಆದಿದೇವ ಭಗವಾನ್ ಸಂಕರ್ಷಣನು
ವಾತಾಳದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದನು. ಸನತ್ಕುಮಾರಾದಿ ಮುಷಿ
ಗಳು ಅವನಿಂದ ಪರಮಪುರುಷೋಕ್ತಮ ಪರಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವನ್ನು
ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. || ೩ || ಸ್ವಾಮಿ ಸಂಕರ್ಷಣನು ಆಗ
ತನಗೆ ಅಶ್ರಯನಾಗಿರುವ ಹಾಗೂ ವೇದಗಳು ಯಾರನ್ನು ವಾಸು
ದೇವನೆಂದು ನಿರೂಪಿಸುವವೋ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಆತನ ಕೆಮಲಸದೃಶ
ಪಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಚ್ಚಿದ್ದವು. ಮುಷಿಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ
ಸನತ್ಕುಮಾರಾದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆನಂದಕ್ಕಾಗಿ ಆದೇಶದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ
ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದನು. || ೪ ||

ಸನಾಹದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಜಲದಿಂದ ಒದ್ದ
ಯಾದ ತಮ್ಮ ಜಟಿಗಳಿಂದ ಆ ಆದಿಶೇಷ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದಪೀಠ
ರೂಪವಾದ ಪದ್ಮವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ನಾಗರಾಜ
ಕುಮಾರಿಯರು ತಮ್ಮ ಅಭೀಷ್ಟ ವರವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ
ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಬಗೆ-ಬಗೆಯಾದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾ
ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪದ್ಮಪೀಠವದು. || ೫ || ಅವನ ಲೀಲೆ
ಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರೇಮದಿಂದ
ಗದ್ಗದವಾಗಿಯಿಂದ ಅವನ ದಿವ್ಯ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಹಾಡಿ
ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹರಡಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿದ ಸ್ವಾಮಿಯ
ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳು, ಕಿರೀಟಗಳ ಸಾವಿರಾರು ರತ್ನಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಿಂದ
ಹೊರ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಭಳ-ಭಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೬ ||
ಸಂಕರ್ಷಣ ಭಗವಂತನು ನಿವೃತ್ತಿಪರಾಯಣರಾದ ಸನತ್ಕು
ಮಾರಿಗೆ ಈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ವವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದನೆಂಬುದು
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅನಂತರ ಆ ಮಹರ್ಷಿವರ್ಯರು ತಮ್ಮನ್ನು
ವೃತ್ತಿಮಾಡಿದ ವ್ರತಪುಷ್ಕರಾದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯಿನ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು
ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು. || ೭ || ಪರಮಹಂಸರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ
ತ್ರಿಶಾಂಖ್ಯಾಯಿನರಿಗೆ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ
ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾದಾಗ ಅವರು ಇದನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಪ್ತರೂ,
ವಿರೋಧರೂ, ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಪರಮಗುರುಗಳಾದ
ಪರಾಶರರೂ ಮತ್ತು ಬೃಹಸ್ಪತಿರೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. || ೮ ||
ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಪರಮ ದಯಾಳುಗಳಾದ ಪರಾಶರರು ಪುಲಸ್ತ್ಯ
ಮುನಿಗಳಿಂದ ಅಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಆ ಆದಿಪುರಾಣವನ್ನು ನನಗೆ
ಉಪದೇಶಮಾಡಿದರು. ವತ್ಸ! ನೀನು ಶ್ರದ್ಧಾಳುವೂ, ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ
ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಕ್ತನೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಅದೇ
ಪುರಾಣವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೯ ||

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೊದಲು ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ
ಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೊಬ್ಬನೇ ಶೇಷತಲ್ಪದಲ್ಲಿ
ಪವಡಿಸಿದ್ದನು. ಯೋಗದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ
ಆತನ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ
ಇತ್ತು. ಆತನು ಅತ್ಯಾನಂದದಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು. ಯಾವ
ಸಂಕಲ್ಪವೂ, ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ತಾನೇ-ತಾನಾಗಿ
ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದನು. || ೧೦ ||

ಆಗ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ-ಸಕಲ ಭೂತ
ಗಳೂ ಆತನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕೊಂಡಿದ್ದವು.

ಸೋಽಂತಃಪರೀರೇಽರ್ಪಿತಭೂತಸೂಕ್ತಃ |

ಕಾಲಾತ್ಮಿಕಾಂ ಶಕ್ತಿಮುದೀರಯಾಣಃ |

ಉವಾಸ ತಸ್ಮಿನ್ನಲಿಲೇ ಪದೇ ಸ್ವೇ

ಯಥಾನಲೋ ದಾರುಣ ರುದ್ಧವೀರ್ಯಃ || ೧೧ ||

ಚತುರ್ಯುಗಾನಾಂ ಚ ಸಹಸ್ರಮಪ್ಪ

ಸ್ವಪನ್ನಯೋದೀರಿತಯಾ ಸ್ತುತ್ವಾ |

ಕಾಲಾಖ್ಯಯಾಽಽಸಾದಿತಕರ್ಮತಂತ್ರೋ

ಲೋಕಾನಪೀತಾನ್ ದಧೃಶೇ ಸ್ವದೇಹೇ || ೧೨ ||

ತಸ್ಯಾರ್ಥಸೂಕ್ತಾಭಿನಿವಿಷ್ಟದೃಷ್ಟೇ-

ರಂತರ್ಗತೋಽರ್ಥೋ ರಮಾ ತನೀಯಾನ್ |

ಗುಣೇನ ಕಾಲಾನುಗತೇನ ವಿದ್ವಃ

ಸೂಷ್ಮಂಸ್ತದಾಭಿದೃತ ನಾಭಿದೇಶಾತ್ || ೧೩ ||

ಸ ಪದ್ಯಕೋಶಃ ಸಹಸೋದತಿಷ್ಠತ್

ಕಾಲೇನ ಕರ್ಮಪ್ರತಿಬೋಧನೇನ |

ಸ್ವರೋಚಿಷಾ ತತ್ಸರಿಲಂ ವಿಶಾಲಂ

ವಿದ್ಯೋತಯನ್ಕರ್ಣ ಇವಾತ್ಮಯೋನಿಃ || ೧೪ ||

ತಲ್ಲೋಕಪದ್ಯಂ ಸ ಉ ವಿವ ವಿಷ್ಣುಃ

ಪ್ರಾವೀವಿಶತ್ಸರ್ವಗುಣಾಪಭಾಸಮ್ |

ತಸ್ಮಿನ್ನಯಿಂ ವೇದಮಯೋ ವಿಧಾತಾ

ಸ್ವಯಂಭುವಂ ಯಂ ಸ್ವವದಂತಿ ಸೋಽಘೂತ್ || ೧೫ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಸ ಚಾಮೋರುಹಕರ್ಣಕಾಯಾ-

ಮವಸ್ತುತೋ ಲೋಕಮಪಶ್ಯಮಾನಃ |

ಪರಿಕ್ರಮನ್ ವೈಯಿಮ್ನಿ ವಿವೃತ್ತನೇತ್ರ-

ಶ್ಚತ್ವಾರಿ ಲೇಛೇಽನುದಿತಂ ಮುಖಾನಿ || ೧೬ ||

ತಸ್ಯಾದ್ಯುಗಾಂತಶ್ಚ ಸನಾವಪೂರ್ಣ-

ಜಲೋರ್ಮಿಚಕ್ರಾತ್ಸರಿಲಾದ್ವಿರೂಢಮ್ |

ಉಪಾಶ್ರಿತಃ ಕಂಜಮು ಲೋಕತತ್ತ್ವಂ

ನಾತ್ಮಾನಮದ್ಭಾವಿದದಾದಿದೇವಃ || ೧೭ ||

ಕ ವಿಷ ಯೋಽಸಾವಹಮುಬ್ಬಪ್ತಶ್ಚ

ವಿಕತ್ತುತೋ ಪಾಚ್ಛಮನನ್ಯದಪ್ಪ |

ಅಸ್ತಿ ಹೃದಸ್ತಾದಿಹ ಕಿಂಚಿದ್ವೇತ-

ದಧಿಸ್ತಿ ತಂ ಯತ್ರ ಸತಾ ನು ಭಾವ್ಯಮ್ || ೧೮ ||

ಸ ಇತ್ಥಮುದ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ತದಬ್ಜನಾಲ-

ನಾಡೀಭಿರಂತರ್ಜಾಲಮಾವಿವೇಶ |

ನಾರ್ವಾಗ್ಗತಸ್ತತ್ಪರನಾಲನಾಲ-

ನಾಭಿಂ ವಿಚಿನ್ವಂಸ್ತದವಿಂದತಾಜಃ || ೧೯ ||

ಎಲ್ಲ ರಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಲಯಗೊಳಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ ಬಂದಾಗ
ತನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲು ಕಾಲಶಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವನು
ವಿಚ್ಛರವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. || ೧೧ || ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ
ಸ್ವರೂಪವಾದ ಚಿತ್ ಶಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಚತುರ್ಯುಗ
ಗಳವರೆಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವವಡಿಸಿದಾಗ ಆತನಿಂದಲೇ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಕಾಲಶಕ್ತಿಯು ಅವನನ್ನು ಜೀವಿಗಳ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಾಗಿ
ಪೇರೇಪಿಸಿದಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಆನಂದ
ಪೋಷಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು || ೧೨ || ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿರುವ
ಲಿಂಗಸುರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಬೀಳಲು ಆಗ ಆತನ
ಮುಖಾಂತರವಾದ ಅರ್ಥವು ಕಾಲಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ
ರಂತರ್ಗತವೆಂದ ಪೇರಣಗೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿರಚನೆಗಾಗಿ ಅವನ
ನಾಭಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಉದ್ಭವಿಸಿತು. || ೧೩ || ಕರ್ಮಶಕ್ತಿ
ಮತ್ತು ವಿಚರಣೆಗಳಿಗನುವ ಕಾಲದ ಮೂಲಕ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ
ನಾಭಿಯಿಂದ ಹೊರಗೊಂಡ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ತ್ವವು ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗಿನ
ದೂವವಲ್ಲ ಎತನೆಯೇ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಸೂರ್ಯಸದೃಶವಾದ ತನ್ನ
ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ಆವರವಾದ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶ
ಗೊಳಿಸಿತು || ೧೪ || ಸಮಸ್ತ ರುಗಗಳಿಗೂ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಆ
ಕರ್ಮಮಯವಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಅಂತ
ರ್ಮಾಪಾದವಾದಲ್ಲಿ ವವೇಶಿಸಿದನು ಆಗ ಕರ್ಮವೇದಮಯ
ವಾಗಿ ಸ್ವಕರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವಯಂವೇ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ
ಕಲೆಯಲ್ಪಡುವ ಪ್ರಹ್ಲಾದರು ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು. || ೧೫ ||
ಆ ಕಮಲದ ಕರ್ಣಕೇವಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಪ್ರಹ್ಲಾದೇವರಿಗೆ
ಯಾವ ಬೋಧವೂ ಕಾಣದಿರಲು ಅವರು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣನ್ನರಳಿಸಿ
ಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಪೊರಳಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕು
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು. || ೧೬ ||
ಆಗ ಪಳಯಕಾಲದ ಪ್ರಚಂಡವಾಯುವಿನ ಹೊಡೆತಗಳಿಂದ
ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ಜಲರಾಶಿಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಕಮಲದ ಮೇಲೆ
ಒರಾಜಮಾನರಾದ ಆ ಆದಿಪ್ರಹ್ಲಾದೇವರಿಗೆ ಹಾನಿ ಯಾರು ?
ಮತ್ತು ಆ ಬೋಧತತ್ತ್ವರೂಪೀ ಕಮಲದ ರಹಸ್ಯವು ಏನೂ
ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. || ೧೭ ||

ಈ ಕಮಲದ ಕರ್ಣಕೇವಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ನಾನು ಯಾರು ?
ಈ ಪವ್ವವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಹಾಗಾದರೆ
ಇವರ ಕೆಳಗಡೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೋ ಒಂದು
ವಸ್ತು ಇರಲೇಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಅವರು ಆಲೋಚನೆ
ಮಾಡಿದರು. || ೧೮ ||

ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದ ಅವರು ಆ ಕಮಲನಾಳದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ
ರಂಧ್ರಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಅದರ
ತಳವನ್ನು ಹುಡುಕಿದರು. ಹಾಗೇ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಆ ನಾಳದ ನಾಭಿ
ಪದೇಶದ ಒಳಗೆ ಒಂದರೂ ಅವರಿಗೆ ಅದರ ಆಧಾರವು ದೊರೆಯದೆ
ಪೋಯಿತು. || ೧೯ ||

ವಿದುರನೇ ! ಹೀಗೆ ಆವಾರವಾದ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿ
ವ್ಯಾಪ್ತವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರಲು ಪ್ರಹ್ಲಾದೇವರಿಗೆ ಒಪಕ ಕಾಲವು ಕಳೆದು
ಪೋಯಿತು. ಆ ಸಮಯವೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟು

ತಮಾಪ್ತಪಾದೇ ವಿದುರಾತ್ಮಸರ್ಗಂ
ವಿಜ್ಞಾತೋಽಭೂತ್ಸುಮಹಾಂಸಿತ್ತೇಮಿಃ |
ಮೇಃ ದೇಹಭಾಜಾಂ ಭಯಮೀರಯಾಣಃ
ಪಪಿಂಕ್ಷುಗೋತ್ಕಾಯುರಜಸ್ಯ ಹೇತಿಃ || ೨೦ ||

ತತೋ ನಿವೃತ್ತೋಽಪ್ರತಿಲಬ್ಧಕಾಮಃ
ಸ್ಥಿತಿಶ್ಚಮಾಸಾದ್ಯ ಪುನಃ ಸ ದೇವಃ |
ಶನೈರ್ಜಿತಶ್ಚಾಸನಿವೃತ್ತಚಿತ್ತೋ
ಸ್ಯಪೀದದಾರೂಢಸಮಾಧಿಯೋಗಃ || ೨೧ ||

ಕಾಲೇನ ಸೋಽಜಃ ಪುರುಷಾಯುಷಾಭಿ-
ಪ್ರವೃತ್ತಯೋಗೇನ ವಿರೂಢಬೋಧಃ |
ಸ್ವಯಂ ತದಂತರ್ಹೃದಯೇಽವಭಾತ-
ಮಪಶ್ಯತಾಪಶ್ಯತ ಯನ್ ಪೂರ್ವಮ್ || ೨೨ ||

ಮೃಣಾಲಗೌರಾಯತಶೇಷಭೋಗ-
ಪರ್ಯಂತ ಏಕಂ ಪುರುಷಂ ತಯಾನಮ್ |
ಫಣಾತಪತ್ರಾಯುತಮೂರ್ಧರತ್ನ-
ದ್ಯುಭಿರ್ಹತಧ್ವಾಂತಯುಗಾಂತತೋಯೇ || ೨೩ ||

ಪ್ರೇಕ್ಷಾಂ ಕ್ಷಿಪಂತಂ ಹರಿತೋಪಲಾದ್ರೇಃ
ಸಂಧ್ಯಾಭ್ರನೀವೇರುರುಕೃಮೂರ್ಧ್ನಃ |
ರತ್ನೋದಧಾರೌಷಧಿಸೌಮನಸ್ಯ
ವನಸ್ತಜೋ ದೇಣುಭುಜಾಂಘ್ರಿಪಾಂಘ್ರೇಃ || ೨೪ ||

ಅಯಾಮತೋ ವಿಸ್ತರತಃ ಸ್ವಮಾನ-
ದೇಹೇನ ಲೋಕತ್ರಯಸಂಗ್ರಹೇಣ |
ವಿಚಿತ್ರದಿವ್ಯಾಭರಣಾಂಶುಕಾನಾಂ
ಕೃತತ್ರಿಯಾಪಾತ್ರಿತವೇಷದೇಹಮ್ || ೨೫ ||

ಪುಂಸಾಂ ಸ್ತುತಾಮಾಯ ವಿವಿಕ್ತಮಾರ್ಗೈ-
ರಭ್ಯರ್ಚ್ಯತಾಂ ಕಾಮದುಘಾಂಘ್ರಿಪದ್ಮಮ್ |
ಪ್ರದರ್ಶಯಂತಂ ಕೃಪಯಾ ನಖೇಂದು-
ಮಯೂಖಭಿನ್ನಾಂಗುಲಿಚಾರುಪತ್ರಮ್ || ೨೬ ||

ಮೂರುತ್ತಾ ಅವರ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕ್ಷೀಣಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಕಾಲಚಕ್ರವೆಂದು ತಿಳಿ. || ೨೦ || ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ತನ್ನ ನೆಲೆಯು ಸಿಕ್ಕದಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ವಿಫಲ ಮನೋರಥರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ತಮಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದ ಕಮಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಒಯಿಸಿ ಚಿತ್ತದ ಸಂಕಲ್ಪ-ವಿಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾದರು. || ೨೧ || ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಪುರುಷನ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯವಾದ ದಿವ್ಯವಾದ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗಲು ಆ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಕಾಣದಿರುವ ಆ ಸ್ವಾನವು ತಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲೇ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ನೋಡಿದರು. || ೨೨ || ಎಂತಹ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವದು! ಆ ಪ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ಕಮಲನಾಳದಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶಾಲವಾದ ಆದಿ ಶೇಷನ ದಿವ್ಯದೇಹವೆಂಬ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಭಗವಾನ್ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಒಬ್ಬಂಟಿಗನಾಗಿ ಪವಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದಿಶೇಷನ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳು ಕೊಡೆಯಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ದಿಬ್ಬಿಕ್ಕೊಂಡು ಹರಡಿ ಕೊಂಡಿವೆ. ಆತನ ಹೆಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಿರೀಟಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ್ದ ನವರತ್ನಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳ ಕತ್ತಲೆಯೂ ತೊಲಗಿಹೋಗಿದೆ. || ೨೩ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಶರೀರದ ಶ್ಯಾಮಲಕಾಂತಿಯಿಂದ ನೀಲಮರಕತಮಣಿಪರ್ವತದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ನಾಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ನಡುವಿನ ಪೀತಾಂಬರವು ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಮೋಡದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮಲಿನ್ಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆತನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಜಗ-ಜಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ವರ್ಣಕಿರೀಟವು ಸ್ವರ್ಣಪರ್ವತದ ತಿರುಗಳ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವನು ಧರಿಸಿದ ವನಮಾಲೆಯು ಪರ್ವತದ ರತ್ನಗಳ, ಜಲಪಾತದ, ಔಷಧಿಗಳ, ಪುಷ್ಪಗಳ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆತನ ಭುಜ ದಂಡವು ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ವೇಣುದಂಡವನ್ನೂ ಚರಣಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಇತರ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತವೆ. || ೨೪ || ಆತನ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದಗಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಜಗಿ-ಜಗಿಯ ದಿವ್ಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಗೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪೀತಾಂಬರಾದಿ ತನ್ನ ವೇಷ-ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿದೆ. || ೨೫ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಾನಾಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಕ್ತಜನರಿಗೆ ಪರಮ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವರ ಎಲ್ಲ ಇಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಕಲ್ಪತರುವಿನಂತಿರುವ ತನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳ ದರ್ಶನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ದಿವ್ಯ ಪಾದವದ್ಭುಗಳ ಎಳೆಗಳು ಪುರುಗುರುಗಳೆಂಬ ತಿಂಗಳು ಬೆಳಕಿನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬಡಿ-ಬಡಿಯಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ. || ೨೬ ||

ಸ್ತಾಮಿಯು - ಸುಂದರವಾದ ಮೂಗು, ಚಿಲುವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳು, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕುಂಡಲಗಳ ಕಾಂತಿ, ತೊಡೆಯ ಹೇಣ್ಣಿನಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ತುಟಗಳ ಸೊಬಗು ಹಾಗೂ

ಮುಖೇನ ಲೋಕಾರ್ಥಹರಸ್ತೇನ
ಪರಿಸ್ಪರ್ಶತ್ಯುಂಡಲಮಂಡಿತೇನ |
ಶೋಣಾಯಿತೇನಾಧರಬಿಂಬಭಾಸಾ
ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಯಂತಂ ಸುನಸೇನ ಸುಭ್ರಾ || ೨೭ ||

ಕದಂಬಕಿಂಜಲ್ಕಪಿಶಂಗವಾಸುಸಾ
ಸ್ವಲಂಕೃತಂ ಮೇಖಿಲಯಾ ನಿತಂಬೇ |
ಹಾರೇಣ ಚಾನಂತಧನೇನ ವತ್ಸ
ಶ್ರೀವತ್ಸವತ್ಸಸ್ತಲವಲ್ಲಭೇನ || ೨೮ ||

ಪರಾರ್ಥಕೇಯೂರಮನುಪ್ರವೇಶ-
ಪರ್ಯಸ್ತದೋದಗಂಧಸಹಸ್ರಶಾಲಮ್ |
ಅವೃತ್ತಮೂಲಂ ಭುವನಾಂಘ್ರಿಪೇಂದ್ರ-
ಮಹೀಂದ್ರಭೋಗೈರಧಿವೀತವಲ್ಕಮ್ || ೨೯ ||

ಚರಾಚರೌಕೋ ಭಗವತ್ಸಹೀಧ್ರ-
ಮಹೀಂದ್ರಬಂಧುಂ ಸಲಿಲೋಷಗೂಢಮ್ |
ಕಿರೀಟಸಾಹಸ್ರಹಿರಣ್ಯಪ್ಪಂಗ-
ಮಾವಿರ್ಭವತ್ಸಾಸ್ತುಭರತ್ನಗರ್ಭಮ್ || ೩೦ ||

ನಿವೀತಮಾಮ್ನಾಯಮಧುವ್ರತತ್ರಿಯಾ
ಸ್ಫೋರ್ತಿಮಯ್ಯಾ ವಸಮಾಲಯಾ ಹರಿಮ್ |
ಸೂರ್ಯೇಂದುವಾಯುಗ್ಗುಣಮು ತ್ರಿಧಾಮಭಿ
ಪರಿಕ್ರಮತ್ಪ್ರಾಧನಿಕೈರ್ದರ್ಶನಾಸದಮ್ || ೩೧ ||

ತರ್ಹೇವ ತನ್ನಾಭಿಸರಪರೋಷ-
ಮಾತ್ಮಾನಮಂಭಃ ಶ್ವನಂ ವಿಯುಚ್ಛ |
ದದರ್ಶ ದೇವೋ ಜಗತೋ ವಿಧಾತಾ
ನಾತಃ ಪರಂ ಲೋಕವಿಸರ್ಗದೃಷ್ಟಿ || ೩೨ ||

ಪ ಕರ್ಮಬೀಜಂ ರಜಸೋಪರಕ್ತಃ
ಪ್ರಜಾಃ ಸಿಸೃಕ್ಷನ್ಮಯದೇವ ದೃಷ್ಟ್ವಾ |
ಅಸ್ತೌದ್ವಿಸರ್ಗಾರ್ಥಮುಖಿಸ್ತಮೀಡ್ಯ-
ಮವೃಕ್ಷವರ್ತೃನೈಫವೇಶಿತಾತ್ಮಾ || ೩೩ ||

ಎಕಲ ಬೋಕಗಳ ಪೀಡೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ
ಶೋಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಮುಖಾನಂದದಿಂದ ಉಪಾಸಕರನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸಿ
ಅಭಿಮಂದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. || ೨೭ || ಮತ್ತು 'ಆತನ ಸೊಂಟ
ದಲ್ಲಿ ಕದಂಬ ಕುಸುಮದ ಕೆಳದಂಡೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಹೊಳೆ
ಯುತ್ತಿರುವ ಉಡಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನದ ಉಡಿದಾರಗಳೂ, ವತ್ಸವತ್ಸ
ದಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಹಾರಗಳೂ, ಹೊಂಬಣ್ಣದ ರೇಖೆಗಳುಳ್ಳ
ಶ್ರೀವತ್ಸವಾಂಭನವು ಅಪೂರ್ವವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿ
ಸುತ್ತಿವೆ. || ೨೮ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಆಳವಾಗಿ ಅವೃತ್ತಮಾದ
ದೇರುಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾಚಂದ್ರವೃಕ್ಷದ ಬೆಡಗನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.
ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೆಂಕಣ ಕೇಯೂರಗಳಿಂದಲೂ, ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟ
ವಾದ ಮಗಳಿಂದಲೂ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವ ಆತನ ವಿಶಾಲವಾದ
ಭುಜದಂಡಗಳೇ ಆ ವೃಕ್ಷದ ಸಾವಿರಾರು ಶಾಖೆಗಳು. ಶ್ರೀದೇಹ
ವನ್ನು ಒಳಗಿರುವ ಅದಿಶೇಷನ ದೇಹವೇ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿ
ರುವ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳು. || ೨೯ || ಮಹಾ ಜಲರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಷ
ದೇವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವ ಅದಿದೇವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯಣನು
ನೀರಿನಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿರುವ ಪರ್ವತರಾಜನಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿ
ದ್ದಾನೆ. ಗಿರಿಯು ನಾನಾ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿರುವಂತೆ
ಆತನು ಚರಾಚರ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಶೇಷದೇವರ
ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಂಬಿರುವ ಕವಾಸುರು ಕಿರೀಟಗಳೇ ಪರ್ವತದ
ಮೇಲಿನಂತೆ ದೇವತೆಯಾದ ಪಿಶಂಗು ಆತನ ವತ್ಸವತ್ಸದಲ್ಲಿ
ವೇಳುತ್ತಿರುವ ಕೊನ್ನವಮುಖಿಯೇ ಪರ್ವತಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಂಬ
ಗೊಂಡ ಮಹಾರತ್ನ || ೩೦ || ಪರಮೇಶ ಕೆಂತದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳೆಂಬ
ಧ್ವಜಗಳು ಉಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಕೀರ್ತಿರೂಪವಾದ ವಾಮಾಲೆಯು
ಮೆರೆಯುತ್ತಿದೆ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ
ದೇವತೆಗಳೂ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ತಲುಪಲಾರರು, ಮೂರು ಲೋಕಗಳ
ಲ್ಲಿಯೂ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೇ ಸಂಚರಿಸುವ ಸುಂದರ್ಶನ ಚಕ್ರವೇ
ಮುಂತಾದ ಆಯುಧಗಳೂ ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ಓಡಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇದ
ರಿಂದಾಗಿ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ತಲುಪುವುದು ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ. || ೩೧ ||

ಆಗ ವಿಶ್ವರಚನೆಯ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಲೋಕವಿಧಾತಾ ಪೃಥ್ವಿ
ದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ನಾಭಿಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ
ಕಮಲ, ಜಲ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶರೀರ - ಎಂಬ ಐದು
ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಐದಲ್ಲದೆ
ಬೇರಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. || ೩೨ ||
ರಜೋಗುಣದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪ್ರಜೆಯನ್ನು
ರಚಿಸಲು ಒಯಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಾರಣರೂಪಿ ಈ ಐದು
ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಲೋಕರಚನೆಗಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಾದ
ಕಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅಚಿಂತ್ಯಗತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತ
ವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ ಆ ಪರಮವ್ಯಾಪಾರಿಯ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ
ತೊಡಗಿದರು. || ೩೩ ||

ಎಂಬನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ ಅಪ್ಪದೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೮ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮಾಡಿದ ಭಗವತ್ ಸ್ತೋತ್ರ

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಜ್ಞತೋಽಸಿ ಮೇಽದ್ಯ ಸುಖರಾನ್ತು ದೇಹಭಾಷಾಂ
ನ ಜ್ಞಾಯತೇ ಭಗವತೋ ಗತಿರಿತ್ಯವದ್ಯಮ್ |
ನಾಸ್ತತ್ತ್ವದ್ವಸ್ತಿ ಭಗವನ್ನಸಿ ತನ್ನ ಶುದ್ಧಂ
ಮಾಯಾಗುಣವ್ಯತಿಕರಾದ್ಯದುರುವಿಭಾಸಿ || ೧ ||

ರೂಪಂ ಯದೇತದವಶೋಭದರೋದಯೇನ
ಶತ್ವನ್ನಿವೃತ್ತತಮಸಃ ಸದನುಗ್ರಹಾಯ |
ಆದೌ ಗೃಹೀತಮವತಾರತತ್ವೈಕಬೀಜಂ
ಯನ್ನಾಭಿಪದ್ಯಭವನಾದಹಮಾವಿರಾಸಮ್ || ೨ ||

ನಾತಃ ಪರಂ ಪರಮ ಯದ್ಭವತಃ ಸ್ವರೂಪ-
ಮಾನಂದಮಾತ್ರಮವಿಕಲ್ಪಮವಿದ್ಭವಚ್ಛಃ |
ಪಶ್ಯಾಮಿ ವಿಶ್ವಪ್ರಜಮೇಕಮವಿಶ್ವಮಾತ್ಮನ್
ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕಮದ್ವ ಉಪಾಶ್ರಿತೋಽಸ್ಮಿ || ೩ ||

ತದ್ವಾ ಇದಂ ಭುವನಮಂಗಲ ಮಂಗಲಾಯ
ಧ್ಯಾನೇ ಸ್ಯ ನೋ ದರ್ಶಿತಂ ತ ಉಪಾಸಕಾನಾಮ್ |
ತಸ್ಯ ನಮೋ ಭಗವತೇಽನುನಿಧೇವ ಶುಭಂ
ಯೋಽನಾದೃತೋ ನರಕಭಾಗ್ವಿರಹತ್ಯಸಂಗಃ || ೪ ||

ಯೇ ಶುಕ್ಲದೀಯಚರಣಾಂಬುಜಕೋಶಗಂಧಂ
ಜಿಹ್ರಂಶಿ ಕರ್ಣವಿವರೈಃ ಶ್ರುತಿವಾತನೀತಮ್ |
ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹೀತಚರಣ ಪರಯಾ ಚ ತೇಪಾಂ
ನಾಪ್ಯಪಿ ನಾಥಹೃದಯಾಂಬುಜಾತ್ಮಪ್ರಯಾಮ್ || ೫ ||

ತಾವದ್ಭಯಂ ದ್ರವಿಣಗೇಹಸುಹೃನ್ನಿಮಿತ್ತಂ
ಶೋಕಃ ಸ್ವಹಾ ಪರಿಭವೋ ವಿಪುಲತ್ವಲೋಭಃ |
ತಾವನ್ನಮೇತ್ಯ ಸದವಗ್ರಹ ಆರ್ತಿಮೂಲಂ
ಯಾವನ್ನತೇಽಂಶ್ರಮಭಯಂ ಪ್ರವೃತ್ತತಲೋಕಿ || ೬ ||

ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತೇಳಿದರು - ಲೋಕೇಶ್ವರನೇ! ಒಂದು
ಕಾಲದ ನಂತರ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದು ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನು.
ನಿನ್ನ ಈ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದೇಹಧಾರಿಗಳಾದ ಜೀವರು ತಿಳಿಯದೇ
ಹೋದರಲ್ಲ! ಎಂತಹ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ! ಓ ಭಗವಂತಾ! ನಿನಲ್ಲದೆ
ಬೇರೆ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಕಂಡುಬರುವ ವಸ್ತುವು
ಸ್ವರೂಪತಃ ಸತ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಎಕೆಂದರೆ, ಮಾಯೆಯು ಗುಣಗಳು
ಕ್ಷೋಭಿತವಾದ ಕಾರಣ ಕೇವಲ ನೀನೇ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು
ಬರುವೆ || ೧ ||

ಓ ಭಗವಂತಾ! ನೀನು ಸದಾ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರು
ವವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವು ನಿನ್ನಿಂದ ಸದಾ ದೂರವಾಗಿ
ರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿದ್ದೇನೋ
ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಈ ದಿವ್ಯ ದೇಹವು ನೂರಾರು ಅವತಾರಗಳಿಗೆ ಮೂಲ
ಕಾರಣವಾದುದು. ಸುತ್ತುಪಡೆ ಮೇಲೆ ಕೈಪೆದೋರಿ ಅವರನ್ನು
ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಅವತಾರವನ್ನು
ಹಾಳಿರುವೆ || ೨ || ಪರಮಾತ್ಮಾ! ನಿನ್ನ ಅನಂದೈಕಮಯವೂ,
ಭೇದರಹಿತವೂ, ಅವಿಂಡಿತದೋಮಯವೂ ಆದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು
ನಾನು ಈ ದಿವ್ಯರೂಪದಿಂದ ಧನ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದ
ರಿಂದ ನಾನು ವಿಶ್ವದ ರಚನೆ ಮಾಡುವವನಾದರೂ ವಿಶ್ವಾಶೀತ
ವಾಗಿರುವ ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಗೂ, ಇಂದ್ರಿಯ
ಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪ್ತಾಪವಾಗಿರುವ ಈ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಶರಣು
ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ || ೩ || ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣಮೂರ್ತಿಯೇ! ನಿನ್ನ
ಉಪಾಸಕನಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಹಿತಕ್ಷೋಭರವೇ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಈ
ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವೆ. ಪಾಪಾತ್ಮರೂ ವಿಷಯಾ
ವ್ಯಕ್ತರೂ ಆದ ಜೀವಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಇದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.
ನಾನಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ದಿವ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡುತ್ತಾ
ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೪ || ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ವೇದ
ಗಳೆಂಬ ವಾಯುವಿನಿಂದ ತಂದಿರುವ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳೆಂಬ ಕಮಲ
ಕೋಶದ ಕಂಪವು ತಮ್ಮ ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಸುಕೃತಿಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಅಂತಹ ಭಕ್ತೋತ್ಸಮರ ಹೃದಯಕಮಲದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ನೀನು
ದೂರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಾಭಕ್ತಿಯೆಂಬ
ಹಗ್ಗದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವರು.
|| ೫ || ಪರಮಾತ್ಮನೇ! ಮನುಷ್ಯನು ಅಭಯಪ್ರದವಾದ ನಿನ್ನ
ಚರಣಾರವಿಂದಗಳ ಅಸರೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ
ಧನ, ಮನೆ, ಬಂಧುಗಳ ಕಾರಾದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಭಯ, ಶೋಕ,
ದುರಾಸೆ, ದ್ವೇಷ, ಕಡುಲೋಭ ಮುಂತಾದವುಗಳು ತೊಂದರೆ
ಕೊಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಕಾರಣವಾದ
ಅಹಂಕಾರ-ಮಮಕಾರಗಳ ದುರಾಗ್ರಹವು ಇರುತ್ತದೆ. || ೬ ||

ದೈವೇನ ತೇ ಹತಧಿಯೋ ಭವತು ಪ್ರಸಂಗಾ-

ತ್ಸರ್ವಾಶುಭೋಪಶಮನಾದ್ವಿಮುಖೇಂದ್ರಿಯಾ ಯೇ |

ಕುರ್ವಂತಿ ಕಾಮಸುಖಲೇಶಲವಾಯ ದೀನಾ

ಲೋಭಾಭ್ರೂತಮನಸೋಽಕುಶಲಾನಿ ಶ್ಲಾಘಾಂ || ೭ ||

ಕೃತ್ಯ ಚ ತ್ರಿಧಾತುಭಿರ್ಮಾ ಮುಹುರ್ದರ್ಶಮಾಸಾಃ

ಪೀತೋತ್ಪನ್ನಾತವರ್ಜೈರಿತರೇತರಾಚ್ಚ |

ಶಾಮಾಗ್ನಿನಾಚ್ಚುತ ರುಷಾ ಚ ಸುರುರ್ಭರೇಣ

ಸಂಪತ್ಯತೋ ಮನ ಉರುಕ್ರಮ ಸಿದತೇ ಮೇ || ೮ ||

ಯಾವತ್ ಪ್ರಕ್ರಮಿದಮಾತ್ಮನ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥ-

ಮಾಯಾಬಲಂ ಭಗವತೋ ಜನ ಕೇಶ ಪಶ್ಯೇತ್ |

ತಾವನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿರಸೌ ಪ್ರತಿಸಂಕ್ರಮೇತ

ವೈರ್ಭಾಷಿ ದುಃಖನಿವಹಂ ವಹತೀ ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಾ || ೯ ||

ಅಹ್ಮಾಪ್ಯತಾರ್ತಕರಣಾ ನಿಶಿ ನಿಪಯಾಸಾ

ಸಾನಾಪನೋರಥಧಿಯಾ ಕ್ಷಣಭಗ್ನನಿದ್ರಾಃ |

ದೈವಾಪತಾರ್ಥರೂಪಾ ಖುಷಯೋಽಪಿ ದೇವ

ಯುಷ್ಮತ್ಪ್ರಸಂಗವಿಮುಖಾ ಇಹ ಸಂಸರಂತಿ || ೧೦ ||

ತ್ವಂ ಭಾವಯೋಗಪರಿಭಾಷಿತಪ್ರತ್ಯರೋಪ

ಅಸ್ತೇ ಶ್ರುತೇಷ್ಟತಘೋ ನಮ ನಾಥ ಪುನಾಮ್ |

ಯದ್ವದ್ಧಿಯಾ ತ ಉರುಗಾಯ ವಿಭಾವಯಂತಿ

ತತ್ತದ್ವಪುಃ ಪ್ರಣಯಸೇ ಸದಸುಗ್ರಹಾಯ || ೧೧ ||

ನಾತಿಪ್ರಸಿದತಿ ಕಘೋಪಚಿತೋಪಚಾರೈ-

ರಾರಾಧಿತಃ ಸುರಗಣೈರ್ಹೃದಿ ಬದ್ಧಕಾಮೈಃ |

ಯತ್ಸರ್ವಭೂತದಯಿಯಾಸದಲಭ್ಯಯೈಕೋ

ನಾನಾಜನೇಷ್ವವಹಿತಃ ಸುಹೃದಂತರಾತ್ಮಾ || ೧೨ ||

ದೇವದೇವತೆ! ಮೂರ್ಖರು ಎಲ್ಲ ಅಮಂಗಳಗಳನ್ನು ನಾಶ
ಪಡಿಸುವ ನಿನ್ನ ಭವಗ-ಕೀರ್ತನೆ ಮುಂತಾದ ಸತ್ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬೇರೆಡೆ ಸೆಳೆದು ಅಣುಮಾತ್ರವಾದ ವಿಷಯ
ಸುಖಗಳನ್ನೆ ಬಿಡುವುದು, ದೀನರಾಗಿ ಯನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಅಸೆಪಡುತ್ತಾ
ದುಷ್ಕರವರ್ತಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ವಿವೇಕವನ್ನು
ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಂತವವರು ಬಿಡಾಗಿ ಬಿಡುವಾಯಿಗಳು. || ೭ ||

೭ ಅಹಿಹ 'ತಿಪ್ತಿಮ' ಈ ಜನು ತಾಪ್ತ ನಾಯಾರಿಕೆ ಹಾಪ್ತ
ಪಿತ್ತ ಕಪ್ತ ಚಕ್ರ ಸಕ್ರ ಗಾಣ-ಮಳೆಗಳೆಂಬವೂ ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬರಿಂ
ದೊಬ್ಬರು ಪಾಗೂ ಕಾಡುಗ್ಗಿಯೆಂಬವೂ ಸುಸುಸುಸುಸುನಾದ
ಕ್ಷೀಣವಾದ ಅಸ್ತಮಿಯಾದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವು
ರನ್ನು ಕೋಪಿ ನ್ನು ಮೃಗ್ಯಾ ತುಲನಾ ವಿಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. || ೮ ||

೮ ಅಶ್ವಿ ಕಾಮಸೌ' ಮುಷ್ಕಮ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಇಂದ್ರಿಯ
ಮತ್ತು ಅಹ್ಮಿಕ ವಿಷಯವಾದವಾದ ಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ
ನಿನ್ನದ ತನ್ನದ ವಿಲಸುಗಾಗಿ ಕೋಡುತ್ತಾನೋ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ
ಅಹ್ಮಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವಾದವಿವ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ
ಜಗತ್ತು ಎಷ್ಟೆ ಬಾಗಿವೆವೂ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರ
ಮಧ್ಯಸ್ಥಿ-ಅವಗ್ನಾ ನಾಶಕಾರದ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸುತ್ತಾ
ಇರುತ್ತದೆ. || ೯ ||

೯ ದೇವ! ಅನ್ಯಥಾ-ಇತರರ ಮಾತಿರಲಿ - ಬುಕ್ಕಿ-ಮುಖ
ಗಳೂ ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ವಿಮುಖರಾದರೆ ಸಂಸಾರ
ಎಂಥಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅವರು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಬಗೆ-
ಬಗೆಯ ಅವಿವೇಕ ಮಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಹ್ಲಾಸಿಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ
ಚಿತ್ತವು ಅಸ್ತಮಾಗುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಶ್ಚಿಮಿಲ್ಲದೆ
ನಿನ್ನದೊಡ್ಡ ವಿಮುಖೇಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸಮಯವಲ್ಲ
ಅವರು ಇವುಗಳೆಂಬ ಮನೋರಥಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಕ್ಷಣ-
ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ವಿವೇಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ದೈವವತರಿಂದ ಅವರ
ಅರ್ಥವಿವಿಧ ಉದ್ದೋಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ.
|| ೧೦ ||

೧೦ ದೇವ! ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು
ತೊಡು ಅರಸುವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧ
ಗೊಳಿಸಿಕೊ-ಬದುಮರ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ವಾಸ

ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಾದ ಪ್ರಭುಮೇ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಜನರು
ಮಾಡು-ಮಾಡ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಚಿಂತನೆಮಾಡುತ್ತಾರೋ.
ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಆಯಾ ರೂಪವನ್ನೇ ಧರಿಸು
ತೀವಿ || ೧೧ || ಭಗವಂತಾ! ನೀನು ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿದ್ದು
ಎಷ್ಟು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಾಗಿ ಅವರ ಪರಮಹಿತ
ಕಾರಿ ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿರುವೆ. ದುರ್ಜನರಿಗೆ ಆದಾಡ್ಯನಾಗಿರುವ
'ಪೂತದಯ'ಯಿಂದ ನೀನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವೆಯೋ, ಅಷ್ಟು
ನಾನಾ ಕಾಮನೆಗಳಿಂದ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ಉಪೇಶಾರಗಳ ಮೂಲಕ
ನಿನ್ನನ್ನು ಆಹರಿಸುವ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು
ವೆವಿವಿ || ೧೨ || ನೀನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಎಂದೂ
ನಾಶವಿಲ್ಲ. ಅವು ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಯಜ್ಞ
ವಾಸ, ಕಲಗ ತಪಸ್ಸು ವ್ರತಾದಿಗಳು ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ

ವಾಸ, ಕಲಗ ತಪಸ್ಸು ವ್ರತಾದಿಗಳು ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ

ಪ್ರಯಾಮತೋ ವಿವಿಧಕರ್ಮಭರದ್ವರಾಡ್ಯೈ-

ದಾರ್ಢ್ಯೇನ ಚೋಗ್ರಹಮಾ ವ್ರತಕುರ್ಯಯಾ ಚ |

ಆರಾಧನಂ ಭಗವತ್ಸತ್ವ ಸತ್ವಿಯಾಘೋ-

ಧರ್ಮೋಽಪಿ ತು ಕುರ್ಚಿದ್ಧಿಯತೇ ನ ಯತ್ || ೧೩ ||

ಶಶ್ವತ್ ರೂಪಮಹಸ್ಯವ ನಿವೀತಭೇದ-

ಮೋಹಾಯ ಚೋಧಧಿಷ್ಠಾಯ ನಮಃ ಪರೈಃ |

ವಿಶ್ವೋದ್ವನಸ್ಥಿತಿಲಯೇಷು ನಿಮಿತ್ತಲೀಲಾ-

ರಾಸಾಯ ತೇ ನಮ ಇದಂ ಚಕ್ರಮೇಶ್ವರಾಯ || ೧೪ ||

ಯಸ್ಯಾವತಾರಗುಣಕರ್ಮವಿಡಂಬನಾನಿ

ನಾಮಾನಿ ಯೇಽಸುನಿಗಮೇ ವಿವತಾ ಗೃಣಂತಿ |

ತೇ ನೈಕಜನ್ಮತಮಲಂ ಸಹಸ್ಯವ ಹಿತ್ವಾ

ಸಂಯಾಂತ್ಯಪಾವೃತ್ತಮೃತಂ ತಮಜಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ || ೧೫ ||

ಯೋ ವಾ ಆಹಂ ಚ ಗಿರಿಶ್ಚ ವಿಭುಃ ಸ್ವಯಂ ಚ

ಸ್ಥಿತ್ಯುದ್ವನಪ್ರಲಯಹೇತವ ಆತ್ಮಮೂಲಮ್ |

ಭಿತ್ತಾ ತ್ರಿಪಾದ್ವೃಥ ಏಕ ಉರುಪ್ರರೋಹ-

ಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಭುವನದ್ರುಮಾಯ || ೧೬ ||

ಲೋಕೋ ವಿಕರ್ಮನಿರತಃ ಕುತಲೇ ಪ್ರಮತ್ತಃ

ಕರ್ಮಣ್ಯಯಂ ತದ್ವದಿತೇ ಭವದರ್ಶನೇ ಸ್ವೇ |

ಯಸ್ಯಾವದಸ್ಯ ಬಲವಾನಿಹ ಜೀವಿತಾಕಾಂ

ಸದ್ಯಚ್ಛನತ್ವನಿಮಿಷಾಯ ನಮೋಽಸ್ತು ತಸ್ಮೈ || ೧೭ ||

ಯಸ್ಯಾದ್ಭೀಮ್ಯಹಮಪಿ ದ್ವಿಪರಾರ್ಥಧಿಷ್ಠ-

ಮಧ್ಯಾಸಿತಃ ಸಕಲಲೋಕನಮಸ್ಯತಂ ಯತ್ |

ತೇಜೇ ತಪೋ ಬಹುಪೋಽವರುರುತ್ತಮಾಸ-

ಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇಽಧಿಮುಖಾಯ ತುಭ್ಯಮ್ || ೧೮ ||

ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಫಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಒಳಗೆ ಯಾವ ಫಲವೂ ತಾನೇ ದುರ್ಬಲವಾದುದು ? || ೧೩ || ನೀನು ಸದಾ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಭೇದಭ್ರಮವಾದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತೀಯೆ. ವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾಗಿರುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಪುರುಷನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಾನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಮಾಯಾಲೀಲೆಯು ನಿನ್ನ ಆಟವೇ ಆಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಭುವಾದ ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. || ೧೪ || ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅವತಾರ, ಗುಣ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ - ವಾಸುದೇವಾ, ದೇವಕೀನಂದನಾ, ಜನಾರ್ದನಾ, ಮುರಾರಿ ಹೀಗೆ ಎನ್ನೂ ದಿವ್ಯನಾಮಗಳನ್ನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿಯೋ, ವಿವಿಧತೆಯಿಂದಲೋ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಜನರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಾಯೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಅವರೋದಹಿತವಾದ ಬೃಹದವನನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಅಂತಹ ಅಜನೂ, ನಿತ್ಯನೂ, ಶಾಶ್ವತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದುತ್ತೇನೆ. || ೧೫ || ಭಗವಂತನೇ ! ವಿಶ್ವವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾದ ನಾನೂ, ಸ್ವಯಂ ನೀನು ಮತ್ತು ರುದ್ರನು ಎಂಬ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಆ ವ್ಯಕ್ತದ ಮೂರು ಪ್ರಧಾನ ಶಾಖೆಗಳು. ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ಮನುಗಳು ಮುಂತಾದವರು ಕಿರು ಕೊಂಬೆಗಳು. ಇದರ ಮೂಲವಾದರೋ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಹೀಗೆ ಮೂಲವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುವ ವಿಶ್ವವ್ಯಕ್ತರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ || ೧೬ || ಪ್ರಭೋ ! ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯೇ ಜನರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ಸ್ವರಮವೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿಸಿರುವೆ. ಆದರೂ ಅವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನರಾಗಿ ಸದಾ ನಿದ್ರಾವಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾದಿ ಜೀವರ ಬದುಕುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಸದಾ ಸಾವಧಾನವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಬಲ ಶಾಲಿಯಾದ ಕಾಲವೂ ನಿನ್ನ ರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಆ ಮಹಾಕಾಲನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. || ೧೭ || ಎರಡು ಪರಾರ್ಥಗಳ ಆಯುಸ್ಸು ಇದ್ದು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕೃತನಾಗಿ, ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿನ್ನ ಆ ಕಾಲರೂಪಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತೇನೆ. ಆದರಿಂದ ಬದುಕುಳಿಯಲು ಮತ್ತು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಇಪ್ಪುಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಧಿ ಯಜ್ಞರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೧೮ || ಸ್ವಾಮೀ ! ನೀನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನು. ಯಾವ ವಿಷಯ ಸುಖದ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೀನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಧರ್ಮಸೇತುವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ಮನುಷ್ಯ, ದೇವತೆ ಮುಂತಾದ ಜೀವಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶರೀರ

ತಿಯೊಡ್ಡನುಷ್ಕವಿಬುಧಾದಿಪು ಜೀವಯೋನಿ-

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಚ್ಯುತಾಽಽತ್ಯಂತಮೇತುಪರೀಪ್ನಯಾ ಯಃ |

ರೇಮೇ ನಿರಸ್ತರತಿರಪ್ಯವರುದ್ಧದೇಹ-

ಸ್ತುತ್ಯ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಪ್ರರುಪೋತ್ತಮಾಯ || ೧೯ ||

ಯೋಽವಿದ್ಯಯಾನುಪಹೋಽಪಿ ದುರ್ಧವ್ಯತ್ವಾ

ನಿದ್ರಾಮುವಾಹ ಜಲರೀಕೃತಲೋಕಯಾತ್ರಃ |

ಅಂತರ್ಜಾಲೇಽಹಿಕಶಿಪ್ಯಸ್ತರ್ತಾನುಕೂಲಾಂ

ಭೀಮೋರ್ಮಿಮಾಲಿನಿ ಜನ್ಯ ಸುಖಂ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ || ೨೦ ||

ಯನ್ನಾಭಿಪದ್ಯಭವನಾದಹಮಾಸಮೀಡ್ಯ

ಲೋಕತ್ರಯೋಪಕರಣೋ ಯದನುಗ್ರಹೇಣ |

ತಸ್ಮೈ ನಮಸ್ತ ಉದರಸ್ಥಭವಾಯ ಯೋಗ-

ನಿದ್ರಾವಸಾನವಿಕಸನ್ನಲಿನೇಕ್ಷಣಾಯ || ೨೧ ||

ಸೋಽಯಂ ಸಮಸ್ತಜಗತಾಂ ಸುಹೃದೇಕ ಆತ್ಮಾ

ಸತ್ತ್ವೇನ ಯನ್ನದಯತೇ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಗೇಶ |

ತೇನೈವ ಮೇ ದೃಶಮನುಸ್ತುತತಾದ್ಯಥಾಹಂ

ಶ್ರುತ್ವಾಮಿ ಪೂರ್ವವದಿದಂ ಪ್ರಣತಪ್ರಯೋಽಸೌ || ೨೨ ||

ವಿಷ ಪ್ರಪನ್ನವರದೋ ರಮಯಾಽಽತ್ಯಶಕ್ತ್ಯಾ

ಯದ್ಯತ್ಕರಿಷ್ಯತಿ ಗೃಹೀತಗುಣಾವತಾರಃ |

ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುಮಿದಂ ಸೃಜತೋಽಪಿ ಜೀತೋ

ಯುಂಜೇತ ಕರ್ಮಕುಲಂ ಚ ಯಥಾ ವಿವಿಕ್ತಾಪ್ತಮ್ || ೨೩ ||

ನಾಭಿಪ್ರದಾದಿಹ ಸೋಽಮೃಯಿ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಯೋ

ವಿಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿರಹಮಾಸಮನಂತಶಕ್ತೀಃ |

ರೂಪಂ ವಿಚಿತ್ರಮಿದಮಸ್ಯ ವಿಪ್ರಾಣೋ ಮೇ

ಮಾ ರೀರಿಷೀಪ್ಸು ನಿಗಮಸ್ಯ ಗಿರಾಂ ವಿಸರ್ಗಃ || ೨೪ ||

ಸೋಽಸಾವದ್ಯಶಕರುಣೋ ಭಗವಾನ್ವಿವೃದ್ಧ

ಪ್ರೇಮ್ನುತೇನ ನಯನಾಂಬುರುಹಂ ವಿದ್ಯಮ್ಯನ್ |

ಉತ್ಥಾಯ ವಿಶ್ವವಿಜಯಾಯ ಚನೋ ವಿಪಾದಂ

ಮಾಧ್ವಾ ಗಿರಾಜಸಯತಾತ್ಪುರುಷಃ ಪ್ರರಾಣ || ೨೫ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಸ್ವಂಭವಂ ನಿಶಾಮ್ಯವಂ ತಪೋವಿದ್ಯಾಸಮಾಧಿಭಿಃ |

ಯಾವನ್ಮನೋವಚಃ ಸ್ತುತ್ವಾ ವಿರರಾಮ ಸ ಖಿನ್ನಮಾತ್

|| ೨೬ ||

ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅನೇಕ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದೀಯೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರರುಪೋತ್ತಮ ಭಗವಂತನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು || ೧೯ ||

ಪ್ರಭೋ ! ನೀನು ಅವಿದ್ಯಾ, ಅಸ್ಮಿತಾ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಅಭಿಮತ ಈ ಅಜ್ಞಾತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಐದು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮಹತ್ವವವಸ್ತು. ಅವರೂ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಭಯಂಕರವಾದ ಆಲೆಗಳ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಕೋಭೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಳಯ ಜಲರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಅದಿಶೇಷವೆಂಬ ಕೋಮಲವಾದ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದ ಕರ್ಮ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಒಳಲಿದ ಅನಂತ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ನಿನ್ನ ಶಯನಲೀಲೆಯಾಗಿದೆ. || ೨೦ ||

ಸ್ವಾಮಿಯೇ ! ನಿನ್ನ ಸಾಧಕಮಲರೂಪೀ ಭವನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಜನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವು ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನಾನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಉಪಕರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆನು. ಈಗ ಯೋಗ ವಿದ್ಯೆಯು ಮುಗಿದುಹೋದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅರಳುತ್ತಿರುವ ತಾವರೆ ಯಂತಹ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. || ೨೧ ||

ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಏಕಮಾತ್ರ ಸುಹೃದನೂ, ಆತ್ಮನೂ, ಶುಭ್ಯನೂ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದಾಗ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಒಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಯಾವ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಆನಂದವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ಅದು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡು. || ೨೨ ||

ಶ್ರೀಮತಿಯೇ ! ಭಕ್ತವಾಂಛಾ ಕಲ್ಪತರುವೇ ? ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಳೇ ಆದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯುಂಜೊಡಗೂಡಿ ಅನೇಕ ಗುಣಾವತಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಹಲವಾರು ಅದ್ಭುತ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೇ ನಾನು ಮೂಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉದ್ಯಮವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬು. ಅದರಿಂದ ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿರಚನಾ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನರೂಪೀ ಕಕ್ಕಲದಿಂದ ದೂರವುಳಿಯುವಂತಾಗಲಿ. || ೨೩ ||

ಈ ಪ್ರಳಯ ಜಲರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಅನಂತಶಕ್ತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ನಾಭಿಶಮಲದಿಂದ ಜನಿಸಿರುವ ನಾನು ನಿನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ಮಹತ್ತ್ವತ್ವದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯೇ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ಅದುದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಚಿತ್ರರೂಪವನ್ನು ವಿಶ್ವರೂಪವಾಗಿ ನನ್ನ ವೇದವಾಣಿಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯು ಉತ್ತವಾಗಿಯೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. || ೨೪ ||

ನೀನು ಪರಮ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣನಾದ ಪೂರಾಣಪುರುಷನು. ಪ್ರೇಮಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಸೂಸುವ ಕಿರುನಗೆಯಿಂದ ಕೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಮಲಸದೃಶವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಎದ್ದು ಸವಿನುಡಿಗಳಿಂದ ನನ್ನ ವಿಪಾದವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಬಡು. || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ತಪಸ್ಸು ಜ್ಞಾನ, ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿಯ ಮೂಲಕ ತನ್ನ

ಅಥಾಭವ್ಯತಮಸ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಕೋ ಮಧುಸೂದನಃ |
ವಿಷ್ಣುಕೋತೂ ತೇನ ಕಲ್ಪವೃತ್ತಿಕರಾಂಭಾಃ || ೨೭ ||

ಲೋಕಸಂಸ್ಥಾನವಿಜ್ಞಾನ ಆತ್ಮನಃ ಪರಿವಿದ್ಯತಃ |
ತಮಾಹಾಗಾಧಯಾ ವಾಚಾ ಕಲ್ಪಲಂ ಶಮಯನ್ನಿವ || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಮಾ ವೇದಗರ್ಭ ಗಾಸ್ತಂದ್ರೀಂ ಸರ್ಗ ಉದ್ಯಮಮಾವಹ |
ತನ್ಮಯಾಽಽಪಾದಿತಂ ಹೃಗ್ರೇ ಯನ್ಮಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೇ ಭವಾನ್ || ೨೯ ||

ಭೂಯಸ್ತ್ವಂ ತಪ ಆತಿಷ್ಠ ವಿದ್ಯಾಂ ಚೈವ ಮದಾಶ್ರಯಾಮ್ |
ತಾಭ್ಯಾಮಂತರ್ಹೃದಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕಾಂದ್ರಕ್ಷಸ್ವಪಾಪತಾನ್ || ೩೦ ||

ತತ ಆತ್ಮನಿ ಲೋಕೇ ಚ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಃ ಸಮಾಹಿತಃ |
ದ್ರಷ್ಟಾಸಿ ಮಾಂ ತತಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮಯಿ ಲೋಕಾಂಸ್ತ ಸ್ಮಾತ್ಮನಃ || ೩೧ ||

ಯದಾ ತು ಸರ್ವಭೂತೇಷು ದಾರುಷ್ಟಗ್ನಿಮಿವ ಸ್ಥಿತಮ್ |
ಪ್ರತಿಚ್ಛೇದ ಮಾಂ ಲೋಕೋ ಜಹ್ಮಾತ್ಮರ್ಹೇವ ಕಲ್ಪಮ್ || ೩೨ ||

ಯದಾ ರಹಿತಮಾತ್ಮಾನಂ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಗುಣಾಶಯೈಃ |
ಸ್ವರೂಪೇಣ ಮಯೋಪೇತಂ ಪಶ್ಯನ್ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಮುಚ್ಯತೆ || ೩೩ ||

ನಾನಾಕರ್ಮವಿತಾನೇನ ಪ್ರಜಾ ಬಹಿಃ ಸ್ತುಕ್ತತಃ |
ನಾತ್ಮಾವಸೀದತ್ಯಸ್ತೋ ವರ್ಷೀಯಾನ್ಮದನುಗ್ರಹಃ || ೩೪ ||

ಯಸಿಮಾದ್ಯಂ ನ ಬಾಹ್ಯತಿ ಪಾಪೀಯಾಂಸ್ತ್ವಾಂ ರುಪೋಗುಣಃ |
ಯನ್ಮನೋ ಮಯಿ ನಿರ್ಬಂಧಂ ಪ್ರಜಾಃ ಸಂಸೃಜತೋಽಪಿ ತೇ || ೩೫ ||

ಜ್ಞಾತೋಽಹಂ ಭವತಾ ತ್ವದ್ ದುರ್ವಿಜ್ಞೇಯೋಽಪಿ ದೇಹನಾಮ್ |
ಯನ್ಮಾಂ ತ್ವಂ ಮನ್ಯಸೇಽಯುಕ್ತಂ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಗುಣಾತ್ಮನಃ || ೩೬ ||

ತುಭ್ಯಂ ಮದ್ವಿಹಿತಾನ್ಯಾಮಾತ್ಮಾ ಮೇ ದರ್ಶಿತೋಽಬಹಿಃ |
ನಾಲೇನ ಸಲಿಲೇ ಮೂಲಂ ಪೃಷ್ಠಯ್ಯ ವಿಚಿನ್ತತಃ || ೩೭ ||

ಉತ್ತರಿಸ್ತಾನವಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕಂಡು, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಮಾತುಗಳ ಶಕ್ತಿಯುತರ ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಆಯಾಸ ಗೊಂಡವರಂತೆ ಮನೋನಮಸ್ಸು ತಳೆದರು. || ೨೭ || ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಪ್ರಳಯ ಜಲರಾಶಿಯಿಂದ ತುಂಬಾ ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿರುವನು. ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ವಿಚಾರವು ಹೊಳೆಯದೇ ಅವನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಕಳವಳ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಮಧುಸೂದನನು ನೋಡಿದನು. ಅವನ ಆಶಯವನ್ನು ಅರಿತು ಭಾವಂತನು ತನ್ನ ಗಂಭೀರವಾದ ವಾಗ್ವಿಯಿಂದ ಆತನ ಮೇದವನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. || ೨೭-೨೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ವತ್ಸ ವೇದಗರ್ಭನೇ ! ನೀನು ವಿಷಾದಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ ಅಲಸ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಡ. ಸೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನಾಗು. ನೀನು ನನ್ನಿಂದ ಬಯಸುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನಾದರೋ ನಿನಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದೆ. || ೨೯ || ನೀನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಪಸ್ಸಾಚರಿಸು ಮತ್ತು ಭಾಗವತ ಜ್ಞಾನದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡು. ಅದರ ಮೂಲಕ ನೀನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ನೋಡುವೆಯಂತೆ. || ೩೦ || ಮತ್ತೆ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ, ವಿಹಾಗಚಿತ್ತನಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡುವೆ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳೂ ಮತ್ತು ನಾನೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡುವೆ. || ೩೧ || ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯು ಅಡಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಡಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡಾಗಲೇ ಜೀವಿಯು ಅಜ್ಞಾನ ರೂಪವಾದ ಕಲ್ಪಲದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. || ೩೨ || ಅವನು ತನ್ನನ್ನು-ಭೂತಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಗುಣಗಳು, ಅಂತಃಕರಣ ಇವುಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನನ್ನಿಂದ ಅಭಿನ್ನನೆಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. || ೩೩ || ಬ್ರಹ್ಮನೇ ! ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಗ್ರಹವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಾದ ಜೀವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಬಯಸಿದರೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕೊಂಚವೂ ಮೋಹಿತವಾಗಲಾರದು. || ೩೪ || ನೀನು ಮಂತ್ರ ದ್ರವ್ಯಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗನಾಗಿ ಆದಿಮುಷಿಯಾಗಿರುವೆ. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನಲ್ಲೇ ನೆಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಪಿಷ್ಠವಾದ ರಜೋಗುಣವು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾರದು. || ೩೫ || ವತ್ಸ ! ಭೂತಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಗುಣಗಳು, ಅಂತಃಕರಣ - ಇವುಗಳಿಂದ ನಾನು ರಹಿತನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೇಹಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಆತಿ ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವ ನನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. || ೩೬ || 'ನನಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಅಶ್ವಯವಿದೆಯೋ, ಇಲ್ಲವೋ' ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಿಂದ ನೀನು ಕಮಲನಾಳದ ಮೂಲಕ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದರ ಮೂಲವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲೇ ತೋರಿಸಿರುವನು. || ೩೭ ||

ಯಚ್ಚಕ್ಷರ್ಭಾಗಮತ್ಸೋತ್ತಮಂ ಮತ್ಕಥಾಭ್ಯುದಯಾಂತಮ್ |
ಯದ್ವಾ ತಪ್ತು ಕೇ ನಿಷ್ಠಾ ಸ ಏಷ ಮದನುಗ್ರಹಃ |

|| ೩೮ ||

ಪ್ರೀತೋಽಹಮಸ್ತು ಭದ್ರಂ ತೇ ಲೋಕಾನಾಂ ವಿಜಯೀಶ್ವರಯಾ |
ಯದ್ವಾಪಿರ್ಗುಣಮಯಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಮಾನುಷಾರ್ಥಯಿನ್ |

|| ೩೯ ||

ಯ ಏತೇನ ಪ್ರಮಾಣಿತ್ವಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಮಾಂ ಭವೇತ್ |
ತಸ್ಯಾಶು ಸಂಪ್ರಸಿದೇಯಂ ಸರ್ವಕಾಮವರೇಶ್ವರಃ |

|| ೪೦ ||

ಪೂರ್ತೇನ ತಮಾ ಯಜ್ಞಿದರ್ಶನೈರ್ಯೋಗದಮಾಧಿನಾ |
ರಾದ್ಧಂ ನಿಶ್ಚೇಯಸಂ ಪುಂಸಾಂ ಮೃತ್ಯುಸ್ತುತ್ವವಿನ್ಯತಮ್ |

|| ೪೧ ||

ಅಹಮಾತ್ಮಾಽಽತ್ಮನಾಂ ಧಾತುಃ ಪ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಪ್ರೇಯಸಾಮಪಿ |
ಅತೋ ಮಯಿ ರತಿಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಧೇಹಾದಿಯಿತ್ಯತೇ ಪ್ರಿಯಾ |

|| ೪೨ ||

ಸರ್ವವೇದಮಯೀನೇದಮಾತ್ಮನಾತ್ಮಾತ್ಮಯೋನಿನಾ |
ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಜ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ಯಾಶ್ಚ ಮಂಶ್ಯಸುತೇಷಃ |

|| ೪೩ ||

ಮೃತ್ಯೋಯಿ ಉವಾಚ

ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಜಗತ್ಪ್ರೇ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷೇಶ್ವರಃ |
ವ್ಯಜ್ಞೇದಂ ಸ್ವನ ರೂಪೇಣ ಕಂಠನಾಭಸ್ತಿದೋದಧೇ |

|| ೪೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಹತ್ತನೆಯ ಸ್ಕಂಧೇ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೯ ||

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಹತ್ತುಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವರ್ಣನೆ

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ಅಂತರ್ಹಿತೇ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ |
ಪ್ರಜಾಃ ಸರ್ಜತ್ ಕತಿಧಾ ದೈಹಿಕೇರ್ಮಾನಸೀರ್ವಿಭುಃ |

|| ೧ ||

ಯೇ ಚ ಮೇ ಭಗವನ್ಸ್ತೌಷ್ಠಾಸ್ತ್ವಯ್ಯರ್ಥಾ ಬಹುವಿತ್ತಮ |
ತಾನ್ವಿಷ್ಯಾಸುಪೂರ್ವೇಣ ಧಿಂಧಿ ನಃ ಸರ್ವಸಂಶಯಾನ್ |

|| ೨ ||

ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೇ! ನೀನು ಮಾಡಿರುವ ನನ್ನ ಕಥಾವೈಭವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ತುತಿ ಮತ್ತು ನಿನಗಿರುವ ತಪೋನಿಷ್ಠೆ - ಇವೂ ನನ್ನ ಅಸುಗ್ರಹವೆಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿದೆ || ೩೮ || ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಕೂಡ ಕಲ್ಪಿಯಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸಗುಣನಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ಗುಣ ನಾಗಿಯೂ ವರ್ಣಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಅತ್ಯಂಶ ಕಾತುಷ್ಠ್ಯವಾಗಿರುವೆನು ನಿನ್ನಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ || ೩೯ || ಸ್ವಯಂ ಭುವೇ! ಸಮಸ್ತ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವುಳ್ಳ ಈಶ್ವರನು ನಾನು ನೀನು ಮಾಡಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರದ ಮೂಲಕ ಪತಿವಿರೋಧಿ, ವ್ಯಸಂಭವವಾಗಿ ನಾನು ಬೇಗನೇ ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗುತ್ತೇನೆ || ೪೦ || ಕೇಳ-ದಾವಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ತೋರಿ ಕುವ ಪೂರ್ತ, ತಪಸ್ಸು ಯಜ್ಞ ಯೋಗ ಸಮಾಧಿ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನೆಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಪರಮ ಮಂಗಳ ಮಯಿ ಫಲವು ಕನ್ಯ (ಭಗವಂತನ) ಪ್ರಸನ್ನತೆಯೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ || ೪೧ || ವಿಧಾತನೇ! ನಾನು ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮಗಳಿಗೂ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವೆನು. ವಕ್ಷಿ, ಪುತ್ರಾದಿ ಪ್ರಿಯವಸ್ತು ಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಿಯನಾದೆವನು. ದೇಹಿಗಳಿಗೆ ದೇಹಾದಿಗಳು ಸಾಗೋಸ್ಕರವೇ ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಿಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರೇಮಿಸಬೇಕು || ೪೨ || ಒಹ್ತನೇ! ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಅವು ಹೇಗಿದ್ದವೋ ಹಾಗೆಯೇ- ಇನ್ನೊಂದು ಕಲ್ಪವಾದ ನನ್ನ ಸರ್ವವೇದಮಯ ಸ್ಮರಣದಿಂದ ಸ್ವತಃ ರಚಿಸಿ || ೪೩ ||

ಮೃತ್ಯುಯಿರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪಕ್ಕತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷರಿಗೂ ಪ್ರಮಾದದ ಭಗವಾನ್ ಪವನಾಭವ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಾದ ಒಹ್ತದೇವ ರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಮವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಇರುವಾಗಲೇ ಎಂದು ಅಶೀರ್ವದಿಸಿ ತನ್ನ ವಿವರಣವನ್ನು ಕಣ್ತರೆಯಾಗಿಸಿದನು || ೪೪ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೯ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಮುನಿವರ್ಯರಾದ ಮೃತ್ಯುಯರೇ! ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಅಂತರ್ಧಾಸನಾದ ಮೇಲೆ ಸರ್ವ ಲೋಕಪಿತಾಮಹರಾದ ಒಹ್ತದೇವರು ತಮ್ಮ ದೇಹದಿಂದ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದರು ? || ೧ || ಪೂಜ್ಯರೇ! ಇದಲ್ಲದೆ ನಾನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತರ ದಯಪಾಲಿಸಿ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿರಿ. ತಾವು ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದೀರಿ || ೨ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಸಂಚೋದಿತಸ್ತೇನ ಕ್ಷತ್ರಾ ಕೌಚಾರವೋ ಮುನಿಃ |
ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರತ್ಯಾಹ ತಾನ್ಮಶ್ನಾನ್ ಹೃದಿಸ್ಥಾನಥ ಭಾರ್ಗವ || ೩ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ವಿರಿಂಚೋಽಪಿ ತಥಾ ಚಕ್ರೇ ದಿವ್ಯಂ ವರ್ಷಶತಂ ತಪಃ |
ಅತ್ಯನ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾವೇತ್ಯ ಯದಾಹ ಭಗವಾನಜಃ || ೪ ||

ತದ್ವಿಲೋಕ್ಯಾಬ್ಜ ಸಂಭೂತೋ ವಾಯುನಾ ಯದಧಿಷ್ಠಿತಃ |
ಪದ್ಮಮಂಭಶ್ಚ ತತ್ಕಾಲಕೃತವೀರ್ಯೇಣ ಕಂಪಿತಮ್ || ೫ ||

ತಪಸಾ ಹೇಧಮಾನೇನ ವಿದ್ಯಯಾ ಚಾತ್ಮಸಂಸ್ಥಯಾ |
ವಿವೃದ್ಧವಿಜ್ಞಾನಬಲೋ ಸ್ವಪಾದ್ವಾಯುಂ ಸಹಾಂಭಸಾ || ೬ ||

ತದ್ವಿಲೋಕ್ಯ ವಿಯದ್ವ್ಯಾಪಿ ಪುಷ್ಕರಂ ಯದಧಿಷ್ಠಿತಮ್ |
ಅನೇನ ಲೋಕಾನ್ಮಾಗ್ನಿನಾನ್ಯಲಿತಾಸ್ತೀತ್ಯಚಂತಯತ್ || ೭ ||

ಪದ್ಮಕೋಶಂ ತದಾಽಽವಿತ್ಯ ಭಗವತ್ಕರ್ಮಚೋದಿತಃ |
ಏಕಂ ವ್ಯಭಾಂಕ್ಷೀದುರುಧಾ ತ್ರಿಧಾ ಭಾವ್ಯಂ ದ್ವಿಸಪ್ತಧಾ || ೮ ||

ಏತಾವಾನ್ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾಭೇದಃ ಸಮಾಹೃತಃ |
ಧರ್ಮಸ್ಯ ಹೃನಿಮಿತ್ತಸ್ಯ ವಿಪಾಕಃ ಪರಮೇಷ್ವಸೌ || ೯ ||

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ಯದಾತ್ಮ ಬಹುರೂಪಸ್ಯ ಹರೇರದ್ಭುತಕರ್ಮಣಃ |
ಕಾಲಾಖ್ಯಂ ಲಕ್ಷಣಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಯಥಾ ವರ್ಣಯ ನಃ ಪ್ರಭೋ || ೧೦ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಗುಣವ್ಯತಿಕರಾಕಾರೋ ನಿರ್ವಿಶೇಷೋಽಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಃ |
ಪುರುಷಸ್ತದುಪಾದಾನಮಾತ್ಮಾನಂ ಲೀಲಯಾಸ್ಪಜತ್ || ೧೧ ||

ವಿಶ್ವಂ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮತನ್ಮಾತ್ರಂ ಸಂಖ್ಯತಂ ವಿಪ್ಲವಮಾಯಯಾ |
ಈಶ್ವರೇಣ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕಾಲೇನಾವ್ಯಕ್ತಮೂರ್ತಿನಾ || ೧೨ ||

ಯಥೇದಾನೀಂ ತಥಾಗ್ರೇ ಚ ಪಶ್ಚಾದ್ಭೇತದೀದೃಶಮ್ |
ಸರ್ಗೋ ನವವಿಧಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಕೃತೋ ವೈಕೃತಸ್ತು ಯಃ || ೧೩ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳಿದರು - ಶೌನಹಾದಿ ಮುಷಿಗಳೇ |

ವಿದುರನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಮುನಿವರ್ಯ ಮೈತ್ರೇಯರು ಒಹಳ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸ ತೊಡಗಿದರು. || ೩ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಆಯ್ಯಾ ವಿದುರನೇ ! ಜನ್ಮ ರಹಿತನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮ ರೇವರು ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆತ್ಮಭೂತನಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ನೂರು ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದರು. || ೪ ||

ಆಗ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಮಹಾವಾಯುವಿನ ಒಡಿತಗಳಿಂದ ಅವರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಮಲವು ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಜಲರಾಶಿಯೂ ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. || ೫ || ಪ್ರಬಲ ವಾದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮತ್ತು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ದಿಂದ ಅವರ ವಿಜ್ಞಾನ-ಬಲವು ವೃದ್ಧಿಸಿತು. ಅವುಗಳ ಬಲದಿಂದ ಅವರು ಆ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನೂ ವಾಯುವನ್ನೂ ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟರು. || ೬ || ಮತ್ತೆ ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆಕಾಶವ್ಯಾಪಿ ಮಹಾ ಕಮಲವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು - 'ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಾನು ಈ ಕಮಲದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆನು' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. || ೭ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ನೇಮಕಗೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮರೇವರು ಆ ಕಮಲ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಭೂ, ಭುವಃ, ಸುವಃ ಎಂಬ ಮೂರು ಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದರು. ಆ ಕಮಲವು ಆತ್ಮಂಶ ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು ಅದನ್ನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಲೋಕಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಾಗಮಾಡ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. || ೮ || ಜೀವಿಗಳ ಭೋಗವ್ಯಾಸವಾಗಿ ಇವೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಹಾಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವವರಿಗಾದರೋ ಮಹಃ, ಶಪಃ, ಜನಃ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಲೋಕ ರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಇವುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. || ೯ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಕ್ತಮರೇ ! ತಾವು ಅದ್ಭುತಕರ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾಲವೆಂಬ ಶಕ್ತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಿರಿ, ಸ್ವಾಮಿ ! ದಯವಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಬೇಕು. || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರಾ ! ವಿಷಯ ಗಳು ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುವುದೇ ಕಾಲದ ಆಕಾರವು. ಅದು ಸ್ವತಃ ನಿರ್ಮಿತೇಷವೂ, ಅನಾದಿಯೂ, ಅನಂತವೂ ಆಗಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. || ೧೧ || ಮೊದಲು ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನ ವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪದಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನೇ ಅವ್ಯಕ್ತಮೂರ್ತಿಯಾದ ಕಾಲದ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನು ಪುನಃ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟ ಪಡಿಸಿದನು. || ೧೨ || ಈ ಜಗತ್ತು ಈಗಿರುವಂತೆ ಹಿಂದೆಯೂ ಇತ್ತು ಮತ್ತು ಮುಂದೆಯೂ ಹೀಗೇ ಇರುವುದು. ಇದರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಒಂಭತ್ತು ಪ್ರಕಾರದಿಂದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ-ವೈಕೃತ ಭೇದದಿಂದ ಹತ್ತನೆಯದಾದ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಇದೆ. || ೧೩ ||

ಕಾಲದ್ರವ್ಯಗುಣೈರಸ್ಯ ತ್ರಿವಿಧಃ ಪ್ರತಿಪಂಕ್ತಮಃ |
ಅದ್ಭುತ ಮಹತಃ ಸರ್ಗೋ ಗುಣವೈಷಮ್ಯಮಾತ್ಮನಃ
|| ೧೪ ||

ದ್ವಿತೀಯಶ್ಚಕ್ಷುಷೋ ಯತ್ರ ದ್ರವ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯೋದಯಃ |
ಭೂತಸರ್ಗಸೃತೀಯಶ್ಚ ತಸ್ಮಾತ್ಪೂರ್ವ ದ್ರವ್ಯಶಕ್ತಿಮಾನ್
|| ೧೫ ||

ಚತುರ್ಥಃ ಐಂದ್ರಿಯಃ ಸರ್ಗೋ ಯಶ್ಚ ಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕಃ |
ವೈಕಾರಿಕೋ ದೇವಸರ್ಗಃ ಪಂಚಮೋ ಯನ್ಮಯಂ ಮನಃ
|| ೧೬ ||

ಷಷ್ಠಶ್ಚ ತಮಃ ಸರ್ಗೋ ಯಶ್ಚ ಬುದ್ಧಿಕ್ಷತಃ ಪ್ರಭೋ |
ಪಡಿಮೋ ಪ್ರಾಕೃತಾಃ ಸರ್ಗಾ ವೈಕೃತಾನಪಿ ಮೇ ಶೃಣು
|| ೧೭ ||

ರಾಜೋಭಾಷೋ ಭಾವತೋ ಲೀಲೆಯಂ ಹರಿಮೇಧಾಃ |
ಸಪ್ತಮೋ ಮುಖ್ಯಸರ್ಗಾಶ್ಚ ಪದ್ಧಿಧ್ವಸ್ತುಪಾಂ ಚ ಯಃ
|| ೧೮ ||

ವನಸ್ತತ್ಪೋಷಧಿಲತಾತ್ಮಕಾರಾ ವೀರುಧೋ ದ್ರುಮಾಃ |
ಉತ್ಪೋತಸೃಪಮಃ ಪ್ರಾಯಾ ಅಂತಃಪರ್ವಾ ವಿಶೇಷಿಣಃ
|| ೧೯ ||

ತಿರಶ್ಚಾಮೃಷಮಃ ಸರ್ಗಃ ಸೋಽಪ್ಪಾಪಿಂತದ್ವಿಧೋ ಮತಃ |
ಅವಿದೋ ಭೂರಿತಮಸೋ ಭ್ರಾಣಜ್ಞಾಹೃದ್ವದೇದಿನಃ
|| ೨೦ ||

ಇದರ ಪ್ರಕಾರವು, ಕಾಲ, ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇವೆ. ಕೇಳು - ಮೊದಲನೆಯದು ಮಹತ್ವತ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿ. ಭಗವಂತನ ಜೀವಜೀವಂತ ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಮತೆ ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಇದರ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. || ೧೪ || ಎರಡನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಅಹಂಕಾರದ್ದು. ಇದರಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮುಂತಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಭೂತ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಮೂರನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ತತ್ವಾತ್ಮಕವರ್ಗ ಇರುವುದು || ೧೫ || ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು. ಇದು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನವಾಗುವುದು. ಐದನೆಯದಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸಾಕ್ಷಿಕಾ ಹಂಕಾರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತ್ಯ ದೇವತೆಗಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸು ಇದೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದೆ. || ೧೬ || ಅವಿದ್ಯೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಆರನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ತಮ, ಮೋಹ ಮತ್ತು ಮಹಾಮೋಹ - ಎಂಬ ಐದು ಗುಣಗಳು ಇರುವುವು. ಇದು ಜೀವಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅವರೂ ಮತ್ತು ವಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಂತಹುದು. ಇವು ಆರು ಪ್ರಾಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಗಳು ಎಂದು ವೈಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವನು, ಕೇಳು || ೧೭ ||

ಚತುರ್ಥ ಮಹಾದೇವರ ಸಮಸ್ತ ಮುಖ್ಯಗಳನ್ನು ವರಿಸುವುವ ಭಗವಾನ್ ಶೀತಲಿಯದೇ ಇವೆಲ್ಲಾ ರೀತಿಗಳು. ಅವನೇ ಇಷ್ಟ ಮೇವರ ರೂಪವಕ್ಕೆ ರಜೋಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಏಕತ್ವವನ್ನು ರಚಿಸುವನು. ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಬಳಿಕ, ವೈಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸ್ಥಾವರ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ವಿಶೇಷವೆಂದು. ಅದು ಆರು ವಿಭಾಗವಾಗಿರುವುದು. || ೧೮ || ವನಸ್ಪತಿಗಳು, ದಿವ್ಯಧಿಗಳು, ಲತೆಗಳು, ಬಿದಿರು ಮುಂತಾದ ತೃಣಸಾರಗಳು, ವೀರುಧಗಳು ಮತ್ತು ದ್ರುಮಗಳೇ ಆ ಆರು ಬಗೆಗಳು. ಇವು ಕೆಳಭಾಗದಿಂದ (ಬೇರಿನಿಂದ) ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ಅಹಾರ್ಯಂಜಾರ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಕೇವಲ ಸ್ಪರ್ಶದ ಅನುಭವ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವುದೋ ವಿಶೇಷಗುಣವಿರುತ್ತದೆ. || ೧೯ || ಎಂಬನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು ತಿರ್ಯಕ್ (ಮತು-ಶಕ್ತಿ) ಯೋನಿಗಳಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಆ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಜಾತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಜನಿಸುವವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಇಂದು-ನಾಳೆ ಎಂಬ ಕಾಲಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತಮೋಗುಣದ ಹೆಚ್ಚಳದಿಂದ ಇವು ಕೇವಲ ತಿಂದು-ಕುಡಿಯುವುದು, ಮೈಯನ್ನು ಮಲಗುವುದು ಇವನ್ನೇ ತಿಳಿಯುವುವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಮೂರು

- ಹೂವಿಲ್ಲದೆ ಫಲಿಸುವ ಆರಳಿ, ಅಕ್ಕಿ, ಹಲಸು, ಅಲ ಮುಂತಾದವುಗಳು ವನಸ್ಪತಿಗಳು. ಹೂವು ಫಲಿಸುವುವು ಜವೆ, ಭತ್ತ, ಹೆಸು ಮುಂತಾದವುಗಳು ದಿವ್ಯಧಿಗಳು. ಇವುಗಳು ಫಲವತ್ತವಾದ ಮೇಲೆ ನಾಶಗೊಂಡುತ್ವವೆ. ಅಕ್ಕಿಯ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳಿಗೆ ಹತ್ತು ಮೇಲ್ಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುವ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಲತೆಗಳು. ಕಡೋರವಾದ ಸಸ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಬಿದಿರು ಮುಂತಾದವುಗಳು ತೃಣವುಗಳು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕುರುಚಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೇಲ್ಕ್ಕೆ ಹತ್ತದೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಳ್ಳಿಗಳು ವೀರುಧಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾ. - ಕಬೂಬು, ಕಲ್ಲುಗಿಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಮೊದಲ ಹೂವುಬಿಟ್ಟು ನಂತರ ಹೂವಿನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಬಿಡುವ ಮಾವು ನೆಲಳಿ, ತೆಂಗು ಮುಂತಾದವುಗಳೇ ದ್ರುಮಗಳು.

ಗೌರವೋ ಮಹಿಷ ಕೃಷ್ಣ ಸೂಕೋ ಗಮೋ ರುರು |
ದ್ವಿಶಃ ಪಶವಶ್ಚೇಮೇ ಅವಿರುಷ್ಟಶ್ಚ ಸತ್ತಮ |
|| ೨೦ ||

ಖರೋಽಶ್ವೋಽಶ್ವರೋ ಗೌರು ಶರಭಶ್ಚಮರೀ ತಥಾ |
ಏತೇ ಚೈಕಶಃ ಕ್ಷತ್ರಃ ಶೃಗು ಪಂಚನವಾನೃತೂವ್ |
|| ೨೧ ||

ಶ್ವಾ ಸ್ವಗಾರೋ ವೃಕೋ ವ್ಯಾಘ್ರೋ ಮಾರ್ಜಾರಿ ಶುಕಲ್ಪಕೌ |
ಸಿಂಹ ಕುರ್ಗಜ ಕೂರ್ಮೋ ಗೋಧಾ ಚ ಮಕರಾದಯಃ |
|| ೨೨ ||

ಕಂಕಗೃಧ್ರವಟಶ್ಚೇನಾಸಭಲ್ಲಾಕಬರ್ಹಿಣಃ |
ಪಂಸುಸಾರಸಚಕ್ರಾಪ್ತಕಾಕೋಲೂಕಾದಯಃ |
|| ೨೩ ||

ಅರ್ವಾಕ್ಪ್ರೋತಸ್ತು ನವಮಃ ಕ್ಷತ್ರರೇಕವಿಧೋ ಸೃಣಾಮ್ |
ರಜೋಽಧಿಕಾಃ ಕರ್ಮಪರಾ ಯಃಖೇ ಚ ಸುಖಮಾನಿನಃ |
|| ೨೪ ||

ವೈಕೃತಾಸ್ತಯ ಏವೈತೇ ದೇವರ್ಗಶ್ಚ ಸತ್ತಮ |
ವೈಕಾರಿಕಸ್ತು ಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಕೌಮಾರದ್ಭಯಾತ್ಮಕಃ |
|| ೨೫ ||

ದೇವರ್ಗಶ್ಚಾಪ್ತವಿಧೋ ವಿಬುಧಾಃ ಪಿತರೋಽಸುರಾಃ |
ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಾಃ ಸಿದ್ಧಾ ಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಸು ಚಾರಣಾಃ |
|| ೨೬ ||

ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಾಶ್ಚ ವಿದ್ಯಾಧಾಃ ಕಿನ್ನರಾದಯಃ |
ದತ್ತೇತೇ ವಿದುರಾಖ್ಯಾತಾಃ ಸಾರ್ಗಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಸೃಕೃತಾಃ |
|| ೨೭ ||

ಅತಃ ಪರಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ವಂಶಾನ್ಮಸ್ತುತರಾಣಿ ಚ |
ಏವಂ ರಜಃಪುತಃ ಸ್ವಪ್ನಾ ಕಲ್ಪಾದಿಪಾತ್ಮಭೂರ್ಹರಿ |
ಸೃಜತ್ಯಮೋಘಸಂಕಲ್ಪ ಆಶ್ವತ್ಥಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ || ೨೮ ||

ನೋಡಿಯೇ ವಾಹಿನಿ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ದೂರದರ್ಶಿತ್ವ ಇರುವುದಿಲ್ಲ || ೨೦ || ಸಾಧುಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ಈ ತೀರ್ಯಕ್ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ - ಹುಳು, ಆಡು, ಕೋಣ, ಬೆಂಕಿ, ಹಂದಿ ಗವಯ (ನೀಲಗೋವು) ರುರು ಎಂಬ ಮೃಗ, ಟಗರು, ಒಂಟೆ - ಇವುಗಳನ್ನು 'ದ್ವಿಶಃ' (ಎರಡು ಗುರುತಿಗಿಳುವುಗಳು) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ || ೨೧ || ಕ್ಷತ್ರ, ಕುದುರೆ, ಹೆಸರುಗತ್ತೆ, ಗೌರಮ್ಮಗ, ಶರಭ ಮತ್ತು ಚಮರೀಮ್ಮಗ - ಈ ಆರು ಜಾತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು 'ಏಕ ಶಃ' (ಒಂದು ಗುರಸು ಉಳ್ಳವುಗಳು) ಎನಿಸುತ್ತವೆ ಇನ್ನು ಐದು ಉಗುರುಗಳುಳ್ಳ ಪಶು-ಪಕ್ಷಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವೆನು; ಕೇಳು || ೨೨ || ನಾಯಿ, ನರಿ, ಕೋಳಿ, ಹುಲಿ, ಬೆಕ್ಕು, ಮೊಲ, ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿ, ಸಿಂಹ, ಕಪಿ, ಆನೆ, ಆಮೆ, ಉಡೆ, ಮೊಸಳೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು 'ಪಂಚನವ' ಗಳಾಗಿವೆ || ೨೩ || ಕಂಕ, ಗೃಧ್ರ, ಬಕ, ಗಡುಗ, ಭಾಸ, ನವಿಲು, ಹಂಸ, ಸಾರಸ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಕುಗ್ಗಿ, ಗೂಬೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಹಾರುವ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು || ೨೪ || ಏದುರನೇ! ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಮನುಷ್ಯರದ್ದು ಇದು ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಸ್ವರೂಪವು ಮೇಲಿನಿಂದ (ಬಾಯಿಯಿಂದ) ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯರು ರೇಷೋಗುಣ ವ್ಯಧಾನವಾಗಿದ್ದು ಕರ್ಮಪರಾಯಣ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞರೂಪೀ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ಸುಖವನ್ನು ಭಾವಿಸುವರು || ೨೫ || ಸ್ವಾವದ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ, ಮನುಷ್ಯ ಈ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಾಗುವ ದೇವಸೃಷ್ಟಿಯೂ ವೈಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಮಹತ್ತರವಾದ ದಿರುಹವಾದ ವೈಕಾರಿಕ ದೇವ ಸರ್ಗದ ಗಣನೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಪ್ರಾಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಸುತ್ತುಮಾಡಿ ಮಹಿಷ ಕೌಮಾರ ಸರ್ಗವು ಪ್ರಾಕೃತ-ವೈಕಾರಿಕ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಇದೆ || ೨೬ || ದೇವತೆಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಆಸುರರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರು, ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣ - ವಿದ್ಯಾರ್ಥರು, ಭೂತ-ಪ್ರೇತ-ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ಕಿನ್ನರ - ಕಿಂಪುರುಷ - ಅಶ್ವಮುಖಿ ಮುಂತಾದ ಭೇದಗಳಿಂದ ದೇವಸೃಷ್ಟಿಯು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ಏದುರನೇ! ಹೀಗೆ ಜಗತ್ಪರ್ವ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈ ಹತ್ತು ಬಗೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದೆನು. || ೨೭-೨೮ || ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಾನು ವಂಶ ಮತ್ತು ಮನ್ವಂತರಾದಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ ನಾದ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಬೃಹದೇವರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ರಜೋಗುಣದಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಶಾನೇ ಜಗದ್ರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು || ೨೯ ||

ಪುನಃ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೦ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮನ್ವಂತರವೇ ಮುಂತಾದ ಕಾಲವಿಭಾಗದ ವರ್ಣನೆ

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಚರಮಃ ಸದ್ವಿಶೇಷಾಣಾಮನೇಕೋಽಸಂಯುತಃ ಸದಾ |
ಪರಮಾಣುಃ ಸ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ನೃಣಾಮೈಕೈಭ್ಯಮೋ ಯತಃ
|| ೧ ||

ಸಹ ಏವ ಪದಾರ್ಥಸ್ಯ ಸ್ವರೂಪಾವಸ್ಥಿ ತಸ್ಯ ಯತ್ |
ಕೈವಲ್ಯಂ ಪರಮಮಹಾನವಿಶೇಷೋ ನಿರಂತರಃ
|| ೨ ||

ಏವಂ ಕಾಲೋಽಪ್ಯನುಮಿತಃ ಸೌಕ್ಷ್ಮ್ಯೇ ಸೌಶ್ಲೇಷ ಸ್ತುತು |
ಸಂಸ್ಥಾನಭುಕ್ತ್ಯಾ ಭಗವಾನವ್ಯಕ್ತೋ ವ್ಯಕ್ತಭುಗ್ವಿಭುಃ
|| ೩ ||

ಸ ಕಾಲಃ ಪರಮಾಣುವೈ ಯೋ ಭುಂಕ್ತೇ ಪರಮಾಣುತಾಮ್ |
ಸಹೋಽವಿಶೇಷಭುಗ್ವು ಸ ಕಾಲಃ ಪದಮೋ ಮಹಾನ್
|| ೪ ||

ಅಣುದ್ವೌ ಪರಮಾಣೂ ಸ್ಯಾತ್ಮಸರೇಣುಸ್ಮಯಃ ಸ್ಮೃತಃ |
ಜಾಲಾರ್ಕರತ್ನವಗತಃ ಖಮೇವಾನುಪತನ್ನಗಾತ್
|| ೫ ||

ತೃಸರೇಣುತ್ರಿಕಂ ಭುಂಕ್ತೇ ಯಃ ಕಾಲಃ ಸ ತ್ರುಟಃ ಸ್ಮೃತಃ |
ತತಃಭಾಗು ವೇಧಃ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಸ್ಥಿಭು ಲಮಃ ಸ್ಮೃತಃ
|| ೬ ||

ನಿಮೇಷಪ್ರಲವೋ ಜ್ಞೇಯ ಆಮ್ನಾತಸ್ತೇ ತ್ರಯಃ ಕ್ಷಣಃ |
ಕ್ಷಣಾನ್ವಚ ವಿಮಃ ಕಾಷ್ಠಾಂ ಲಭು ತಾ ದತ ಪಂಚ ಚ
|| ೭ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ! ಈಗ ನಿನಗೆ ಕಾಲದ ವಿಶೇಷ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು; ಕೇಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಪರಮಾಣುವು. ಈ ಪರಮಾಣು ಪೃಥ್ವಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯವರ್ಗದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮವಾದ ಅಂಶ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಭಾಗಮಾಡಲಾಗದಿರುವ ಅಂಶ. ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದದೆ ಇರುವ ಮತ್ತು ಇತರ ಪರಮಾಣುಗಳೊಡನೆ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರದ ಅಂಶ. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಪರಮಾಣುಗಳು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಕೂಡಿರುವಾಗಲೇ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಪರಮಾಣುಸಮುದಾಯ ರೂಪವಾದ ಒಂದು ಅವಯವ ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಬರುತ್ತದೆ. || ೧ || ಈ ಪರಮಾಣುವು ಯಾವುದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆಯೋ - ಅಂತಹ ಪೃಥ್ವಿವ್ಯಾಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಏಕತೆಯೇ, ಸಮುದಾಯವೇ, ಸಮಗ್ರರೂಪವೇ ಪರಮ ಮಹತ್ವ ಎನಿಸುವುದು. ಆಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯವೇ ಮುಂತಾದ ಅವಶ್ಯಭೇದಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊಸಕಾಲ, ಹಳೆಯಕಾಲ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾಲಭೇದಗಳು ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಘಟ-ಪಟಾದಿ ವಸ್ತುಭೇದಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. || ೨ || ಸಾಧುಶ್ಲೇಷವೇ! ಹೀಗೆ ವಸ್ತುವಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆವು. ಇದರಂತೆಯೇ ಪರಮಾಣು ಮುಂತಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತವವೂ. ಸ್ವಪ್ನಾ ವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೂ, ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಕಾಲನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತ ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಲತೆಯ ಅನುಮಾನ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. || ೩ || ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣು ವಿನಾಶಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮ ಕಾಲವೆಂದು ಅರಿಯಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಳಯದವರೆಗೆ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಕಾಲವೇ ಪರಮ ಮಹತ್ಕಾಲವು. || ೪ ||

ಎರಡು ಪರಮಾಣುಗಳು ಸೇರಿ ಒಂದು 'ಅಣು'ವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಅಣುಗಳು ಸೇರಿ ಒಂದು 'ತೃಸರೇಣು' ಆಗುವುದು. ಇದು ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ಒರುವ ಸೂರ್ಯಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಾ ಭೂಮಿಗಳಿಗಿರುವ ಕಣಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. || ೫ || ಇಂತಹ ಮೂರು ತೃಸರೇಣುಗಳನ್ನು ದಾಟಲು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ತಗಲುವ ಸಮಯವನ್ನು 'ತ್ರುಟ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತ್ರುಟೆಯ ನೂರುಪಟ್ಟು ಕಾಲವು 'ವೇಧ' ಎಂತಲೂ, ಮೂರು ವೇಧಗಳು ಒಂದು 'ಲವ' ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೬ || ಮೂರು 'ಲವ'ಗಳಿಗೆ ಒಂದು 'ನಿಮೇಷ' ಮತ್ತು ಮೂರು ನಿಮೇಷಗಳಿಗೆ ಒಂದು 'ಕ್ಷಣ'ವೆಂತಲೂ, ಐದು ಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಒಂದು 'ಕಾಷ್ಠಾ' ವೆಂತಲೂ, ಹದಿನೈದು ಕಾಷ್ಠಾಗಳಿಗೆ ಒಂದು 'ಲಘು' ಎಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೭ || ಹದಿನೈದು ಲಘುಗಳಿಗೆ ಒಂದು 'ನಾಡಿಕಾ' (ದಂಡ), ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ನಾಡಿಕೆಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಒಂದು 'ಮುಹೂರ್ತ'

ಲಭೂನಿ ವೈ ಸಮಾಮ್ನಾತಾ ದಶ ಪಂಚ ಚ ನಾಡಿಕಾ |
ತೇ ದ್ವೈ ಮುಯೂರ್ತಃ ಪ್ರಹರಃ ಪಚ್ಛಾಮಃ ಸಪ್ತ ವಾ ನೃಣಾಮ್ |
|| ೮ ||

ದ್ವಾದಶಾರ್ಧಪಲೋನ್ಮಾನಂ ಚತುರ್ಭುಜಫುರಂಗುಲ್ಮೈಃ |
ಸ್ವರ್ಣಮಾಷೈಃ ಕೃತಚ್ಚಿದ್ರಂ ಯಾವತ್ಪ್ರಜಲಪ್ತತಮ್ |
|| ೯ ||

ಯಾಮಾಶ್ವತ್ಥಾರಶ್ವತ್ಥಾರೋ ಮರ್ತ್ಯಾಸಾಮಹನೀ ಉಭೇ |
ಪಕ್ಷಃ ಪಂಚದಶಾಹಾನಿ ಶುಕ್ಲಃ ಕೃಷ್ಣಶ್ಚ ಮಾನದ |
|| ೧೦ ||

ತಯೋಃ ಸಮುಚ್ಚಯೋ ಮಾಸಃ ಪಿತ್ರ್ವಣಾಂ ತದಹರ್ನಿಶಮ್ |
ದ್ವೌ ತಾವೃತುಃ ಪಡಯನಂ ದಕ್ಷಿಣಂ ಚೋತ್ತರಂ ದಿವಿ |
|| ೧೧ ||

ಅಯನೇ ಚಾಹನೀ ಪ್ರಾಹುವರ್ತಸ್ತರೋ ದ್ವಾದಶ ಸ್ಪೃತಃ |
ಸಂವತ್ಸರಶತಂ ನೃಣಾಂ ಪರಮಾಯುರ್ನಿರೂಪಿತಮ್ |
|| ೧೨ ||

ಗ್ರಹರ್ಕ್ಷತಾರಾಚಕ್ರಸ್ಥಃ ಪರಮಾಣ್ವಾದಿನಾ ದಿಗತ್ |
ಸಂವತ್ಸರಾವಸಾನೇನ ಪರ್ಯೇತ್ಯನಿಮಿಷೋ ವಿಭುಃ |
|| ೧೩ ||

ಸಂವತ್ಸರಃ ಪರಿವತ್ಸರ ಇಡಾವತ್ಸರ ಏವ ಚ |
ಅನುವತ್ಸರೋ ವತ್ಸರಶ್ಚ ವಿದುರೈವಂ ಪ್ರಭಾಷ್ಯತೇ |
|| ೧೪ ||

ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ದಿವ್ಯವು ಕುಗ್ಗುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಗ್ಗುವುದು ಇದಕ್ಕನು
ಸಾರ ಆರು ಅಥವಾ ಏಳು ನಾಡಿಕಗಳ ಕಾಲವು ಒಂದು 'ಪ್ರಹರ'
ಎನಿಸುತ್ತದೆ. (ಇದರಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿಗಳ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಬರುವ ಎರಡು ಮುಹೂರ್ತಗಳು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.)
ಮನುಷ್ಯರ ಹಗಲು ಅಥವಾ ರಾತ್ರಿಯ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದು
ಭಾಗವಾಗಿರುವ ಇದನ್ನು 'ಯಾಮ' ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೮ ||
ಇವತ್ತು ಗುಲಗುಂಜ ತೂಕವುಳ್ಳ ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗುಲ
ಪ್ರಮಾಣದ ಸೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಆರು ಪಲಗಳ
ತೂಕವುಳ್ಳ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯ ಕೆಳಗಡೆಯಲ್ಲಿ ರಂಧ್ರವನ್ನು
ಕೊರೆದು, ಅದನ್ನು ಒಂದು ಸೇರು ನೀರುಳ್ಳ ಮತ್ತೊಂದು
ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಆಗ ಕೆಳಗಿನ ರಂಧ್ರದಿಂದ ನೀರು
ಮೇಲಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕಿ ಆ ಪಾತ್ರೆಯು ಮುಳುಗಿಹೋಗುವ ಅಷ್ಟು
ಕಾಲವನ್ನು 'ನಾಡಿಕಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೯ || ವಿದುರನೇ!
ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಯಾಮಗಳು ಹಗಲೆಂತಲೂ, ನಾಲ್ಕು
ಯಾಮಗಳು ರಾತ್ರಿಯೆಂತಲೂ ಮನುಷ್ಯಮಾನದ ಪ್ರಕಾರ
ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಂತಹ ಹದಿನೈದು ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳು ಸೇರಿದರೆ
ಒಂದು 'ಪಕ್ಷ'ವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ 'ಶುಕ್ಲ', 'ಕೃಷ್ಣ' ಎಂಬ
ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿವೆ. || ೧೦ || ಇವೆರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳು ಸೇರಿದರೆ
ಮನುಷ್ಯರ ಒಂದು 'ಮಾಸ'ವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿನ
(ಹಗಲಿರುಳು)ವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಒಂದು 'ಮಾತು'
ಮತ್ತು ಆರು ತಿಂಗಳ ಒಂದು ಅಯನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಯನಗಳಲ್ಲಿ
ಉತ್ತರಾಯಣ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಎಂಬ ಎರಡು
ಭೇದಗಳುಂಟು. || ೧೧ || ಇವೆರಡು ಅಯನಗಳು ಸೇರಿದರೆ
ದೇವತೆಗಳ ಒಂದು ದಿವ್ಯ (ಅಹೋರಾತ್ರಿ)ವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ
ಮಾನದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷವು. ಇಂತಹ
ನೂರು ವರ್ಷಗಳೇ ಮನುಷ್ಯನ ಪರಮಾಯುಸ್ಸು ಎಂದು
ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. || ೧೨ || ಚಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹರು,
ಅಶ್ವಿನ್ಯಾದಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಸಮಸ್ತ ತಾರಾಮಂಡಲದ ಅಧಿಪತ್ಯ
ನಾದ ಕಾಲಪರೂಷ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನು ಪರಮಾಣು
ವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಂವತ್ಸರಪರ್ಯಂತವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶ
ರಾಶಿರೂಪಿ ಸಮಸ್ತ ಭುವನಲೋಕವನ್ನು ನಿರಂತರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ
ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. || ೧೩ || ಸೂರ್ಯ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಸುವನ,
ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರ ಸಂಬಂಧಿ ತಿಂಗಳುಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಈ ವರ್ಷ
ವನ್ನು ಸಂವತ್ಸರ, ಪರಿವತ್ಸರ, ಇಡಾವತ್ಸರ, ಅನುವತ್ಸರ ಮತ್ತು ವತ್ಸರ
ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. || ೧೪ || ವಿದುರನೇ! ಈ ಐದು ವಿಧ
ವಾದ ವರ್ಷಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯ
ನನ್ನು ನೀವು ಉಪಚಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿರಿ. ಈ
ಸೂರ್ಯದೇವನು ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ತನ್ನ ಕಾಲಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೀಜವೇ ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ಮೊಳಕೆಯಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕಾರ್ಯೋ
ನ್ಮುಖಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ ಇವನು ಪುರುಷರ ಮೋಹನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರ
ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವಿಚರಿಸುತ್ತಾ ಇರು

ಯಃ ಸೃಜ್ಯಶಕ್ತಮುರುಧೋಚ್ಛ್ರಸಯನ್ ಸ್ಥಳಕ್ತ್ವಾ
ಪುಂಸೋಽಭ್ರಮಾಯ ದಿವಿ ಧಾವತಿ ಭೂತಘೇದಃ |
ಕಾಲಾಖ್ಯಯಾ ಗುಣಮಯಂಕ್ರತುಭಿರ್ವಿತ್ಯನ್ತ-
ಸ್ತಸ್ಮೈ ಬಲಿಂ ಹರತ ವಕ್ಷ್ಯಮಂಚಿಕಾಯ || ೧೫ ||

ವಿದುರಃ ಉವಾಚ

ಪಿತೃದೇವಾನುಷ್ಠಾಣಾಮಾಯುಃ ಪರಮಿದಂ ಸ್ಮೃತಮ್ |
ಪರೇಷಾಂ ಗತಿಮಾಚಕ್ಷ ಯೇ ಸ್ಯುಃ ಕಲ್ಪಾದ್ವಕ್ಷಿರ್ವಿದಃ
|| ೧೬ ||

ಭಗವಾನ್ ವೇದ ಕಾಲಸ್ಯ ಗತಿಂ ಭಗವತೋ ನನು |
ವಿಶ್ವಂ ವಿಚಕ್ಷತೇ ಧೀರಾ ಯೋಗದಾದ್ವೇನ ಚಕ್ಷುಷಾ
|| ೧೭ ||

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉವಾಚ

ಕೃತಂ ತ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಂ ಚ ಕಲಿಶ್ಲೇಷಿ ಚತುರ್ಯುಗಮ್ |
ದಿವ್ಯೈರ್ವ್ಯಾದಶಭಿರ್ವರ್ಷೈಃ ಸಾವಧಾನಂ ನಿರೂಪಿತಮ್
|| ೧೮ ||

ಚತ್ವಾರಿ ತ್ರೀಣಿ ದ್ವೇ ಚೈಕಂ ಕೃತಾದಿಪು ಯಥಾಕ್ರಮಮ್ |
ಸಂಖ್ಯಾತಾನಿ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ದ್ವಿಗುಣಾನಿ ತತಾನಿ ಚ
|| ೧೯ ||

ಸಂಧ್ಯಾಂ ಶಯೋರಂತರೇಣ ಯಃ ಕಾಲಃ ಪತುಂಖ್ಯಯೋಃ |
ಹಮೇವಾಪುರ್ಯುಗಂ ಪುನ್ಶ್ಚಯತ್ರ ಧರ್ಮೋ ವಿಧೀಯತೇ
|| ೨೦ ||

ಧರ್ಮಶ್ಚತುಷ್ಪಾನ್ಮನುಜಾನ್ ಕೃತೇ ಸಮನುವರ್ತತೇ |
ಸ ವಿವಾನ್ಯೇಷ್ವಧರ್ಮೇಣ ವೈತಿ ಪಾದೇನ ವರ್ಧತಾ
|| ೨೧ ||

ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾ ಯುಗಸಾಹಸ್ರಂ ಬಹಿರಾಬ್ರಹ್ಮಣೋ ದಿನಮ್ |
ತಾವತ್ಕೇವ ನಿಶಾ ತಾತ ಯನ್ನಿಮೀಲತಿ ವಿಶ್ವಸೃಕ್
|| ೨೨ ||

ಪ್ರಾಣಿ ವರ್ಷಾಃ ಸಹಸ್ರಮು ಪುರುಷರಗೇ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ
ಸಂಸ್ತವಾಗುವ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಮಂಗಳಮಯ ಫಲಗಳನ್ನು
ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ || ೧೫ ||

ವಿದುರವೆಂದನು - ಮುನಿವರ್ಯರೇ! ತಾವು ದೇವತೆಗಳ,
ಒತ್ತಗಳ, ಮನುಷ್ಯರ ಪರಮಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಿರಿ. ಇನ್ನು
ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಹೊರಗಿದ್ದು ಕಲಿಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲದ
ವರೆಗೆ ಇರುವ ದ್ವಾಪರ-ತ್ವರಾದ ಸುಕಾದಿಮುನಿಗಳ ಆಯುಷ್ಯ
ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ || ೧೬ || ನಿಮ್ಮ ಭಗವಂತನ ಕಾಲಗತಿ
ಯನ್ನು ಹೇಳಾಗಿ ತಿಳವಿರುವಿರಿ. ಒತ್ತೆ-ವರೆ, ಧೀರರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು
ತಮ್ಮ ಯೋಗಬುದ್ಧರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ನೋಡ
ಬಲ್ಲರು || ೧೭ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೋಯು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಕೃತ
ಯುಗ, ತ್ರೇತಾಯುಗ, ದ್ವಾಪರಯುಗ, ಕಲಿಯುಗ ಎಂಬ ಈ
ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ ಮತ್ತು ಸಂಧ್ಯಾಂತ
ಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ದೇವತೆಗಳ ಹಗ್ಗರಡುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ
ಇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ || ೧೮ || ಈ ಕೃತಯುಗವೇ
ಮುಂತಾದ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮೂರು,
ಎರಡು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಾವಿರ ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿ
ಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿರುತ್ತವೋ ಅವಕ್ಕೆ
ಎರಡರಷ್ಟು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳು ಅವುಗಳ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ ಮತ್ತು
ಸಂಧ್ಯಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ* || ೧೯ || ಯುಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ
ಸಂಧಿ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾಂತವಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ವರ್ಷ
ಗಣನೆಯು ಮೂರನು ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ನಡುವಿನ
ಕಾಲವನ್ನು ಕಾಲದ ಪೂರ್ವಭಾಗವೆಂದು ಯುಗವೆಂದು ಹೇಳುವರು.
ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ವಿಶೇಷಧರ್ಮದ
ಒದಗಿಸ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. || ೨೦ || ಕೃತಯುಗದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ
ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇತರ
ಯುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಧರ್ಮವು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವುದರಿಂದ
ಧರ್ಮದ ಒಂದೊಂದು ಚರಣವು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತದೆ. || ೨೧ ||
ಶ್ರೀಯ ಮುರನೇ! ಈ ತ್ರಿಲೋಕದ ಹೊರಗೆ ಮಹರ್ಲೋಕ
ದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದವರೆಗೂ ಇರುವ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು
ಸಾವಿರ ಚತುರ್ಯುಗದ ಒಂದು ಹಗಲು ಮತ್ತು ಇಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡ
ರಾತ್ರಿಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ರಾತ್ರಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಕರ್ತೃವಾದ
ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾರೆ || ೨೨ || ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಮುಗಿ
ಯುತ್ತಲೇ ಈ ಲೋಕದ ಕಲ್ಪವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ
ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮತ್ತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ

* ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ೪,೦೦೦ ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳು ಮೂಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ೮೦೦ ಸಂಧ್ಯಾ ಹಾಗೂ ಸಂಧ್ಯಾಂತದ ಒಟ್ಟು ೪,೮೦೦ ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳು. ಹಾಗೆಯೇ
ತ್ರೆತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ೩,೬೦೦ ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳು (೩,೦೦೦ + ೬೦೦), ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ೨,೪೦೦ ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳು (೨,೦೦೦ + ೪೦೦),
ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ೧,೨೦೦ ದಿವ್ಯವರ್ಷಗಳು (೧,೦೦೦ + ೨೦೦) ಇರುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಒಂದು ವರ್ಷವು ದೇವತೆಗಳ ಒಂದು ದಿನ. ಆದ್ದರಿಂದ
ದೇವತೆಗಳ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮನುಷ್ಯರ ೩,೬೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ್ದು. ಇದೇ ರೀತಿ ಮನುಷ್ಯಮಾನವದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ೪,೩೨,೦೦೦
ವರ್ಷಗಳು. ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡರಷ್ಟು ದ್ವಾಪರಯುಗವೂ ಮೂರರಷ್ಟು ತ್ರೇತಾಯುಗವೂ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಕೃತಯುಗವೂ ವರ್ಷಗಳು ಆಗುತ್ತವೆಯೆಂದು
ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನಿಶಾವಸಾನ ಆರಬ್ಧೋ ಲೋಕಕಲ್ಪೋಽನುವರ್ತತೇ |
ಯಾವದ್ವಿನಂ ಭಗವತೋ ಮನೂನ್ಮುಷಂಶ್ಚತುರ್ದಶ
|| ೨೩ ||

ಸ್ಥಂ ಸ್ಥಂ ಕಾಲಂ ಮನುರ್ಭುಂಕ್ತೇ ಸಾಧಿಕಾಂ ಹೈಕುಪ್ತತಿಮ್ |
ಮನ್ವಂತರೇಷು ಮನವಸ್ತದ್ವಂಶಾ ಋಷಯಃ ಸುರಾಃ |
ಭವಂತಿ ಚೈವ ಯುಗಪತ್ಸುರೇಶಾಶ್ಚಾನು ಯೇ ಚ ತಾನ್
|| ೨೪ ||

ಏಷ ದೈನಂದಿನಃ ಸರ್ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರೋಕ್ಯವರ್ತನಃ |
ತೀರ್ಯಾಪಸ್ಯಪಿತೃದೇವಾನಾಂ ಸಂಭವೋ ಯತ್ರ ಕರ್ಮಭಿಃ
|| ೨೫ ||

ಮನ್ವಂತರೇಷು ಭಗವಾನ್ ಬಿಭ್ರತ್ಸ್ವರ್ಗ ಸ್ವಾಮೂರ್ತಿಭಿಃ |
ಮನ್ವಾದಿಭಿರಿದಂ ವಿಶ್ವಮವತ್ಯುದಿತಪೌರುಷಃ
|| ೨೬ ||

ತಮೋಮೂತ್ರಾಮುಪಾದಾಯ ಪ್ರತಿಸಂಯದ್ವಿಕ್ರಮಃ |
ಕಾಲೇನಾನುಗತಾಶೇಷ ಆಶ್ವೇ ತೂಷ್ಣೀಂ ದಿನಾತ್ಯಯೇ
|| ೨೭ ||

ತಮೇವಾನ್ವಪಿಧೀಯಂತೇ ಲೋಕಾ ಭೂರಾದಯಸ್ತಯಃ |
ನಿಶಾಯಾಮನುವೃತ್ತಾಯಾಂ ನಿರ್ಮುಕ್ತಶಿಭಾಸ್ವರಮ್
|| ೨೮ ||

ತ್ರಿಲೋಕ್ಯಾಂ ದಹ್ಯಮಾನಾಯಾಂ
ಶಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಕರ್ಷಣಾಗ್ನಿನಾ |
ಯಾಂತ್ಯೂಷ್ಮಣಾ ಮಹರ್ಲೋಕಾ-
ಜ್ವನಂ ಭೃಗ್ವಾದಯೋಽರ್ಧಿತಾಃ || ೨೯ ||

ತಾವತ್ಪ್ರಭುವನಂ ಸದ್ಭುಃ ಕಲ್ಪಾತ್ಯಧಿಕುಂಭವಃ |
ಪ್ಲಾವಯಂತ್ಯುತ್ಕಟಾಟೋಪಚಂಡವಾತೇರಿಯೋರ್ಮಯಃ
|| ೩೦ ||

ಅಂತಃ ಸ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಲಿಲ ಆಶ್ವೇಽನಂತಾಸನೋ ಹರಿಃ |
ಯೋಗನಿದ್ರಾನಿಮೀಲಾಕ್ಷಃ ಸ್ತೂಯಮಾನೋ ಜನಾಲಯೈಃ
|| ೩೧ ||

ಏವಂ ವಿಧೈರಹೋರಾತ್ಮೈಃ ಕಾಲಗಕ್ಶೋಪಲಕ್ಷಿತೈಃ |
ಅಪಕ್ಷಿತಮಿವಾಸ್ಯಾಪಿ ಪರಮಾಯುರ್ವಯಶತಮ್
|| ೩೨ ||

ಯದರ್ಧಮಾಯುಷ್ಪುಷ್ಯ ಪರಾರ್ಧಮಭಿಧೀಯತೇ |
ಪೂರ್ವಃ ಪರಾರ್ಧೋಽಪ್ಯಾತೋ ಹೃಪೋಽದೃಶ್ಯವರ್ತತೇ
|| ೩೩ ||

ಪೂರ್ವಸ್ಯಾದೌ ಪರಾರ್ಧಸ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಾಮ ಮಹಾನುಭೂತ್ |
ಕಲ್ಪೋ ಯತ್ರಾಭವದ್ಭಹ್ಮಾ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ಯಂ ಎದಮ್
|| ೩೪ ||

ದಿನವಿರುವವರೆಗೆ ಇದೇ ಕ್ರಮ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಒಂದು
ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳು ಆಗಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. || ೨೩ ||

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ದೇವಮಾನವ (ಚತುರ್ಯುಗಿ) ಎಪ್ಪು
ತೊಂದು ಯುಗಗಳವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ
ವನ್ನು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ-
ಬೇರೆ ಮನುವಂಶಗಳ ರಾಜರೂ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ, ದೇವತಾಗಣ
ಗಳೂ, ಇಂದ್ರರೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಗಂಧ
ರ್ವಾದಿಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸು
ತ್ತಾರೆ. || ೨೪ || ಇದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ದಿನಂವ್ರತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಯ
ವಿಚಾರ. ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ರಚನೆಯೂ ಆಗು
ವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ
ಮನುಷ್ಯ ಒಕ್ಕಗಳು, ದೇವತೆಗಳು ಇವರುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

|| ೨೫ || ಈ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಸತ್ವಗುಣವನ್ನಾ
ಶ್ರಯಿಸಿ ತನ್ನ ಮನುವೇ ಮುಂತಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ
ಪೌರುಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

|| ೨೬ || ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಗಲು ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮ
ದೇವರು ತಮೋಗುಣದ ಸಂಪರ್ಕಹೊಂದಿ, ತಮ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿರಚನಾ
ರೂಪಿ ಪೌರುಷವನ್ನು ಸ್ಥಿತಿಗೊಳಿಸಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ. || ೨೭ ||

ಆಗ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ಅವರಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯ-
ಚಂದ್ರರೇ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರಳಯರಾತ್ರಿಯು ಬರುವುದು. ಭೂ, ಭುವಃ,
ಸುವಃ ಎಂಬ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತರೀರದಲ್ಲಿ
ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುವು. || ೨೮ || ಆಗಲೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ

ಅದಿಶೇಷದೇವರ ದಾಯೆಯಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಅಗ್ನಿರೂಪಿ ಭಗ
ವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುಡಲು ತೊಡಗುವುದು. ಅದರ ಬೇಗೆಯನ್ನು
ತಾಳಲಾರದೆ ಭೃಗುವೇ ಮುಂತಾದ ಮುನೀಶ್ವರರು ಮಹರ್ಲೋಕ
ದಿಂದ ಜನೋಲೋಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಿಡುವರು. || ೨೯ || ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ

ಸಪ್ತ ಸಮುದ್ರಗಳೂ ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಪ್ರಚಂಡಮಾರುತದಿಂದ
ಉಕ್ಕಿನಿ ಮಹಾತರಂಗಗಳಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕ್ಯವನ್ನೂ ಮುಳುಗಿಸಿ
ಬಿಡುವುವು. || ೩೦ || ಆಗ ಆ ಪ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನು

ಕೇಷಾಯಿಯಾಗಿ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ
ಕೊಂಡು ಪವಡುವನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನೋಲೋಕ
ದಲ್ಲಿರುವ ಮುನಿಗಳು ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವರು. || ೩೧ ||

ಹೀಗೆ ಕಾಲಗತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ಇಂತಹ ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಗಳಿಂದಲೇ
ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಕಾರಿರುವ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು
ಕಳೆದಂತಾಗುವುದು. || ೩೨ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಯುಷ್ಸಿನ ಅರ್ಧಭಾಗಕ್ಕೆ (ಅಂದರೆ ಅವರ
೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ) ಒಂದು 'ಪರಾರ್ಧ'ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಷ್ಟರವರೆಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಾರ್ಧವು ಮುಗಿದು, ಎರಡನೆಯ
ಪರಾರ್ಧವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. || ೩೩ || ಹಿಂದಿನ ಪರಾರ್ಧದ
ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು 'ಬ್ರಾಹ್ಮ'ವೆಂಬ ಮಹಾಕಲ್ಪವಿತ್ತು.

ಅದರಲ್ಲೇ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅವರನ್ನು
ಶ್ರುತ್ವಾಹ್ವಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೩೪ || ಅದೇ ಪರಾರ್ಧದ ಕಡೆಯ
ಭಾಗದ ಕಲ್ಪವನ್ನು 'ಪಾದ್ಯಕಲ್ಪ' ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ

ತಸ್ಯೈವ ಚಾಂತೇ ಕಲ್ಯಾಣಭೂದ್ಧಂ ಪಾಧ್ಯಮುಫಚಕ್ರತೇ |
ಯದ್ಧರೇರ್ನಾಭಿಸರಸ ಆಸೀಲ್ಲೋಕಸರೋದುಪಮ್

|| ೩೫ ||

ಅಯಂ ತು ಕಥಿತಃ ಕಲ್ಯಾಣ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಥಾಪಿ ಭಾರತ |
ವಾರಾಹ ಇತಿ ವಿಖ್ಯಾತೋ ಯತ್ಪಾಸೀತ್ಸೂಕ್ತೋ ಹರಿಃ

|| ೩೬ ||

ಕಾಲ್ಯಾಣಯಂ ದ್ವಿಪರಾರ್ಥಾಭ್ಯೋ ನಿಮೇಷ ಉಪಚರ್ಯತೇ |
ಅವ್ಯಾಕೃತಸ್ಥಾನಂತಸ್ತು ಅನಾದೇರ್ಜಗದಾತ್ಮನಃ

|| ೩೭ ||

ಕಾಲ್ಯಾಣಯಂ ಪರಮಾಣ್ವಾದ್ವಿಪರಾರ್ಥಾಂತ ಈಶ್ವರಃ |
ಸೈವೇಷಿತುಂ ಪ್ರಭುರ್ಭೂಮು ಈಶ್ವರೋ ಧಾಮಮಾನಿಸಾಮ್

|| ೩೮ ||

ವಿಕಾರೈಃ ಸಹಿತೋ ಯುಕ್ತ್ವಿರ್ವಿಶೇಷಾದಿಭಿರಾಪೃತಃ |
ಅಂದಕೋಶೋ ಬಹಿರಯಂ ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿವಿಸ್ತೃತಃ

|| ೩೯ ||

ದಶೋತ್ತರಾಧಿಕೈರ್ಯುತ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಪರಮಾಣುವತ್ |
ಲಕ್ಷತೇಽಂತರ್ಗತಾಶ್ಚಾನ್ವೇ ಕೋಟಿಶೋ ಹೃದಯಾಶಯಃ

|| ೪೦ ||

ತದಾಪುರಕ್ಷರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸರ್ವಕಾರಣಕಾರಣಮ್ |
ವಿಶ್ಲೋಧಾರ್ಥಮ ಪರಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರವುಷ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ

|| ೪೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಶ್ವತೀಯಸ್ತಂಭೇ ವಿಶದಕೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೧ ||

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಸ್ತಾರ

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಇತಿ ತೇ ದರ್ಶಿತಃ ಕೃತಃ ಕಾಲಾಖ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ |
ಮಹಿಮಾ ವೇದಗರ್ಭೋಽಥ ಯಥಾಸ್ಯಾಕ್ಷೇನ್ಮುನೀಧಮೀ

|| ೧ ||

ತಾಥೀಕೋದಾರದಿಂದ ಸರ್ವಲೋಕಮಯ ಕಮಲವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು || ೩೫ || ಭರತರ್ಷಭನೇ! ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಲ್ಯಾಣ ಎರಡನೇ ಪರಾರ್ಥದ ಪ್ರಾರಂಭದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧಮಾತು ಮಹಾರೂಪನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವಸ್ಥೆ ಪಾಲಾಹಳ್ಳವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. || ೩೬ || ಈ ಎರಡು ಪರಾರ್ಥಗಳು ಅವ್ಯಕ್ತನೂ, ಅನಂತನೂ, ಅನಾದಿಯೂ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮನೂ ಆಗಿರುವ ಶೀತಲಗೆ ಒಂದು 'ನಿಮೇಷ' ಕಾಲಮಾತ್ರ ಅಗುವುದು. || ೩೭ || ಪರಮಾಣುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎರಡು ಪರಾರ್ಥಕಾಲ ಪರ್ಮಾಂತ ಕವಿರುವ ಈ ಮಹಾಕಾಲವು ಸರ್ವಸಮರ್ಥವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದು ಶೀತಲಿಯ ಮೇಲೆಯಾವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನಡೆಸಲಾರದು. ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ಜೀವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅದರ ಶಾಸನವು ನಡೆಯುವುದು. || ೩೮ ||

ಪ್ರಕೃತಿ, ಮಹಾಪ್ರಕೃತಿ, ಅಹಂಕಾರ ಮತ್ತು ಮಂಚ ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳು - ಈ ಎಂಬ ಪಕ್ಷಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ವಂಚಭೂತಗಳು ಎಂಬ ಈ ಹದಿನಾರು ವಿಕಾರಗಳು ಸೇರಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಶವು ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಹೊತ್ತು ಕೋಟಿ ಯೋಜನಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇದರ ಹೊರಗಡೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಳು ಅವರಣಗಳಿವೆಂಬ, ಅ ಅವರಣಗಳು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ತುಂಬಾ ದೊಡ್ಡವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದು-ಮುಂದಿನದು ಹಿಂದು-ಹಿಂದಿನದು ಕ್ಷಿಪ್ರವೂ ಪತ್ತರವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಹಾವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಯಾರಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿವೆಯೋ ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಕೋಟಿ-ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡರಾಶಿಗಳು ಯಾರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಸ್ವಭಾವವೇ (ಪ್ರಕೃತಿಯೇ) ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರಣಗಳೂ ಮಹಾಕಾರಣವಾಗಿರುವವನೇ ಅಕ್ಷರವುಳ್ಳ, ಬಿಡುವು ಇಲ್ಲದ, ಅಮರನಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಾನ್ ಓಮಹಂತ್ಸುಃ ಕೇವಲೋಪಮಾಗಿದೆ || ೩೯-೪೦ ||

ಪನ್ನೋಪನೇವಿ ಅಧ್ಯಾಯಃ ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೧ ||

ಸಸರ್ಜಾಗ್ರೇಽಂಧತಾಮಿಸ್ತಮಥ ತಾಮಿಸ್ತಮಾದಿಕೃತ್ |
ಮಹಾಮೋಹಂ ಚ ಮೋಹಂ ಚ ತಮಶ್ಚಾಜ್ಞಾನವೃತ್ತಯಃ || ೨ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪಾಪೀಯಸೀಂ ಸೃಷ್ಟಿಂ ನಾತ್ಮಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮನುತ್ |
ಭಗವದ್ಭಾಸಪೂತೇನ ಮನಸಾನ್ಯಾಂ ತತೋಽಸೃಜತ್ || ೩ ||

ಸಸಕಂ ಚ ಸನಂದಂ ಚ ಸನಾತನಮಥಾತ್ಮಭೂಃ |
ಸನತ್ಕುಮಾರಂ ಚ ಮುನೀನ್ದಿಸ್ತ್ವಿಯಾನೂರ್ಧ್ವರೇತುಃ || ೪ ||

ತಾನ್ವಿಧಾಪೇ ಸ್ವಭೂಃ ಪುತ್ರಾನ್ವಿಜಾಃ ಸೃಜತ ಪುತ್ರಕಾಃ |
ತನ್ವೈಚ್ಛನ್ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮಾಣೋ ವಾಮದೇವದರಾಯಣಾಃ || ೫ ||

ಸೋಽವಧಾತಃ ಸುತೈರೇವಂ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಾನುಶಾಸನೈಃ |
ಕ್ರೋಧಂ ದುರ್ವಿಪಚಂ ಜಾತಂ ನಿಯಂತುಮುಪೇಕ್ಷತಮೇ || ೬ ||

ಧಿಯಾ ನಿಗೃಹ್ಯಮೋಗೋಽಪಿ ಭೃವೋರ್ಮಧಾತ್ಮಜಾಪತೇಃ |
ಸದ್ಯೋಽಜಾಯತ ತನ್ಮನ್ಯುಃ ಕುಮಾರೋ ನೀಲರೋಹಿತಃ || ೭ ||

ಸ ವೈ ರುರೋದ ದೇವಾನಾಂ ಪೂರ್ವಜೋ ಭಗವಾನ್ವತಃ |
ನಾಮಾನಿ ಕುರು ಮೇ ಧಾತಃ ಸ್ಥಾನಾನಿ ಚ ಜಗದ್ಗುರೋ || ೮ ||

ಇತಿ ತಸ್ಯ ವಚಃ ಪಾದ್ಮೋ ಭಗವಾನ್ವರಿಪಾಲಯನ್ |
ಆಭ್ಯಧಾದ್ವದ್ರಯಾ ವಾಚಾ ಮಾ ರೋದಿರ್ದೃಷ್ಟರೋಮಿ ತೇ || ೯ ||

ಯದರೋದೀಃ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಸೋದ್ವೇಗ ಇವ ಬಾಲಕಃ |
ತತಸ್ತಾ ಮುಭಿಧಾಸ್ಯಂತಿ ನಾಮ್ನಾ ರುದ್ರ ಇತಿ ಪ್ರಜಾಃ || ೧೦ ||

ಹೃದಿಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯುಪವೋಮ ವಾಯುರಗ್ನಿರ್ಜಲಂ ಮಹೀ |
ಸೂರ್ಯಶ್ಚಂದ್ರಸ್ತಪಶ್ಚೈವ ಸ್ಥಾನಾನ್ಯಗ್ರೇ ಕೃತಾನಿ ಮೇ || ೧೧ ||

ಮನ್ಯುರ್ಮನುರ್ಮಹಿನೋ ಮಹಾನ್ಶಿವ ಯತಧ್ವಜಃ |
ಉಗ್ರರೇತಾ ಭವಃ ಕಾಲೋ ವಾಮದೇವೋ ದೃತವ್ರತಃ || ೧೨ ||

ಧೀವೃಕ್ಷಿರುಶನೋಮಾ ಚ ನಿಯುತಸ್ಪಿರಿಲಾಂಬಿಕಾ |
ಇರಾವತೀ ಸುಧಾ ದೀಕ್ಷಾ ರುದ್ರಾಣೋ ರುದ್ರ ತೇ ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ || ೧೩ ||

ಗೃಹಾಣೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಸ್ಥಾನಾನಿ ಚ ಸಯೋಷಣಃ |
ಏಭಿಃ ಸೃಜ ಪ್ರಜಾ ಬಹ್ವಿಃ ಪ್ರಜಾನಾಮಸಿ ಯತ್ಕೃತಿಃ || ೧೪ ||

(ಅವಿದ್ಯೆ), ಮೋಹ (ಆಸ್ಮಿತೆ), ಮಹಾಮೋಹ (ರಾಗ), ತಾಮಿಸ್ತ (ದ್ವೇಷ) ಮತ್ತು ಅಂಧತಾಮಿಸ್ತ (ಅಧಿನಿವೇಶ) ಇವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿದರು. || ೨ || ಆದರೆ ಈ ಅತ್ಯಂತ ಪಾವಮಯ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇರೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. || ೩ || ಈ ಬಾರಿ ಅವರು ಸಸಕ, ಸನಂದನ, ಸನಾತನ ಮತ್ತು ಸನತ್ಕುಮಾರ - ಎಂಬ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಪರಾಯಣರಾದ ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರಾದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿದರು. || ೪ || ತಮ್ಮ ಆ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಸ್ವಯಂಧೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು - 'ಪುತ್ರರೇ! ನೀವು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮವುಳ್ಳವರೂ, ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗನಿಷ್ಠರೂ, ವಾಮದೇವ ಪರಾಯಣರೂ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮರೂಪವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ. || ೫ || ನನ್ನ ಪುತ್ರರು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಆವೃತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ತಿರುಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಕ್ರೋಧವುಂಟಾಯಿತು. ಅವರು ಅದನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರು. || ೬ || ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತಡೆದರೂ ಕೂಡ ಆ ಕ್ರೋಧವು ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಹುಟ್ಟುಗಳ ಮಧ್ಯದಿಂದ ನೀರಿ ಮತ್ತು ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಓರ್ವ ಬಾಲಕನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. || ೭ || ಆ ಬಾಲಕನೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರದೇವರು. ಆತನು ಆಳುತ್ತಾ-ಆಳುತ್ತಾ - 'ಓ ಜಗದ್ಗುರೋ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೇ! ನನಗೆ ಹೆಸರನ್ನೂ, ವಾಸ್ತವ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸು ವವನಾಗು ಎಂದು ಕೇಳತೊಡಗಿದನು. || ೮ ||

ಆಗ ಪದ್ಧುಂಧವ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆ ಬಾಲಕನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ಮಧುರವಾದ ವಾಗಿಯಿಂದ - ಮಗೂ! ಆಳಬೇಡ, ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. || ೯ || ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಬಾಲಕನಂತೆ ಆಳತೊಡಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರು ನಿನ್ನನ್ನು 'ರುದ್ರ' ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುವರು. || ೧೦ || ನಿನಗೆ ವಾಸಿಸಲು ಹೃದಯ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಪ್ರಾಣ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ಪೃಥಿವಿ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಈ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ರಚಿಸಿರುವೆನು. || ೧೧ || ನೀನು - ಮನ್ಯು, ಮನು, ಮಹಿನಸ್, ಮಹಾನ್, ಶಿವ, ಯತಧ್ವಜ, ಉಗ್ರರೇತಸ್, ಭವ, ಕಾಲ, ವಾಮದೇವ, ದೃತವ್ರತ - ಈ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಖ್ಯಾತ ನಾಗುವೆ. || ೧೨ || ರುದ್ರದೇವನೇ! ಧೀ, ವೃಕ್ಷಿ, ಉತನಾ, ಉಮಾ, ನಿಯುತ್, ಸರ್ಪಿ, ಇಳಾ, ಅಂಬಿಕಾ, ಇರಾವತೀ, ಸುಧಾ ಮತ್ತು ದೀಕ್ಷಾ - ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದು ಮಂದಿ ರುದ್ರಾಣಿಯರು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯರಾಗುವರು. || ೧೩ || ಈ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಇವರ ಮೂಲಕ ಒಹುಮಂದಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಏಕೆಂದರೆ, ನೀನು ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾಗಿರುವೆ, ಎಂದು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. || ೧೪ ||

ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟ ಸ ಗುರುಣಾ ಭಗವಾನ್ನೀಲಲೋಹಿತಃ |
ಸತ್ತಾಕ್ಷತಿಸ್ವಭಾವೇನ ಸಸರ್ವಾತ್ಮಸಮಾಃ ಪ್ರಜಾಃ || ೧೫ ||

ರುದ್ರಾಣಾಂ ರುದ್ರಸೃಷ್ಟಾಣಾಂ ಸಮಂತಾದ್ಗುತಾಂ ಜಗತ್ |
ನಿಶಾಮ್ಯಾ ಸಂಖ್ಯತೋ ಯೂಥಾನ್ ಪ್ರಜಾಪತಿದಶಂಕತ || ೧೬ ||

ಅಲಂ ಪ್ರಜಾಭಿಃ ಸೃಷ್ಟಾಭಿರಿದೃಶೀಭಿಃ ಸುರೋತ್ತಮ |
ಮಯಾ ಸಹ ದಹಂಹೀಭಿದಿಶಶ್ಚಕ್ಷುರ್ಭಿರುಲ್ಪಣೈಃ || ೧೭ ||

ತಪ ಆತಿಷ್ಠ ಭದ್ರಂ ತೇ ಸರ್ವಭೂತಸುಖಾವಹಮ್ |
ತಪಸ್ಯೇವ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ಭವಾನ್ || ೧೮ ||

ತಪಸ್ಯೇವ ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿರ್ಭಗವಂತಮಧೋಕ್ಷಜಮ್ |
ಸರ್ವಭೂತಗುಹಾವಾಸಮಂಜಸಾ ವಿಂದತೇ ಪುಮಾನ್ || ೧೯ ||

ಮೃತೇಯ ಉವಾಚ

ದಿವಮಾತ್ಮಭುವಾಽಽದಿಷ್ಟಃ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಗಿರಾಂ ಪತಿಮ್ |
ಬಾಧಮಿತ್ಯಮುಮಾಮಂತ್ಯ ವಿವೇಶ ತಪಸೇ ವನಮ್ || ೨೦ ||

ಅಥಾಭಿಧ್ಯಾಯತಃ ಸರ್ಗಂ ದಶ ಪುತ್ರಾಃ ಪ್ರಜಜ್ಞರೇ |
ಭಗವಚ್ಛಕ್ತಿಯುಕ್ತಸ್ಯ ಲೋಕಸಂತಾನಜೇತವಃ || ೨೧ ||

ಮುರೀಚರತ್ಯಂಗಿರಸೌ ಪುಲಸ್ತ್ಯಃ ಪುಲಹಃ ಕೃತುಃ |
ಭೃಗುವರ್ಸಿಷ್ಠೋ ದಕ್ಷಶ್ಚ ದಶಮಸ್ತತ್ರ ನಾರದಃ || ೨೨ ||

ಉತ್ತಂಗಾಸ್ತಾರದೋ ಜಜ್ಞೇ ದಕ್ಷೋಽಂಗುಷ್ಠಾತ್ಪ್ರವಿಂಛಮಃ |
ಪ್ರಾಣಾದ್ವಸಿಷ್ಟಃ ಸಂಜಾತೋ ಭೃಗುಸ್ತಪ್ತಃ ಕರಾತ್ಕೃತುಃ || ೨೩ ||

ಪುಲಹೋ ನಾಭಿತೋ ಜಜ್ಞೇ ಪುಲಸ್ತ್ಯಃ ಕರ್ಣಯೋರ್ಬಿರ್ಮುಷಃ |
ಅಂಗಿರಾ ಮುಖಿತೋಽಕ್ಷೋಽಸ್ತ್ರರ್ಮರೀಚರ್ಮನೋಽಭಮ್ || ೨೪ ||

ಧರ್ಮಃ ಸ್ತನಾದ್ವಕ್ಷಿಣತೋ ಯತ್ರ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ವಯಮ್ |
ಅಧರ್ಮಃ ಪೃಷ್ಠತೋ ಯಸ್ಮಾನ್ಮತ್ಸುರ್ಲೋಕಭಯಂಕರಃ || ೨೫ ||

ಹೃದಿ ಕಾಮೋ ಭುವಃ ಕ್ರೋಧೋ ಲೋಭಶ್ಚಾಧವದಚ್ಛದಾತ್ |
ಆಯಾದ್ವಾಕ್ತಂಧವೋ ಮೇಥಾನ್ನಿರ್ಯುತಃ ಪಾಯೋರಘಾತ್ರಯಃ || ೨೬ ||

ಲೋಕಮಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪಣಪಡೆದು ಭಗವಾನ್ ನೀಲಲೋಹಿತ ರುದ್ರದೇವರು ಬಲಿ, ಅಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ದರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನಂತೆ ಇರುವ ವಜ್ರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೧೫ || ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಈ ಅಸಂಖ್ಯ ರುದ್ರರು ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಗತ್ತನ್ನು ಭಕ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವನ್ನು ತೋಡಿ ಒಪ್ಪದೇವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಭಯ-ಶಂಕೆಗಳು ಉಂಟಾದವು. || ೧೬ || ಆಗ ಅವರು ರುದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು- "ದೇವಶ್ಚೇತ್ಯುಃ" ಎನ್ನ ವಜ್ರಗಳಾದರೋ ತಮ್ಮ ಭಯಂಕರ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಲು ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಂದ ಶಂಕಿತ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡದೇತ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. || ೧೭ || ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ, ಈಗ ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸು. ಮತ್ತೆ ಆ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ನೀನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆಯಂತೆ. || ೧೮ || ತಪಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕವೇ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತನೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೊಂದಬಲ್ಲನು. || ೧೯ ||

ಶ್ರೀಮೃತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ! ಒಪ್ಪದೇವರ ಅವನೆಯಂತೆ ರುದ್ರದೇವರು - 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಲು ವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. || ೨೦ ||

ಅನಂತರ ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಒಪ್ಪದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರಿಂದಲೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯಾದದ್ದು. || ೨೧ || ಮುರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗಿರಾ, ವೃಷಸ್ವ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ಭೃಗು, ವಸಿಷ್ಠ, ದಕ್ಷ ಮತ್ತು ನಾರದರು - ಇವರೇ ಆ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಪುತ್ರಶ್ರೇಷ್ಠರು. || ೨೨ || ಇವರಲ್ಲಿ ನಾರದರು ಒಪ್ಪದೇವರ ತೊಡೆಯಿಂದಲೂ, ದಕ್ಷನು ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದಲೂ, ಪುಲಹನು ಹೊಡೆಯಿಂದಲೂ, ಭೃಗು ತ್ವಚೆಯಿಂದಲೂ, ಕೃತು ಕೈಯಿಂದಲೂ, ಪುಲಹ ನಾಭಿಯಿಂದಲೂ, ಪುಲಸ್ತ್ಯರು ಕಿವಿಯಿಂದಲೂ, ಅಂಗಿರಾ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೂ, ಅತಿಯು ಕಣಗಳಿಂದಲೂ ಮುರೀಚಿಯು ಮನದಿಂದಲೂ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. || ೨೩-೨೪ || ಮತ್ತೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಲಗಡೆಯ ಸ್ತನದಿಂದ 'ಧರ್ಮ'ವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅವನ ಪತ್ನಿ ಮೂರ್ತಿ ಯಿಂದ ಸ್ವಯಂ ನಾರಾಯಣನು ಅವತರಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಹೃದಯದ ಅಧರ್ಮದ ಜನ್ಮವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಭಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಮೃತ್ಯುವು ಜನಿಸಿದನು. || ೨೫ || ಹೀಗೆಯೇ ಒಪ್ಪದೇವರ ಹೃದಯದಿಂದ ಕಾಮವು, ಹುಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಕ್ರೋಧವೂ, ಕೆಳಗಿನ ತುಟಿಯಿಂದ ಲೋಭವೂ, ಬಾಯಿಯಿಂದ ಮಾತಿಗೆ ಅಧಿಪತ್ಯ ದೇವತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯೂ, ಲಿಂಗದಿಂದ ಸಮುದ್ರವೂ, ಗುಂದದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯೂ, ಪಾಪಗಳಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ನಿರ್ಯತಿಯೂ ಉದ್ಭವಿಸಿದರು. || ೨೬ ||

ಧಾಯಾಯಾಃ ಕರ್ಮಮೋ ಜಜ್ಞೇ ದೇವಹೂತ್ಯಾಃ ಪತಿಃ ಪ್ರಭುಃ |
ಮನಸೋ ದೇಹತರ್ಜೇದಂ ಜಜ್ಞೇ ವಿಶ್ವತೋ ಜಗತ್ |
|| ೨೭ ||

ವಾಚಂ ದುಹಿತರಂ ತನ್ವೀಂ ಸ್ವಯಂಭೂರ್ಹರತೀಂ ಮನಃ |
ಅಕಾಮಾಂ ಚಕಮೇ ಕ್ಷತ್ರಃ ಸಕಾಮ ಇತಿ ನಃ ಶ್ರುತಮ್ |
|| ೨೮ ||

ತಮಧರ್ಮೇ ಕೃತಮಪಿಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ಪಿತರಂ ಸುತಾಃ |
ಮರೀಚಿಮುಖ್ಯಾ ಮುನಯೋ ವಿಶ್ವಮಾಶ್ವತ್ಥಬೋಧಯನ್ |
|| ೨೯ ||

ನೈತತ್ಪೂರ್ವೈಃ ಕೃತಂ ತ್ವದ್ಯೇ ನ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ ಚಾಪರೇ |
ಯತ್ತ್ವಂ ದುಹಿತರಂ ಗಚ್ಛೇರನಿಗೃಹ್ಯಾಂಗಜಂ ಪ್ರಭುಃ |
|| ೩೦ ||

ತೇಜೀಯಸಾಮಪಿ ಹೈತನ್ ಸುಶ್ಲೋಕಂ ಜಗದ್ಗುರೋ |
ಯದ್ವತ್ತಮನುತಿಷ್ಠನ್ತೈ ಯೋಕಃ ಕ್ಷೇಮಾಯ ಕಲ್ಪತೇ |
|| ೩೧ ||

ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಯ ಇದಂ ಸ್ತೇನ ರೋಚಿಷಾ |
ಆತ್ಮಸ್ತಂ ವ್ಯಂಜಯಾಮಾಸ ಸ ಧರ್ಮಂ ಪಾತುಮರ್ಹತಿ |
|| ೩೨ ||

ಸ ಇತ್ಥಂ ಗೃಣಾತು ಪುತ್ರಾನ್ಪುರೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಜಾಪತೀನ್ |
ಪ್ರಜಾಪತಿಪತಿರಸ್ತಂ ತತ್ಕಾಢ ಪ್ರೀಡಿತಸ್ತದಾ |
ತಾಂ ದಿಶೋ ಜಗೃಹುರ್ಭೋರಾಂ ನೀಹಾರಂ ಯದ್ವಿದ್ವಾನ್ಮನಃ |
|| ೩೩ ||

ಕದಾಚಿದ್ಧ್ಯಾಯತು ಸ್ವಪ್ನಾರ್ವೇದಾ ಅಸಂಶ್ಚುಕರ್ಮಪಾತ್ |
ಕಥಂ ಸ್ತೃಕ್ಷ್ಣಾಮೃತಂ ಲೋಕಾನ್ಸಮವೇತಾನ್ಯಥಾ ಪುರಾ |
|| ೩೪ ||

ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರಂ ಕರ್ಮತಂತ್ರಮುಪವೇದನಯೈಃ ಸಹ |
ಧರ್ಮಸ್ಯ ಪಾದಾಶ್ಚತ್ವಾರಸ್ತಥೈವಾಶ್ರಮವೃತ್ತಯಃ |
|| ೩೫ ||

ವಿದುರಉವಾಚ

ಸ ವೈ ವಿಶ್ವಪ್ರಜಾಮೀಶೋ ವೇದಾದೀನ್ಮುಖತೋಽಸೃಜತ್ |
ಯದ್ಯದ್ಯೇನಾಸೃಜದ್ದೇವಸ್ತನ್ಯೇ ಬ್ರೂಹಿ ತಪೋಧನ |
|| ೩೬ ||

ನರನಿಂದ ದೇವಹೂತಿಯ ಪತಿವೂಚ್ಯರಾದ ಕರ್ಮಮರೂ
ಜನಾದರು. ಹೀಗೆ ಈ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ
ಶರೀರ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದೆ. || ೨೭ ||

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿದುರನೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಕನ್ಯೆಯಾದ
ಸದ್ವತಿಯು ಆತ್ಮತ ಸುಕುಮಾರಿಯೂ, ಸುಂದರಿಯೂ
ಆಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಗೆ ಕಾಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆಕೆಯನ್ನು
ಕಾಮಿಯಾದರು - ಎಂದು ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. || ೨೮ || ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು
ಇಂತಹ ಅಧರ್ಮಮಯವಾದ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು
ಅವರ ಪುತ್ರರಾದ ಮರೀಚಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು
ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ್ತವರ್ತ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲು- || ೨೯ || ತೀರ್ಥ
ರೂಪರೇ! ತಾವು ಸಮರ್ಥರು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಈ
ಕಾಮದ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೂ ತಾವು ಅದನ್ನು
ತಡೆಗಟ್ಟದೆ ಪುತ್ರಿಗಳಮನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದೀರಲ್ಲ!
ಇಂತಹ ವಾವವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ,
ಮುಂದಿನವರೂ ಮಾಡಲಾರರು. || ೩೦ || ಜಗದ್ಗುರುವೇ!
ನಿಮ್ಮಂತಹ ಕೇಜ್ಜೀ ಪುರುಷರಿಗೆ ಇಂತಹ ಕೆಲಸ ಶೋಭಿಸು
ವುದಿಲ್ಲ. ವಿಕೇಂದರ, ನಿಮ್ಮಂತಹವರ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸು
ವುದರಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. || ೩೧ || ಯಾರು
ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೇ
ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವನೋ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. ಈ
ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆತನೇ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲನು. || ೩೨ || ತನ್ನ
ಪುತ್ರರಾದ ಮರೀಚಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ
ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಗೂ ಪತಿ
ಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ನಾಚಿಕೆಯುಂಟಾಗಿ, ಅವರು
ಒಡನೆಯೇ ಆ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಅವರು
ತೊರೆದ ಘೋರವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ದಿಕ್ಕುಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವು.
ಅದೇ ಮುಂಬು ಆಯಿತು. ಅದನ್ನು ಅಂಧಕಾರವೆಂದೂ
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೩೩ ||

ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು - 'ನಾನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ
ಇದ್ದಂತೆಯೇ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಬೇಕು'
ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳಿಂದ
ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು. || ೩೪ || ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ
ಉಪವೇದಗಳು, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಅದ್ವರ್ಯು, ಉದ್ಯಾತ್ಯ, ಹೋತೃ
ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಯುಕ್ತಿಕ್ಕುಗಳ ಕರ್ಮಗಳು,
ಯಜ್ಞಗಳ ವಿಧಾನ, ಧರ್ಮದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು, ನಾಲ್ಕು
ಆಶ್ರಮಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವೃತ್ತಿಗಳು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮ
ದೇವರ ಮುಖಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. || ೩೫ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - 'ತಪೋಧನರೇ! ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಾದ
ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಮ್ಮ ಮುಖ
ಗಳಿಂದ ಈ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸಿದಾಗ ಅವರು
ಯಾವ-ಯಾವ ಮುಖದಿಂದ ಯಾವ-ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು
ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದರು? ಎಂಬುದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು
ವರಾಗಿ' ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೩೬ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಶಮಾಚ

ಖುಗ್ಗಜುಸಾಮಾಥರ್ವಾ ಖ್ಯಾನ್ವೇದಾನ್ವಾರ್ವಾದಿಭಿರ್ಮುಖೈಃ |
ಶಸ್ತ್ರಮಿಜ್ಯಾಂ ಸ್ತುತಿಸ್ತೋಮಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ವ್ಯಥಾತ್ಮಮಾತ್

|| ೩೭ ||

ಆಯುರ್ವೇದಂ ಧನುರ್ವೇದಂ ಗಾಂಧರ್ವಂ ವೇದಮಾತ್ಮನಃ |
ಸ್ವಾಪತ್ಯಂ ಚಾಸೃಜದ್ವೇದಂ ಕ್ರಮಾತ್ಪೂರ್ವಾದಿಭಿರ್ಮುಖೈಃ

|| ೩೮ ||

ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಾನಿ ಪಂಚಮಂ ವೇದಮೀಶ್ವರಃ |
ಸರ್ವೇಭ್ಯ ಏವ ವಕ್ತೃಭ್ಯಃ ಸ್ವಾಚೇ ಸರ್ವದರ್ಶನಃ

|| ೩೯ ||

ಪೋದಶ್ಯುಕ್ತೌ ಪೂರ್ವವಕ್ತಾತ್ಪುನೀತ್ಯಗ್ನಿಪ್ತತಾವಥ |
ಅಪ್ಪೋರ್ಯಾಮಾತಿರಾತ್ ಚ ವಾಚಪೇಯಂ ಸಗೋಸವಮ್

|| ೪೦ ||

ವಿದ್ಯಾ ದಾನಂ ತಪಃ ಸತ್ಯಂ ಧರ್ಮಸೈತಿ ಪದಾನಿ ಚ |
ಅಶ್ರಮಾಂಶ್ಚ ಯಥಾಸಂಖ್ಯಮಸ್ಯಜತ್ತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಭಃ

|| ೪೧ ||

ಸಾವಿತ್ರಂ ಪ್ರಾಚಾಪತ್ಯಂ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಚಾಥ ಬೃಹತ್ಪಥಾ |
ವಾರ್ತಾಸಂಚಯತಾಲೀನಶಿಲೋಂಛ ಇತಿ ವೈ ಗೃಹಃ

|| ೪೨ ||

ವೈಖಾನಸಾ ವಾಲಖಿಲ್ಕೌದುಂಬರಾಃ ಘೇನಪಾ ವನೇ |
ನ್ಯಾಗೇ ಕುಟೀಚಕಃ ಪೂರ್ವಂ ಬಹ್ನೋದೋ ಹಂಸಸ್ಯಾಯಾ

|| ೪೩ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - 'ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ, ದಕ್ಷಿಣ, ಪಶ್ಚಿಮ, ಉತ್ತರ - ಈ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಮುಖಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಖುಗ್ಗೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ, ಅಥರ್ವವೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದರು. ಇದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲೇ ಹೋತೃವಿನ ಕರ್ಮವಾದ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಅಧ್ವರ್ಯುವಿನ ಕರ್ಮವಾದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೂ, ಉದ್ವಾತ್ಮವಿನ ಕರ್ಮವಾದ ಸ್ತುತಿ-ಸ್ತೋಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಒಪ್ಪನ ಕರ್ಮವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನೂ ಹೇರಹೂಮ್ಮಿಸಿದರು. || ೩೭ || ಹೀಗೆಯೇ ಆಯುರ್ವೇದ (ಚಿಕಿತ್ಸಾಶಾಸ್ತ್ರ), ಧನುರ್ವೇದ (ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆ), ಗಾಂಧರ್ವವೇದ (ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ) ಮತ್ತು ಸ್ವಾಪತ್ಯವೇದ (ಶಿಲ್ಪವಿದ್ಯೆ) ಈ ನಾಲ್ಕು ಉಪವೇದಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪೂರ್ವಾದಿ ದಿಕ್ಕುಗಳ ಮುಖಗಳಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದರು. || ೩೮ || ಮತ್ತೆ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಆ ಒಪ್ಪದೇವರು ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣರೂಪವಾದ ಐದನೆಯ ವೇದವನ್ನೂ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. || ೩೯ || ಅದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೋದಶೀ ಮತ್ತು ಉಕ್ತೌ, ಚಯನ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ಪ್ತೋಮ, ಅಪ್ಪೋರ್ಯಾಮ ಮತ್ತು ಅತಿರಾತ್ರ, ವಾಚಪೇಯ ಮತ್ತು ಗೋಸವ ಎಂಬ ಎರಡರಡು ಯಾಗಗಳೂ ಪೂರ್ವಾದಿ ಮುಖಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. || ೪೦ || ವಿದ್ಯಾ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಸತ್ಯ ಎಂಬ ಧರ್ಮದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಅಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ, ಇದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದರು. || ೪೧ || ಸಾವಿತ್ರ * ಪ್ರಾಚಾಪತ್ಯ * ಬ್ರಾಹ್ಮ * ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ - ಈ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಪ್ಪವಾರಿಯಾದಾಗಿದೆ. ವಾರ್ತಾ ಸಂಚಯ, ತಾಲೀನ * ಮತ್ತು ಶಿಲೀಂಛ * - ಇವು ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಕೃಷ್ಣಾಶ್ವ * ಸಂಪನ್ನವಾದವರು. || ೪೨ || ಇವೇ ವಿತಿಹಾಶ್ವ, ವಾಚಪತ್ಯಶ್ವ, ವಕ್ತೃವೇದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ವೈಖಾನಸ * ವಾಲಖಿಲ್ಕ * ದುಂಬರ * ಮತ್ತು ಘೇನಪ * - ಇವು ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಪಾಠಿಯರ ಹಾಗೂ ಕುಟೀಚಕ, * ಬಹೂದಕ, * ಹಂಸ * ಮತ್ತು ಸ್ಯಾಯಾ (ಸರಸಹಂಸ) * - ಇವು ನಾಲ್ಕು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಘೇನವಾಗಿದೆ. || ೪೩ || ಇದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅನ್ವೀಚಕ, * ತಪೋ * ವಾರ್ತಾ * ಮತ್ತು ದಂಚನೀತಿ * - ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿದ್ವಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಹೃತಿಗಳೂ ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ

* ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವಾದ ನಂತರ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಅರಿಯುವ ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿ ೧೦ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತ. ೨. ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ವಾಕ್ಪಾಠ ೨. ಕೃತಾರ್ಥವತ. ೩. ವೇದಮಾರ್ಗವರ್ಯಂತ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಪಾಲನೆ. ೪. ಕೃಷಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತ ವೃತ್ತಿಗಳು. ೫. ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ೬. ಅಯಾಚಿತ ವೃತ್ತಿ. ೭. ವಾಕದ ಕಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಧಾನ್ಯದ ಅಂಗಡಿಯ ಬಳಿ ಬಿದ್ದ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಅರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ೮. ಉಳುವುಮಾಡುವ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಧಾನ್ಯದಿಂದ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ. ೯. ಹೊಸಧಾನ್ಯವು ದೊರೆತಾಕ್ಷಣ ಹಿಂದೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ವಾಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ೧೦. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದಾಗ ಮುಖವು ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಇರುತ್ತದೋ ಅದೇ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಪಾಲು ಮುಖಾಂತವುಗಳನ್ನು ತಂದು ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ೧೧. ತಾನಾಗಿಯೇ ಉದ್ವಾರಿಬಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ. ೧೨. ಕುಟೀಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅದೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಇರುವುದು. ೧೩. ಕರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಗೌಣವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ೧೪. ಜ್ಞಾನಾಭ್ಯಾಸ. ೧೫. ಜೀವನ್ಮುಕ್ತ ಜ್ಞಾನ. ೧೬. ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆ. ೧೭. ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕರ್ಮವಿದ್ಯೆ. ೧೮. ಕೃತಿ-ಪ್ರಾಪಾರಾದಿ ಸಂಬಂಧಿ ವಿದ್ಯೆ. ೧೯. ರಾಜನೀತಿ. ೨೦. ಭೂ, ಭುವ, ಸುವ - ಇವು ಮೂರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಮಹಾ ಸೇರಿ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳು. ಅಶ್ವಲಾಯನರು ತಮ್ಮ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ 'ವಿಕಂ ಪ್ರಾಹೃತಯಃ ಪೃಥಕ್ತ್ಯಾ ವ್ಯಕ್ತಾಃ ಪಮಸ್ಯಾಃ.' ಅಥವಾ ಭೂ, ಭುವ, ಸುವ, ಮಹಾ ಇವು ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳು - ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ - 'ಭೂರ್ಭುವಃ, ಸುವಶಿತಿ ವಾ ಮಹಾಸ್ವೋ ವ್ಯಾಹೃತಯಃ. ತಾಸಾ ಮಹಸ್ವಿತಾಂ ಚತುರ್ಥೀಂ ಮಹಾಚಮಸ್ಯಃ ಪೃವೇಶಯತೇ ಮಹ ಇತಿ।' (ಕೃತರೀಯ ಉಪನಿಷತ್).

ಅನ್ವೀಕ್ಷಕೇ ತ್ರಯೇ ವಾರ್ತಾ ದಂಡನೀತಿಪ್ರತ್ಯೇವ ಚ |
ಏವಂ ವ್ಯಾಹೃತಯಶ್ಚಾಸನ್ನೋವೋ ಹೃಸ್ವ ದಹೃತಃ
|| ೪೪ ||

ಹೋಷ್ಣಿಗಾಪೀರೋಮಭೋಗಾಯತ್ರೇಚಪ್ತೋ ವಿಭೋಃ |
ತ್ರಿಮುಮ್ಭಾಂಸಾತು ತೋಽನುಪುಬ್ಬಗತ್ಯಸ್ತು ಪ್ರಜಾಪತೇಃ
|| ೪೫ ||

ಮಜ್ಜಾಯಾಃ ಪಂಕ್ತರುಕ್ಮಾ ಬೃಹತೇ ಪ್ರಾಣೋಽಭವತ್ |
ಸ್ಪರ್ಶಸ್ತಸ್ಯಾಭವಜ್ಜೀವಃ ಸ್ವರೋ ದೇಹ ಉದಾಹೃತಃ
|| ೪೬ ||

ಊಷ್ಮಾಣಮಿಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯಾಹುರಂಶಸ್ತಾ ಬಲಮಾತ್ಮನಃ |
ಸ್ವರಾಃ ಸಪ್ತ ವಿಹಾರೇಣ ಭವಂತಿ ಸ್ತು ಪ್ರಜಾಪತೇಃ
|| ೪೭ ||

ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮನಸ್ತಸ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತಾತ್ಮನಃ ಪರಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಾವಭಾತಿ ವಿಕತೋ ನಾನಾಶಕ್ತುಪ್ಪುಂಹಿತಃ
|| ೪೮ ||

ತತೋಽಪರಾಮುಷಾದಾಯ ಸ ಸರ್ಗಾಯ ಮನೋ ದಧೇ |
ಋಷೀಣಾಂ ಭೂರಿವೀರ್ಯಾಣಾಮಪಿ ಸರ್ಗಮವಿಶ್ವತಮ್
|| ೪೯ ||

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತದ್ವಿದಯೇ ಭೂಯಶ್ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಕೌರವ |
ಅಹೋ ಅದ್ಭುತಮೇತನ್ಯೇ ವ್ಯಾಪೃತಸ್ಯಾಪಿ ನಿತ್ಯದಾ
|| ೫೦ ||

ಸ ಹ್ಯೇಥಂತೇ ಪ್ರಜಾ ನೂನಂ ದೈವಮತ್ರ ವಿಘಾತಕಮ್ |
ಏವಂ ಯುಕ್ತಕೃತಸ್ತಸ್ಯ ದೈವಂ ಚಾವೇಕ್ಷತಸ್ತದಾ
|| ೫೧ ||

ಈಶ್ವ ರೂಪಮಭೂದ್ವೈಧಾ ಯತ್ಕಾಯಮಭಿಚಕ್ಷತೇ |
ತಾಭ್ಯಾಂ ರೂಪವಿಭಾಗಾಭ್ಯಾಂ ಮಿಥುನಂ ಸಮಪದ್ಯತ
|| ೫೨ ||

ಯಶ್ಚು ತತ್ರ ಪುಮಾನ್ಸೋಽಭೂನ್ನನುಃ ಸ್ವಾಯಂಭುವಃ ಸ್ವರಾಟ್ |
ಸ್ಯ ಯಾಽಽಸೀಚ್ಛತರೂಪಾಪ್ಯಾ ಮಹಿಶ್ಯಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮಕಃ
|| ೫೩ ||

ತದಾ ಮಿಥುನಧರ್ಮೇಣ ಪ್ರಜಾ ಹ್ಯೇಥಾಂಬಭೂವಿರೇ |
ಸ ಚಾಪಿ ಶತರೂಪಾಯಾಂ ಪಂಚಾವತ್ಯಾನ್ಯಜೇಜನತ್
|| ೫೪ ||

ನಾಲ್ವು ಮುಖಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಅವರ ಹೃದಯಾ ಕುಶಲದಿಂದ ಓಂಕಾರವು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. || ೪೪ || ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ರೋಮಗಳಿಂದ ಉಷ್ಣ, ತೃಚೆಯಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿ, ಮಾಂಸದಿಂದ ತ್ರಿಪುಷ್ಪ, ಸ್ವಾಯಂಗಳಿಂದ ಅನುಪುಷ್ಪ, ಅಸ್ಥಿಗಳಿಂದ ಜಗತಿ, ಮಜ್ಜೆಯಿಂದ ಪಂಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಗಳಿಂದ ಬೃಹತಿ ಎಂಬ ಭಂದ ಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು. ಹೀಗೆಯೇ ಅವರ ಜೀವ ಸ್ಪರ್ಶವರ್ಣ (ಕರ್ಮಾದಿ ಸಂಚರ್ಮ) ಮತ್ತು ದೇಹ ಸ್ಪರ್ಶವರ್ಣ (ಅಕಾರಾದಿ) ಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. || ೪೫-೪೬ || ಅವರ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನು ಊಷ್ಮವರ್ಣ (ಷ, ಷ, ಸ, ಹ) ಮತ್ತು ಬಲವನ್ನು ಅಂಶ ಸ್ಪರ್ಶವರ್ಣ (ಯ, ರ, ಲ, ವ) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ನಿಷಾದ, ಋಷಭ, ಗಾಂಧಾರ, ಪಥ್ಯ ಮಧ್ಯಮ, ಧೈವತ, ಪಂಚಮ - ಇವು ಏಳು ಸ್ವರಗಳು ಉಂಟಾದುವು. || ೪೭ || ಆಯ್ಯಾ ಎದುರಾ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪರಾಗಿ, ವೈವಿಧ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತರಾಗಿಯೂ, ಪರಾರೂಪ (ಓಂಕಾರ) ದಿಂದ ಅವ್ಯಕ್ತರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮನ ಮೇಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ವರ ಬ್ರಹ್ಮವು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತಾ ರೂಪಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ. || ೪೮ ||

ಎಲೈ ಎದುರನೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕಾಮಾಸ್ತವಾದ ತಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಂತರ ಬೇರೊಂದು ಶರೀರವನ್ನು ಧೂಮಿ ವಿಶ್ವವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಮರಿಜಿ ಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನರಾದ ಋಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಷ್ಕಾರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗದೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ - 'ಏನಿದು ಎಂತಹ ಅಶ್ವರ್ಯ! ನಾನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯು ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಧೈಯವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಏನೋ ವಿಘ್ನವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದರು. ಮಾಡದೇಕಾದ ಯುಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ಧೈವದ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅವರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳು ಉಂಟಾದುವು. 'ಕ' ಎಂಬುದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಹೃದಯ. ಅದರಿಂದ ವಿಭಾಗಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ 'ಕಾಯ' ಎಂದು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಒಡೆದ ಅವರ ಶರೀರದ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿಂದ ಒಂದು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಜೋಡಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. || ೪೯-೫೦ || ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಾಗುವ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಭಾಗವು ಅವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಶತರೂಪಾದೇವಿಯಾಯಿತು. || ೫೧ || ಅಂದಿನಿಂದ ಮಿಥುನ ಧರ್ಮ (ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಸಂಭೋಗ)ದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚ ವೃದ್ಧಿಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಶತ ರೂಪಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಸಂತಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೫೨ || ಸಾಧು ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಎದುರನೇ! ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತ

ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಮಪಾದೌ ತಿಷ್ಠಃ ಕನ್ಯಾಶ್ಚ ಭಾವತ |
ಆಕೂತಿರ್ದೇವಮೂತಿಶ್ಚ ಪ್ರಸೂತಿರಿತಿ ಸ್ತುತಮ್ || ೫೫ ||

ಆಕೂತಿಂ ರುಚಯೇ ಪ್ರಾದಾತ್ಯರ್ಥಮಾಯ ತು ವಿದ್ಯಮಾಮ್ |
ದಕ್ಷಾಯಾದಾತ್ಯಸೂತಿಂ ಚ ಯತ ಆಪೂರಿತಂ ಜಗತ್ || ೫೬ ||

ಮತ್ತು ಉತ್ಕಾಸಪಾವರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಹಾಗೂ ಆಕೂತಿ, ದೇವಮೂತಿ, ಪ್ರಸೂತಿ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರಿಯರು. || ೫೫ ||
ಮನುವು ಅವರಲ್ಲಿ ಆಕೂತಿಯನ್ನು ರುಚಿ ಎಂಬ ಪ್ರಜಾಪತಿಗೂ, ಮಧ್ಯದ ಮಗಳಾದ ದೇವತೂತಿಯನ್ನು ಕರ್ಧಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಗೂ, ಪ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಗೂ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡಿರರು. ಆ ಮೂರು ಪುತ್ರಿಯರ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು. || ೫೬ ||

ಪರ್ಮೇಶ್ವರನಾದ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂತಾಣಾಂ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಃ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧಃ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೨ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವರಾಹಾವತಾರದ ಕಥೆ

ಶ್ರೀಕುಕುಟಾಚ

ನಿಶಾಮ್ಯ ಪಾಚಂ ವದತೋ ಮುನೇಃ ಪುಣ್ಯತಮಾಂ ನೃಪ |
ಭೂಯಃ ಪಪ್ರಚ್ಯ ಕೌರವ್ಯೋ ವಾಸುದೇವಕಥಾದೃತಃ || ೧ ||

ವಿದುರಃ ಉವಾಚ

ಸ ವೈ ಸ್ವಾಯಂಭುವಃ ಸಮ್ರಾಟ್ ಪ್ರಿಯಃ ಭುತಃ ಸ್ವಯಂಭುವಃ |
ಪ್ರತಿಲಿಪ್ಯ ಪ್ರಿಯಾಂ ಪತ್ನೀಂ ಕಿಂ ಚಕಾರ ತತೋ ಮುನೇ || ೨ ||

ಚರಿತಂ ತಸ್ಯ ರಾಜಸೇರಾದಿರಾದಸ್ಯ ಸ್ತುತಮ್ |
ಬ್ರೂಹಿ ಮೇ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಯ ವಿಷ್ಣುಕೇನಾಪ್ರಯೋ ಹ್ಯಸೌ || ೩ ||

ಭುತಸ್ಯ ಪುಂಸಾಂ ಸುಚಿರಶ್ರಮಸ್ಯ
ನನ್ದಂಜನಾ ಸೂರಿಭಿರೀಡಿತೋಽರ್ಥಃ |
ಯತ್ರದ್ಗುಣಾನುಶ್ರವಣಂ ಮುಖಂದ-
ಪಾದಾರವಿಂದಂ ಹೃದಯೇಷು ಯೇಷಾಮ್ || ೪ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಟಾಚ

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಂ ವಿದುರಂ ವಿನೀತಂ
ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷ್ಣಶ್ಚರಣೋಪಭಾಸಮ್ |
ಪ್ರಹೃಷ್ಟ ರೋಮಾ ಭಗವತ್ಕಥಾಯಾಂ
ಪ್ರಸೇಯಮಾನೋ ಮುನಿರಭ್ಯಚಕ್ಷ || ೫ ||

ವೃತ್ತೇಯಃ ಉವಾಚ

ಯಾದಾ ವ್ಯಾಯಾಂಯಾ ಸಾಕಂ ಜಾತಾ ಸ್ವಾಯಂಭುವೋ ಮನುಃ |
ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ಪ್ರಣತಶ್ಚೇದಂ ವೇದಗರ್ಭಮಭಾಷತ || ೬ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಟಾಚಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ |
ಮುನೀಂದ್ರರಾದ ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರ ಮುಖದಿಂದ ಈ ವರಮ ವೃಣ್ಯ
ಪ್ರವ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮರಾದ ಪ್ರವ ಕೇಳಿದನು, ಏಕೆಂದರೆ
ಭಗವಾನ್ ರಾಜಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಮರಾಗ
ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. || ೧ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಮುನೀಂದ್ರರೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ
ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ಆ ಸಾಮ್ರಾಟ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಪ್ರಿಯ
ಪತ್ನಿಯಾದ ಕುಕುಟಾದೇವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಬಳಿಕ ಏನು
ಮಾಡಿದನು ? || ೨ || ತಾವು ಸಾಧುವರೇಣ್ಯರಾಗಿರುವಿರಿ. ಆದಿ
ರಾಜನಾದ ರಾಜರ್ಷಿ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ವವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರ
ಯನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. ಅವನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಕರಣು
ಪೊಂದಿದ ಭಕ್ತಾಗ್ರೀಷರನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆ ಕೇಳಲು
ನನಗೆ ಒಹಳ ಶ್ರದ್ಧೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ. || ೩ || ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ಮುಕುಂದನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳು ನಿರಾಜಿತವೋ, ಅಂತಹ
ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದೇ ಬಹುಕಾಲ ಶ್ರಮ
ದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದ ಪರಮ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು
ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೪ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಟಾಚಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರಾ !
ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷನಾದ ಶ್ರೀವರಿಯ ಚರಣಾಕ್ಷಿತ ಭಕ್ತನಾದ ವಿದುರನು
ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಭಗವತ್ಕಥಾ
ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ರೋಮಾಂ
ಚಿತರಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿರರು. || ೫ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ನುಡಿದರು - ವಿದುರನೇ! ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ
ಜನಿಸಿದ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಲ್ಲಿ ವಿನಯದಿಂದ
ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು - || ೬ ||

ತಪೋಕಃ ಸರ್ವಭೂತಾಸಾಂ ಜನ್ಮಕ್ಷದ್ವೈತಿದಃ ಪಿತಾ |
ಅಥಾಪಿ ನಃ ಪ್ರಜಾಸಾಂ ತೇ ಶುಶ್ರುಷಾ ಕೇನ ವಾ ಭವೇತ್ || ೭ ||

ತದ್ವಿದೇಹಿ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಕರ್ಮಸ್ವಿಡ್ಯಾತ್ಪುತ್ರಶು |
ಯತ್ಕೃತ್ವಾಹ ಯಶೋ ವಿಷ್ವಗಮುತ್ರ ಚ ಭವೇದ್ಗತಿಃ || ೮ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಪ್ರೀತಸ್ತುಭ್ಯಮಹಂ ತಾತ ಸ್ವಪ್ನ ಸ್ತಾದ್ವಾಂ ಕ್ಷಿತಿಶ್ಚರ |
ಯನ್ನಿರ್ವ್ಯಲೀಕೇನ ಹೃದಾ ಶಾಧಿ ಮೇತ್ಯಾತ್ಮನಾರ್ಪಿತಮ್ || ೯ ||

ಏತಾವತ್ಯಾತ್ಮಜೈರ್ವೀರ ಕಾರ್ಯಾ ಹೃಪಚಿತಿಗುರ್ವೌ |
ಶಕ್ತ್ಯಾಪ್ರಮತ್ತೈರ್ಗೃಹ್ಯೇತ ಸಾದರಂ ಗತಮತ್ತರೈಃ || ೧೦ ||

ಸ ತ್ವಮಸ್ಯಾಮಪತ್ಯಾನಿ ಸದೃಶಾನ್ಯಾತ್ಮನೋ ಗುಣೈಃ |
ಉತ್ಪಾದ್ಯ ಶಾಸ ಧರ್ಮೇಣ ಗಾಂ ಯಜ್ಞೈಃ ಪುರುಷಂ ಯಜ || ೧೧ ||

ಪರಂ ಶುಶ್ರುಷಣಂ ಮಹ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಯಾ ನೃಪ |
ಭಗವಾಂಸ್ತೇ ಪ್ರಜಾಭರ್ತುರ್ಹೃಷೀಕೇತೋಽನುಶುಷ್ಯತಿ || ೧೨ ||

ಯೇಷಾಂ ನ ತುಷ್ಯೋ ಭಗವಾನ್ಯದ್ವಲಿಂಗೋ ಜನಾರ್ದನಃ |
ತೇಷಾಂ ಶ್ರಮೋ ಹೃಪಾರ್ಥಾಯ ಯದಾತ್ಮಾನಾದೃತಃ ಸ್ವಮಮ್ || ೧೩ ||

ಮನುರವಾಚ

ಅದೇಶೇಽಹಂ ಭಗವತೋ ವರ್ತೇಯಾಮೀವಸೂದನ |
ಸ್ಥಾನಂ ತ್ವಿಸಾಸುಚಾನೀಹಿ ಪ್ರಜಾಸಾಂ ಮಮ ಚ ಪ್ರಭೋ || ೧೪ ||

ಯದೋಕಃ ಸರ್ವಸ್ತಾನ್ಮಾನಂ ಮಹೀ ಮಗ್ನಾ ಮಹಾಂಭುಃ |
ಅಸ್ಯ ಉದ್ಧರಣೇ ಯತ್ನೋ ದೇವ ದೇವ್ಯಾ ಎಧೀಯತಾಮ್ || ೧೫ ||

ಮೃತ್ಯೇಯ ಉವಾಚ

ಪರಮೇಷ್ಠಿ ತ್ವಾಂ ಮದ್ಯೇ ತಥಾ ಸಸ್ಯಾಮವೇಕ್ಷ್ಯ ಗಾಮ್ |
ಕಥಮೇನಾಂ ಸಮುನ್ನೇಷ್ಯ ಇತಿ ದಧೌ ಧಿಯಾ ಚರಮ್ || ೧೬ ||

ತೀರ್ಥರೂಪರೇ ! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮವಿಡುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಜೀವಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಡುವ ತಂದೆ ತಾವೇ ಆಗಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೂ ತಮ್ಮ ಸಂಕಾನವಾದ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯಾಗುವುದು ? ಎಂಬುದನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರಿ. || ೭ ||
ಪೂಜ್ಯವಾದರೇ ! ತಮಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. "ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಯಶಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಪರ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿ ಉಂಟಾಗುವಂತಹ ನಾವು ಮಾಡಲು ಶಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ನೀಡಿರಿ" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. || ೮ ||

ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು - ಅಯ್ಯಾ ! ಭೂಮಿಶ್ವರನೇ ! ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಒಹಳ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ನಿಷ್ಕವಟ ಭಾವದಿಂದ ನೀನು 'ನನಗೆ ಅಣ್ಣೆ ಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅತ್ಯುಪಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿರುವಿ. || ೯ ||
ವೀರವರನೇ ! ಪುತ್ರರಾದವರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆಯವರ ಕುರಿತು ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಭಾವವನ್ನಿಡದೆ ತಂದೆಯ ಅಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅದರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ನಡೆಸಿಕೊಡುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. || ೧೦ ||
ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಈ ಶಕರೂಪೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿರುವ ಸದ್ಗುಣ ಸಂಕಾನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಧರ್ಮದಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ, ಯಜ್ಞಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾ ಇರು. || ೧೧ ||
ರಾಜನೇ ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ದೊಡ್ಡ ದಾದ ಸೇವೆಯಾದಂತಾದೀತು ಮತ್ತು ನೀನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗುವನು. ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಜನಾರ್ದನನು ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗದಿರುವವರ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣನೇ ಆದಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. || ೧೨-೧೩ ||

ಮನುಮಹಾರಾಜನಿಂದ - ಪಾಪವಿನಾಶಕ ಪಿತನೇ ! ಪೂಜ್ಯ ರಾದ ತಮ್ಮ ಆಗತಿಯನ್ನು ನಾನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಹವ್ಯ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೂ, ನನ್ನ ಭಾವೀ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಇರಲು ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. || ೧೪ ||
ದೇವಾ ! ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ನಿಮಾಸುಸ್ಥಾನವಾದ ಪೃಥ್ವಿಯು ಈಗ ಪ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದೆ. ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲು ಹವ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೊಂಡನು. || ೧೫ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ - ವಿದುರಾ ! ಭೂಮಿಯು ಹೀಗೆ ಆಳವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು - 'ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತುವುದು ?' ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಒಹಳ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತಿಸಿಕೊಡಗಿದರು. || ೧೬ ||
ನಾನು ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ ಭೂಮಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ರೂಪಾಕಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು. ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ

ಸೃಜತೋ ಮೇ ಕ್ಷಿತಿರ್ವಾರ್ಭಿಃ ಪ್ಲಾಷ್ಪಮಾನಾ ರೂಪಂ ಗತಾ |
ಅಥಾತ್ರ ಕಿಮನುಜ್ಞೇಯಮಸ್ಯಾಭಿಃ ಸಾರ್ವಯೋಜಿತೈಃ |
ಯಸ್ಯಾಹಂ ಹೃದಯಾದಾಸಂ ಸ ಈಶೋ ವಿದಧಾತು ಮೇ

|| ೧೭ ||

ಇತ್ಯಭಿಧ್ಯಾಯತೋ ನಾಸಾವಿವಕಾತ್ಸಹಸಾನಘಃ |
ವರಾಹತೋಕೋ ನಿರಗಾದಂಗುಷ್ಠಪರಿಮಾಣಕಃ

|| ೧೮ ||

ತಸ್ಯಾಭಿಪಶ್ಯತಃ ಖಿಪ್ತಃ ಕ್ಷಣೇನ ಕಿಲ ಭಾರತ |
ಗಜಮಾತ್ರಃ ಪ್ರವವೃಥೇ ತದದ್ವ್ಯಕ್ತಮಭೂನ್ಮಹತ್

|| ೧೯ ||

ಮರೀಚಿಪ್ರಮುಖೈರ್ವಿಭೈಃ ಕುಮಾರೈರ್ಮನುಜಾ ಸಹ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತೌಕ್ತರಂ ರೂಪಂ ತರ್ಕಯಾಮಾಸ ಚಿತ್ರಧಾ

|| ೨೦ ||

ಕಿಮೇತತೌಕ್ತರವ್ಯಾಜಂ ಸ್ತುತೃ ದಿವ್ಯಮವ್ಯುತಮ್ |
ಅಶೋ ಬತಾಶ್ಚರ್ಯಮಿದಂ ನಾಸಾಯಾ ಮೇ ವಿನಿಶ್ಚಿತಮ್

|| ೨೧ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾಂಕುಗುಪ್ತ ಕಿಶೋಮಾತ್ರಃ ಕ್ಷಣಾದ್ಗಂಡ ಶಿಲಾಸಮಃ |
ಅಪಿ ಸ್ವಿದ್ಭಗವಾನೇಷ ಯಜ್ಞೋ ಮೇ ಪೇದಯನ್ಮನಃ

|| ೨೨ ||

ಇತಿ ಮೀಮಾಂಸತಸ್ತಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸಹ ಸೂನುಭಿಃ |
ಭಗವಾನ್ಯಜ್ಞ ಪುರುಷೋ ಜಗರ್ಜಾಗೇಂದ್ರಸನ್ನಿಭಃ

|| ೨೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ಹರ್ಷಯಾಮಾಸ ಹರಿಸ್ತಾಂಶ್ಚ ದ್ವಿಷೋತ್ತಮಾನ್ |
ಸ್ವರ್ಗರ್ಜಿತೇನ ಕುಕುಭಃ ಪ್ರತಿಸ್ಪನ್ದಯತಾ ವಿಭುಃ

|| ೨೪ ||

ನಿಶಮ್ಯ ತೇ ಫುರ್ಫುರಿತಂ ಸ್ವಪೇದ-
ಕ್ಷಯಿಷ್ಣು ಮಾಯಾಮಯಸೂಕರಸ್ಯ |

ಜನಸ್ತಪಃಸತ್ಕನಿವಾಸಿನಸ್ತೇ
ತ್ರಿಭಿಃ ಪವಿತ್ರೈರ್ಮುನಯೋಽಗೃಣಾನ್ ಸ್ಮ || ೨೫ ||

ತೇಷಾಂ ಸತಾಂ ವೇದವಿತಾನಮೂರ್ತಿ-
ಬ್ರಹ್ಮಾವಧಾಯಾರ್ಯಾತ್ಮಗುಣಾನುವಾದಮ್ |

ವಿನದ್ಯ ಭೂಯೋ ವಿಬುಧೋದಯಾಯ
ಗಜೇಂದ್ರಲೀಲೋ ಜಲಮಾವಿವೇಶ || ೨೬ ||

ಉತ್ಥಿ ಪ್ರವಾಲಃ ಖಿಚರಃ ಕಶೋರಃ
ಸಟಾ ವಿಧುನ್ವನ್ ಖರರೋಮಣತ್ಸ್ |

ಖುರಾಹತಾಭ್ರಃ ಸಿತದಂಷ್ಟ್ರ ಈಕ್ವಾ-
ಜ್ಯೋತಿರ್ಬಭಾಷೇ ಭಗವಾನ್ಯಹೀಧ್ರಃ || ೨೭ ||

ನಾಪಿ ಈಗ ವನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೆ ? 'ಯಾರ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿರುವೆನೋ, ಆ ಸರ್ವಶಕ್ತರನೇ ನನ್ನ ಈ ಕೆಲಸ ವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಬೇಕು' ಎಂದು ಅವರು ಯೋಚಿಸಿದರು. || ೧೭ ||

ಪ್ರಣಾತ್ಮನಾದ ವಿದುರನೇ ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸು ತ್ತಿದುವಂತೆಯೇ ಅವರ ಮೂಗಿನ ಹೂಳೆಯಿಂದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನ ಗಾತ್ರದ ಒಂದು ಹಂದಿಯ ಮರಿಯು ಪೊರಬಂತು.

|| ೧೮ || ಅಶ್ವರ್ಯವೋ ಅಶ್ವರ್ಯ ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡ ಆ ಹಂದಿಯ ಮರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೋಡು-ನೋಡುತ್ತಿರು ವಂತೆಯೇ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಆನೆಯ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಿಟ್ಟಿತು. || ೧೯ ||

ಆ ಬೃಹದಾಕಾರದ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ ಯನ್ನು ಕಂಡು ಮರೀಚಿಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಮುನಿಗಳು, ಸಸಕಾದಿ ಗಳು, ಪ್ಲಾಷ್ಪಮಾಡಿದ ಮಹಿಮೆ ಮುಂತಾದವರ ಜತೆಗೂಡಿ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು ಒಗ್ಗೂಡುತ್ತಾಗಿ ತರ್ಕಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೨೦ ||

'ಅಪ್ಪಾ ! ಹಂದಿಯ ಮಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಈ ದಿವ್ಯ ವ್ಯಾಸಿಯು ಯಾವುದು ? ಮಹತ್ ಅಶ್ವರ್ಯ ! ಇದು ಈಗತಾನೇ ನನ್ನ ಮೂಗಿನಿಂದ ಕೂರಲಿಂತಿತ್ತು. || ೨೧ || ಮೊದಲು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನ ತುದಿಯನ್ನು ಗಾತ್ರವನ್ನು ಈಗ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಭಾರೀದೊಡ್ಡ ಒಡೆಯನ್ನು ಬೆಳೆದುಬಿಟ್ಟದೆಯಲ್ಲ ! ನಿಜವಾಗಿ ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೀಗೆ ಮರುಳುಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದರು. || ೨೨ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಸ್ವತಃ ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರು ವಂತೆಯೇ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞವೇದವನ್ನು ಮಹಾಪರ್ವತಾಕಾರ ವನ್ನು ತಳೆದು ಗರ್ಜಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೨೩ || ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಕ್ಷೀಣಿಯು ತನ್ನ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದನು. || ೨೪ ||

ತಮ್ಮ ವೇದವನ್ನು ನಿವಾರಿಸು ತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮೂಯಾವರಾಹನ ಘುರ್ಘುರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಜನೋಬೋಕ ತಪೋಬೋಕ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಲೋಕ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಮೂರು ವೇದಗಳ ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೨೫ ||

ಭಗವಂತನು ವೇದ ಯಜ್ಞಸ್ತವೋಪನಿಷತ್ ! ವೇದಮಂತ್ರಸಮೂಹ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ನಲ್ಲವೇ' ಆ ಮುನೀಶ್ವರರು ಮಾಡಿದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ವೇದರೂಪ ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಒಮ್ಮೆ ಗರ್ಜಿಸಿ ದೇವತೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಗಜರಾಜನಂತೆ ಕೀಡಿಸುತ್ತಾ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೨೬ || ಆ ವರಾಹರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನು ಮೊದಲು ಬಾಲವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕಿತ್ತಿ ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಜೆಗಿದು, ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಕೆದರಿಸಿಕೊಂಡು, ಗೊರಸುಗಳ ಬಡಿತದಿಂದ ವೋಡಗಳನ್ನು ಚದು ರಿಸತೊಡಗಿದನು, ಕಠೋರವಾದ ದೇಹ ತೊಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೆದರಿದ್ದ ಒರಟಾದ ಮೈಗೂದಲುಗಳು, ಬಿಳುಪಾದ ಕೋರಿದಾಡೆ,

ಕಣ್ವುಗಳು ಕಾರುತ್ತಿದ್ದ ತೇಜಸ್ಸು - ಇವುಗಳಿಂದ ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾವರಾಹದ ಶೋಭೆ ಅವರ್ಣನೀಯವಾಗಿತ್ತು. || ೨೭ ||

|| ೨೮ ||

|| ೨೯ ||

|| ೩೦ ||

|| ೩೧ ||

|| ೩೨ ||

ಭ್ರಾಣೇನ ಪೃಥ್ವಾಃ ಪದವೀಂ ವಿಜೃಘ್ನನ್
ಕ್ರೋಧಾಪದೇಶಃ ಸ್ವಯಮಧ್ವರಾಂಗಃ |
ಕರಾಲದಂಷ್ಟೋಽಪ್ಯಕರಾಲದೃಗ್ನ್ಯಾ-
ಮುದ್ವಿಕ್ತ ವಿಪ್ರಾಸ್ತೃಣತೋಽವಿತತ್ಕಮ್ || ೨೮ ||

ಸ ವಜ್ರಕೂಟಾಂಗ ನಿಪಾತವೇಗ-
ವಿಶೀರ್ಣಕುಕ್ಷಿಃ ಸ್ತನಯನ್ನುದನ್ವಾನ್ |
ಉತ್ಸೃಷ್ಟೀರ್ಘೋರ್ಮಿಭುಜೈರಿವಾರ್ತ-
ಶ್ಚಕ್ರೋತ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರ ಪಾಹಿ ಮೇತಿ || ೨೯ ||

ಖುರೈಃ ಕುರಪೈರ್ದರ್ಶಯಂಸ್ತದಾಽಽಪ
ಉತ್ಪಾರಪಾರಂ ತ್ರಿಪರೂ ರಸಾಯಾಮ್ |
ದದರ್ಶ ಗಾಂ ತತ್ರ ಸುಪುಷ್ಪರಗ್ರೇ
ಯಾಂ ಜೀವಧಾನೀಂ ಸ್ವಯಮಭ್ಯಧತ್ತ || ೩೦ ||

ಸ್ವದಂಷ್ಟ್ರ ಯೋದ್ವತ್ಯ ಮಹೀಂ ನಿಮಗ್ನಾಂ
ಸ ಉತ್ಥಿತಃ ಸಂರುರುಚೇ ರಸಾಯಾಃ |
ತತ್ರಾಪಿ ದೈತ್ಯಂ ಗದಯಾಽಽಪತಂತ
ಸುನಾಭಸಂದೀಪಿತತೀವ್ರಮನ್ಯುಃ || ೩೧ ||

ಜಘಾಸ ರುಂಧಾನಮಸಹ್ಯವಿಕ್ರಮಂ
ಸ ಲೀಲಯೀಧಂ ಮೃಗರಾಡಿವಾಂಭಸಿ |
ತದ್ರಕ್ತಪಂಕಾಂತಗಂಡಮಂದೋ
ಯಥಾ ಗಜೇಂದ್ರೋ ಜಗತೀಂ ವಿಭಿಂದನ್ || ೩೨ ||

ತಮಾಲನೀಲಂ ಸಿತದಂತಕೋಟ್ಯಾ
ಕ್ವಾಮುಕ್ತಿಪಂತಂ ಗಜಲೀಲಯಾಂಗ |
ಪ್ರಜ್ಞಾಯ ಬದ್ಧಾಂಜಲಯೋಽನುವಾಕ್ಯೈ-
ರ್ವಿರಿಂಚಮುಖ್ಯಾ ಉಪತಸ್ತುರೀಶಮ್ || ೩೩ ||

ಮಂಜಯ ಕಾಣತುಃ

ಜಿತಂ ಜಿತಂ ತೇಽಜಿತ ಯಜ್ಞಭಾವನ
ತ್ರಯೀಂ ತನುಂ ಸ್ಥಾಂ ಪರಿಧುನ್ವತೇ ನಮಃ |
ಯದ್ರೋಮಗರ್ತೇಷು ನಿಲಿಲ್ಕುರಧ್ವರಾ-
ಸ್ತಸ್ಮೈ ನಮಃ ಕಾರಣಸೂಕರಾಯ ತೇ || ೩೪ ||

ಭಗವಂತನು ಸ್ವಯಂ ಯಜ್ಞಪುರುಷನಾಗಿದ್ದರೂ ಸೂಕರರೂಪ
ವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಮೂಗಿನಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಮೂರ್ಗವನ್ನು
ಮೂಸಿ-ಮೂಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಕೋರದಾಡೆಗಳು
ತುಂಬಾ ಭೀಕರವಾಗಿದ್ದವು, ಕಠೋರವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೂ
ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುಷಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು
ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಸೌಮ್ಯವಾದ ದೃಷ್ಟಿಪಾತದಿಂದ ಅವರನ್ನು
ದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು.
|| ೨೮ || ವಜ್ರಮಯವಾದ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಂತೆ ಕಠೋರ
ವಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಶ್ರೀದೇಹವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಅದರ
ರಭಸದಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಒಡೆದುಹೋದಂತಾಗಿ
ಗುಡುಗು-ಸಿಡಿಲುಗಳಂತೆ ಭಯಂಕರ ಶಬ್ದವುಂಟಾಯಿತು.
ಸಮುದ್ರವು ತನ್ನ ಉಕ್ಕೇರಿದ ತರಂಗಗಳಿಂದ ಭುಜಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ
ಕೈತ್ತಿಕೊಂಡು ಅರ್ಕಸ್ವರದಿಂದ ಓ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನೇ! ನನ್ನನ್ನು
ಕಾಪಾಡು! ಕಾಪಾಡು! ಎಂದು ಮೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಂಬಂತೆ
ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. || ೨೯ || ಆಗ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞಪುರುಷನು ಬಾಣ
ಸದೃಶವಾಗಿದ್ದ ಚೂಪಾದ ತನ್ನ ಗೊರಕುಗಳಿಂದ ಜಲವನ್ನು
ಸೀಳುತ್ತಾ ಆ ಜಲರಾಶಿಯ ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು (ತಳಭಾಗವನ್ನು)
ತಲುಪಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ರಾತೃಕದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪ್ರಳಯಸಮಯದಲ್ಲಿ
ತಾನು ಪವನಿಸಲು ತೊಡಗಿದಾಗ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಲಯ
ಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯ
ವಾಗಿರುವ ಭೂಮಿಯು ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. || ೩೦ ||

ಮತ್ತೆ ಭಗವಂತನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಭೂಮಿ
ಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೋರದಾಡೆಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಪಾತಾಳದಿಂದ
ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದುಬಂದನು. ಆಗ ಆತನ ಕಾಂತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ದರ್ಶ
ನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ
ತನ್ನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಗದೆಯಿಂದ ಅಕ್ರಮಣಮಾಡಿದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ
ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದಿಂದ ಉದ್ದೀಪನಗೊಂಡಂತೆ
ಹಿಣ್ಣುವಾದ ಕ್ರೋಧವು ಕೆರಳಿತು. ಆ ಆಸುರನು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ
ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಿಂಹವು ಆನೆಯನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡುವಂತೆ
ಸ್ವಾಮಿಯು ಆತನನ್ನು ಲೀಲಾಪಾಲವಾಗಿ ಜಲದಲ್ಲೇ ಸಂಹರಿಸಿ
ಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಭಗವಂತನ ಗಂಡರ್ಭ ಮತ್ತು ಮುಖವೂ ದೈತ್ಯನ
ರಕ್ತದಿಂದ ನೆನೆಯ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಕೆಂಪುಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ
ಮಣ್ಣುಸೀಳುವ ಆಟವನ್ನಾಡಿ ಒಂದ ಗಜರಾಜನಂತೆ ರಾರಾಜಿಸು
ತ್ತಿದ್ದನು. || ೩೧-೩೨ || ಆಯ್ಯಾ! ಗಜರಾಜನು ತನ್ನ ದಂತಗಳ
ಮೇಲೆ ಕಮಲವೃಷ್ಣವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಧರಿಸಿದಂತೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ
ಬಲಯ ದಂತಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದನು.
ಆತನ ದಿವ್ಯದೇಹವು ಹೊಂಗೆಯ ಮರದಂತೆ ಶ್ವಾಮಲವರ್ಣ
ದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ, ಮರೀಚಿಗಳೇ
ಮುಂತಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಈತನು ಭಗವಂತನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆಂದು
ಗುರುತಿಸಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ವೇದಾರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ವಾಕ್ಯ
ಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೩೩ ||

ಮುಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಅಜಿತಮೂರ್ತಿಯಾದ
ಭಗವಂತಾ! ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ಜಯವಾಗಲಿ! ಎಲ್ಲರನ್ನೂ
ಜಯಿಸಿದವನೂ, ಯಾರಿಗೂ ಸೋಲದವನೂ ನೀನು.

ರೂಪಂ ತವ್ಯತನ್ನನು ದುಷ್ಯತಾತ್ಮನಾಂ
ದುರ್ದರ್ಶನಂ ದೇವ ಯದಧ್ವರಾತ್ಮಕಮ್ |
ಭಂದಾಂಸಿ ಯಸ್ಯ ತ್ವಚಿ ಬರ್ಹಿರೋಮ-
ಸ್ವಾಜ್ಜಂ ದೃಶಿ ತ್ವಂಶ್ಚಿಪು ಚಾಪುರ್ಹೋತ್ರಮ್ || ೩೫ ||

ಸುಕ್ತುಂಡ ಅಸೀತುನ ಈಶ ನಾಸಯೋ-
ರಿತೋದರೇ ಚಮಸಾಃ ಕರ್ಣರಂಧ್ರೇ |
ಪ್ರಾಶಿತ್ರಮಾಸೇ ಗ್ರಸನೇ ಗ್ರಹಾಸ್ತು ತೇ
ಯಚ್ಚರ್ವಣಂ ತೇ ಭಗವನ್ನಗ್ನಿಹೋತ್ರಮ್ || ೩೬ ||

ದೀಕ್ಷಾಸ್ತುಜನ್ಮೋಪಸದಃ ಶಿರೋಧರಂ
ತ್ವಂ ಪ್ರಾಯಣೇಯೋದಯನೀಯದಂಷ್ಟಃ |
ಜಿಹ್ವಾ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯಸ್ತವ ಶೀರ್ಷಕಂ ಕ್ರತೋಃ
ಸಭ್ಯಾವಸಥ್ಯಂ ಚತಯೋಽಸವೋ ಹಿ ತೇ || ೩೭ ||

ಸೋಮಸ್ತು ರೇತಃ ಸವನಾನ್ಯವಸ್ತಿಃ
ಸಂಸ್ಥಾವಿಭೇದಾಸ್ತವ ದೇವ ಧಾತಮಃ |
ಸತ್ವಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಶರೀರಸಂಧಿ-
ಸ್ತೌ ಸರ್ವಯಜ್ಞಕ್ರತುರಿದ್ವಿಪುಂಧನಃ || ೩೮ ||

ನಮೋ ನಮಶ್ತೇಽಖಿಲಮಂತ್ರ ದೇವತಾ-
ದ್ರವ್ಯಾಯ ಸರ್ವಕ್ರತವೇ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮನೇ |
ವೈರಾಗ್ಯಭಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಜಯಾನುಭಾವಿತ-
ಜ್ಞಾನಾಯ ವಿದ್ಯಾಗುರವೇ ನಮೋ ನಮಃ || ೩೯ ||

ಓ ಯಜ್ಞಪತಿಯೇ! ಮೂರುವೇದಗಳ ರೂಪವಾದ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಒಡಾಡಿಸುತ್ತಾ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳು ನಿನ್ನ ರೋಮಕೂಪದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ. ನೀನು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಸೂಕರ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವೆ. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೩೫ || ದೇವಾ! ದುರಾಚಾರಿಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಈ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇದು ಯಜ್ಞರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ಇದರ ತೊಲಿನಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಭಂದಸ್ತುಗಳೂ, ರೋಮಾ ವಳಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಗಳೂ, ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ (ಯಜ್ಞದ ಹವಿಸ್ಸಾದ) ತುಪ್ಪವೂ, ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಯುಗ, ಉದ್ಗಾತೃ, ಹೋತೃ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾ - ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಋಶ್ವಿಜರೂ ಅಡಗಿದ್ದಾರೆ. || ೩೬ || ಈಶ್ವರನೇ! ನಿನ್ನ ಮುಖದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಸುಕ್' ಇದೆ. ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಸುಪಾ' ಇದೆ. ಉದರದಲ್ಲಿ 'ಇಡಾ' ಎಂಬ ಯಜ್ಞದ ಭಕ್ಷಣವಾತ್ರೆಯಿದೆ. ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಚಮಸ'ವಿದೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಾಶಿತ್ರ' (ಬ್ರಹ್ಮಭಾಗವಾತ್ರಿ) ಇದೆ. ಕಂಠದ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ 'ಗ್ರಹ' (ಸೋಮವಾತ್ರಿ) ಎಂಬ ಯಜ್ಞವಾತ್ರಿೆಯಿದೆ. ಭಗವಂತನೇ! ನಿನ್ನ ಅಗ್ನಿಯುವಿಕೆಯು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವಾಗಿದೆ. || ೩೭ || ಆಗಾಗ ಅವತರಿಸುವುದು ಯಜ್ಞಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನ್ನ 'ದೀಕ್ಷಣೀಯ' ಎಂಬ ಇಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಯೇ 'ಉಪಸದ' ಎಂಬ ಮೂರು ಇಷ್ಟಿಗಳ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಎರಡು ದಾಡೆಗಳು 'ಪ್ರಾಯ ಣೇಯ' (ದೀಕ್ಷಾನಂತರದ ಇಷ್ಟಿ) ಮತ್ತು 'ಉದಯನೀಯ' (ಯಜ್ಞಸಮಾಪ್ತಿ ಇಷ್ಟಿ) ಇಷ್ಟಿಗಳಾಗಿವೆ. ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು 'ಪ್ರವರ್ಗ್ಯ ವು' (ಪತಿಯೆಂದು ಉಪವಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೂಡಲ್ಪಡುವ ಮಹಾವೀರ ಎಂಬ ಕರ್ಮವು) ನಿನ್ನ ಶಿರಸ್ಸು 'ಸಭ್ಯ' (ಹೋಮ ರಹಿತವಾದ) ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಯು 'ಅಪಸತ್ವ' ಎಂಬ ದೀಪ್ಯಾವಾಗ್ನಿಯೂ ಮತ್ತು ಪಾಣಚಿಯೂ (ಪಚ್ಚಾಚಯನ) ನಿನ್ನ ಪಾಣಗಳು || ೩೮ || ದೇವಾ! ಸ್ವ-ಆರಂಭವೇ ಸೋಮವು. ಕೂಡುವಿಕೆಯು ಪಾತ. ಪಾಪವೇ ಮುಂತಾದ ಮೂರು ಸರ್ವಗಳೂ ನಿನ್ನ ಒಳಗೆ ಧಾತುಗಳೇ - ಅಗ್ನಿಪೋಷಮ, ಅಶ್ವಗ್ನಿಪೋಷಮ, ಉಕ್ತ, ಪೋಷಣಿ, ವಾಜಪೇಯ, ಅತಿರಾತ್ರ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟೇಯೋಮಗಳೆಂಬ ಏಳು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಶರೀರದ ಸಂಧಿಗಳಿಗೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ದ್ವಾದಶಾಹವೇ ಮುಂತಾದ ಸತ್ಯಗಳು. ಹೀಗೆ ನೀನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಯಜ್ಞವೂ (ಅಂದರೆ ಸೋಮರಹಿತಯಜ್ಞ) ಮತ್ತು ಕ್ರತುವೂ (ಸೋಮರಹಿತ ಯಜ್ಞ) ಎರಡೂ ಆಗಿರುವೆ. ಯಜ್ಞಾಸ್ತುಪ್ಪಾಸ ರೂಪವಾದ ಇಷ್ಟಿಗಳು ನಿನ್ನ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿರುವ ಮಾಂಸಪೇಶಿಗಳಾಗಿವೆ. || ೩೯ || ಸಮಸ್ತ ಮಂತ್ರ ಸ್ವರೂಪನೂ, ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪನೂ, ದ್ರವ್ಯ ಸ್ವರೂಪನೂ, ಯಜ್ಞ ಸ್ವರೂಪನೂ, ಕರ್ಮ ಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. ವೈರಾಗ್ಯ, ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತದ ಒತ್ತಾಗತೆಯಿಂದ ಯಾವ ಜ್ಞಾನವು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದೋ, ಅದು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ. ನೀನೇ ಎಲ್ಲರ ವಿದ್ಯಾಗುರುವು ಆಗಿರುವೆ. ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಪ್ರಣಾಮಗಳು. || ೩೯ || ಧಾದೇವಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಭಗವಂತನೇ! ನೀನು ಕೋರದಾಡೆಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ

ದಂಷ್ಟಾಗ್ರಕೋಟ್ಯಾ ಭಗವಂಸ್ತ್ವಯಾ ದೃತಾ
 ವಿರಾಜತೇ ಭೂಧರ ಭೂಃ ಸಭೂಧರಾ ।
 ಯಥಾ ವಸಾನ್ಮದತೋ ದತಾ ದೃತಾ
 ಮತಂಗಜೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸಪತ್ರಪದ್ಮಿನೀ ॥ ೪೦ ॥

ತ್ರಯೇಮಯಂ ದೂಪಮಿದಂ ಚ ಸೌಕರಂ
 ಭೂಮಂಡಲೇನಾಥ ದತಾ ದೃತೇನ ತೇ ।
 ಚಕಾಸ್ತಿ ಶೃಂಗೋಢಘನೇನ ಭೂಯಸಾ
 ಕುಲಾಚಲೇಂದ್ರಸ್ಯ ಯಥೈವ ವಿಭ್ರಮಃ ॥ ೪೧ ॥

ಸಂಸ್ಥಾಪಯೈನಾಂ ಜಗತಾಂ ಸತಸ್ತುಷಾಂ
 ಲೋಕಾಯ ಪತ್ತೀಮಸಿ ಮಾತರಂ ಪಿತಾ ।
 ವಿಧೇಮ ಚಾಸ್ತೇ ನಮಸಾ ಸಹ ತ್ವಯಾ
 ಯಸ್ಯಾಂ ಸ್ವತೇಜೋಽಗ್ನಿಮಿವಾರಣಾವಧಾಃ ॥ ೪೨ ॥

ಈ ಶ್ರದ್ಧಧೀತಾನ್ಯತಮಸ್ತವ ಪ್ರಭೋ
 ರಸಾಂ ಗತಾಯಾ ಭುವ ಉದ್ಬಿಭುರ್ಹಣಮ್ ।
 ನ ವಿಸ್ಮಯೋಽಸೌ ತ್ವಯಿ ವಿಶ್ವವಿಸ್ಮಯೇ
 ಯೋ ಮಾಯಯೇದಂ ಪೃಜೇಽತಿವಿಸ್ಮಯಮ್ ॥ ೪೩ ॥

ವಿಧುಸ್ತತಾ ವೇದಮಯಂ ನಿಜಂ ವಪುಃ
 ಜಗನ್ಮುಪಾ ಸತ್ಯನಿವಾಸಿನೋ ವಯಮ್ ।
 ಸಟಾಕಿಷೋದ್ಧೂತಶಿವಾಂಬುಬಿಂದುಭಿಃ
 ವಿಮೃಜ್ಯಮಾನಾ ಭೃತಮೀಶ ಪಾವಿತಾಃ ॥ ೪೪ ॥

ಸ ದೈ ಏತ ಭೃಷ್ಣಮತಿಶೃವ್ಯಷ್ಠ ತೇ
 ಯಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ಪಾರಮಪಾರಕರ್ಮಣಃ ।
 ಯದ್ಭೋಗಮಾಯಾಗುಣಯೋಗಮೋಹಿತಂ
 ವಿಶ್ವಂ ಸಮಸ್ತಂ ಭಗವನ್ನಿಧೇಹಿ ತಮ್ ॥ ೪೫ ॥

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಇತ್ಯುಪಸ್ಥೀಯಮಾನಸ್ವಿರ್ಮುನಿಭಿರ್ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಭಿಃ
 ಸಲಿಲೇ ಸ್ಥುಮಿರಾಕ್ರಾಂತ ಉಪಾಧತ್ತಾವಿತಾವನಿಮ್ ॥ ೪೬ ॥

ಸ ಇತ್ತಂ ಭಗವಾನುರ್ವೀಂ ವಿಷ್ವಕ್ಷೇನಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।
 ದುಾಯಾ ಲೀಲಯೋನ್ಮೇತಾಮಪ್ಪ ಸ್ಯಸ್ಯ ಯಯೌ ಹರಿಃ
 ॥ ೪೭ ॥

ಯ ವಿವಮೇತಾಂ ಹರಿಮೇಧಸೋ ಹರೇಃ
 ಕಥಾಂ ಸುಭದ್ರಾಂ ಕಥನೀಯಮಾಯಿನಃ ।
 ಶೃಗ್ವೃತ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತ್ರವಯೇತ ಪೋತತೀಂ
 ಜನಾರ್ದನೋಽಸ್ಯಾಪು ಹೃದಿ ಪ್ರಸೀದತಿ ॥ ೪೮ ॥

ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಈ ಭೂಗೋಲವು ಜಲಾಶಯ
 ದಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವ ಮಂದಗಜದ ದಂಷ್ಟಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ರಗಳೆ
 ಸಹಿತ ಕಮಲದಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ ॥ ೪೦ ॥ ಕೋರಹಲ್ಲು ಗಳೆ
 ಮೇಲೆ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿನ್ನ ಈ
 ವೇದಮಯವಾದ ವರಾಹ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹವು ತನ್ನ ಹಿರಿದ ಮೇಲೆ
 ಮೇಘಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಕುಲಪರ್ವತ
 ದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ ॥ ೪೧ ॥ ಸ್ವಾಮಿ! ಚರಾಚರ ಜೀವಿಗಳು
 ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಿಸಲು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಈ ಭೂಮಾಕೆಯನ್ನು
 ಜಲದ ಮೇಲೆ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವವನಾಗು. ಜಗತ್ತಿನ ತಂದೆ ನೀನಾಗಿ
 ರುವೆ. ಆರೇಕುಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಂತೆ ನೀನು ಇದರಲ್ಲಿ
 ಧಾರಣಾಪತ್ಥಿಯೊಪ್ಪುವೆ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದೀಯೆ.
 ಇಂತಹ ನೀನಿಗೂ ಮತ್ತು ಈ ಭೂಮಾಕೆಗೂ ಭೂರಿ-ಭೂರಿ ಸಹ
 ಸ್ಥಾರಗಳಿವು ॥ ೪೨ ॥ ಪ್ರಭೋ! ರಾಕತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ
 ಹೋಗಿದ್ದ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಲು
 ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾರಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಅಶ್ವರ್ಯಗಳ
 ನಿಧಿಯು. ಇದು ನಿನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಅಶ್ವರ್ಯದ ಕೆಲಸವೇನೂ ಅಲ್ಲ.
 ಮಾಯಾಬುದಿಂದ ಈ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಮಯವಾದ ವಿಶ್ವವನ್ನು
 ರಚಿಸಿದವನು ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೇ? ॥ ೪೩ ॥ ನೀನು ನಿನ್ನ ವೇದಮಯ
 ವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸಿದಾಗ ನಿನ್ನ
 ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಕೂದಲುಗಳಿಂದ ಸಿಡಿದ ಶೀತಲ ಜಲಬಿಂದುಗಳು ನಮ್ಮ
 ಮೇಲೆ ಜಳುಕುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನೆನೆದ ಜನೋಲೋಕ,
 ತಪೋಲೋಕ, ಸತ್ಯ ಲೋಕಗಳ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪವಿತ್ರ
 ರಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ ॥ ೪೪ ॥ ಅಪಾರವಾದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವನು
 ನೀನು ನಿನ್ನ ಕರ್ಮಗಳ ಪಾರ(ಕೊನೆ)ವನ್ನು ಹೊಂದಲು
 ಬಯಸುವವನು ಬುದ್ಧಿ ಗೆಟ್ಟವನೆಂದೇ ಹೇಳದಹಷ್ಟೆ ನಿನ್ನ ಯೋಗ
 ಮಾಯೆಯ ಗುಣಗಳ ಯೋಗದಿಂದಲೇ ಈ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು
 ಮೊಳುಕಿತವಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನೇ! ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟು
 ಮಾಡು. ॥ ೪೫ ॥

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ! ಆ ಬ್ರಹ್ಮ
 ವಾದಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಸರ್ವರಕ್ಷಕ
 ನಾದ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಗೊರಮಗಳಿಂದ
 ನೀರನ್ನು ಸ್ತಂಭನಮಾಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು
 ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವನು ॥ ೪೬ ॥ ಹೀಗೆ ರಾಕತದಿಂದ ಲೀಲಾಜಾಲ
 ವಾಗಿ ಎತ್ತಿಕಂಡಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಲದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿ
 ಎಷ್ಟೇನನ್ನೂ, ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ಅಂತರ್ಧಾನಹೊಂದಿದನು. ॥ ೪೭ ॥

ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಲೀಲಾಮಯವಾದ ಚರಿತ್ರೆ
 ಗಳು ಕೀರ್ತಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿದ
 ಬುದ್ಧಿಯು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಪಾಪ-ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡುತ್ತದೆ.
 ಮಂಗಳಮನೋಹರವಾದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಭಾಷದಿಂದ
 ಕೇಳುವ ಆಫವಾ ಹೇಳುವ ಮನುಷ್ಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ
 ನಾದ ಭಗವಂತನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಒಹುಬೇಗನೇ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು
 ವನು. ॥ ೪೮ ॥ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಾದರೋ ಎಲ್ಲ ಕಾಮನಗಳನ್ನೂ

ತಸ್ಮಿನ್ನಸನ್ನೇ ಸಕಲಾಶಿಷಾಂ ಪ್ರಭೌ
 ಕಿಂ ದುರ್ಲಭಂ ತಾಭಿರಲಂ ಲವಾತ್ಮಭಿಃ |
 ಅನನ್ಯದೃಷ್ಟಾ ಭಜತಾಂ ಗುಹಾಶಯಃ
 ಸ್ವಯಂ ವಿಧತ್ತೇ ಸ್ವಗತಿಂ ಪರಃ ಪರಾಮ್ || ೪೯ ||

ಕೋ ನಾಮ ಲೋಕೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾರಮಿತ್
 ಪುರಾಕಥಾನಾಂ ಭಗವತ್ಕಥಾಸುಧಾಮ್ |
 ಆಪೀಯ ಕರ್ಣಾಂಬಲಿಭಿರ್ಭವಾಪಹಾ-
 ಮಹೋ ವಿರಚ್ಯೇತ ವಿನಾ ಸರೇತರಮ್ || ೫೦ ||

ಈಡೇರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನು, ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನವಾದರೆ
 ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನೆ ಯಾವುದು ತಾನೇ ದುರ್ಲಭವಿದೆ ? ಆದರೆ ಆ
 ಕ್ಷುದ್ರನಾದ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನಿದೆ ? ಅನನ್ಯ
 ಭಾವವಿರುವ ಅವನನ್ನು ಭಜಿಸುವವನಿಗೆ ಆಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾತ್ಮನು
 ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಪರಮಪದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ || ೪೯ || ಸಂಸಾರ
 ಒಲಿದವನನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ತ್ರಿಭುಗವಂತನ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿನ
 ಕಥಾವೃತ್ತವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕರ್ಣಪುಟದಿಂದ ಪಾನಮಾಡಿದರೂ
 ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೇಸರ
 ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೇ ದೇವರ ಉಂಟಾದರೆ ಆತನು
 ಮಾತುನ್ನೇ ಆಗಿ || ೫೦ ||

ಪದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
 ಪರಾಕಥಾಸುಭಾವಾನುವರ್ಣನೇ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೩ ||

ಪದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದಿತಿ-ಕಶ್ಯಪರ ಸಂವಾದ

ಶ್ರೀಕುಕುಟಾಚ

ನಿಶಮ್ಯ ಕೌಪಾರವಿಸೋಪವರ್ಣಿತಾಂ
 ಹರೇಃ ಕಥಾಂ ಕಾರಣಸೂಕರಾತ್ಮನಃ |
 ಪುನಃ ಸ ಪಪ್ರಚ್ಛ ತಮುದ್ಯತಾಂಬಲಿ-
 ನಃ ಚಾತಿತ್ಯಪ್ಪೋ ವಿದುರೋ ದೃತವ್ರತಃ || ೧ ||

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ತೇನೈವ ತು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿಣಾ ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿನಾ |
 ಆದಿದೈತ್ಯೋ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷೋ ಹತ ಇತ್ಯನುಕುಪ್ತುಮ್
 || ೨ ||

ತಸ್ಯ ಚೋದ್ಧತಃ ಕ್ಷೋಣಂ ಸ್ವದಂಷ್ಟಾಗ್ರೇಣ ಲೀಲಯಾ |
 ದೈತ್ಯರಾಜಸ್ಯ ಚ ಬ್ರಹ್ಮನ್ನಸ್ಮಾದ್ವೇತೋರಭೂನ್ಮಧಃ
 || ೩ ||

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉವಾಚ

ಸಾಧು ವೀರ ತ್ವಯಾ ಪ್ರಪ್ತಮವತಾರಕಥಾಂ ಹರೇಃ |
 ಯತ್ತ್ವಂ ಪೃಚ್ಛು ಮರ್ತ್ಯಾನಾಂ ಮೃತ್ಯುಪಾಶಮಿತಾನೀಮ್
 || ೪ ||

ಯಯೋತ್ತಾನಪದಃ ಪುತ್ರೋ
 ಮುನಿಸಾ ಗೀತಯಾರ್ಥಕಃ |
 ಮೃತ್ಯೋಃ ಕೃತ್ವ ವ ಮೂರ್ಧ್ವಂಘ್ರ-
 ಮಾರುರೋಹ ಹರೇಃ ಪದಮ್ || ೫ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಟಾಚನಿಗಲು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ!
 ಭಕ್ತವತಾರಿಯಾದ ವಿದುರನು ಮತೆಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ
 ಸೃಷ್ಟಿಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು
 ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರೂ ಸ್ವರ್ಗ ತ್ಯಕ್ತಿಯುಂಟಾ
 ಗಲಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಕ್ಷೋಣಗೊಳಿಸಿದನು ಪುನಃ ವಿನಂತಿಸಿ
 ಕೊಂಡನು || ೧ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಯಜ್ಞವರಾಹ
 ರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನವರೇ ಆದಿದೈತ್ಯನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು
 ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ಎಂದು ಈಗತಾನೇ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಕೇಳಿದನು.
 || ೨ || ಆ ಭಗವಂತನು ಶೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೋರೆ ದಾಡೆಗಳ
 ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರು
 ವಾಗ ಅವನಿಗೂ ದೈತ್ಯನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೂ ವಿವಾದವಾಗಿ ಯುದ್ಧ
 ವಾಯಿತು ? ಮುಮಾಡಿ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವವರಾಗಿರಿ. || ೩ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೋಯರು ಹೇಳಿಕೊಡಗಿದರು - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ!
 ನೀನು ತುಂಬಾ ಒಳ್ಳೆಯ ಪದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು
 ಮೃತ್ಯುಪಾಶದಿಂದ ಪಾರಾಗಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಕಥೆಯ
 ಒಗ್ಗಂಟೇ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆ || ೪ || ನೋಡು | ಉತ್ತಾನಪಾದನ ಪುತ್ರ
 ನಾದ ಧ್ರುವನು ಪುಟ್ಟುಮಾಲಕನಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಶ್ರೀನಾರದ ಮಹರ್ಷಿ
 ಗಳು ಹೇಳಿದ ಹರಿಕಥೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಅವನು ಮೃತ್ಯುವಿನ
 ತಲೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಭಗವಂತನ ಪರಮಪದಕ್ಕೆ ಆರೂಢನಾದುದು.
 || ೫ || ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀವರಾಹರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೂ-
 ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೂ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು
 ದೇವಾಧಿಪನ ಒಪ್ಪದೇವರ ಒಳ ಪಕ್ಷವಾಗ, ಅವರು ಈ

ಅಥಾತ್ಮಾಪೀಠಾಸೋಽಯಂ ಶ್ರುತೋ ಮೇ ವರ್ಣಿತಃ ಪುರಾ |
ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ದೇವದೇವೇನ ದೇವಾನಾಮನುಪ್ಪಚ್ಛತಾಮ್ || ೬ ||

ದಿಶಿರ್ದಾಕ್ವಾಯಗೇ ಕ್ವತ್ತರ್ಮಾರೀಚಂ ಕಶ್ಯಪಂ ಪತಿಮ್ |
ಅಪ್ಯಕಾಮಾ ಚಹಮೇ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಹೃಚ್ಛಯಾದಿಠಾ || ೭ ||

ಇಷ್ಟಾನ್ನಿಚ್ಛಂ ಪಯಸಾ ಪುರುಷಂ ಯಜುಷಾಂ ಪತಿಮ್ |
ನಿಮ್ಲೋಚತ್ಯಕ್ತ ಅಸೀನಮಗ್ನಗಾರೇ ಸಮಾಹಿತಮ್ || ೮ ||

ದಿಶಿರುವಾಚ

ಏಷ ಮಾಂ ತತ್ತ್ವತೇ ವಿದ್ವನ್ಯಾಮ ಆಶ್ವರಾಸಸಃ |
ದುನೋತಿ ದೀನಾಂ ಏಕ್ಯಮ್ ರಂಭಾಮಿವ ಮತಂಗಜಃ || ೯ ||

ತದ್ವವಾನ್ ದಹ್ಯಮಾನಾಯಾಂ ಸಪತ್ತೀನಾಂ ಸಮೃದ್ಧಿಭಃ |
ಪ್ರಜಾವತೀನಾಂ ಭದ್ರಂ ತೇ ಮಯ್ಯಾಯುಂಕ್ತಾಮನುಗ್ರಹಮ್ || ೧೦ ||

ಭರ್ತರ್ಯಾಜ್ಞೋರುಮಾನಾನಾಂ ಲೋಕಾನಾವಿಶತೇ ಯತಃ |
ಪತಿರ್ಭವದ್ವಿಧೋ ಯಾಶಾಂ ಪ್ರಜಯಾ ನನು ಜಾಯತೇ || ೧೧ ||

ಪುರಾ ಪಿತಾ ನೋ ಭಗವಾನ್ ದಕ್ಷೋ ದುಹಿತೃವತ್ಸಲಃ |
ಕಂ ವ್ಯಣೀತ ಪರಂ ವತ್ಸಾ ಇತ್ಯಪ್ಪಚ್ಛತ ನಃ ಪೃಥಕ್ || ೧೨ ||

ಸ ವಿವಿತ್ತ್ವಾಽಽತ್ಮಜಾನಾಂ ನೋ ಭಾವಂ ಸಂತಾನಭಾವನಃ |
ತ್ರಯೋದತಾದದಾತ್ತಾಸಾಂ ಯಾಸ್ತೇ ತೀಲಮನುವ್ರತಾಃ || ೧೩ ||

ಅಥ ಮೇ ಕುರು ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾಮಂ ಕಂಡವಿಲೋಚನ |
ಅರ್ತೋಽನಾರ್ಥಣಾಂ ಭೂಮಿನ್ಮೋಘಂ ಹಿ ಮಹೀಯಸಿ || ೧೪ ||

ಇತಿ ಶಾಂ ವೀರ ಮಾರೀಚ ಕೃಪಾಕಾಂ ಬಹುಭಾಷಿಣೀಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯಾಹಾನುನಯನ್ಯಾಚಾ ಪ್ರವೃದ್ಧಾನ್ಯಂಗಕಶ್ಯಲಾಮ್ || ೧೫ ||

ಏಷ ತೇಽಹಂ ವಿಧಾನ್ಯಾಮಿ ಪ್ರಿಯಂ ಭೀರು ಯದಿಚ್ಛಸಿ |
ತಸ್ಯಾಃ ಕಾಮಂ ನ ಕಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಿದ್ಧಿಸ್ತ್ವೈವರ್ಗಿಕೇ ಯತಃ || ೧೬ ||

ಸರ್ವಾಶ್ರಮಾನುಪಾದಾಯ ಸ್ವಾಶ್ರಮೇಣ ಕಲತ್ರವಾನ್ |
ವೃಕನಾರ್ಣವಮತ್ಯೇತಿ ಜಲಯಾನ್ಯೈರ್ಮಿಥಾರ್ಣವಮ್ || ೧೭ ||

ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು. ನಾನೂ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. || ೬ ||

ವಿದುರನೇ! ಹಿಂದೂನ್ನು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ದಿಶಿಯು ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಕಾಮಾತುರಳಾಗಿ ಪತಿಯಾದ ಮರಿಚಿ ಪುತ್ರರಾದ ಕಶ್ಯಪಮಹರ್ಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಸಾಯಂ ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. || ೭ || ಕಶ್ಯಪರು ಆಗ ಕ್ಷೀರದ ಅಹುತಿಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಜಿಹ್ವ ಭಗವಾನ್ ಯಜ್ಞಪತಿ ಯನ್ನು ಆರಾಧನೆಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವ ಸಮಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅಗ್ನಿಹಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. || ೮ ||

ದಿಶಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಮದಭರಿತ ಆನೆಯು ಬಾಳೆಯ ಗಿಡವನ್ನು ಹೊಸಕಿ ಹಾಕುವಂತೆಯೇ ಈ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜಿಹ್ವಾರಣಾದ ಮಗ್ನತನು ಅಬಲೆಯಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಸಹಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. || ೯ || ನನ್ನ ಸಹಿತಿಯರು ಪುತ್ರವತಿಯಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧರಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆಸೂಯೆಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆದೋರಿದಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. || ೧೦ || ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪತಿಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವನ್ನಿಡಿಸಿ ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ಜನಿಸಿದರೆತಾನೇ ಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪತಿಯು ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಕೀರ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹರಡುತ್ತವಲ್ಲ! || ೧೧ || ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ಪುತ್ರಿಯರ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಸ್ನೇಹವಿತ್ತು. ಅವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಒದ್ದೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಕರೆದು - "ನೀನು ಯಾರನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸುತ್ತಿಯೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. || ೧೨ || ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಂತಾನದ ಬಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದ ಗಮನ ವಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವನು - ನಿಮಗೆ ಗುಣಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಅನುರೂಪರಾದ ಹದಿಮೂರು ಮಂದಿ ಪುತ್ರಿಯರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು. || ೧೩ || ಆದ್ದರಿಂದ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯೇ! ಕಮಲನ ಯನನೇ! ನನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿ ಕೊಡಿದಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮಹಾತ್ಮರೇ! ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾವಿರುಷರ ಬಳಿಗೆ ಒಂದ ದೀನಜನರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಕೈಗೂಡದಿರುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೪ ||

ವಿದುರನೇ! ಹೀಗೆ ಕಾಮನವೇಗದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಒಡಿತಳಾದ ದಿಶಿಯು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಅಂಗರಾಜಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪತಿಯನ್ನು ಸಮಿಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂಕೈಸುತ್ತಾ ಕಶ್ಯಪರು ಹೇಳಿದರು - || ೧೫ || ಎಲೈ ಭೇರುವೇ! ನಿನ್ನ ಬಯಕೆಯಂತೆ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು. ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಎಂಬ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸಾಧನ ವಾಗಿರುವ ಪತಿಯ ಕಾಮನೆಯನ್ನು ಯಾವ ಪತಿಯು ತಾನೇ ಪೂರೈಸುವುದಿಲ್ಲ? || ೧೬ || ಮನುಷ್ಯನು ಹತಾಳು ಹತ್ತಿ ಸುಂದ್ರ ವನ್ನು ದಾಟುವಂತೆ - ಗೃಹಾಶ್ರಮಿಯು ಇತರ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೂ ಅತ್ತಯ ನೀಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಡಗೂಡಿ ಆಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ವಯಂ ದುಃಖವಾಗುವವನ್ನು ದಾಟಬಿಡುವನು. || ೧೭ || ಎಲೈ ಮಾನಿನಿಯೇ! ತ್ರಿವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥದ

ಯಾಮಾಹುರಾತ್ಮೋ ಹೃದ್ಧಂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕಾಮಸ್ಯ ಮಾನಿನಿ |
ಯಸ್ಯಾಂ ಸ್ವಧುರಮಧ್ಯಸ್ಯ ಪುಮಾಂಶ್ಚರತಿ ವಿಜ್ಞರಃ
|| ೧೮ ||

ಯಾಮಾಶ್ರಿತೈಂದ್ರಿಯಾಶಾಂತೀನ್ ದುರ್ಜಯಾನಿತಶಾಶ್ವಮೈಃ |
ವಯಂ ಜಯೇಮ ಹೇರಾಭಿರ್ದಸ್ಯೂನ್ ದುರ್ಗಪತಿಯಃ
|| ೧೯ ||

ನ ವಯಂ ಪ್ರಭವಸ್ತಾಂ ತ್ವಾಮನುಕರ್ತುಂ ಗೃಹೇಶ್ವರಿ |
ಅಪ್ಯಾಯುಷಾ ವಾ ಕಾತ್ಮ್ನೇನ ಯೇ ಚಾಸ್ಯೇ ಗುಣಗೃಹವಃ
|| ೨೦ ||

ಅಥಾಪಿ ಕಾಮಮೇತಂ ತೇ ಪ್ರಜಾತ್ಯೈ ಕರವಾಣ್ಯಲಮ್ |
ಯಥಾ ಮಾಂ ನಾತಿವೋಚತಿ ಮುಹೂರ್ತಂ ಪ್ರತಿಪಾಲಯ
|| ೨೧ ||

ವಿಶಾ ಘೋರತಮಾ ವೇಲಾ ಘೋರಾಣಾಂ ಘೋರದರ್ಶನಾ |
ಚರಂತಿ ಯಸ್ಯಾಂ ಭೂತಾನಿ ಭೂತೇಶಾನುಚರಾಣಿ ಹ
|| ೨೨ ||

ವಿತಸ್ಯಾಂ ಸಾದ್ವಿ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ಭಗವಾನ್ಮೂತ್ರಭಾವನಃ |
ಪರೀತೋ ಭೂತಪರ್ಷದ್ವಿಪ್ರಪೇಣಾಟತಿ ಭೂತರಾಟ್
|| ೨೩ ||

ಶೃಶಾನುಕ್ರಾಂತಿಲಧೂಲಿಧೂಮ್ರ-
ವಿಕೀರ್ಣವಿದ್ಯೋತಜಟಾಕಲಾಪಃ |
ಭಸ್ಮಾದಗುಂತಾಮಲರುಕ್ಮದೇಹೋ
ದೇವಸ್ಮಿ ಭಃ ಪಶ್ಯತಿ ದೇವರಸ್ತೇ || ೨೪ ||

ನ ಯಸ್ಯ ಲೋಕೇ ಸ್ವಜನಃ ಪರೋ ವಾ
ನಾತ್ಯಾದ್ಯತೋ ನೋತ ಕೃದ್ವಿಗರ್ಹ್ಯಃ |
ವಯಂ ವ್ರತೈರ್ಯಚ್ಛರಣಾಪವಿದ್ಧಾ-
ಮಾಶಾಸ್ತುರೇವಜಾಂ ಒತ ಭುಕ್ತಘೋಗಾಮ್ || ೨೫ ||

ಯಸ್ಯಾನವಜ್ಜಾಚರಿತಂ ಮನೀಷಿಣೋ
ಗೃಣಂತ್ಯವಿದ್ಯಾಪಟಲಂ ಬಿಭಿಷತ್ಸವಃ |
ನಿರಸ್ತ ಸಾಮ್ಯಾತಿಶಯೋಽಪಿ ಯತ್ಸ್ವಯಂ
ಪಿಶಾಚಚರ್ಯಾಮಚರದ್ಗತಿಃ ಸತಾಮ್ || ೨೬ ||

ಒಯಕೆಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನಿಗೆ ಪತ್ನಿಯು ಶರೀರದ ಅರ್ಧಭಾಗವೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದ ಭಾರವನ್ನು ಇರಿಸಿ ಗೃಹಸ್ಥನು ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. || ೧೮ || ಇತರ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಶತ್ರು ವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಕೋಟಿ-ಕೋಟಿಗಳ ಆಶ್ರಯ ದಲ್ಲಿರುವ ದುರ್ಗಪತಿಯು ಲೂಟಿಮಾಡುವ ಕಳ್ಳ-ಕಾಕನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಾವು ಪತ್ನಿಯ ಆಶ್ರಯ ದಿಂದ ಈ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೆದ್ದು ಕೊಳ್ಳುವೆವು. || ೧೯ || ಎಲೈ ಗೃಹೇಶ್ವರಿಯೇ! ನಿನ್ನಂತಹ ಪತ್ನಿ ಯರು ಮಾಡುವ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ಗುಣಗ್ರಾಹಿ ಪುರುಷನಾಗಲೀ ತನ್ನ ಇಡೀ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೀರಿಸಲಾರನು. || ೨೦ || ಅವರೂ ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಯನ್ನು ನಾನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಈಡೇರಿಸುವನು. ಆದರೆ ನೀನು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಕಾಯಬೇಡು. ಹೀಗಾದರೆ ನಾನು ಲೋಕ ನಿಂದೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆವಿಲ್ಲ. || ೨೧ || ಈ ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯವು ಅತ್ಯಂತ ಘೋರವಾದದ್ದು. ರಾಕ್ಷಸಾದಿ ಘೋರಜೀವಿಗಳು ವಿಹ ರಿಸುವ ಕಾಲವು. ಇದು ಭಗವಾನ್ ಭೂತನಾರ್ಥನ ಗಣಗಳಾದ ಭೂತಘೋರಾಧಿಗಳು ಒಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಭೀಕರವಾದ ಸಮಯ. || ೨೨ || ಎಲೈ ಸಾದ್ವಿಯೇ! ಈ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಭೂತಪತಿಯಾದ ದಿವದೇವರು ಪವನವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಣ ಗಳೊಡನೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. || ೨೩ || ಆತನ ಜಡೆಗಳು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವದ ಬದುಗುಳಿಯುವ ಕೆವರಿ ದೂಳಿನಿಂದ ಧೂಸರಿತವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಒಣಗುವಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ದೇವತ್ವವನ್ನು ವಿರೂಪಿಣಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಇಂತಹ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಸತೀರಮಣನಾದ ನಿನ್ನ ಭಾವವು ತನ್ನ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಎಂಬ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡು ತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. || ೨೪ || ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ತನ್ನವರು- ಬೇರೆಯವರು, ಬೇಕಾದವರು-ಬೇಡವಾದವರು, ಅದರಗೇ ಯವರು- ನಿಂದನೀಯರು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ನಾವಾದರೂ ಆಸೆಗಳ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ಆತನು ಭೋಗಿ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ತಳ್ಳಿರುವ ಮಾಯೆಯನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಿರು ವವರು. || ೨೫ || ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಜನರು ಅವಿದ್ಯೆಯ ಅವರೂ ವನ್ನು ಭೇದಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವನಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದವರಿಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಸಮಾನರಾದವರೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಸುರುಷರು ಮಾತ್ರವೇ ಆತ ನನ್ನು ತಲುಪಬಲ್ಲರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಅವನು ಪಿಶಾಚದಂತೆ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಲೋಕವಿಡಂಬನೆಗಾಗಿಯೇ ಇದೆ. || ೨೬ || ಈ ಶರೀರವು ನರಿ-ನಾಯಿಗಳ ಆಹಾರವಾಗು ವುದು ಅವಿವೇಕಿಗಳು ಇದನ್ನೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಇದನ್ನು ವ್ಯ

ಹಸಂತಿ ಯಸ್ಯಾಚರಿತಂ ಹಿ ದುರ್ಭಗಾಃ
ಸ್ವಾತ್ಮನ್‌ರತಸ್ಯಾವಿದುಷಃ ಸಮೀಹಿತಮ್ |
ಯೈರ್ವಸ್ಮಮಾಲಾಭರಣಾನುಲೇಪನೈಃ
ಶ್ವಭೋಜನಂ ಸ್ವಾತ್ಮತಯೋಪಲಾಲಿತಮ್ || ೨೭ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಯತ್ಕೃತಸೇತುಪಾಲಾ
ಯತ್ಕಾರಣಂ ವಿಶ್ವಮಿದಂ ಚ ಮಾಯಾ |
ಅಜ್ಞಾಕರೀ ತಸ್ಯ ಪಿಶಾಚಚರ್ಯಾ
ಅತೋ ವಿಭೂಮುಶ್ಚರಿತಂ ವಿಡಂಬನಮ್ || ೨೮ ||

ಮೃತ್ಯೋಯಿ ಉವಾಚ

ಸೈವಂ ಸಂವಿದಿತೇ ಭರ್ತಾ ಮನ್ಮಥೋನ್ಮಥಿತೇಂದ್ರಿಯಾ |
ಜಗ್ರಾಹ ವಾಸೋ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೀರ್ವೃಪಲೀವ ಗತತ್ರಪಾ
|| ೨೯ ||

ಸ ವಿದಿತ್ವಾಹ ಭಾರ್ಯಾಯಾಶ್ಚಂ ನಿರ್ಬಂಧಂ ವಿಕರ್ಮಣಿ |
ಸತ್ವಾ ದಿಷ್ಟಾಯ ರಹಸಿ ತಯಾಥೋಪವಿವೇಶ ಹ
|| ೩೦ ||

ಅಭೋಪಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸಲಿಲಂ ಪ್ರಾಣಾನಾಯಮ್ಯ ವಾಗ್ಗತಃ |
ಧ್ಯಾಯನ್‌ಜಜಾಪ ವಿರಹಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಃ ಸೂತನಮ್
|| ೩೧ ||

ದಿಶ್ವು ಪ್ರೀಡಿತಾ ತೇನ ಕರ್ಮಾವದ್ಧೇನ ಭಾರತ |
ಉಪಸಂಗಮ್ಯ ವಿಪ್ರರ್ಷಿಮಥೋಮುಖ್ಯಭೃಭಾಪತ
|| ೩೨ ||

ದಿಶಿರುವಾಚ

ಮಾ ಮೇ ಗರ್ಭಮಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಮೂತಾನಾಮೃಷ್ಠೋಽವಧೀತ್ |
ರುದ್ರಃ ಪತಿರ್ಹಿ ಭೂತಾನಾಂ ಯಸ್ಯಾಕರವಮಂಹುಷಮ್
|| ೩೩ ||

ಸಮೋ ರುದ್ರಾಯ ಮಹತೇ ದೇವಾಯೋಗ್ರಾಯ ಮೀಥುಷೇ |
ಶಿವಾಯ ಸ್ತಸ್ತದಂದಾಯ ಧೃತದಂದಾಯ ಮನ್ಯವೇ
|| ೩೪ ||

ಸ ನಃ ಪ್ರಸೀದತಾಂ ಭಾಮೋ ಭಗವಾನುರ್ವಸುಗ್ರಹಃ |
ವ್ಯಾಧಸ್ಯಾಶ್ಚನುಕಂಪ್ಯಾಸಾಂ ಸ್ವೀಕಾಂ ದೇವಃ ಸತೀಪತಿಃ
|| ೩೫ ||

ಮೃತ್ಯೋಯಿ ಉವಾಚ

ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯಾಶಿಷಂ ಲೋಕ್ಯಾಮಾತಾಸಾಸಾಂ ಪ್ರವೇಶತೀಮ್ |
ನಿವೃತ್ತಸಂಧ್ಯಾನಿಯಮೋ ಭಾರ್ಯಾಮಾಹ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ
|| ೩೬ ||

ಒಡವೆ ಗಂಧ ಮಾಲೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ದುರದೃಷ್ಟಾಲಿಗಳು ಆತ್ಮಾರಾಮನಾಗಿರುವ ಭಗವಾನ್ ತಂಕರನ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿರುತ್ತಾರೆ. || ೨೭ || ನಮ್ಮ ವಿಷಯ ಹಾಗಿರಲಿ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಲೋಕಪಾಲರೂ ಕೂಡ ಆತನು ಕಟ್ಟಿರುವ, ನಿರ್ದೋಷಿರುವ ಧರ್ಮಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನೇ ಈ ವಿಶ್ವದ ಅಧಿಷ್ಠಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮಾಯೆಯೂ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವಳು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಆತನು ಪ್ರೇತ ಗಳಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಜ್ಞಾ! ಎಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಲೀಲೆಯಿದು! ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನಾದ ಪ್ರಭುವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಲೀಲೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೋಯಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ! ಪತಿಯು ಈ ಪ್ರಕಾರ ತೀವಣೆ ನೀಡಿದರೂ ಕಾಮಾತುರನಾದ ದಿಶಿಯು ವೇಶ್ಯೆಯಂತೆ ನಾಚಿಕೆಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಕಶ್ಯಪರ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಳು. || ೨೯ || ಆಗ ಕಶ್ಯಪರು ಭಾರ್ಯೆಯ ನಿಂದಿತವಾದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಕಂಡು 'ದೈವೇಚ್ಛೆ ಇದ್ದಂತಾಗಲಿ' ಎಂದು ದೈವಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿದು ವಿಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯೊಡನೆ ಸಮಾಗಮ ಮಾಡಿದರು. || ೩೦ || ಅನಂತರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮೌನಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಮಾಡಿ ಪರಿಶುದ್ಧವೂ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವೂ, ಸೂತನವೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಅವನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಜಪ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. || ೩೧ || ವಿದುರನೇ! ದಿಶಿಗೂ ತಾನು ಮಾಡಿದ ನಿಂದ್ಯವಾದ ಕರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಿ, ಆಕೆಯು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. || ೩೨ ||

ದಿಶಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ - ಓ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೇ! ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರನು ಭೂತಗಳ ಸ್ವಾಮಿಯು. ಆತನ ಕುರಿತು ನಾನು ಅಪರಾಧವನ್ನೊಗಡ್ಡೆನೆ. ಆದರೂ ಆ ಭೂತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದೇವನು ನನ್ನ ಗರ್ಭವನ್ನು ನಾಶಮಾಡದಿರಲಿ. || ೩೩ || ಮಹಾದೇವನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಉಗ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸತ್ಪುರುಷರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಂಡವನ್ನು ಒಳಸದೆ, ದುಷ್ಕರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ದಂಡವಾಣಿಯಾದ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. || ೩೪ || ಹೊಳಸಲಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲಾದರೋ ಪ್ರಾಣಹಿಂಸೆಮಾಡುವ ಬೇಡರೂ ಕೂಡ ದಯೆ ತೋರಿಸುವರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪರಮ ಕರುಣಾಳುವು, ಸತೀಪತಿಯೂ ನನಗೆ ಭಾವನೂ ಆಗಿರುವ ತಂಕರನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ. || ೩೫ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೋಯಿ ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಪ್ರಜಾಪತಿ ಕಶ್ಯಪರು ಸಾಯಂ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ದಿಶಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು. ಆಕೆಯು ಗಡ-ಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸಂಹಾನದ ಲೌಕಿಕ ಮತ್ತು ಪಾರಲೌಕಿಕ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಕಶ್ಯಪರು ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿದರು - || ೩೬ ||

ಶತ್ರುಪ ಉವಾಚ

ಅಪ್ರಾಯತ್ಯಾದಾತ್ಮನಸ್ತೇ ದೋಷಾನ್ಮೋಹೂರ್ತಿಕಾದುತ |
ಮನ್ನಿದೇಶಾತಿಶಾರೇಣ ದೇವಾನಾಂ ಚಾತಿಹೇಲನಾತ್

|| ೩೭ ||

ಭವಿಷ್ಯತ್ಸವಾಭದ್ರಾವಭದ್ರೇ ಚಾತರಾಧಮೌ |
ಲೋಕಾನ್ಸಪಾಲಾಂಸ್ತ್ರಿಂಶ್ಚಂಡಿ ಮುಹುರಾಕ್ರಂದಯಿಷ್ಯತಃ

|| ೩೮ ||

ಪ್ರಾಣನಾಂ ಹನ್ಯಮಾನಾನಾಂ ದೀನಾನಾದುಕ್ತಾಗಮಾಃ |
ಸ್ಮೃತಾಂ ನಿಗೃಹ್ಯಮಾಕಾನಾಂ ಕೋಪಿತೇಷು ಮಹಾತ್ಮನು

|| ೩೯ ||

ತದಾ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ಭಗವಾಚ್ಛೋಕಭಾದನಃ |
ಹನಿಷ್ಯತ್ಯಮೀರ್ಯಾಸೌ ಯಥಾದ್ರೀನ್ ಶತಪರ್ವದೃಕ್

|| ೪೦ ||

ವಿರುಪಾಚ

ವಧಂ ಭಗವತಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುನಾಘೋದಾರಬಾಹುನಾ |
ಅಶಾಸೇ ಪುತ್ರಯೋರ್ಮಹ್ಯಂ ಮಾ ಕ್ರದ್ಧಾದ್ಧಾತ್ಮಕಾದ್ವಿಘ್ನೇಃ

|| ೪೧ ||

ನ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡದಗ್ಧಸ್ತು ನ ಭೂತಫಲದಗ್ಧ ಚ |
ನಾರಕಾಶ್ಚಾನುಗೃಹ್ಣಂತಿ ಯಾಂ ಯಾಂ ಯೋನಿಮಸೌ ಗತಾ

|| ೪೨ ||

ಶತ್ರುಪ ಉವಾಚ

ಕೃತತೋಕಾನುತಾಪೇನ ಸದ್ಯಃ ಪ್ರತ್ಯವಮರ್ಶನಾತ್ |
ಭಗವತ್ಕುರುಮಾನಾಚ್ಚ ಭವೇ ಮಯ್ಯಪಿ ಚಾದರಾತ್

|| ೪೩ ||

ಪುತ್ರಸೈವ ತು ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಭವಿತ್ಯೇಕಃ ಸಹಾಂ ಮತಃ |
ಗಾಢ್ಯಂತಿ ಯದ್ಭತಃ ತುದ್ಧಂ ಭಗವದ್ಭಯಾ ಸಮಮ್

|| ೪೪ ||

ಯೋಗೈರ್ಹೇಮೇವ ದುರ್ವರ್ಣಂ ಭಾವಯಿಷ್ಯಂತಿ ಸಾಧವಃ |
ನಿರ್ವೈರಾದಿಭಿರಾತ್ಮಾನಂ ಯಚ್ಛೈಲಮನುವರ್ತಿತುಮ್

|| ೪೫ ||

ಯತ್ಪ್ರಸಾದಾದಿದಂ ವಿಶ್ವಂ ಪ್ರಸೀದತಿ ಯದಾತ್ಮಕಮ್ |
ಸ ಸ್ವದೃಗ್ಗಗವಾನ್ಯಸ್ಯ ತೋಷ್ಯತೇಽನನ್ಯಯಾ ದೃಶಾ

|| ೪೬ ||

ಶತ್ರುಪರು ಇಂತಂದರು - 'ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವು ದುಷ್ಟಭಾವದಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ನೀನು ಸಮಾಗಮ ಮಾಡಿದ ಸಮಯವೂ ಅಶುಭವಾಗಿತ್ತು ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ಗೌರವಿಸಲಿಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಪಾರಾಧವಾಗಿದೆ || ೩೭ || ಎಲೈ ಅಮಂಗಳ ವಾದ ಚಂಡಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅಮಂಗಳರೂ, ಅಥ ಮರೂ ಆದ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟುವರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಚಾರದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವನ್ನೂ, ಲೋಕಪಾಲಕರನ್ನೂ ಪದೇ ಪದೇ ಅಳುವಂತೆ ಮಾಡುವರು. || ೩೮ || ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ರೂರರು ನಿರವರಾಧಿಗಳೂ, ದೀನರೂ ಆದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡುವವು ಸ್ತ್ರಿಯರ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮಚಾರ ನಡೆಯುವುದು ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಕುಟ್ಟುಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು. ಆಗ ಸರ್ವ ಲೋಕರಾಕ್ಷಕ ನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನು ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಭುವಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ - ಶತ್ರುಪರು ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಪಹಿಸುವರು || ೩೯-೪೦ ||

ದಿವಿಮು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಳು - ಸ್ವಾಮಿ! ನನ್ನ ಪುತ್ರರು ಕುಪಿತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಪದಿಂದ ಸಾಯದೇ, ಭಗವಾನ್ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ-ನಿರಾಯಣರ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಮರಣ ಹೋದವರಾದವರ ಸಾಗೂ ಸಮೃದ್ಧವೆ || ೪೧ || ಯಾವ ಮಹಿಮೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಪದಿಂದ ಕುಟ್ಟುಹೋದವನು ಅಥವಾ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಭಯಪಡಿಸುವವನು ಯಾವುದೇ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ನಾರಕಿಯ ಜೀವಿಗಳೂ ಕೂಡ ದಯಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ || ೪೨ ||

ಶತ್ರುಪರು ಹೇಳಿದರು - ದೇವಿ! ನೀನು ಗೈದ ಪಾಪದ ಬಗೆಗೆ ಶೋಕವನ್ನೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನೂ ತೋರಿದ್ದೀಯೆ. ನಿನಗೆ ಉಚಿತ-ಅನುಚಿತ ಇದರ ವಿವೇಕವು ಒಡನೆಯೇ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಶಂಭುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವ ವನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅದರವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರಾಗುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಸಾಧು-ಸಜ್ಜನ ಶಿರೋಮಣಿ ಯಾಗುವನು. ಸುರುಪರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಅತನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನ ಗುಣ ಕೀರ್ತನೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಹಾಡುವರು. || ೪೩-೪೪ || ಬಣ್ಣಗಟ್ಟಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಪದೇ-ಪದೇ ಪುಟಕ್ಕಟ್ಟು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದಂತೆಯೇ, ಸಜ್ಜನರು ಅತನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ವೈರತೆ ಮುಂತಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. || ೪೫ || ಯಾರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವನ ಸ್ಮರಣಪೂಜಿತವಾದ ಈ ಜಗತ್ತು ಆನಂದಿತವಾಗುತ್ತದೋ ಆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶ ಭಗವಂತನೂ ಕೂಡ ಅತನ ಸನ್ನಿಧಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು. || ೪೬ || ದಿವಿಯೇ! ಆ ಪಾಲಕನು ದೊಡ್ಡ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನೂ, ಉದಾರ ಹೃದಯನೂ, ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯೂ, ಮಹಾಪುರುಷನಿಗೂ ಪೂಜ್ಯನೂ ಆಗುವನು. ಪೌಂಡ್ರವಾದ ಭಕ್ತಿ

ಸ ವೈ ಮಹಾಭಾಗವತೋ ಮಹಾತ್ಮಾ
ಮಹಾನುಭಾವೋ ಮಹತಾಂ ಮಹಿಷಃ |
ಪ್ರವೃದ್ಧಭಕ್ತ್ಯಾ ಹ್ಯನುಭಾವಿತಾಶಯೇ
ನಿವೇಶ್ಯ ವೈಕುಂಠಮಿಮಂ ವಿಹಾಸ್ಯತಿ || ೪೭ ||

ಅಲಂಪಟಃ ಶೀಲಧರೋ ಗುಣಾಕರೋ
ಹೃಷ್ಯ ಪರಧ್ಯಾ ವೃಥಿತೋ ದುಃಖತೇಷು |
ಅಭೂತಶತ್ರುರ್ಜಗತಃ ಶೋಕಹರ್ತಾ
ನೈದಾಘಿಕಂ ತಾಪಮಿವೋಡುರಾಜಃ || ೪೮ ||

ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚಾಮಲಮುಬ್ಧನೇತ್ರಂ
ಸ್ವಪೂರುಷೇಚ್ಯಾನುಗೃಹೀತರೂಪಮ್ |
ಪೌತ್ರಸ್ತವ ಶ್ರೀಲಲನಾಲಲಾಮಂ
ದ್ರಷ್ಟ್ವಾ ಸುರತ್ಕುಂಡಲಮಂಡಿತಾನನಮ್ || ೪೯ ||

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಶ್ರುತ್ವಾ ಭಾಗವತಂ ಪೌತ್ರಮಮೋದತ ದಿತಿರ್ಭೃಗಶಮ್ |
ಪುತ್ರಯೋಶ್ಚ ವಧಂ ಕೃಷ್ಣಾದ್ವಿದಿತಾನ್ವಸೀನ್ಮಹಾಮನಾಃ
|| ೫೦ ||

ಭಾವದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಭಗವದ್ಭಾವದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಂತಃ
ಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಹಾಭಿ
ಮಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನು. || ೪೭ ||

ಅವನು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಪಟನೂ, ಗುಣಶೀಲ ಸಂಪ
ನ್ನನೂ, ಗುಣಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಯೂ ಮತ್ತೆಲ್ಲರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯೂ,
ದುಃಖದಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಯೂ ಆಗುವನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾರೂ ಶತ್ರು
ಗಳೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬೆಂದ್ರನು ಬೇಸಿಗೆಯ ತಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯು
ವಂತೆ ಆತನು ಜಗತ್ತಿನ ಶೋಕವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವನು. || ೪೮ ||
ಯಾರು ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಒಳ-ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ವಿರಾಜಮಾನ
ನಾಗಿದ್ದಾನೋ, ತಮ್ಮ ಭಕ್ತರ ಒಯಕೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಗಾಗ ತನ್ನ
ಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುವನೋ ಥಳ-ಥಳಿಸುತ್ತಿರುವ
ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಮುಖಮಂಡಲದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸು
ತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೂ ಸಮ್ಮುಖಿಯನ್ನು
ತುಂಬುತ್ತಿರುವ ಕಮಲಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ದರ್ಶಿಸುವನು. || ೪೯ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ ! ತನ್ನ ಪೌತ್ರನು
ಪರಮ ಭಾಗವತವಾಗುವನೆಂದು ಕೇಳಿ ದಿತಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷ
ವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪುತ್ರನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಡು
ವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಯಿತು. || ೫೦ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂತಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ದಿತಿ-ಕೃಷ್ಣಪರಮಹಂಸಾದೇ ಚತುರ್ಥಶೋಧ್ಯಾಯಃ || ೧೪ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಜಯ - ವಿಜಯರಿಗೆ ಸನಕಾದಿಗಳ ಶಾಪ

ಮೃತ್ತೇಯ ಉವಾಚ

ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯಂ ತು ತತ್ತೇಜ ಪರತೇಜೋಹನಂ ದಿತಿಃ |
ಜಢಾರ ಜರ್ವಾಣಿ ಶತಂ ಶಂಕಮಾನಾ ಸುರಾರ್ಜನಾತ್
|| ೧ ||

ಲೋಕೇ ತೇನ ಹತಾಲೋಕೇ ಲೋಕಪಾಲಾ ಹತೌಜಸಃ |
ನೃವೇದಯನ್ನಿಶ್ವಶ್ವಜೇ ಧ್ಯಾತವ್ಯತಿಹರಂ ದಿಶಾಮ್
|| ೨ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ

ತಮ ಏತದ್ವಿಭೋ ವೇತ್ಯ ಸಂವಿಗ್ನಾ ಯದ್ವಯಂ ಭೃತಮ್ |
ನ ಹ್ಯವ್ಯಕ್ತಂ ಭಗವತಃ ಕಾಲೇನಾಸ್ತೃಪ್ತವತ್ಕಣಃ
|| ೩ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ತೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ !
ದಿತಿ-ದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕಷ್ಟವುಂಟಾ
ಗುವುದು ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ, ಇತರರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ
ಕೃಷ್ಣವರ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸನ್ನು (ಗರ್ಭವನ್ನು) ನೂರುವರ್ಷಕಾಲ ತನ್ನ
ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಳು. || ೧ || ಆ ಗರ್ಭಸ್ಥ ತೇಜ
ದಿಂದಲೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳ ಪ್ರಕಾಶವು ಕ್ಷೀಣವಾಗ
ತೊಡಗಿತು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲರೂ ತೇಜೋಹೀನ
ರಾದರು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಕ್ಕದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲ
ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದು ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂಬ
ುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. || ೨ ||

ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು - ಪೂಜ್ಯರೇ !
ಕಾವು ಸರ್ವಜ್ಞರು. ಕಾಲವು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುಂಠಿತ
ಗೊಳಿಸಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮಗೆ ಅರಿವಿರದ ವಿಷಯ
ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಅಂಧಕಾರದ ವಿಷಯವೂ ತಮಗೆ ತಿಳಿದೇ

ದೇವದೇವ ಜಗದ್ಧಾತರ್ಲೋಕನಾಥಸಿಖಾಮಣೇ |
ಪರೇಷಾಮಪರೇಷಾಂ ತ್ವಂ ಭೂತಾನಾಮಸಿ ಭಾವಮಿತ್ |
|| ೪ ||

ನಮೋ ವಿಜ್ಞಾನವೀರ್ಯಾಯ ಮಾಯಯೇವಮುಪೇಯುಷೇ |
ಗೃಹೀತಗುಣಭೇದಾಯ ನಮಸ್ತೇಽಪ್ಪಕ್ತಯೋನಯೇ |
|| ೫ ||

ಯೇ ತ್ವಾನನೈನ ಭಾವೇನ ಭಾವಯಂತ್ಯಾತ್ಮಭಾವನಮ್ |
ಆತ್ಮನಿ ಪ್ರೋತಭುವನಂ ಪರಂ ಸದಸದಾತ್ಮಕಮ್ |
|| ೬ ||

ತೇಷಾಂ ಸುಪಕ್ತಯೋಗಾಣಾಂ ಜಿಹ್ವಾಸೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಲಬ್ಧಯುಷ್ಮತ್ಪ್ರಸಾದಾಣಾಂ ನ ಕುತಸ್ತತ್ಪ್ರಾಘಮಿ |
|| ೭ ||

ಯಸ್ಯ ವಾಚಾ ಪ್ರಜಾಃ ಸರ್ವಾ ಗಾಪ್ತಂತ್ಯೇವ ಯಂತ್ರಿತಾಃ |
ಹರಂತಿ ಬಲಿಮಾಯತ್ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯ ಮುಖ್ಯಾಯ ತೇ ನಮಃ |
|| ೮ ||

ಸ ತ್ವಂ ವಿಧತ್ಸ್ವ ಶಂ ಭೂಮಂಸ್ತಮಾ ಲುಪ್ತಕರ್ಮಣಾಮ್ |
ಅದಭ್ರದಯಯಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಅಪನ್ನಾಸರ್ವಪೀಠಿತುಮ್ |
|| ೯ ||

ಏಷ ದೇವ ದಿತೇರ್ಗರ್ಭ ಓಜಃ ಕಾಶ್ಯಪಮರ್ಶಿತಮ್ |
ದಿಶ್ವಮಿರಯನ್ಸರ್ವಾ ವರ್ಧತೇಽಗ್ನಿರಿವೈಧಮಿ |
|| ೧೦ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಸ ಪ್ರಹಸ್ಯ ಮಹಾಬಾಹೋ ಭಗವಾನ್ ಶಬ್ದಗೋಚರಃ |
ಪ್ರತ್ಯಾಚಕ್ಷಾತ್ಮಭೂರ್ದೇವಾನ್ ಪ್ರೀಣನ್ಪ್ರಚರಯಾ ಗಿರಾ |
|| ೧೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣಾಚ

ಮಾಸಸಾ ಮೇ ಸುತಾ ಯುಷ್ಮತ್ಪೂರ್ವಜಾಃ ಸನಕಾದಯಃ |
ಚೇರುವಿಹಾಯಸಾ ಲೋಕಾನ್ ಶ್ಲೋಕೇಷು ವಿಕತಸ್ತ್ವಹಾಃ |
|| ೧೨ ||

ತ ಏಕದಾ ಭಗವತೋ ವೈಕುಂಠಸ್ಯಾಮಲಾತ್ಮನಃ |
ಯಿಯುರ್ವೈಕುಂಠನಿಲಯಂ ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ಯತಮ್ |
|| ೧೩ ||

ಇದೆ ನಾವಂತೂ ಇದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಭಯಗೊಂಡಿರುವೆವು. || ೩ ||
ದೇವಾಧಿದೇವಾ! ನೀವು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವರು, ಸಮಸ್ತ
ಲೋಕವಾಲಿಕರ ಮುಖಮಣಿಗಳಾಗಿದ್ದೀರಿ. ನೀವು ಚಿಕ್ಕ-ದೊಡ್ಡ
ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವಿರಿ. || ೪ || ದೇವಾ! ತಾವು
ವಿಜ್ಞಾನ ಬಲ ಸಂಪನ್ನರು ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಚತುರ್ಮುಖ
ರೂಪವನ್ನೂ ಮತ್ತು ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಸ್ಥಿರಿಸಿರುವಿರಿ. ತಮ್ಮ
ಉತ್ತರಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು.
ಇಂತಹ ಅಪ್ರಮೇಯಮಹಿಮರಾದ ತಮಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. || ೫ ||
ಸಮಸ್ತ ಭಾವನಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ. ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣ
ರೂಪವಾದ ಸರ್ವಜಗತ್ತು ತಮ್ಮ ಶರೀರವೇ ಆಗಿದೆ. ಅದರೂ
ತಾವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮೀರಿದವರು. ಸಮಸ್ತ
ಜೀವಿಗಳೂ ಉತ್ಪತ್ತಿವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ತಮ್ಮನ್ನು ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ
ವ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧವೋಗಿಗಳಿಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಪರಾಭವ
ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದು ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷ
ದಿಂದ ಕೃತಕತವಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಅವರು ಪ್ರಾಣ, ಇಂದ್ರಿಯ,
ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮುಖಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಯೋಗವು
ಪರಿವೃತ್ತವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದುದು. || ೬-೭ || ಎತ್ತುಗಳು ಮೂಗು
ವಾವಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುವವು ಕೆಲಸಮಾಡುವಂತೆ - ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ತಮ್ಮ
ವೇದವಾದಿಯಿಂದ ಒತ್ತವಾಗಿ ತಮಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ನಿಯಮ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕರ್ಮಸುಚಾರಮಾಡಿ ತಮಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮ
ರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರೇ ತಾವು.
ಇಂತಹ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕರಾದ ತಮಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. || ೮ ||
ಬೃಹತ್ಸ್ವರೂಪರಾದ ದೇವರೇ! ಈ ಕೆಗ್ಗತ್ತಲೆಯಿಂದ ಹಗಲು
ರಾತ್ರಿಗಳ ವಿಭಾಗವೇ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಲೋಕದ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳು
ಲುಪ್ತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿ
ಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡು. ಶರಣಾಗತ
ರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ದಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿರಿ. || ೯ ||
ದೇವಾ! ಬೆಂಕಿಯು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ ಕಶ್ಯಪರ
ವೀರ್ಯದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಈ ದಿತಿಯ ಗರ್ಭವು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕು
ಗಳನ್ನೂ ಅಂಧಕಾರಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕ್ರಮೇಣ
ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾಬಾಹುವೇ!
ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನಸುನಕ್ಕು ತಮ್ಮ
ಮಧುರವಾದ ವಾಣಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಹೀಗೆ
ಹೇಳಿಕೊಡಗಿದರು - || ೧೧ ||

ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವರೆಂದರು - ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ನಿಮ್ಮ
ಪೂರ್ವಜರೂ, ನನ್ನ ಮಾನಸಪುತ್ರರೂ ಆದ ಸನಕಾದಿಗಳು ಪರಮ
ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ, ಲೋಕಗಳ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಸಮಸ್ತ
ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಕಾಶಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೧೨ ||
ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಶುದ್ಧಸ್ವತ್ತಮಯವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ
ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ವೈಕುಂಠಧಾಮಕ್ಕೆ ಹೋದರು. || ೧೩ ||

ಮಯಿ ಯತ್ರ ಪುರುಷಾಃ ಸರ್ವೇ ವೈಕುಂಠ ಮೂರ್ತಯಃ |
ಯೇನ ನಿಮಿತ್ತನಿಮಿತ್ತೇನ ಧರ್ಮೇಣಾರಾಧಯನ್ ಹರಿಮ್

|| ೧೪ ||

ಯತ್ರ ಚಾದ್ಯಃ ಪುಮಾನಾಸ್ತೇ ಭಗವಾನ್ ಶಬ್ದಗೋಚರಃ |
ಸತ್ತ್ವ ವಿಪ್ಲವ್ಯ ವಿರಜಂ ಸ್ವಾಸ್ಥಾಂ ನೋ ಮೃಡಯನ್ತ್ವಹಃ

|| ೧೫ ||

ಯತ್ರ ನೈಶ್ವೇಯಸಂ ನಾಮ ವನಂ ಕಾಮದುಘೈರ್ಧ್ರುಮೈಃ |
ಸರ್ವಕುತ್ರೀಫಿರ್ಭ್ರಾಜತ್ಯೈವಲ್ಯಮಿವ ಮೂರ್ತಿಮತ್

|| ೧೬ ||

ವೈಮಾನಿಕಾಃ ಸಲಲನಾಶ್ಚರಿತಾನಿ ಯತ್ರ
ಗಾಯಂತಿ ಲೋಕತಮಲಕ್ಷವೇಶಾನಿ ಭುಕ್ತಃ |

ಅಂತರ್ಜಲೇನ ಸುವಿಕಸನ್ಮಥುಮಾಧವೀನಾಂ
ಗಂಧೇನ ವಿಂಡಿ ತಥಿಯೋಽಪ್ಸನಿಲಂ ಕ್ಷಿಪಂತಃ || ೧೭ ||

ಪಾರಾವತಾನ್ಯಭೃತಕಾರಸಚಕ್ರವಾಹ-
ದಾತ್ಮ್ಯಹಪಂಸುಕಪ್ತಿರಿಬಹಿರ್ಗಾಂ ಯಃ |

ಕೋಲಾಶಲೋ ವಿರಮತೇಽಚರಮಾತ್ರಮುಚ್ಚ-
ಭೃಂಗಾಧಿಪೇ ಹರಿಕಥಾಮಿವ ಗಾಯಮಾನೇ || ೧೮ ||

ಮಂದಾರಕುಂವಕುರವೋತ್ಪಲಚಂಪಕಾರಣ-
ಪುನ್ನಾಗನಾಗಬಕುಲಾಂಬುಜಪಾರಿಜಾತಾಃ |

ಗಂಧೇಽರ್ಚಿತೇ ತುಲಸಿಕಾಭರಣೇನ ತಸ್ಯಾ
ಯಸ್ವಿಂಶತ್ ಸುಮನೋ ಬಹು ಮಾನಯಂತಿ || ೧೯ ||

ಯತ್ಸುಕುಲಂ ಹರಿಪದಾನತಿಮಾತ್ರ ದೃಷ್ಟೈಃ-
ವೈದೂರ್ವಿಮಾರಕತೇಮಮಯ್ಯರ್ವಿಮಾನೈಃ |

ಯೇಷಾಂ ಬೃಹತ್ಕಟಕಾಃ ಸ್ಥಿತೋಽಭಿಮುಖೈಃ
ಕೃಷ್ಣಾತ್ಮನಾಂ ನ ರಜ ಆದಧುರುತ್ಕ್ರಯಾದ್ಭೈಃ || ೨೦ ||

ಅಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಕೇವಲ ಭಗವತ್ಪರಣಗಳ ಪರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಲೋಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. || ೧೪ || ಅಲ್ಲಿ ವೇದ-ವೇದಾಂತ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾಗಿರುವ ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಆದಿನಾರಾಯಣನು ನಮ್ಮಂತಹ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸುಧೃಷ್ಟಮಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿರಜಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. || ೧೫ || ಆ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿವತ್ಪರ ಕೈವಲ್ಯದಂತೆಯೇ ಕಂಗೊಳಿಸುವ 'ನೈಶ್ವೇಯಸ' ಎಂಬ ದಿವ್ಯೋದ್ಯಾನವು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅದು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಸುತೋಭಿತವಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಋತುಗಳ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿದೆ. || ೧೬ ||

ಅಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಗಂಧರ್ವರು - ಜನಕ ಸರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನು ಸುಚ್ಛಿದ್ಧವಂತಹ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ಪವಿತ್ರ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನದನ್ನೆಯರೊಡನೆ ಹಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಆರಳುವ ಮಳೆ ರಂದದಿಂದ ತುಂಬಿದ ವಸಂತಸಮಯದ ಮಾಧವೀಲತೆಗಳ ಸುಮಧುರವಾದ ಗಂಧವು ಅವರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಅವರು ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಗಮನವೇ ಕೊಡದೆ, ಬದಲಿಗೆ ಆ ಕಂಪವು ಹೊತ್ತುತರುವ ಮಂದಾನಿಲವನ್ನೇ ಆಶ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೧೭ || ದುಂಬಿಗಳ ರಾಜನು ತಾರಸ್ವರದಿಂದ ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಕಥೆಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಎಂಬಂತೆ ಕೇಳುವುದಾಗೆ ಪಾರಿವಾಳ, ಕೋಗಿಲೆ, ಸೂರಸ, ಚಕ್ರವಾಹ, ಜಾತಕ, ಹಂಸ, ಗಿಳಿ, ಕಿತ್ತಿರಿ ಮತ್ತು ನವಿಲುಗಳ ಕೋಲಾಹಲ ಶಬ್ದವು - ತಾವೂ ಆ ಕೀರ್ತನೆಯ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಿರುವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕೇಂಚ ಕಾಲ ನಿಂತುಹೋಗುವುದು. || ೧೮ || ಆ ದಿವ್ಯವನದಲ್ಲಿರುವ ಮಂದಾರ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಕುರವಕ, ನೈದಿಲೆ, ಸಂಖ್ಯೆ, ಪುನ್ನಾಗ, ನಾಗಕೇಸರ, ಬಕುಳ, ಅಂಬುಜ, ಪಾರಿಜಾತ ಮುಂತಾದ ಪುಷ್ಪಗಳು ತುಳಸಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸುವಾಸನೆ ಇದ್ದರೂ - ಶ್ರೀಹರಿಯು ತುಳಸಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಆಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ತುಳಸಿಯ ಕಂಪವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಘ್ರಾಣಿಸಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾನೆ - ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವು ಆ ತುಳಸಿಯ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತವೆ. || ೧೯ || ಆ ದಿವ್ಯಲೋಕವು ವೈಡೂರ್ಯ, ಮರಕತಮಣಿ ಮತ್ತು ಸುವರ್ಣದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಿಮಾನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಇವು ಕರ್ಮಫಲವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ದೊರೆಯುವ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವರಾಗಿ ತದ್ಗತಪ್ರಾಣರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡ ನಿಕಂಬವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕರುಣೆಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಿರುವ ಸುಂದರಿಯರೂ ಇವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮವಿಕಾರವನ್ನೂ ಬಾಂಟುಮಾಡಲಾರರು. || ೨೦ ||

ಶ್ರೀ ದೂಷಿಣೀ ಕ್ಷಾಯಿಕೀ ಚರಣಾರವಿಂದಂ
ಲೀಲಾಂಬುಜೇನ ಹರಿಸದ್ಧನಿ ಮುಕ್ತದೋಷಾ |
ಸಂಲಕ್ಷ್ಯತೇ ಸ್ವಪಿಕುಡ್ಯ ಉಪೇತಹೇಮಿ
ಸಮ್ಭಾರ್ತೀವ ಯದನುಗ್ರಹಣೇಽನ್ಯಯತಃ || ೨೦ ||

ವಾಪೀಣು ವಿದ್ವಮತುಲಾಸ್ತುಲಾಪುತಾಪ್ತ
ಪ್ರೇಷ್ಯಾನ್ವಿತಾ ನಿಜವನೇ ತುಲಸೀಭರಿತಮ್ |
ಅಭ್ಯರ್ಚತೀ ಸ್ವಲಕಮುಸ್ಸಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ವಕ್ತ-
ಮುಚ್ಯೇಷಿತಂ ಭಾವತೇಽತ್ಯಮತಾಂಗ ಯಚ್ಚ || ೨೧ ||

ಯಸ್ತ ಪ್ರಜಂತ್ಯಭಭಿದೋ ರುಚಾನುವಾದಾ-
ಚ್ಚೈಣ್ವಿತಿ ಯೇಽನ್ಯವಿಷಯಾಃ ಕುಕಥಾ ಮಹಿಷೀ |
ಯಾಸ್ತು ಪ್ರತಾ ಹತಭೈರ್ನೃಭಿರಾಪ್ತಾರಾ-
ಸ್ತಾಂಸ್ತಾನ್ ಕ್ಷಿಪಂತ್ಯಪರಣೇಷು ತಮಯಿ ಹಂತ || ೨೨ ||

ಯೇಽಭ್ಯರ್ಥಿತಾಢುಪಿ ಚನೋ ನೃಗತಿಂ ಪ್ರಜ್ಞಾ
ಚ್ಚಾನ್ಯಂ ಚ ತತ್ತ್ವವಿಷಯಂ ಸಹಧರ್ಮ ಯತ್ |
ನಾರಾಧನಂ ಭಗವತೋ ವಿತರಂತ್ಯಮುಷ್ಯ
ಸಮೋಹಿತಾ ವಿತಯಾ ಒತ ಮಾಯಯಾ ತೇ || ೨೩ ||

ಯಚ್ಚ ಪ್ರಜಂತ್ಯನಿಮಿಷಾಮೃಷ್ಠಾನುವೃತ್ತಾ
ದೂರೇಯಮಾ ಹೃಪರಿ ನಃ ಸ್ವ ಹಣೇಯತೀಶಾಃ |
ಭರ್ತುರ್ಮಿಥಃ ಸುಯಶಃ ಕಥನಾನುರಾಗ-
ವೈಕಲ್ಯಪಾಪ್ತಕಲಯಾ ಪುಲಕೇಕೃತಾಂಗಾಃ || ೨೪ ||

ತದ್ವಿಶ್ವಗುರ್ವಧಿಕೃತಂ ಭುವನೈಕವಂದ್ಯಂ
ದಿವ್ಯಂ ವಿಚಿತ್ರವಿಬುಧಾಗ್ರ್ಯವಿಮಾನಶೋಚಿಃ |
ಅಪ್ಪಃ ಪಾಂ ಮುದಮಪೂರ್ವಮುಜೇತ್ಯ ಯೋಗ-
ಮಾಯಾಬಲೇನ ಮುನಯಸ್ತದಧೋ ವಿಕುಂಠಮ್ || ೨೫ ||

ಯಾವ ಮಹಾದೇವಿಯ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ದೇವತೆ
ಗಳೂ ತಂದ ಪದ್ಧತಿಸುತ್ತಿರುವರೋ ಆ ಚಲುವಿನ ಗಣಿಯಾದ
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭವನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಂಜಲ್ಯವೆಂಬ
ಮೋಹವನ್ನು ತೊರೆದು ನಿತ್ಯವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಆ ದೇವ
ದೇವಿಯು ಕಾಲಂದುಗಿಳಿ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಶಬ್ದಮಾಡುವ
ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತಾ, ಲೀಲಾಕಮಲವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವಾಗ ಆ ಕನಕ
ಭವನದ ಸ್ವಲಕಮಯವಾದ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು
ಬಿದ್ದು ಅಕೆಯು ಅವುಗಳನ್ನು ಗುಡಿಸುತ್ತಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ
ಕಾಣುತ್ತದೆ. || ೨೦ || ೨೦ಯ ದೇವತೆಗಳೇ! ಆ ದಿವ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಅವಳು ದಾಹಿಯರಿದ್ದೊಡಗೂಡಿ ತನ್ನ ಶ್ರೀಡಾವನದಲ್ಲಿ ಹುಳು
ದಳಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಹೃದಯವಲ್ಲಭಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸು
ತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಹವಳದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿಂದಲೂ, ನಿರ್ಮಲ
ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಮುಂಗುರು
ಳುಗಳಿಂದಲೂ, ಉನ್ನತವಾದ ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ ಮೆರೆಯುವ ತನ್ನ
ಮುಖಕಮಲದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು -
'ಇದು ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಂದ ಆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು' ಎಂಬ ಸೌಭಾಗ್ಯ
ದಿಂದ ಆನಂದರಸವಾಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. || ೨೧ || ಪಾಪಗಳನ್ನು ಲೋಪ
ಗೊಳಿಸುವ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು
ನಾಶಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಅರ್ಥ-ಕಾಮರೂಪಿಣಿ ಇತರ ನಂದಿತ
ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮಕ್ಕಳುಗಳು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಕನ್ನಿ
ಸುತ್ತಿರುವ ಪತಮಲಾರವು ಅಷ್ಟೇ! ಆ ನಿನ್ನಾರವಾದ ಕಥೆ
ಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಮರ್ಘಾಗೃಹಾಶಿಗಳನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು
ಕಳೆದಂತವರನ್ನೂ ಅಶ್ವಮುಚಿತವಾದ ಪೋರನರಕದಲ್ಲಿ
ಅವಳು ಕೆಡತುವಳು. || ೨೨ || ಆಹಾ! ಈ ನರಜನ್ಮವು ಎಷ್ಟು
ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು! ದೇವತೆಗಳೂ ಒಯಸುವಂತಹ ಮಹಿಮೆ
ಯುಳ್ಳದ್ದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಧರ್ಮವನ್ನು ಇದರಲ್ಲೇ ಪಡೆಯ
ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಜನ್ಮ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿ
ಸದಿರುವವರು ನಿಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವನ
ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. || ೨೩ || ದೇವಾಧಿದೇವ
ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವುದರಿಂದ ಯಮ
ರಾಜನೂ ಅವರಿಂದ ದೂರವುಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವರು ಭಗವಂತನ
ದಿವ್ಯಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರೇಮ
ವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ಆನಂದದ ಆಶ್ರುಧಾರೆ
ಗಳು ಹರಿಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ. ಶರೀರ ರೋಮಾಂಚನಗೊಳ್ಳು
ವುದು ಇಂತಹವರ ಶಿಶು-ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ನಾವೂ ಕೂಡ
ಬಯಸುತ್ತೇವೆ ಈ ಪರಮ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಮಾತ್ರವೇ ನಮ್ಮ
ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಮೇಲೆ ಬಿಳುಪಿರುವ ವೈಕುಂಠಧಾಮಕ್ಕೆ
ಹೋಗುವರು. || ೨೪ || ವಿಶ್ವಗುರುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನ
ವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ವಂದನೀಯವಾಗಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ
ರಾದ ದೇವತೆಗಳ ವಿವಿಧ ವಿಮಾನಗಳಿಂದ ವಿಭೂಷಿತವಾದ,
ಪರಮ ದಿವ್ಯವೂ ಪರಮಾಮೃತವೂ ಆದ ಆ ವೈಕುಂಠಧಾಮವನ್ನು
- ತಮ್ಮ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಸೇರಿ ಪರ
ಮಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. || ೨೫ ||

ತಸ್ಮಿನ್ನತೀತ್ಯ ಮುನಯಃ ಪಠಸದ್ವ ಮೂನಾಃ
ಕಲ್ಪಾಃ ಸಮಾನವಯಸಾವಥ ಸದ್ವಮಾಯಾಮ್ |
ದೇವಾವಚಕ್ತ ಗೃಹೀತಗದೌ ಪರಾರ್ಥ-
ಕೇಯೂರಕುಂಡಲಕಿರೀಟವಿಟಂಕವೇಷೌ || ೨೭ ||

ಮತ್ತದ್ವಿರೇಫವನಮಾಲಿಕಯಾ ನಿವೀತೌ
ವಿನ್ದಸ್ತಯಾಸಿತಚಕುಷ್ಪಯಚಾಕುಮಧ್ಯೇ |
ವಕ್ತ್ರಂಭ್ರವಾಕುಟಿಲಯಾ ಸುಟುನಿರ್ಗಮಾಭ್ಯಾಂ
ರಕ್ತೇಕ್ಷಣೇನ ಚ ಮನಾಗ್ರಭಸಂ ದಧಾನ್ || ೨೮ ||

ದ್ವಾರ್ಯೇತಯೋರ್ನಿವಿಮಿಮಿಷತೋರ್ದೃಷ್ಟಾ
ಪೂರ್ವಾ ಯಥಾ ಪುರುಷವ್ರ ಕಟಾಟಿಕಾ ಯಾ |
ಸರ್ವತ್ರ ತೇಽವಿಷಮಯಾ ಮುನಯಃ ಸ್ವದೃಷ್ಟಾ
ಯೇ ಸಂಚರಂತ್ಯವಿಹತಾ ವಿಗತಾಭಿಶಂಕಾಃ || ೨೯ ||

ತಾನ್ವೀಕ್ಶ್ಯ ವಾತರಶನಾಂಶ್ಚಕುರು ಕುಮಾರಾನ್
ವೃದ್ಧಾನ್ ದಶಾರ್ಥವಯಸೋ ವಿದಿತಾತ್ಮತಾನ್ ||
ವೇತ್ಸೇಣ ಚಾಸ್ಥಲಯತಾಮತದರ್ಶಕಾಂಸ್ತೌ
ತೇಜೋ ವಿಹಸ್ಯ ಭಗವತ್ಪ್ರಕೂಲಕೀಲೌ || ೩೦ ||

ತಾಭ್ಯಾಂ ಮಿಚ್ಛ ಸ್ತಮಿಷೇಷು ನಿಸಿದ್ಧಮೂನಾಃ
ಸ್ವರ್ಗತ್ತಮಾ ಹೃಪಿ ಹರೇಃ ಪ್ರತಿಹಾರಚಾಭ್ಯಾಮ್ |
ಉಚುಃ ಸುಹೃತ್ತಮದಿದೃಕ್ಷಿತಭಂಗ ಉಷತ್
ಕಾಮಾನುಜೇನ ಸಹಸಾ ತ ಉಪಪ್ತಾಶ್ಚಾಃ || ೩೧ ||

ಮುನಯಃ ಉಚುಃ

ಕೋ ವಾಮಿಹೈತ್ಯ ಭಗವತ್ಪರಿಚರ್ಯೋಚ್ಚೈ-
ಸ್ತದ್ಧರ್ಮಿಣಾಂ ನಿವಸತಾಂ ವಿಷಮಃ ಸ್ವಭಾವಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ಶಾಂತಪುರುಷೇ ಗತವಿಗ್ರಹೇ ವಾಂ
ಕೋ ವಾಽಽತೃವತ್ಪುಹಕಯೋಃ ಪರಿಶಂಕನೀಯಃ || ೩೨ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ತವಕದಿಂದ ಅವರು ಬೇರೆ ದರ್ಶನೀಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ವೈಕುಂಠ ಧಾಮದ ಆರು ಮಂಡಪಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಏಳನೆಯ ಮಂಡಪಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದರು. ಆಗ ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಸಮವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದು ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ದಿವ್ಯ ಪುರುಷರನ್ನು ಕಂಡರು. ಆ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರು ಗದಾಪಾಣಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಅಮೂಲ್ಯ ವಾದ ಕೇಯೂರ, ಕುಟ, ಕುಂಡಲ, ಕಿರೀಟಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತ ರಾಗಿದ್ದರು. || ೨೭|| ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣದಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ನೀಳ ವಾದ ಭುಜಗಳ ನಡುವೆ ಮದವೇರಿದ ದುಂಬಿಗಳು ಗುಂಜಾರವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವನಮಾಲೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಹುಬ್ಬುಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮೂಗಿನಹೊಟ್ಟೆಗಳು ಅರಳಿ, ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪೇರಿ, ಮುಖದ ಮೇಲೆ ದುಗುಡದ ಛಾಯೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೨೮ || ಅವರು ಹೀಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಸುವರ್ಣ ಮತ್ತು ವಜ್ರಮಯವಾದ ಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆರು ಮಂಡಪಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಒಂದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಏಳನೆಯ ಬಾಗಿಲಿ ನೋಗಿಗೂ ನುಗ್ಗಿದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮಾನ ವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ನಿಶಂಕರಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಡೆ-ತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂಚಾರಮಾಡುವ ಪ್ರಭಾವ ಹೊಂದಿದ್ದರು. || ೨೯|| ಆ ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರೂ ಪೂರ್ಣಾತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವರಾಗಿ ದ್ದರೂ ನೋಡಲು ಏರು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕರಿಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿವ್ಯ ದಿಗಂಬರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಹೀಗೆ ಯಾವ ಸಂಕೋಚವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಭಗವಂತನ ಶೀಲ - ಸ್ವಭಾವಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಕಡೆ ಗಟ್ಟಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಾಚಿ ಶಡದರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಅಂತಹ ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಮಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಯೋಗ್ಯರಾದವರಲ್ಲ. || ೩೦ || ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ವೈಕುಂಠವಾಸಿಯರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಎದುರಿನಲ್ಲೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಪೂಜಾರ್ಹರಾದ ಆ ಕುಮಾರರನ್ನು ತಡೆದಾಗ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯತಮ ಪ್ರಭುವಿನ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನವು ಉಂಟಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೊಂಚ ಕೆಂಪಾಗಿ ಅವರು ಇಂತೆಂದರು. || ೩೧ ||

ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರೇ! ಭಗವಂತನ ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರಾದರೋ ಆ ಭಗವಂತ ನಂತೆಯೇ ಸಮದರ್ಶಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿದವರು. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಮತೆ ಏಕೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ? ಭಗವಂತನಾದರೋ ಪರಮ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯು. ಆತನಿಗೆ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿರುವ ಯಾರ ಮೇಲೆಯೂ ಶಂಕೆಪಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿರುವವರು ಯಾರೂ ಕಪಟಗಳಲ್ಲ. ನೀವು ಕಪಟಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇತರರನ್ನೂ ನಿಮ್ಮಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಿ ಶಂಕೆಪಡುತ್ತೀರಿ. || ೩೨ ||

ನ ಹೃಂತರಂ ಭಗವತೀಹ ಸಮುತ್ಸುಕಾ-
ವಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಿ ನಭೋ ನಭಸೀವ ಧೀರಾಃ |
ಪತ್ಯಂತಿ ಯತ್ರ ಯುವಯೋಃ ಸುರಲಿಂಗಿನೋಃ ||
ವೃತ್ತಾದಿತು ಹೃದರಘೇದಿ ಭಯಂ ಯತೋಽಸ್ಯ || ೩೩ ||

ತದ್ವಾನ್ಮುಮುಷ್ಯ ಪರಮಸ್ಯ ವಿಕುಂತಭರ್ತುಃ
ಕುರ್ವಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಸಿಹ ಧೀಮಹಿ ಮಂದಧೀಭ್ಯಾಮ್ |
ಲೋಕಾನಿತೋ ಪ್ರಜತಮಂಕರಭಾವದೃಷ್ಟಾ
ಪಾಪೀಯಸ್ಯಯ ಇಮೇ ರಿಪಘೋಽಸ್ಯ ಯತ್ರ || ೩೪ ||

ತೇಪಾಮೀರಿತಮುಭಾವವರ್ಧಾಯ ಘೋರಂ
ತಂ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಮನಿವಾರಣಮಸ್ತಪೂಗ್ಯಃ |
ಸದ್ಯೋ ಹರೇರನುಚರಾವುರು ಬಿಭೃತ್ಸುತ್
ಪಾದಗ್ರಹಾವಸತತಾಮತಿಕಾತರೇಣ || ೩೫ ||

ಭೂಯಾದಘೋನಿ ಭಗವದ್ವಿರಕಾಂ ದಂಡೋ
ಯೋ ನೌ ಹರೇತ ಸುರಹೇಲನುಚರೇಷಮ್ |
ಮಾ ವೋಽನುತಾಪಕಲಯಾ ಭಗವತ್ಸ್ತುತಿಘೋ
ಮೋಹೋ ಭವೇದಿಹತು ನೌ ವ್ರಮೋದಧೋಽಥ || ೩೬ ||

ವಿಮಂ ತದೈವ ಭಗವಾನರವಿಂದನಾಭಃ
ಸ್ವಾನ್ಮಾಂ ವಿಬುಧೈ ಸದತಿಕ್ರಮಮಾರ್ಯಪ್ರದೈಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ ಯಯೌ ಪರಮಹಂಸಮತಾಮುನೀನಾ-
ಮನ್ವೇಷಗೇಯಚರಣೌ ಚಲಯನ್ನಹತ್ರಿಃ || ೩೭ ||

ಭಗವಂತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೂ ಅಡಗಿದೆ
ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಧೀಮಂತರು ಆ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೂ
- ತಮಗೂ ಯಾವ ಅಂತರವನ್ನೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.
ಮಹಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಘಟಾಕಾಶದಂತೆ ಅವನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ
ಅಂತರ್ಭಾವವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ನೀವಾದರೋ ದೇವ
ರೂಪಧಾರಿಗಳು. ಹಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಭೇದ
ಭಾವದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಭಯದ ಕಲ್ಪನೆ ನೀವು
ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. || ೩೩ || ನೀವಾದರೋ
ವೈಕುಂಠಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನಿಗೆ ಪಾರ್ಷ್ವದರಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ
ಬುದ್ಧಿಯು ಮಂದವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ
ದಾಗಿಲೆಂದು ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಅವರಾಧಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸಲು
ಯೋಚಿಸಿದ್ದೇವೆ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಭೇದದೃಷ್ಟಿಯ ದೋಷದಿಂದಾಗಿ
ಈ ವೈಕುಂಠದಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಬೋಧಗಳೆಂಬ
ಶತ್ರುಗಳು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಾಪಿಷ್ಠವಾದ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ
ಹುಟ್ಟಿದ್ದೀ. || ೩೪ ||

ಸುಕಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಈ ಕಡೂರವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ
ಜಯ-ವಿಜಯಗಳು ಭಯಗೊಂಡರೂ ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ
ಶಾಪವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಅಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಸಮೂಹಗಳಿಂದ ನಿವಾರಿಸಲು
ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಅವರು ಒಡನೆಯೇ ಆತಿದೈನ್ಯದಿಂದ ಆ
ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಉರುಳಿ
ದರು. ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಭಯ
ವಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. || ೩೫ || ಮತ್ತೆ ಅವರು
ಆತಿದೈನ್ಯದಿಂದ - "ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮರೇ! ನಾವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ
ಅವರಾಧಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡವು
ಉಚಿತವೇ ಆಗಿದೆ, ಅದು ನಮಗೆ ಸಿಗಲೇಬೇಕು. ನಾವು
ಭಗವಂತನ ಆಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವೆ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು
ಒಪ್ಪಿಪ್ಪಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಇವರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪವು ನೀವು
ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡವಿವಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಳೆದುಹೋಗು
ವುದು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಂಡು ತಮಗೆ ಕನಿಕರ ಉಂಟಾಗಿ
ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅನುಶಾಪ ಉಂಟಾದರೆ - ನಾವು ಆ ಅಧಮ
ವೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ನಮಗೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು
ನಾಶಮಾಡುವಂತಹ ಮೋಹವು ಅವರಿಸದಿರುವಂತೆ ಅನು
ಗ್ರಹಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. || ೩೬ ||

ತನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವದರು ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಪಾರರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ
ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಾರುಜನೈಹವಯನಿವಾಸಿಯಾದ ಭಗವಾನ್
ಪದ್ಮನಾಭನು ಶ್ರೀದೇವಿಸಮೇತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದನು.
ಪರಮಹಂಸಮುಹಾಮುನಿಗಳು ಸಮಾಧಿಯೊಳಗದಲ್ಲಿ ಅರು
ದರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗದಿರುವ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಭುವು
ಕಾಲ್ಪಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. || ೩೭ || ತಮ್ಮ ಸಮಾಧಿಗೆ
ವಿಷಯನಾಗಿರುವ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವೈಕುಂಠನಾಥನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ
ಮುಂದೆಯೇ ಇರುವುದನ್ನು ಸನಕಾದಿಗಳು ನೋಡಿದರು. ಅವ
ನೊಂದಿಗೆ ಪಾರ್ಷ್ವದರು ಭಕ್ತ-ಚಾಮರಾದಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು
ಕೊಂಡು ಪ್ರಭುವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ತಂ ತ್ಯಾತಂ ಪ್ರತಿಹೃತ್‌ಪಯಿಕಂ ಸ್ವಪ್ರಂಭಿ-
ಸ್ತೇಽಚಕ್ಷತಾಕ್ಷವಿಷಯಂ ಸ್ವಪ್ರಮಾಧಿಭಾಗ್ಯಮ್ |
ಪೂದ್ರಿಯೋರ್ವ್ಯಜನಯೋಽಶಿವಾಯುರೋಲ-
ಚ್ಚುಭ್ರಾತಪತ್ರಶಶಿಕೇಸರಶೀಕರಾಂಬುಮ್ || ೩೮ ||

ಕೃತಪ್ರಸಾದುಮುಖಂ ಸ್ಪೃಹೋಯಥಾಮ-
ಸ್ತೇತಾವಲೋಕಲಯಾ ಹೃದಿ ಸಂಸ್ಪೃಶಂತಮ್ |
ಶ್ಯಾಮೇ ಪೃಥಾವುರುಶೋಭಿತಯಾ ತ್ರಿಯಾ ಸ್ವ-
ಚ್ಚೂಡಾಮಗಂ ದುಭಗಯಂತಮಿವಾತ್ಮಧಿಷ್ಠಮ್ || ೩೯ ||

ಪೀತಾಂಶುಕೇ ಪೃಥುನಿತಂಬಿನಿ ವಿಸ್ತುರಂತ್ಯಾ-
ಕಾಂಬ್ಯಾರಿಭರ್ವಿತಯಾ ವನಮಾಲಯಾ ಚ |
ವಲ್ಲಭಕೋಷ್ಠವಲಯಂ ವಿನತಾಸುತಾಯೇ-
ವಿನ್ಮಸ್ತಹಸ್ತಮಿತರೇಣ ಧುನಾನಮಬ್ಜಮ್ || ೪೦ ||

ವಿದ್ಯುತ್ಪಿಪ್ಪಸನ್ಮಕರಕುಂಡಲಮಂಡನಾರ್ಹ-
ಗಂಡಸ್ಥಪೋನ್ನಮುಖಂ ಮಣಿಮುಕ್ತಿರೀಟಮ್ |
ದೋರ್ದಂಡಪಂಡವಿವರೇ ಹರತಾ ಪರಾರ್ಧ್ಯ-
ಹಾರೇಣ ಕಂಠರಗತೇನ ಚ ಕೌಸ್ತುಭೇನ || ೪೧ ||

ಅಶ್ವೋಪಪ್ರಪುಟಿ ಚೋತ್ಪಿತಮಿಂದಿರಾಯಾಃ-
ಸ್ವಾಣಾಂ ಧಿಯಾ ವಿರಚಿತಂ ಬಹುಪೌಚ್ಛವಾಡ್ಯಮ್ |
ಮಹ್ಯಂ ಭವ್ಯ ಭವತಾಂ ಚ ಭಜಂತಮಂಗಂ
ನೇಮುರ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ನವಿತೃಪ್ರದೃಶೋ ಮುದಾ ಕೈಃ || ೪೨ ||

ತಸ್ಯಾರವಿಂದನಯನಸ್ಯ ಪದಾರವಿಂದ-
ಕಿಂಜಲ್ಕಮಿಕ್ರತುಲಸೀಮಕರಂದವಾಯುಃ |
ಅಂತರ್ಗತಃ ಸ್ವವಿವರೇಣ ಚಿಕಾರ ತೇಷಾಂ
ಸಂಕ್ಷೋಭಮಕ್ಷರಜುಷಾಮಪಿ ಚಿತ್ತ ತನ್ಮೋಃ || ೪೩ ||

ರಾಜಹಂಸಗಳ ರೆಕ್ಕಗಳೆತ್ತಿರುವ ಚುಮರಗಳಿಂದ ಗಾಳಿ
ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಶೀತಲ ಮಂದಗಾಳಿಯಿಂದ ಅವನ ಶ್ವೇತಭಕ್ತ
ದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿರುವ ಮುಕ್ತಿನ ಜಾಲರಿಗಳು ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಾ
ಬೆಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅಮೃತದ ಬಿಂದುಗಳೇ ಉದುರು
ತ್ತಿವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೩೮ ||

ಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವ ಪ್ರಸನ್ನವಾದ
ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದಲೂ, ಕಮನೀಯವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೂ
ಸ್ನೇಹದ ಮಳೆಗೆರೆಮಿುುವ ಸವಿನೋಟದಿಂದಲೂ, ಕಣ್ಣಿನಗಳನ್ನೂ
ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ - ಕನ್ನ ವಿಶಾಲವಾದ ಶ್ಯಾಮಲವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ
ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ತ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ,
ದಿವ್ಯಲೋಕಗಳಿಗೂ ಶಿರೋಭೂಷಣವಾಗಿರುವ ವೈಕುಂಠಧಾಮ
ವನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು. || ೩೯ || ವಿಶಾಲವಾದ ನಿತಂಬದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಪೀತಾಂಬು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಥಳ-ಥಳಿಸು
ತ್ತಿರುವ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಕುಶೂತ್ಯ, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಉಲಿಯುತ್ತಿರುವ
ದುಂಬಿಯ ಹಿಂಡುಗಳಿಂದ ದರ್ಶನೀಯವಾದ ವನಮಾಲೆಯ
ಸಿರಿ ಮತ್ತು ಮಣಿಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಕೈಬಳೆಗಳ
ಬೆಡಗು. ಒಂದು ಕಂಠಮಲವನ್ನು ಗುರುಡನ ಹೆಗಲಮೇಲಿರಿಸಿ,
ಮತ್ತೊಂದರಿಂದ ರೀರಾಕಮಲವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವನು.
|| ೪೦ || ಮೀಚಿನ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ನಾಟಿಸುವ ಅವನ ಸುಂದರ
ಕಪೋಲಗಳು ಆತನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಮಕರಕುಂಡಲಗಳ ಕಾಂತಿಯನ್ನು
ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ನೀಳವಾದ ಮನೋಹರ ಮೊಗು, ಪರಮ
ಸುಂದರವಾದ ಮುಖಾರವಿಂದ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಮಯವಾದ
ಕಿರೀಟವು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಭುಜಗಳ ನಡುವೆ ಕಂಠದಲ್ಲಿ
ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಹಾರಗಳೂ, ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಯೂ
ಜಗ-ಜಗಿಸುತ್ತಿವೆ. || ೪೧ || ಭಗವಂತನ ತ್ರಿವಿಗ್ರಹವು ಸೌಂದ
ರ್ಯದ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ತ್ರಿದೇವಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ಅಭಿಮಾನ
ವನ್ನೂ ಕರಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೋ ಎಂದು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸುವಂತಿದೆ.
ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಹೀಗೆ ನನ
ಗಾಗಿಯೂ, ಶಿವನಿಗಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ನಿಮಗೋಚ್ಛರವೂ ಸುಂದರ
ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಧರಿಸುವಂತಹ ತ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸನಕಾದಿ
ಮುನೀಶ್ವರರು ಅವನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವನ
ಅದ್ಭುತ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅವರಿಗೆ
ತ್ಯಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೪೨ ||

ಸನಕಾದಿ ಮುನೀಶ್ವರರು ನಿರಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮುಳು
ಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆ ಭಗವಾನ್ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನ ಚರಣಾರ
ವಿಂದಗಳ ಮಕರಂದದೊಡನೆ ಬೆರೆತ ಶುಭೋ ಮಂಜರಿಯ
ಗುಂಧದಿಂದ ಸುಮಾಸಿತವಾದ ವಾಯುವು ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳ
ಮೂಲಕ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರ
ದೇಹ-ಮನಸ್ಸುಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಕಲಕಿಹೋದುವು. || ೪೩ ||
ತ್ರಿಭಗವಂತನ ಮುಖವು ನೀಲಕಮಲದಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ತೇ ವಾ ಅಮುಷ್ಯ ವದನಾಪಿತಪದ್ಧತೋತ-
ಮುದ್ದೀಕ್ತ ಸುಂದತರಾಧರಸುಂದಹಾಸುಮ್ |
ಲಬ್ಧಾಶಿಷಃ ಪುನರವೇಕ್ತ ತದೀಯಮಂಭ್ರ-
ದ್ಧದ್ಧಂ ಸುಸಾರುಣಮಣಿಪ್ರಯಣಂ ನಿವಧ್ವಿಃ || ೪೪ ||

ಪುಂಶಾಂ ಗತಿಂ ಮೃಗಯಿತಾಮಿಹ ಯೋಗಮಾರ್ಗ-
ಧ್ಯಾನಾಸ್ತದಂ ಬಹು ಮತಂ ನಯನಾಭಿರಾಮಮ್ |
ಪೌಂಸ್ಥಂ ವಪುರ್ದರ್ಶಯಾಸಮನನ್ಯಸಿದ್ಧೈ-
ರೌತ್ಪತ್ತಿಕ್ಯೈಃ ಸಮಗೃಣನ್ಯುತಮಪ್ರಪೋಗೈಃ || ೪೫ ||

ಕುಮಾರ ಕಾವ್ಯಮ್

ಯೋಽಂತರ್ಹಿತೋ ಹೃದಿ ಗೋಽಪಿ ದುರಾತ್ಮನಾಂ ತ್ವ-
ಸೋಽದ್ವೈವ ಸೋ ನಯನಮೂಲಮನಂತ ರಾದ್ರಃ |
ಯತ್ಕೋವ ಕರ್ಣಾವಿವರೇಣ ಗುಹಾಂ ಗೋಃ ಸಃ
ಪಿತ್ರಾನುವರ್ತತರಹಾ ಭವದುದ್ವೇಷ || ೪೬ ||

ತಂ ತ್ವಾಂ ವಿದಾಮ ಭಗವನ್ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವಂ
ಸ್ತ್ವೈನ ಸಂಪ್ರತಿ ರತಿಂ ರಚಯಂತಮೇಷಾಮ್ |
ಯತ್ತೇಽನುತಾಪವಿದಿತ್ಯರ್ಥಭಕ್ತಿಯೋಗೈ-
ರುದ್ಯಂಥಯೋ ಹೃದಿ ವಿದುರ್ಮುನಯೋ ವಿವಾಗಾಃ || ೪೭ ||

ನಾತ್ಯಂತಿಕಂ ವಿಗಣಯಂತ್ಯಪಿ ತೇ ಪ್ರಸಾದಂ
ಕಿಂತ್ಯನ್ಯದರ್ಪಿತಭಯಂ ಭುವ ಉನ್ನಯಿಸ್ತೇ |
ಯೇಽಂಗತ್ವದಂಭ್ರಶರಣಾ ಭವತಃ ಕಥಾಯಾಃ
ಕೀರ್ತನ್ಯತೀರ್ಥಯಶಃ ಕುತಲಾ ರಸಜ್ಞಾಃ || ೪೮ ||

ಅತಿ ಸುಂದರವಾದ ತುಟಗಳಿಂದಲೂ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ವೊಗ್ಗಿನಂತೆ
ಮನೋಹರವಾದ ಮಂದಹಾಸದಿಂದಲೂ ಅದರ ಕಾಂತಿಯು
ಹುಟ್ಟಾಗಿತ್ತು ಮುನೀಂದ್ರರು ಅದರ ದರ್ಶನಪಡೆದು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಿ
ಬಿಟ್ಟರು ಅನಂತರ ಪದ್ಮರಾಗಮನೆಯಂತೆ ಕೆಂಪಗೆ ಹೊಳೆ
ಯುತ್ತಿದ್ದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಆತನ ಚರಣಕಮಲ
ಗಳನ್ನು ಅವರು ಧ್ಯಾನಿಸತೊಡಗಿದರು || ೪೪ || ಯೋಗ
ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನು ಅರಸುವ ಪುರುಷರಿಗೆ
ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾದ, ಅತ್ಯಂತ ಆದರಣೀಯವಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ
ಆನಂದದಂಥವನ್ನು ಉಕ್ಕೇರಿಸುವ ಶನ್ನ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು
ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನು ಕಂಡು - ಆ ಮುನೀಂದ್ರರು
ಇತರ ವಾದನೆಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗದೇ ಇರುವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ
ಅಪ್ಪುದ್ವಿಗಮನ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು
ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡತೊಡಗಿದರು || ೪೫ ||

ಪದಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ೬ ಅನಂತನೇ ! ನೀನು
ಅಂತರ್ಮುಖನಾದವನಿಂದ ದುಷ್ಪಚಿತ್ತವುಳ್ಳವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ
ಸ್ಮಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಹೃದಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿರುವೆ.
ಅಂತಹ ನೀನು ಕಾಮ ರಮ್ಯ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಂದೆ ಪತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ
ಬೆಳಕುತ್ತಿರುವೆ ಸ್ವಾಮಿ | ನೀನು ಉತ್ತಮರಾದ ಸಮ್ಮ ತಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮ
ಮೇವನು ನಿನ್ನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಕೆಳದೇರೆಗಳ
ಮೂಲಕ ನೀನು ಮುದ್ರಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳಗೊಡಗಿದ್ದ
ಅದರ ಸಿದ್ಧವಾದ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಸೋಮವ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಈಗ ತಾನೇ
ನಮಗೆ ಒದಗಿಬಂದಿದೆ || ೪೬ || ಭಗವಂತನೇ ! ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಪರತ್ವವೆಂದೇ ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ಅಂತಹ ನೀನು ಈಗ ನಿನ್ನ
ಮುದ್ರದ್ವಾರ ಮುಖವಾದ ಶೀಘ್ರಪದಿಂದ ನಿನ್ನ ಈ ಭಕ್ತರನ್ನು
ಆನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೇ. ನಿನ್ನ ಈ ಸಗುಣವೂ-ಸಾಕಾರವೂ
ಅದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ರಾಗ-ದ್ವೇಷರಹಿತರಾದ ಮುನಿಗಳು ನಿನ್ನ
ಕೃಪಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದೂರಕದ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ
ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. || ೪೭ || ಸ್ವಾಮಿ |
ನಿನ್ನ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಕೀರ್ತನೀಯವೂ, ಸಾಂಸಾರಿಕ
ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾಡುವಂತಹದು. ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದ
ಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಹಸುಭಾವವನ್ನು
ಪಡೆಯುವ ಕುತಲರಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ನಿನ್ನ ಪರಮಪ್ರಸಾದವಾದ
ಮೋಕ್ಷಪದವನ್ನೂ ಕೂಡ ಪರಮವೆಂದು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರು
ವಾಗ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಟ್ಟುಗೂಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು,
ಅದರಿಂದ ಇಂದ್ರಪದವಿಯೇ ಭಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವಾಗ ಇತರ
ಭೋಗಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ ? || ೪೮ || ಭಗವಂತಾ |
ನಮ್ಮ ಚಿತ್ತವು ದುಂದಗಳಂತೆ ನಿನ್ನ ಅಡಿವಾಸದೊಳಗಲ್ಲೇ ರಮಿಸುತ್ತಿ
ದ್ದರೆ, ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ವಾಣಿಯು ತುಳಸಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಚರಣ
ಸುಂದಾರದಿಂದಲೇ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಕಿಷ್ಕಿಗಳು ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯ
ಮಯ ಕೀರ್ತಿಯ ಸುಧೆಯಿಂದಲೇ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ,
ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಭಯವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳ ಕಾರಣ

ಕಾಮಂ ಭವಃ ಸ್ವಪ್ನಜನೈರ್ನಿರಯೇಷು ನಃ ಸ್ತಾ-
ಚ್ಚೈತೋಽಲಿವದ್ಯದಿ ಸು ತೇ ಪದಯೋ ರಮೇತ |
ವಾಚಶ್ಚ ಸ್ತುಲಬಿವದ್ಯದಿ ತೇಽಂಭ್ರಕೋಽಭಾಃ
ಪೂರ್ಯೇತ ತೇ ಗುಣಗಣೈರ್ಯದಿ ಕರ್ಣರಂಧ್ರಃ || ೪೯ ||

ಪ್ರಾದುಶ್ಚಕರ್ಥ ಯದಿದಂ ಪುರುಹೂತ ರೂಪಂ
ತೇನೇತ ನಿರ್ವ್ಯಕ್ತಿಮವಾಪುರಲಂ ದೃಶೋ ನಃ |
ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಭಗವತೇ ನಮ ಇದ್ವಿಧೇನು
ಯೋಽನಾತ್ಮನಾಂ ದುರುದಯೋ ಭಗವಾಸ್ತುತೀತಃ || ೫೦ ||

ದಿಂದ ನರಕವೇ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಗತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಮಗೆ
ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ || ೪೯ ||

ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಪರಮಪುರುಷನೇ | ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ
ನೀನು ಪ್ರಕಟವಡಿಸಿದ ಈ ಸುಂದರ ರೂಪವು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಪರಮಾ
ನಂದವನ್ನು ನೀಡಿದೆ ನಾರಾಯಣಾ ! ವಿಷಯಾಸಕ್ತ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ
ರಲ್ಲದ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ.
ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನಾಗಿರುವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಮ್ಮ
ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ನಾವು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ.
|| ೫೦ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ಜಯವಿಜಯಯೋಃ ಸಂಸಾರದಿಶಾಘೋ ನಾಮ ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೫ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಜಯ - ವಿಜಯರು ವೈಕುಂಠದಿಂದ ಚ್ಯುತರಾದುದು

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಇತಿ ತದ್ವಿಗತಾಂ ತೇಷಾಂ ಮುನೀನಾಂ ಯೋಗಭರ್ಮಿಣಾಮ್ |
ಪ್ರತಿನಂದ್ಯ ಜಗಾದೇದಂ ವಿಕುಂಠನಿಲಯೋ ವಿಭುಃ
|| ೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುಮಾಚ

ಏಕೌ ತೌ ಪಾರ್ಷ್ವದೌ ಮಹ್ಯಂ ಜಯೋ ವಿಜಯ ಏವ ಚ |
ಕದರ್ಥೋಕ್ಯತ್ಯ ಮಾಂ ಯದ್ಯೋ ಬಹ್ವಕ್ಯತಾಮತಿಕ್ರಮಮ್
|| ೨ ||

ಯಸ್ತ್ವೇತಯೋರ್ವ್ಯತೋ ದಂಡೋ ಭವದ್ವಿನ್ಯೂಮನುವ್ರತೈಃ |
ಸ ದಿವಾನುಮತೋಽಸ್ಯಾಭಿರ್ಮುನಯೋ ದೇವಹೇಲನಾತ್
|| ೩ ||

ತದ್ವಃ ಪ್ರಸಾದಯಾಮ್ಯದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮ ದೈವಂ ಪರಂ ಹಿ ಮೇ |
ತದ್ವಿತ್ಯಾತ್ಮಕೃತಂ ಮನ್ಯೇ ಯತ್ಪುಂಭಿರಾಸ್ತೃತಾಃ
|| ೪ ||

ಯನ್ನಾಮಾನಿ ಚ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಲೋಕೋ ಭೃತೇ ಕೃತಾಗು |
ಸೋಽಸಾಧುವಾದಸ್ತತ್ಕೀರ್ತಿಂ ಹಂತಿ ಪುನಃಪಿವಾಮಯಃ
|| ೫ ||

ಯಸ್ಯಾಮೃತಾಮಲಯುತಃ ಶ್ರವಣಾವಗಾಹಃ
ಸದ್ಯಃ ಪುನಾತಿ ಜಗದಾಶ್ವಪಚಾದ್ವಿಶುಂಠಃ |
ಸೋಽಹಂ ಭವದ್ವೈ ಉಪಲಬ್ಧಸುತೀರ್ಥಕೀರ್ತಿ-
ಹೃದ್ಯಾಂ ಸ್ವಭಾಹುಮಪಿ ವಃ ಪ್ರತಿಕೂಲವೃತ್ತಿಮ್ || ೬ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿರಾ ! ಯೋಗ
ನಿಷ್ಠರಾದ ಸಾಸಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದಾಗ ವೈಕುಂಠಪತಿ
ಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಇಂತಂದನು. || ೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ಮುನಿವರ್ಯರೇ ! ಈ
ಜಯ-ವಿಜಯರು ನನ್ನ ಪಾರ್ಷ್ವದರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ನನ್ನನ್ನೂ
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಿನಗೆ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. || ೨ ||
ನೀವು ನನಗೆ ವಿಶಾಂತ ಭಕ್ತರು ಆದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ನನಗೆ ಅಪಾರ
ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನೀವು ಇವರಿಗೆ ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡನೆಯು ನನಗೆ
ಸಮ್ಭವವೇ ಆಗಿದೆ. || ೩ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನಗೆ ಪರಮಾರಾಧ್ಯರು.
ನನ್ನ ಅನುಚರರಾದ ಇವರಿಂದ ನಿಮಗಾದ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ನನಗೆ
ಆಗಿರುವ ತಿರಸ್ಕಾರವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು
ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. || ೪ || ಸೇವಕರು
ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಜನರು ಅದಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನರ
ಹೃದಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಚರ್ಮರೋಗವು ತ್ವಚೆಯನ್ನು ಕೆಡಿಸು
ವಂತೆ ಸೇವಕರು ಮಾಡುವ ಅಪರಾಧವು ಒಡೆಯನ ಕೀರ್ತಿ
ಯನ್ನು ಕಳಂಕಿತವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. || ೫ || ನನ್ನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕೀರ್ತಿ
ಸುಧೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಚಾಂಡಾಲವರೆಗಿನ ಇಡೀ ಜಗತ್ತು
ಪವಿತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು 'ವಿಕುಂಠ'ನೆಂದು ಕರೆಯ
ಲ್ಪಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಈ ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯು ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ಬಂದಿರು
ವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ,
ಅದು ನನ್ನ ಭಜನವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನಾನು ಕೂಡಲೇ
ಕತ್ತರಿಸಿದುದುಮನು. || ೬ ||

ಯತ್ನೇವಯಾ ಚರಣಪದ್ಧಪವಿತ್ರರೇಣುಂ
ಸದ್ಯಃಕ್ಷತಾಖಿಲಮಲಂ ಪ್ರತಿಲಬ್ಧೀಲಮ್ |
ನ ಶ್ರೀವಿರಕ್ತಮಪಿ ಮಾಂ ವಿಜಹಾತಿ ಯಶ್ಚಾಃ
ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲವಾರ್ಥ ಇತರೇ ನಿಯಮಾನ್ವಹಂತಿ || ೭ ||

ನಾಹಂ ತಥಾಧಿ ಯಜಮಾನಕವಿವಿಶಾಸೇ
ಶ್ಲೋಕದ್ವೈತವ್ಯತಮದನ್ ಹುತುಃಸುಖೇನ |
ಯದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಯ ಮುಖತತ್ಪರತೋಽನುಭಾಸಂ
ತುಪ್ತಸ್ಯ ಮಯ್ಯವಹಿತ್ಯೇನಿಜಕರ್ಮಪಾಕ್ಯಃ || ೮ ||

ಯೇಷಾಂ ಬಿಭ್ರ್ಮ್ಯಹಮಖಂಡವಿಕುಲಯೋಗ-
ಮಾಯಾವಿಭೂತಿರಮಲಾಂಭ್ರರಾಜಃ ಕಿರೀಟೈಃ |
ವಿಪ್ರಾಂಶ್ಚ ಕೋ ನ ವಿಷಹೇತ ಯದರ್ಹಣಾಂಭಃ
ಸದ್ಯಃ ಪುನಾತಿ ಸಹಚಂದ್ರಲಲಾಮಲೋಕಾನ್ || ೯ ||

ಯೇವೇತನೂರ್ವಿಜಮಾನ್ ದುಹೀರ್ಮದೀಯಾ
ಭೂತಾನ್ಯಲಬ್ಧ ಶರಣಾನಿ ಚ ಭೇದಬುದ್ಧ್ಯಾ |
ದ್ರಕ್ಷ್ಯಂತ್ಯಫುಕ್ತದೃಶೋ ಹೃದಮಸ್ಯಮ್ನಾನ್
ಗೃಧ್ರಾ ರುಷಾ ಮಮ ಕುಪಂತ್ಯಧಿವಂಡನೇತು || ೧೦ ||

ಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ಮುಧಿಯಾ ಕ್ಷಪತೋಽರ್ಚಯಂತ-
ಸ್ತುಪ್ಯದ್ವೈದಃ ಸ್ವಿತುಧೋಕ್ಷಿತಪದ್ಮವಕ್ತ್ರಾಃ |
ವಾಣ್ಯಾನುರಾಗಲಯಾಽಽತ್ಯಜವದ್ಗುಣತಃ
ಸಂಭೋಧಯಂತ್ಯಹಮಿವಾಹಮುಪಾಹೃತಸ್ತೈಃ || ೧೧ ||

ತನ್ಮೇ ಸ್ವಭರ್ತುರವಸಾಯಮಲಕ್ಷ್ಮಣಾಕೌ
ಯುಷ್ಮದ್ವೈತಿಕ್ರಮಗತಿಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯ ಸದ್ಯಃ |
ಭೂಯೋ ಮಮಾಂಕಮಿತಾಂ ತವುಗ್ರಹೋಮೇ
ಯತ್ಕಲ್ಪತಾಮಚಿರತೋ ಭೃತಯೋರ್ವಿವಾಙ್ || ೧೨ ||

ನಿಮ್ಮಂತಹವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಪಾದಧೂಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ನಾಶಪಡಿಸುವ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ವುಂಟಾಗಿದೆ. ಯಾರ ಲೇಶಮಾತ್ರವಾದ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಒಗೆ-ಒಗೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೋ, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ನಾನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲವು ಬಿಡದೆ ಇರುವ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಶೀಲಸ್ವಭಾವವು ನನಗೆ ದೊರೆತುದು ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ. || ೭ || ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ನನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಸದಾ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವ ನಿಷ್ಕಾಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕುತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ, ತುಪ್ತದಲ್ಲಿ ನೆನಪಿರುವ ಒಗೆ-ಒಗೆಯ ಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವಾಗ ಅವರ ಬಾಯಿಯ ಮೂಲಕ ನಾನು ತೃಪ್ತ ನಾಗುವಂತೆ, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನನು ಅರ್ಪಿಸಿದ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ನಾನು ತೃಪ್ತ ನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. || ೮ || ಅಖಂಡವಾದ ಯೋಗಮಾಯೆಯೂ, ಅಸೀಮ ಪರ್ಮಯುಕ್ತವೂ ನನಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಪಾದೋದಕವಾದ ಗಂಗೆಯು ಚಂದ್ರಕೇವಿರ ಭಗವಾನ್ ಶಿವನ ಸಹಿತ ಸಮಸ್ತ ಜೋತಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪರಮ ಪವಿತ್ರನೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಯಾರ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪಾದ ರಜವನ್ನು ನನ್ನ ಕಿರುಟದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನೋ, ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕರ್ಮವನ್ನು ಯಾರು ತಾನೇ ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ? || ೯ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಹಾಲುಕರೆಯುವ ಹಸುಗಳು, ಅನಾಥ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನನ್ನ ಶರೀರಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಪಾಪಗಳಿಂದ ಒದೇಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಈ ಮೂವರನ್ನೂ ಸ್ನೇಹದ ಜೇರೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವವರು ಯಾರಿಗೆ ಅತಿಥಿಗಳಾಗುವರು. ಕಾಳಸರ್ಪವಂತೆ ಕ್ಷುಧಿಗೊಳಿದ ಅವರನ್ನು ಯಮನ ದೂತರೆಂಬ ಹದ್ದುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕೊಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಕುಕ್ಕಿಹಾಕುತ್ತವೆ. || ೧೦ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಿರಾಡುರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಟುವಾಗಿ ನುಡಿದವರೂ ಅವರಲ್ಲಿ 'ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ನಾನೇ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಮತ್ತು ಅಮೃತಮಯವಾದ ಕಿರುಕುಳಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮುಖಕಮಲದಿಂದ ಯಾರು ಅವರನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೂ ಮುನಿಸಿಕೊಂಡ ತಂದೆಯನ್ನು ಮಗನೂ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಭಾವಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವರನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೋ - ಅಂತಹವರು ನನ್ನನ್ನು ಪತವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವರು. || ೧೧ || ನನ್ನ ಈ ಸೇವಕರು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅರಿಯದೆಯೇ ನಿಮಗೆ ಅವಮಾನಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ನೀವು ಈ ಜಯ-ವಿಜಯರ ಲೋಕಭೃಂಶದ ಅವಧಿಯು ಬೇಗನೇ ಮುಗಿದು, ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಪರಾಧಕ್ಕನು ರೂಪವಾದ ಅಧಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶೀಘ್ರವೇ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಕೃಪೆ ತೋರಬೇಕು. || ೧೨ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣಾಮಾಜ್

ಅಥ ತಸ್ಮೋಷ್ಠೀಂ ದೇವೀಮ್ಬುಷಿತುಲ್ಕಾಂ ಸರಸ್ವತೀಮ್ |
ನಾಸ್ತಾದ್ಯ ಮನ್ಯುಜಪ್ಪಾನಾಂ ತೇಷಾಮೂತ್ಯಾಪ್ಯತ್ಯಪ್ಯತಃ
|| ೧೩ ||

ಸತೀಂ ವ್ಯಾದಾಯ ಶೃಣ್ವಂತೋ ಲಭ್ಯಂ ಗುರ್ವರ್ಥಗಹ್ವರಾಮ್ |
ವಿಗಾಹ್ಯಾಗಾಧಗಂಭೀರಾಂ ನ ವಿದುಸ್ತಚ್ಚಿಕೀರ್ಷಿತಮ್
|| ೧೪ ||

ತೇ ಯೋಗಮಾಯಯಾಽಽರಬ್ಧಪಾರಮೇಷ್ವಮಹೋದಯಮ್ |
ಪ್ರೋಚುಃ ಪ್ರಾಂಜಲಯೋ ವಿಪ್ರಾಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಯಾ ಕುಭಿತತ್ಪುಷಃ
|| ೧೫ ||

ಮುಷಯ ಉಚುಃ

ನ ವಯಂ ಭಗವನ್ ವಿಧ್ವಂಸವ ದೇವ ಚಿಕೀರ್ಷಿತಮ್ |
ಕೃತೋ ಮೇಽನುಗ್ರಹಶ್ಚೇತಿ ಯದದ್ಯಕ್ಷಃ ಪ್ರಭಾಷಣೇ
|| ೧೬ ||

ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಸ್ಯ ಪರಂ ದೈವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಕಿಲ ತೇ ಪ್ರಭೋ |
ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ದೇವದೇವಾನಾಂ ಭಗವಾನಾತ್ಮದೈವತಮ್
|| ೧೭ ||

ಹೃತ್ತಃ ಸನಾತನೋ ಧರ್ಮೋ ರಕ್ತತೇ ತನುಭಿಶ್ಚವ |
ಧರ್ಮಸ್ಯ ಪರಮೋ ಗುಹ್ಯೋ ನಿರ್ವಿಕಾರೋ ಭವಾನ್ಮತಃ
|| ೧೮ ||

ತರಂತಿ ಹ್ಯಂಜುಸಾ ಮೃತ್ಯುಂ ನಿವೃತ್ತಾ ಯದನುಗ್ರಹಾತ್ |
ಯೋಗಿನಃ ಸ ಭವಾನ್ಯಿಂಸ್ವಿದನುಗೃಹ್ಯೇತ ಯತರೈಃ
|| ೧೯ ||

ಯಂ ವೈ ವಿಭೂತಿರುಪಯಾತ್ಮನುವೇಲಮನ್ಯೈಃ -
ರರ್ಥಾರ್ಥಿಭಿಃ ಸ್ತುತಿರಸಾ ಧೃತಪಾದರೇಣುಃ |
ಧನ್ಯಾರ್ಪಿತಾಂಘ್ರಿತುಲಸೀನವದಾಮಧಾಮ್ನೋ
ಲೋಕಂ ಪುಥುವ್ರತಪತೇರಿವ ಕಾಮಯಾಸಾ || ೨೦ ||

ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ದೇವತೆಗಳೇ! ಸನಾಧಿ
ಮುನಿಗಳು ಕ್ರೋಧವೆಂಬ ಸರ್ವದಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವರ
ಕ್ರೋಧವು ಆಗಲೇ ಶಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು
ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವ ಭಗವಂತನ ಅಮೃತಮಯವಾದ ಮಧುರವಾಣಿ
ಯನ್ನು ಏವು ಕೇಳಿದರೂ ಅವರ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ || ೧೩ ||
ಭಗವಂತನ ವಾಣಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸತ್ಯವೂ, ಸುಮನೋಹರವೂ
ಆಗಿತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಆಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವೂ,
ಸಾರಭೂತವೂ, ಅರ್ಥಸಲು ಬಹು ಕಷ್ಟವೂ, ಗಂಭೀರವೂ
ಆಗಿತ್ತು. ಬಹಳ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿ, ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೂ
ಭಗವಂತನು ಏನು ಹೇಳಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವನು ಎಂಬುದು
ತೀರು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ || ೧೪ || ಭಗವಂತನ ಅದ್ಭುತವಾದ
ವಿದಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ಆನಂದಿತರಾಗಿ, ಅವರ
ಅಲಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ರೋಮಾಂಚಕಾರವು. ಯೋಗಮಾಯೆಯ
ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತನ್ನ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟ
ಪಡಿಸುವಂತಹ ಪ್ರಭುವಿನ ಮುಂದೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರು
ವಿಜೃಂಭಿಸಿಕೊಂಡರು || ೧೫ ||

ಸನಾಧಿ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದ
ಪರಮಾತ್ಮನೇ! ನೀನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ, ಲೋಕಾಧ್ಯಕ್ಷನೂ ಆಗಿ
ದ್ದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು - 'ನೀವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಅನುಗ್ರಹ
ಮಾಡಿದಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ! ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ
ವೇನೆಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ || ೧೬ || ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ದೇವತೆಯಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ
ಗಳೂ ಆತ್ಮನೂ, ಆರಾಧ್ಯದೈವವೂ ಆಗಿರುವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ
ಪರಮಹಿತಕಾರಿಯಾಗಿರುವೆ. ಇಂತಹ ನೀನು 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ನನಗೆ
ಪರಮದೈವ' ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕೇವಲ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ
ಇದೆ (ಜನರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅದರ್ಶವನ್ನು
ತೋರಲು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆ ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.)
|| ೧೭ || ಸನಾತನ ಧರ್ಮವು ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ
ಹಲವು ಆವತಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಆಗಾಗ ಆ ಧರ್ಮಸೇತುವನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸುವವನೂ ನೀನೇ. ನಿರ್ವಿಕಾರ ಸ್ವರೂಪನೂ, ಧರ್ಮದ
ಪರಮರಹಸ್ಯವೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸಾರುತ್ತಿವೆ.
|| ೧೮ || ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಯೋಗಿಗಳು ನಿನ್ನ
ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಮೃತ್ಯುರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು
ಸಹಜವಾಗಿ ದಾಟಿ ದಡವನ್ನು ಕಾಣುವರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿನಗೆ
ಇತರರು ಕೃತಮಾಡುವುದು ಎಂದರೇನು ? || ೧೯ || ಐಶ್ವರ್ಯವೇ
ಮುಂತಾದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸುವ ಅರ್ಥಾರ್ಥಿ ಭಕ್ತರು
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಲೆಯಲ್ಲಿ
ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಆ ದೇವಿಯೇ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿನ್ನ
ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೆಗಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಭಕ್ತರು ನಿನ್ನ
ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ನವ-ನವೀನ ತುಲಸಿ
ಮಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಂಬಿಗಳಂತೆ ಆಕೆಯೂ
ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನೇ ತನ್ನ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ

ಯಸ್ತಾಂ ವಿವಿಕ್ತಚರಿತ್ರೆರನುವರ್ತಮಾನಾಂ
ನಾತ್ಯಾದ್ರಿಯತ್ವರಮಭಾಗವತಪ್ರಸಂಗಃ ।
ಸ ತ್ವಂ ದ್ವಿಜಾನುಪಥಪುಣ್ಯರಜಃಪುನೀತಃ
ಶ್ರೀವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಯ ಕಿಮಗಾ ಭಗಭಾಷನಸ್ತಮ್ ॥ ೨೦ ॥

ಧರ್ಮಸ್ಥ ತೇ ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯುಗ ತ್ರಿಭುಃ ಶ್ವೈಃ
ಪದ್ವಿತ್ವರಾಚರಮಿದಂ ದ್ವಿಜದೇವತಾರ್ಥಮ್ ।
ನೂನಂ ಭೃತಂ ತದಭಿಘಾತಿ ರಜಸ್ತಮಶ್ಚ
ಸ್ತತ್ತ್ವಿನ ನೋ ವರದಯಾ ತನುವಾ ನಿರಶ್ಚ ॥ ೨೧ ॥

ಸ ತ್ವಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಕುಲಂ ಯದಿಹಾತ್ಮಗೋಪಂ
ಗೋಪ್ತಾ ವೃಷಃ ಸ್ವರ್ತನೇನ ಸೂನೃತೇನ ।
ತರ್ಹ್ಯೇವ ಸಂಕ್ಷುತಿ ಶಿವಸ್ತವ ದೇವ ಪಂಥಾ
ಲೋಕೋಽಗ್ರಹೀತ್ಯದೃಷ್ಟಭಸ್ಯ ಹಿ ತತ್ಪ್ರಮಾಣಮ್ ॥ ೨೨ ॥

ಹತ್ತೇಽನುಭೀತ್ಯಮಿವ ಸ್ತುನಿಧೇರ್ವಿಧಿಕ್ಷೋಃ
ಕ್ಷೇಮಂ ಜನಾಯ ನಿಜಪ್ರತಿಭಿವದ್ವತಾರೇಃ ।
ನೈತಾವತಾ ತ್ವಧಿಪತೇರ್ಬಾತ ವಿಶ್ವಾರ್ಥ-
ಸ್ತೇಜಃ ಕ್ಷತಂ ತ್ವನತಸ್ಯ ಸ ತೇ ವಿನೋದಃ ॥ ೨೪ ॥

ಯಂ ವಾನಯೋರ್ದಮಮಧೀತ ಭವಾನ್ವಿಧತೇ
ವೃತ್ತಿಂ ನು ವಾ ತದನುಮನ್ಯಹಿ ನಿರ್ವಲೀಕುಮ್ ।
ಅಸ್ಯಾಥ ವಾ ಯ ಉಚಿತೋ ಧ್ವಿಯತಾಂಸದಂಡೋ
ಯೇಽನಾಗಸೌ ವಯಮಯುಂಕ್ಷಹಿ ಕಿಲ್ಬಿಷೇಣ ॥ ೨೫ ॥

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಏತೌ ಸುರೇತರಗತಿಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯ ಸದ್ಯಃ
ಸಂರಂಭಸಂಭೃತಸಮಾಧ್ಯನುಬದ್ಧಯೋಗೌ ।
ಭೂಯಃ ಸಕಾಶಮುಪಯಾಸ್ಯತ ಆಶು ಯೋ ವಃ
ಶಾಪೋ ಮಯೈವ ನಿಮಿತ್ತದವ್ಯತ ವಿಶ್ವಾಃ ॥ ೨೬ ॥

ಕೊಳ್ಳಲು ಒಯಯುತ್ತಾರೆ. (ಸುವತಿ ಯಾಗಿರುವ ತುಳಸೀದೇವಿಗೆ ಒದಗಿದ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ತನಗೂ ಒರಲಿ ಎಂದು ತಾನೂ ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನು.) ॥ ೨೦ ॥ ಆದರೆ ತನ್ನ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರಗಳಿಂದ ನಿರಂತರ ಶ್ಲಾಘಾಪಡಿಸುವ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆದರಿಸದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಮೇಲೆಯೇ ವಿಶೇಷವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೀಯೇ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ಸಂಚರಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಾದಗಳಿಗೆ ತಗುಲಿದ ಪುಣ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲೆಯಾಗಲೀ, ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಭನವಾಗಲೀ ನಿನ್ನನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿ ಯಾವೇ ? ಅವುಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಾಂತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿತೇ ? ॥ ೨೦ ॥

ಭಗವಂತನೇ : ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಧರ್ಮಸ್ಥರೂಪಿಯಾಗಿರುವೆ. ನೀನೇ ಕೃತ, ತ್ರೇತ, ದ್ವಾಪರವೆಂದು ಮೂರು ಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಇರುವವನು. ತವಸ್ತು ಶೇಷ ದಾನಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಚರಣಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವವನು ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವ ಮಯವೂ, ವರಪದವೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮವಿರೋಧಿಗಳಾದ ರವೋಗುಣ-ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡು ಸ್ವಾಮಿ. ॥ ೨೧ ॥ ದೇವಾ ! ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲವನ್ನು ನೀನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಧರ್ಮ ರೂಪಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಸಮಾಧುರವಾಗಿಯಿರುವೆನೂ, ಪೂಜಾರ್ಥಿಯೆನೂ ಈ ಲಿಖಿತವು ಕುಲವಾನ್ವ ರಕ್ಷಕನೇ ಇದ್ದರೆ ನೀನು ನಿಮಿತ್ತಮಾಡಿರುವ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಮಾರ್ಗವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿಡುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಪುರುಷರು ಆಚರಿಸುವುದನ್ನೇ ಜನರು ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ॥ ೨೨ ॥ ಪ್ರಭೋ ! ನೀನು ಸತ್ತ್ವಗುಣದ ಗಣಿಯಾಗಿದ್ದು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ಲಾಘಾಪಡ್ತಿಯೇ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹಿಗಳಾದವರನ್ನು ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಿಭೂತಿಗಳಾದ ರಾಜರೇ ಮುಂತಾದವರ ಮೂಲಕ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತೀಯೇ. ವೇದಮಾರ್ಗವು ನಾಶ ಹೊಂದುವುದು ನಿನಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ನೀನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ವಿನಯದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೆ ! ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ, ಇದು ನಿನ್ನ ರೀಲಾವಿಲಾಸವಲ್ಲವೇ ! ॥ ೨೪ ॥ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನೇ ! ನೀನು ಈ ಜಯ-ವಿಜಯರಿಗೆ ಉಚಿತವೆನಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಪುರಸ್ಕಾರರೂಪವಾಗಿ ಅವರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸ ಬಹುದು ನೀನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಮಗೆ ಸಮ್ಮತವೇ ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ನಿಯಮಾಧಿಗಳಾದ ಅನುಚರರಿಗೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟವಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನಮಗೆ ಶತ್ರು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು. ಆದನ್ನೂ ಕೂಡ ನಾವು ಹರ್ಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. ॥ ೨೫ ॥

ಶ್ರೀಭಗವಂತನೊಂದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋನ್ಮಾದುರೇ ! ನೀವು ರವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಾಪವು ನನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮವಾಚ

ಅಥ ತೇ ಮುನಯೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನಯನಾನಂದಭಾಜನಮ್ |
ವೈಕುಂಠಂ ತದಧಿಷ್ಠಾನಂ ಏಕುಂಠಂ ಚ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭಮ್

|| ೨೭ ||

ಭಗವಂತಂ ಪರಿತ್ರಮ್ ಪ್ರಣಪತ್ಯಾನುಮಾನ್ಯ ಚ |
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ತುಂ ಪ್ರಮುದಿತಾಃ ಶಂಕಯೋ ವೈಷ್ಣವೀಂ ಶ್ರಿಯಮ್

|| ೨೮ ||

ಭಗವಾನನುಗಾಢಾಪ ಯಾತಂ ಮಾ ಭೈಷ್ಣವು ಶಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಃ ಸಮರ್ಥೋಽಪಿ ಹಂತುಂ ನೇಚೈ ಮತಂ ತು ಮೇ

|| ೨೯ ||

ಏತಕುರೈವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಂ ರಮಯಾ ಕ್ರುದ್ಧಯಾ ಯದಾ |
ಪುರಾಪವಾರಿತಾ ದ್ವಾರಿ ವಿಶಂಕೇ ಮಯ್ಯುಪಾರತೇ

|| ೩೦ ||

ಮಯಿ ಸಂರಂಭಯೋಗೇನ ನಿಸ್ತೀರ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಹೇಲನಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯೇಷ್ಯತಂ ನಿಶಾಶಂ ಮೇ ಕಾಲೇನಾರ್ವಿಯದಾ ಪುನಃ

|| ೩೧ ||

ದ್ವಾಸ್ತಾವಾದಿಶ್ಚ ಭಗವಾನ್ ವಿಮಾನಶ್ರೇಣಭೂಷಣಮ್ |
ಸರ್ವಾತಿಶಯಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮಾಜಾಪ್ತುಂ ಸ್ಥಂ ಧಿಷ್ಟಮಾವಿಶತ್

|| ೩೨ ||

ತೌ ತು ಗೀರ್ವಾಣಯುಷಭೌ ದುಸ್ತರಾದ್ಧರೀಲೋಕತಃ |
ಹತಶ್ರಿಯೌ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪಾದಭೂತಾಂ ವಿಗತಸ್ಥಯೌ

|| ೩೩ ||

ತದಾ ಏಕುಂಠಧಿಷಣಾತ್ತಯೋರ್ನಿಜತಮಾನಯೋಃ |
ಹಾಹಾಕಾರೋ ಮಹಾನಾಸೀದ್ವಿಮಾನಾಗ್ರೈಃ ಪುತ್ರಕಾಃ

|| ೩೪ ||

ತಾವೇವ ಹೃದನಾ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಪಾರ್ಷ್ವದಪ್ರವರ್ತೌ ಹರೇಃ |
ದಿಶೇರ್ಜಲರನಿರ್ವಿಪ್ಲವಂ ಕಾಶ್ಯಪಂ ತೇಜ ಉಲ್ಬಣಮ್

|| ೩೫ ||

ತಯೋರಾರಯೋರಪ್ಪ ತೇಜಸಾ ಯಮಯೋರ್ಹಿ ವಃ |
ಅಕ್ಷಪ್ತಂ ತೇಜ ವಿಹರ್ಷ ಭಗವಾಂಸ್ತದ್ಧಿಧಿಶ್ಚ

|| ೩೬ ||

ವಿಶ್ವಾ ಯಃ ಸ್ಥಿತಿಲಯೋದ್ರವಜೇತುರಾದ್ಯೋಃ
ಯೋಗೇಶ್ವರೈರಪಿ ಮರುತ್ಯಯಯೋಗಮಾಯಾಃ |

ಕ್ಷೇಮಂ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ ಸ ನೋ ಭಗವಾಂಸ್ತ್ಯಧೀಶ್-
ಸ್ತತ್ರಾಸ್ಮದೀಯವಿಮೃಶೇಸ ಕಿಯಾನಿಹಾರ್ಥಃ || ೩೭ ||

ಈಗ ಇವರು ಒಡನೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಶಾಪಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ದೈತ್ಯ ಯೋನಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಕ್ರೋಧಾವೇಷದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸುದೃಢ ಯೋಗಭಂಜನರಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಬೇಗನೇ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವರು, ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟನು. || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ! ಅನಂತರ ಆ ಮುನೀಂದ್ರರು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗಿರುವ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದ ವೈಕುಂಠ ಧಾಮವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅತನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು, ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾ ಪರಮಾ ನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. || ೨೭-೨೮ ||

ಅನಂತರ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಅನುಚರರಿಗೆ - 'ಹೋಗಿ, ಭಯ ಪಡಬೇಡಿ. ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನಾನು ಸರ್ವಸಮರ್ಥ ನಾಗಿದ್ದರೂ, ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಅಳಿಸಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಆಗಿದೆ. || ೨೯ || ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಯೋಗ ನಿರ್ದಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾಗ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ನಿನಗು ತಡೆದಿದ್ದೀರಿ. ಆಗ ಅವಳೂ ನಿಮಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. || ೩೦ || ಈಗ ನಿನಗು ದೈತ್ಯಯೋನಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕ್ರೋಧಾಕಾರವಾದ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅದರಿಂದ ಈ ವಿಷ್ಣುಶಾಪದ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಮರಳಿ ಬರುವಿರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. || ೩೧ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು, ವಿಮಾನಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಸರ್ವಾತಿಶಯ ಶ್ರೀಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತನ್ನ ಧಾಮವನ್ನು ಒಳಹೊಕ್ಕನು. || ೩೨ || ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಆ ಜಯ-ವಿಜಯ ರಾದರೋ ಉಲ್ಬಂಭಿಸಲಪದಳವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಭಗವದ್ರಾಮದಲ್ಲೇ ದೈವೀಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಳೆಕೊಂಡರು. ಅವರ ಗರ್ವವೆಲ್ಲ ಕರಗಿಹೋಯಿತು. || ೩೩ || ಅವರು ವೈಕುಂಠ ಲೋಕ ದಿಂದ ದೀಳತೊಡಗಿದಾಗ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳು ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೩೪ ||

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ! ಈಗ ದಿಶಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಕೃಷ್ಣಪರ ಉಗ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಆ ಪಾರ್ಷ್ವದರಾದ ಜಯ-ವಿಜಯರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವರು. || ೩೫ || ಆ ಇಬ್ಬರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ತೇಜಸ್ಸು ಕಳೆಗುಂದಿದೆ. ಭಗವಂತನ ವಿಧಾನ ದಂತೆಯೇ ಹೀಗಲ್ಲ ಆಗಿದೆ. || ೩೬ || ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ಗಳಿಗೆ ಯಾರು ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದಾನೋ, ಯಾರ ಯೋಗ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಯೋಗಿಗಳೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದಾಟುವರೋ, ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ನಮಗೆ ಕ್ಷೇಮ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ? 'ಪರಮಾತ್ಮನೇ! ನಿನಗೆ ಶರಣ' ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿದರು. || ೩೭ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ ಪೋಡತೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೬ ||

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ-ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳ ಜನನ-ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ದಿಗ್ವಿಜಯ

ಮೃತ್ಯುಯ ಉವಾಚ

ನಿಶಮ್ಯಾತ್ಮಭುವಾ ಗೀತಂ ಕಾರಣಂ ಶಂಕಯೋಜ್ವತಾಃ |
ತತಃ ಸರ್ವೇ ನೃವರ್ತಂತ ತ್ರಿದಿವಾಯ ದಿವೌತಮಃ || ೧ ||

ದಿಶ್ವು ಭರ್ತುರಾದೇಶಾದಪತ್ಯಪರಿಶಂಕಿನಿ |
ಪೂರ್ಣ ವರ್ಷಾತಃ ಸಾಧ್ವಿ ಪೃತ್ವಿ ಪ್ರದುಷುಷೇ ಯಮೌ || ೨ ||

ಉತ್ಪಾತಾ ಬಹವಸ್ತತ್ರ ನಿಪೇತುರ್ಜಾಯಮಾನಯೋಃ |
ದಿವಿ ಭುವಂತರಿಕ್ಷೇ ಚ ಲೋಕಸ್ತೋದಭಯಾವಹಾಃ || ೩ ||

ಸಹಾಚಲಾ ಭುವಶ್ಚೇಲುರ್ದಿಶಃ ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರವಜ್ಜಲುಃ |
ಸೋಲ್ಕಾಶ್ಚಾಶ್ವನಯಃ ಪೇತುಃ ಕೇತವಶ್ಚಾರ್ತಹೇತವಃ || ೪ ||

ಮೌ ವಾಯುಃ ಸುದುರ್ದರ್ಶಃ ಪೂತ್ಯಾಶಾನೀರಯಸ್ತಮಃ |
ಉನ್ಮೂಲಯನ್ಗಪತೀನ್ವಾತ್ಯಾನೀಕೋ ರಮೋಧ್ವಜಃ || ೫ ||

ಉದ್ವಸ್ತದಿದಂಭೋದಘಟಯಾ ನಪ್ತಭಾಗಣಿಃ |
ಪ್ಯೋಮ್ನಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟತಮಸಾ ನ ಸ್ಮ ವ್ಯಾಧ್ಯತ್ಯತಃ ಪದಮ್ || ೬ ||

ಋಕ್ತೋಶ ವಿಮನಾ ವಾರ್ಧಿರುದೂರ್ಮಿಃ ಕುಭತೋದಃ |
ಸೋದಪಾನಾಶ್ಚ ಸರಿತಶ್ಚುಕ್ಷುಭಃ ಪುಷ್ಪಪಂಕಜಾಃ || ೭ ||

ಮುಹುಃ ಪರಿಧಯೋಽಭೂವನ್ನಾಹ್ವಾಃ ಕುಸೂರ್ಯಯೋಃ |
ನಿರ್ಭಾತಾ ರಥನಿಹತ್ರ್ಯದಾ ವಿವರೇಭ್ಯಃ ಪ್ರವಜ್ಜರೇ || ೮ ||

ಆಂತರ್ಗ್ರಾಮೇಷು ಮುಖಿತೋ ವಮಂತ್ಯೋ ಪಕ್ಷಿಮುಲ್ಪರಾಮ್ |
ಸ್ಯುಗಾಲೋಲೂಕಟಂಕಾರೈಃ ಪ್ರಣೇದುರಶಿವಂ ಶಿವಾಃ || ೯ ||

ಪಂಗೀತವದೋದನವದುನ್ಮಮಯ್ಯ ಶಿರೋಧರಾಮ್ |
ವ್ಯಮುಂಚನ್ನಿವಿಧಾ ವಾಚೋ ಗ್ರಾಮಸಿಂಹಾಸ್ತತ್ಪತಃ || ೧೦ ||

ಶ್ರೀಪ್ರಾಚೀನಯುತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಅಯ್ಯಾ ವಿದುರನೇ |
ಪ್ರಹ್ಲಾದವರ ಮಾತಿನಿಂದ ಅಂಧಕಾರದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು
ಕೊಂಡ ವೇದವೆಗಳ ಶಂಕೆ ದೂರವಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ
ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. || ೧ ||

ಇತ್ತ ಮಿತಿಗೆ ಮತಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಪೃಥ್ವಿಯಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಉಪ
ದ್ರವವು ಉಂಟಾಗುವುದೆಂಬ ಶಂಕೆ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ
ಸಾಧ್ವಿ ಮು ಪೂರ್ವಾ ಸೂರು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಾಗ ಇಬ್ಬರು ಅವಳ
ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದರು. || ೨ ||

ಆ ಪತ್ತಮ ಪುಲ್ವವಾಗ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು
ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉತ್ಪಾತಗಳಾಗತೊಡಗಿದವು. ಅದರಿಂದ
ಜನರು ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂಸಗೊಂಡರು. || ೩ || ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯೂ,
ಪರ್ವತಗಳೂ ಒಡು ಒಡು ತೊಡಗಿದವು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಅಗ್ನಿಹವಿಲೆಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಉಲೈಗಳು ಉದುರಿ
ವವು ಒಡು ಒಡು ತೊಡಗಿತು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟಸೂಚಕ
ಮೋಡತೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. || ೪ || ಸೂರ್ಯನೇ ಶಬ್ದ
ಮಾಡುತ್ತಾ ಸೋಲುವುದರಿಗೆ ಸಂಕಷ್ಟವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಮೊದ್ಲೆ-
ಮೊದ್ಲೆ ಮಾರ್ಗವು ಒಡುಮೆಂಬಾಗಿತ್ತು ಅಸಹ್ಯವಾದ ಬಿರುಗಾಳ
ಬೀದತೊಡಗಿತು ಆಗ ಮಳೆಗಾಳಿಯು ಸುನೆಯಂತೆಯೂ, ಧೂಳಿ
ಹಬಲವು ವ್ಯವಹಂತೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. || ೫ || ಕೋಲ್ಲಿಂಚು
ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಾ ವಿಕಟವಾಗಿ ನಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತಿತ್ತು.
ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಯಾವುದೂ ಕಾಣಿಸ
ದವು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೋಡಗಳು ಮುಸುಕಿದವು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆ
ವಿನೂ ಕಾಣಿಸದಷ್ಟು ಗಾಢಾಂಧಕಾರವು ಮುಸುಕಿತು. || ೬ ||
ಸಮುದ್ರವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಡುತ್ತದೋ ಎಂಬಂತೆ ಭೋರ್ಗರೆ
ಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕಾಶದತ್ತರಕ್ಕೆ ವಿಳುವ ರುದ್ರತೆರೆಗಳಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿನ
ಜಲಚರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶೇಷಮಳಗೊಂಡವು. ನದಿಗಳು, ಕೆರೆ, ಕುಂಟೆ-
ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಬತ್ತಿಹೋಗಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಮಲಗಳು ಒಣಗಿ
ಹೋದುವು. || ೭ || ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರಿಗೆ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಗ್ರಹಣ
ಹಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ಅಮಂಗಳಸೂಚಕವಾದ ವರಿಯೆಷ
ವೆಂಬ ಮಂಡಲಗಳು ಅರ್ಪಣೆಮೊದವು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡ
ಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಗರ್ಜನೆಗಳೂ, ಪರ್ವತ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಘಂಘುರ
ವೃದ್ಧಿಗಳೂ ಆಕಾರಣವಾಗಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದವು. || ೮ || ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ
- ಊರೊಳಗೆ ನರಿಗಳೂ, ಗೂಬೆಗಳೂ ಭಯಾನಕವಾಗಿ ಕೂಗಿ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ಹೆಣ್ಣುನರಿಗಳು ಬಾಯಿಂದ ಭೀಕರವಾಗಿ ಬೆಂಕಿ
ಯಾಸ್ತುಗಳುತ್ತಾ ಅಮಂಗಳವಾಗಿ ಊಳಿಡತೊಡಗಿದವು. || ೯ ||
ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಕತ್ತಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಾಡುವಂತೆಯೂ,
ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಳುವಂತೆಯೂ ಕರ್ಕಶವಾಗಿ ಕೂಗಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. || ೧೦ ||
ಕತ್ತಗಳ ಹಿಂಡುಗಳು ತಮ್ಮ ಗೊರಮಗಳಿಂದ ಹಿಂಪನ್ನು ಗೆಜರುತ್ತಾ
ವಿಕಟವಾಗಿ ಅರಳುತ್ತಾ ಮತ್ತೆನಿ ರಥಸವಿ-ವ ಕಂಡ-ಕಂಡಲ್ಲಿಗೆ

ಖಿರಾಶ್ಚ ಕರ್ಕಶೈಃ ಕತ್ತಃ ಖುರೈರ್ಭೂತೋ ಧರಾತಲಮ್ |
ವಾರ್ಕಾರರಭಸಾ ಮತ್ತಾಃ ಪರ್ಯಧಾವಸ್ತರೂಢಃ

|| ೧೧ ||

ವಿದಂತೋ ರಾಸಭತ್ರಸ್ತಾ ನೀಡಾದುದಪತನ್ತಗಾಃ |
ಘೋಷೇಽರಣ್ಯೈಃ ಚ ಪಶವಾಃ ಶಕೃನ್ನೂತ್ರಮಕುರ್ವತ

|| ೧೨ ||

ಗಾವೋಽತ್ರಸನ್ಯುಗ್ ದೋಹಾಸ್ತೋಯದಾಃ ಪೂಯವರ್ಷಿಣಃ |
ವೈರುದನ್ದೇವಲಿಂಗಾನಿ ದ್ರುಮಾಃ ಪೇತುರ್ವಿನಾನಿಲಮ್

|| ೧೩ ||

ಗ್ರಹಾನ್ಯುಗ್ಮಾತಮಾನಸ್ಯೇ ಭಗಣಾಂಶ್ವಾಪಿ ದೀಪಿತಾಃ |
ಅತಿಚೇರುವರ್ತಗತ್ಯಾ ಯುಯುಧುಶ್ಚ ಪರಸ್ಪರಮ್

|| ೧೪ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾನ್ಯಾಂಶ್ಚ ಮಹೋತ್ಪಾತಾನತತ್ತತ್ವವಿದಃ ಪ್ರಜಾಃ |
ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರಾನ್ಯತೇ ಭೀತಾ ಮೇನಿರೇ ವಿಶ್ವಸಂಜ್ಞವಮ್

|| ೧೫ ||

ತಾವಾದಿದೈತ್ಯೈಃ ಸಹಸಾ ವ್ಯದ್ಯಮಾನಾತ್ಮಪೌರುಷೈಃ |
ವವೃಥಾತೇಽಶ್ವಸಾರೇಣ ಕಾಯೇನಾದ್ವಿಪತೀ ಇವ

|| ೧೬ ||

ದಿವಿಸ್ತ್ವಶೌ ಹೇಮಕಿರೀಟಕೋಟಿಭಿ-
ನಿರುದ್ದ ಕಾಷ್ಠೈಃ ಸುರ್ದದಂಗದಾಭುಜೌ |

ಗಾಂ ಕಂಪಯಂತೌ ಚರಣೈಃ ಪದೇ ಪದೇ
ಕಟ್ಯಾ ಸುಕಾಂಶ್ಚಾರ್ಕಮತೀತ್ಯ ತ್ವತುಃ || ೧೭ ||

ಪ್ರಜಾಪತಿನಾಮ ತಯೋರಕಾರ್ಪೀದ್
ಯಃ ಪ್ರಾಕ್ಸ್ವ ದೇಹಾಧ್ಯಮಯೋರಾಜಾಯತ |

ತಂ ವೈ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಂ ವಿದುಃ ಪ್ರಜಾ
ಯಂ ತಂ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷಮಸೂತ ಸಾಗ್ರತಃ || ೧೮ ||

ಚಕ್ರೇ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುರ್ದೋರ್ಭ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವರೇಣ ಚ |
ವಶೇ ಸಪಾಲಾಲ್ಪೋಕಾಂಸ್ತ್ರಿಸಕುತೋಮೃತ್ಪುರುದ್ಧತಃ

|| ೧೯ ||

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷೋಽನುಜಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಿಯಃ ಪ್ರೀತಿಕ್ಕದನ್ತಹಮ್ |
ಗದಾಪಾಣದ್ವಿವಂ ಯಾತೋ ಯುಯುತುರ್ವ್ಯುಗಯನ್ತಗಮ್

|| ೨೦ ||

ತಂ ನೀಕ್ಷ್ಯ ದುಃಖಹವಂ ರಣತ್ಯಾಂಚನಸೂಪುರಮ್ |
ವೈಜಯಂತ್ಯಾ ಸ್ತಜಾ ಜುಷ್ಪಮಂಸಸ್ತಸ್ಮಮಹಾಗದಮ್

|| ೨೧ ||

ಓಡತೊಡಗಿದವು. || ೧೧ || ಆ ಕತ್ತಗಳ ಕೆಟ್ಟ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಅಳುವಿನ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಾ ಗೂಡುಗಳಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹಾರಿದವು. ದೊಡ್ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಡಾಕಿದ ಮತ್ತು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಸುಗಳು, ಹೋರಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಪಶುಗಳು ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಮಲ-ಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ತೊಡಗಿವು. || ೧೨ || ಆಕಳುಗಳು ಭಯಗೊಂಡು ಹಾಲಿನ ಬದಲಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕೆಟ್ಟಲುಗಳಿಂದ ರಕ್ತವನ್ನೇ ಸುರಿಸಿದವು. ಮೋಡಗಳು ಕೀವಿನ ಮಳೆ ಗರೆದವು. ದೇವತಾ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಕೆಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯ ತೊಡಗಿತು. ಬಿರುಗಾಳಿ ಲೀಸದೆಮೇ ಮರಗಳು ನೆಲಕ್ಕುರುಳುತ್ತಿದ್ದವು. || ೧೩ ||

ಈ ರಾಹು ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೂರ ಗ್ರಹರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿ ಚಂದ್ರ, ಭುವನಿ ಮುಂತಾದ ಪುಭ್ರಹರನ್ನು ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ವಕ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡತೊಡಗಿದವು. || ೧೪ || ಇಂತಹ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಉತ್ಪಾತಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸಹಸಾರಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಗಳು ಗಾಬರಿಗೊಂಡವು. ಈ ಉತ್ಪಾತಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನರಿಯದೆ - 'ಇನ್ನೇನು ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಳಯವೇ ಆಗಿಬಿಡುವುದು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. || ೧೫ ||

ಅದಿ ದೃಶ್ಯವಾದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ತಮ್ಮ ಭಯಂಕರ ವಾದ ಪೌರುಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾ ಒಹುಬೇಗನೇ ಉಕ್ಕಿ ನಂಜಹ ತಮ್ಮ ಕತ್ತೋರ ಶರೀರಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಾ ಪರ್ವತದಂತೆ ಬೀಳಿದರು. || ೧೬ || ಅವರ ಸುರ್ವಾಮಯ ಕಿರೀಟಗಳ ತುದಿಯು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಷ್ಟು ಅವರು ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದು ಅವರ ವಿಶಾಲ ದೇಹಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳು ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದವು. ರತ್ನಖಚಿತ ವಾದ ತೋಳುಗಳೆಗಳು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿರಿಸಿದರೂ ಭೂಮಿಯು ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ನಿಂತರೆಂದರೆ ಭಳ-ಭಳಿಸುವ ನಡುದಾರದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಂತಿತ್ತು. || ೧೭ || ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವಳೀಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಕೃತವರು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವೀರ್ಯದಿಂದ ದಿವಿಯಗಳಭದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪುತ್ರನಿಗೆ 'ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿ ರರು. ದಿವಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೊರಬಂದ ಪುತ್ರನು 'ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಾತನಾದನು. || ೧೮ ||

ಹಿರಿಯವನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವರದಿಂದ ತನಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಮೃತ್ಯುವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆಹಂಕಾರ ದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಹೋದನು. ತನ್ನ ಭುಜಬಲದಿಂದ ಲೋಕಪಾಲರ ಸಹಿತ ಮೂರೂ ಲೋಕಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೧೯ || ಅತನಿಗೆ ತಮ್ಮನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಮೇಲೆ ತುಂಬುಪ್ರೀತಿ. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೂ ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಾ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು. || ೨೦ || ಅತನ ರೂಪ, ಪರಾಕ್ರಮ ಮತ್ತು ವೇಗಗಳು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಭಯಪಡಿಸು ವಂತಿತ್ತು. ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಚಪ್ಪದ ಕಾಲಂದುಗೆಗಳು ಝಣ-ಝಣ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯಸೂಚಕವಾದ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಹೆಗಲಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಗದೆಯು ಮೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. || ೨೧ ||

ಮನೋವೀರ್ಯವರೋತ್ತಮಸ್ತನ್ಮಮಕುತೋಭಯಮ್ |
ಭೀತಾ ನಿಲಿಲ್ಯಿರೇ ದೇವಾಸ್ತಾಕ್ಷ್ಮತ್ರಸ್ತಾ ಇವಾಹಯಃ || ೨೨ ||

ಸ ವೈ ತಿರೋಹಿತಾನ್‌ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಹಾ ಸ್ಥಾನ ದೈತ್ಯರಾಟ್ |
ಸೇಂದ್ರಾನ್‌ ದೇವಗಣಾನ್‌ ಕ್ಷಿಪಾನ್‌ಪರ್ಶ್ವನ್‌ ಪ್ಲವದದ್ವಶಮ್ || ೨೩ ||

ತತೋ ನಿವೃತ್ತಃ ಕ್ರೀಡಿಷ್ಯನ್‌ಭೀರಂ ಭೀಮನಿಬ್ಧನಮ್ |
ವಿಜಗಾಹೇ ಮಹಾಸ್ತೋತ್ರ ವಾರ್ಧಿಂ ಮತ್ತ ಇವ ದ್ವಿಪಃ || ೨೪ ||

ತಸ್ಮಿನ್ಮನಿಷ್ಠೇ ವರುಣಸ್ಯ ಸೈನಿಕಾ
ಯಾದೋಗಣಾಃ ಸಸ್ತಧಿಯಃ ಸೂದ್ಧಮಾಃ |
ಅಹಸ್ಯಮಾನಾ ಅಪಿ ತಸ್ಯ ವರ್ಚಸಾ
ಪ್ರಥರ್ಷಿತಾ ದೂರತರಂ ಪ್ರದುದ್ರುವುಃ || ೨೫ ||

ಸ ವರ್ಷಪೂಗಾನುದಧೌ ಮಹಾಬಲ-
ಶ್ವರಸ್ಮತೋರ್ಮೀಂಘ್ರವಸನೇರಿತಾಸ್ತುಹುಃ |
ಮೌರ್ವ್ಯಾಭಿಜಙ್ಗೇ ಗದಯಾ ವಿಭಾವಿರಿ-
ಮಾಸೇದಿವಾಂಸ್ತಾತ ಪುರೀಂ ಪ್ರಚೇತಸಃ || ೨೬ ||

ತತ್ರೋಪಲಭ್ಯಾಸುರಲೋಕಪಾಲಕಂ
ಯಾದೋಗಣಾನಾವ್ಯುಷ್ಠಂ ಪ್ರಚೇತಮ್ |
ಸ್ಮಯಸ್ತಲಬ್ಧಂ ಪ್ರಣಮತ್ ನೀಚವ-
ಜ್ಞಗಾದ ಮೇ ದೇಹ್ಯಧಿರಾಜ ಸಂಯುಗಮ್ || ೨೭ ||

ತೃ ಲೋಕಪಾಲೋಽಧಿಪತಿರ್ಬೃಹಚ್ಚವಾ
ವೀರ್ಯಾಪಹೋ ದುರ್ಮದನಿರಮಾನಿಸಾಮ್ |
ವಿಜತ್ಯ ಲೋಕೇಽಖಿಲದೈತ್ಯದಾನವಾನ್
ಯದ್ರಾಜಸೂಯೇನ ಪುರಾಜಯತ್ಪ್ರಭೋ || ೨೮ ||

ಸ ಏವಮುಕ್ತಿಕಮದೇನ ವಿದ್ವಿಷಾ
ದೃಢಂ ಪ್ರಲಬ್ಧೋ ಭಗವಾನಪಾಂ ಪತಿಃ |
ಪೋಷಂ ಸಮುತ್ಥಂ ಶಮಯಸ್ತಯಾ ಧಿಯಾ
ವ್ಯವೋಚದಂಗೋಪಮಂ ಗತಾ ವಯಮ್ || ೨೯ ||

ಪಶ್ಯಾಮಿ ನಾಸ್ಯಂ ಪುರುಷಾತ್ಪುರಾತನಾದ್
ಯಃ ಸಂಯುಗೇ ತ್ವಾರಣಮಾರ್ಗಕೋವಿದಮ್ |
ಆರಾಧಯಿಷ್ಯತ್ಯಸುರರ್ಷಭೇಹಿ ತಂ
ಮನಸ್ವಿನೋ ಯಂ ಗೃಣತೇ ಭವಾದೃಶಾಃ || ೩೦ ||

ಮನೋಬಲ, ದೇಹಬಲ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಪಡೆದ ವರ
ಬಲಗಳಿಂದ ಆತನು ಉನ್ನತನಾಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು
ನಿರಂಕುಶನಾಗಿ, ಸುಾರಿಗೂ ಹೆದರದೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನನ್ನು
ಕಂಡೊಡನೆ ದೇವತೆಗಳು - ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡ ಸರ್ವಗಳಂತೆ
ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಎತ್ತಿಬಿಟ್ಟು ಅವಿತುಕೊಂಡರು. || ೨೨ || ನನ್ನ
ದುರಿಗೆ ಮಹಾ ಸತ್ತ್ವಶಾಲಿಗಳಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ತನ್ನ
ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಅಂಜಿ ಹೆಂಡಿಗಳಾಗಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಆ
ದೈತ್ಯರಾಜ ಓರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸ
ತೊಡಗಿದನು. || ೨೩ || ಮತ್ತೆ ಆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ದೈತ್ಯನು
ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡುವೆನೆಂದು ಬಯಸಿ
ಮವ್ಯಾಸೇಯತ ಶರಂಗಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಭೀಕರವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ
ಗಂಭೀರವಾದ ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು. || ೨೪ ||

ಅವನು ಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ಹೆಚ್ಚುಬಿಡುತ್ತಲೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವರುಣನ
ಸ್ತಂಭವಾದ ಜಲಚರ ಜಂಪಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಬ್ಬಿಬಾಗಿ, ಆತನು ತಮ್ಮನ್ನು
ಎದುರ ಮಾಡುವಿದ್ದರೂ ಆತನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಹೆದರಿ ದೂರಕ್ಕೆ
ಓಡಿಹೋದವು. || ೨೫ || ಆ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ದೈತ್ಯನು
ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆ ಕಡಲಿನಲ್ಲೇ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಯೂ
ತನಗೆ ಯಾರೂ ಎದುರಾಳಿಯು ಸಿಗದಿರುವಾಗ ಆತನು ಪಾಯು
ವೇಗದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳೆದಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣವಾದ ತರಂಗಗಳನ್ನೇ ತನ್ನ
ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಂತೆ ಆವರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಳಗಡೆ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಾ
ಆತನು ವಿರುದ್ಧವಾದ ರಾವಣನಿಂದ ಎದುರಿಸುವುದರೊಪ್ಪರಿಯನ್ನು
ಶುಭವಾದನು. || ೨೬ || ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ವಾತಾಳಲೋಕದ ಅಧಿ
ಪತಿಯೂ ಜಲವರ್ತಕ ಎಂಬುದೂ ಆದ ವರುಣನನ್ನು ನೋಡಿ,
ಅವನನ್ನು ಕೇರಿ-ಕುತೋರ ಕೃಷ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಾ, ನೀಚ- ಮನುಷ್ಯ
ನಂತೆ ಆದೇನೆ ನನ್ನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹುಸಿನಗೆಯಿಂದ ವ್ಯಂಗ
ವಾಗಿ - ಮಹಾರಾಜ ! ನನ್ನ ಯುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಿರಿ ಎಂದು
ನುಡಿದನು. || ೨೭ || ಇವುಗಳೇ ನಿವಾದರೋ ಲೋಕಪಾಲರು,
ರಾಜಾಧಿರಾಜರು ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳು. ತಮ್ಮನ್ನು ಮಹಾವೀ
ರರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದವರ ಮದವನ್ನು ಮರ್ದನೆ ಮಾಡಿದ
ವರು ನಿನ್ನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಬೋಕದ ಎಲ್ಲ ದೈತ್ಯ-ದಾನ ವರನ್ನು
ನೋಡಿ, ಇವರೂಯ ಮಜ್ಜವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದೀರಿ. || ೨೮ ||

ಆ ಮನೋಭಕ್ತ ರತ್ನವನ ಇಂತಹ ಹೀಯಾಳಕೆಯ ಮಾತನ್ನು
ಕೇಳಿ ವರುಣನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪವುಂಟಾದರೂ, ಅವನು
ತನ್ನ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಉಮ್ಮಳಿಸಿದ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಸುಂಗಿಕೊಂಡು
ಆದೇನೆ ಇಂತೆಂದನು - ಅಯ್ಯಾ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯೇ ! ಈಗ ನನಗೆ
ಯುದ್ಧದ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. || ೨೯ ||
ನಿನ್ನಂತಹ ರಣಕುಶಲಿಯನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು
ಪುರಾಣಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ
ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದೈತ್ಯರಾಜನೇ ! ನೀನು ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗು
ಆತನೇ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವನು. ನಿನ್ನಂತಹ ವೀರಾ
ಗ್ರಣಿಗಳು ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೇ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. || ೩೦ ||

ತಂ ವೀರಮಾರಾದಭಿಪದ್ಯ ವಿಶ್ವಯಃ

ತಯಿಷ್ಯಸೇ ವೀರತಯೇ ಶ್ವಭಿವ್ಯಕ್ತಃ ।

ಯಶ್ಚದ್ವಿಧಾನಾಮಸತಾಂ ಪ್ರಶಾಂತಯೇ

ರೂಪಾಣಿ ಧತ್ತೇ ಸದನುಗ್ರಹೇಚ್ಛಯಾ ॥ ೩೦ ॥

ಆತನು ಮಹಾವೀರಾಧಿವೀರನು. ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ನಿನ್ನ ಗರ್ವವು ಇಳಿದುಹೋಗಿ, ನೀನು ನಾಯಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ವೀರಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವೆ. ಅವನು ನಿನ್ನಂತಹ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಸತ್ತಿರುವವರನ್ನು ಸಲಹುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ॥ ೩೦ ॥

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. ॥ ೧೭ ॥

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭೂತಾಣೇ ಶಾರಮಹರ್ಷ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷದಿಗ್ವಿಜಯೇ ಸಪ್ತದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ ॥ ೧೭ ॥

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೊಡನೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀವರಾಹದೇವರ ಯುದ್ಧ

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ತದೇವಮಾರ್ಕರ್ಷ್ಣ ಜಲೇಶ್ವರಾಪಿತಂ

ಮಹಾಮನಾಸ್ತದ್ವಿಗ್ವಿಜಯೈ ದುರ್ಮದಃ ।

ಹರೇರ್ವಿದಿತ್ವಾ ಗತಿಮಂಗ ನಾರದಾದ್

ರಸಾತಲಂ ನಿರ್ವಿವಿಶೇ ತ್ವರಾನ್ವಿತಃ ॥ ೧ ॥

ದದರ್ಶ ತತ್ಕಾಭಿಜಿತಂ ಧರಾಧರಂ

ಪ್ರೋನ್ನೀಯಮಾನಾವನಿಮಗ್ರದಂಷ್ಟಯಾ ।

ಮುಷ್ಣಂತಮಕ್ಷಾ ಸ್ವರುಚೋಽರುಣತ್ರಯಾ

ಜಹಾಸ ಚಾಹೋ ವಸಗೋಚರೋ ಮೃಗಃ ॥ ೨ ॥

ಅಹೈನಮೇಹ್ಯಜ್ಞ ಮಹೀಂ ವಿಮುಂಚ ನೋ

ರಗೌಕಸಾಂ ವಿಶ್ವಸ್ತಜೇಯಮರ್ಷಿತಾ ।

ನ ಸ್ತಪ್ತಿ ಯಾಸ್ಕಸ್ಯನಯಾ ಮಮೇಕ್ಷತಃ

ಸುರಾಧಮಾಸಾದಿತಸೂಕರಾಕೃತೇ ॥ ೩ ॥

ತ್ವಂ ನಃ ಸಪತ್ನ್ಯರೂಪವಾಯ ಕಿಂ ಭೃತೋ

ಯೋ ಮಾಯಯಾ ಹಂತ್ಯ ಸುರಾನ್ವರೋಕ್ಷಜಿತ್ ।

ತ್ವಾಂ ಯೋಗಮಾಯಾಬಲಮಲ್ಪಪೌರುಷಂ

ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಮೂಢ ಪ್ರಮೃಜೇ ಸುಹೃಚ್ಛುಚ್ಛು ॥ ೪ ॥

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮಹಾಕ್ಷನಾದ ಎದುರನೇ ! 'ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲುವನು' ಎಂಬ ವರುಣ ದೇವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಉನ್ಮತ್ತನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಂಜಿಕೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ತನಗೆ ಶತ್ರು ಶತ್ರುವಾದ ಆ ಹರಿಯು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಒಡನೆಯೇ ನಾರದರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಥದಿಂದ ರಸಾತಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ॥ ೧ ॥ ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ವಿಶ್ವವಿಜಯಿಯಾದ ಆ ವರಾಹಭಗವಂತನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನು ತನ್ನ ಕಿಂಗ್‌ಫಿಸ್ಟ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಪರರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆತ ನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ದೈತ್ಯನು ಘೊಳ್ಳನೆ ನಕ್ಕು - 'ಅರೇ ! ಈ ಕಾಡಿನ ವಶುವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ?' ಎಂದು ಅವಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದನು. ॥ ೨ ॥ ಎಲವೋ ಮೂಢನೇ ! ಇತ್ತ ಬಾ. ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಇದನ್ನು ವಿಶ್ವರ್ಕೃತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ರಸಾತಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ನಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿರುವನು. ಎಲೈ ಹಿಂದಿಯ ರೂಪವನ್ನಾಂತ ಸುರಾಧಮನೇ ! ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಎದುರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಹೋಗಲಾರೆ. ॥ ೩ ॥ ನೀನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅಡಗಿಕೊಂಡೇ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಜಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುವೆ. ಹೀಗೆ ಮೋಸದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ಸಾಕಿದ್ದಾರೋ ? ನಿನ್ನ ಬಲವಾದರೋ ಯೋಗಮಾಯೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಪೌರುಷವೇನಿದೆ ? ಇಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವೆನು. ॥ ೪ ॥ ಇಂದು ನಾನು ಬಿಣುವ ಗದೆಯ ಎಟಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಶಲೆಯು ಒಡೆದುಹೋಗಿ ನೀನು

ತಯ ಸಂಸ್ಥಿತೇ ಗದಯಾ ಶೀರ್ಣಶೀರ್ಷ-

ಣ್ಯಸ್ಯದ್ವಜಚ್ಯುತಯಾ ಯೇ ಚ ತುಭ್ಯಮ್ |

ಬಲಿಂ ಹರಂತ್ಯಾಪಯೋ ಯೇ ಚ ದೇವಾಃ

ಸ್ವಯಂ ಸರ್ವೇ ನ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಮೂಲಾಃ || ೫ ||

೫ ತುದ್ಯ ಮಾನೋಽರಿದುದುಕ್ತ ತೋಮರೈ-

ರ್ದಂಷ್ಠಾಗ್ರಗಾಂ ಗಾಮುಪಲಕ್ಷ್ಯ ಭೀತಾಮ್ |

ತೋದಂ ಮೃಷನ್ನಿರಗಾದಂಬುಮಧ್ಯಾದ್

ಗ್ರಾಹಾಹತಃ ಸಕರೇಣುರ್ಯಥೇಭಃ || ೬ ||

ತಂ ನಿಸರಂತಂ ಸಲಿಲಾದನುದುತೋ

ಹಿರಣ್ಯಕೇತೋ ದ್ವಿರ್ದದಂ ಯಥಾ ಝಪಃ |

ಕರಾಲದಂಷ್ಠೋಽಶನಿನಿಸ್ಸಸೋಽಬ್ರವೀತ್

ಗತಹ್ರಿಯಾಂ ಕಿಂ ತ್ವ ಸತಾಂ ವಿಗರ್ಹಿತಮ್ || ೭ ||

೭ ಗಾಮುದಸ್ತಾತ್ಸಲಿಲಸ್ಯ ಗೋಚರೇ

ವಿನ್ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಮದಧಾತ್ಸ ಸ್ತತ್ತ್ವಮ್ |

ಅಭಿಷ್ಠತೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾ ಪ್ರಸೂನೈ-

ರಾಪೂರ್ಯಮಾಗೋ ವಿಬುದೈಃ ಪಶ್ಯತೋಽರೇ || ೮ ||

ಪಶಾನುಪಕ್ರಂ ತಪನೀಯೋಪಕಲ್ಪಂ

ಮಹಾಗದಂ ಕಾಂಚನಚಿತ್ರದಂಶಮ್ |

ಮರ್ಮಾಣ್ಯಭೀಕ್ಷಂ ಪ್ರತುದಂತಂ ದುರುಕ್ತೈಃ

ಪ್ರಚಂಡ ಮನ್ಯುಃ ಪ್ರಹಸಂಸ್ತಂ ಬಭಾಷೇ || ೯ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

೧೦ ವಯಂ ಭೋ ವಸಗೋಚರಾ ಮೃಗಾ

ಮುಷ್ಯದ್ವಿಧಾನ್ಮಗಯೇ ಗ್ರಾಮಸಿಂಹಾನ್ |

೧ ಮೃತ್ಯುಪಾಶೈಃ ಪ್ರತಿಮುಕ್ತಸ್ಯ ವೀರಾ

ವಿಕತ್ಯನಂ ತವ ಗೃಹ್ಣಂತ್ಯಭದ್ರ || ೧೦ ||

೧೧ ಪತೇ ವಯಂ ನ್ಯಾಸಹರಾ ರಸೌಕಸಾಂ

ಗತಹ್ರಿಯೋ ಗದಯಾ ದ್ವಾವಿತಾಶ್ವೇ |

ತಿಷ್ಠಾಮಹೇಽಥಾಪಿ ಕಥಂಚಿದಾಚೌ

ಕ್ಷಯಂ ಕ್ಷಯಾಮೋ ಬಲಿನೋತ್ಪಾದ್ಯ ವೈರಮ್ || ೧೧ ||

ಮತ್ತು ಹೋದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುಷ್ಕಿಗಳೂ ಬೇರುಕಿತ್ತ ಮರದಂತೆ ತಾವಾಗಿಯೇ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವರು. || ೫ ||

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಭಗವಂತನನ್ನು ದುರ್ವಚನಗಳೆಂಬ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನೋಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕೋರಹಲ್ಲುಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂದೇವಿಯು ಅಸುರನ ಬೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಭಯಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡು, ಶತ್ರುವಿನ ವಾಗ್ವಾಣಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು - ಮೊಸಳೆಯ ಏಟುತಿಂದ ಗಜರಾಜನು ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣಾಸೆಯೊಡನೆ ಹೊರಬರುವಂತೆ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದನು. || ೬ || ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಹೀಯಾಳಿಗೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದೇ ಶ್ರೀಮದಾಹಮೂರ್ತಿಯು ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೊರಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಹಳದಿಯ ತಲೆಗೂದಲು ಮತ್ತು ಹಿಕ್ಕವಾದ ಕೋರಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಆ ದೈತ್ಯನು ಮೊಸಳೆಯು ಆಸೆಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಸಿಡಲಿನಂತೆ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತಾ - ಎಲವೋ! ಹೇಡಿಯಂತೆ ಹೀಗೆ ಓಡಿಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ನಾಚಿಕೆಗಟ್ಟು ನೀಚರಿಗೆ ನಿಂದ್ಯವಾದುದು ಏನಿದೆ? ಎಂದು ನುಡಿದನು. || ೭ || ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ತಂದು ವೋಗ್ಯಜಾಗದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಹಾರಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದನು. ಆಗ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಸ್ವಾಕರ್ಷಣದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಆಪಸ್ತು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ವಂದಿಸುತ್ತಾಳೆವರು. || ೮ || ಆಗ ಜನ್ಮದ ಅಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಅಮೃತವಾದ ಕಮಚವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭಾರೀಗದೆ ಮುನ್ನು ಓಡಿದುಕೊಂಡು ಶತ್ರುವು ಕಟುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನೋಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು - ಶ್ರೀಹರಿಯು ಉಕ್ಕೇರಿದ ಕೋಪದಿಂದ ನೂಲುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು - || ೯ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಎಲವೋ ದೈತ್ಯನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವು ಕೂಡಿಸಿ ಮೃಗವು ಆಗಿರುವುದು ನಿಜವೇ ಆಗಿದೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ಗ್ರಾಮಸಿಂಹ (ರಾಯ)ಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ತಿರುಗುತ್ತಿರುತ್ತೇವೆ. ದುಷ್ಪನೇ! ಮೃತ್ಯುವಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿನ್ನಂತಹ ವಿಧಾನ್ಯ ಜೀವಿಗಳ ಅತ್ಯಪ್ರಶಂಸೆಯ ಕಡೆಗೆ ವೀರವು ರುಪನು ಗಮನವೀಯುವುದಿಲ್ಲ. || ೧೦ || 'ರಸಾತಲ ನಿವಾಸಿಗಳ ನಿಕ್ಷೇಪದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕುದುಕೊಂಡು ನಾಚಿಕೆಗಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಗದೆಯ ಭಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಬಂದಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಿರುವುದು ನಿಜವೇ! ನಿನ್ನಂತಹ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ವೀರನ ಮುಂದೆ ಮುದ್ದದಲ್ಲಿ ಸೇಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನಮಗೆಲ್ಲಿದೆ! ಆದರೂ ಹೇಗೋ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವೆನು. ನಿನ್ನಂತಹ ಬಲಶಾಲಿಗಳೊಡನೆ ವೈರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ? || ೧೧ ||

ತ್ವಂ ಪದ್ರಥಾನಾಂ ಕಿಲ ಯೂಥಪಾಧಿಪೋ
 ಭಟಸ್ವ ನೋಽಸ್ತಸ್ಯಯ ಆಶ್ವನೂಹಃ |
 ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಚಾಸ್ಮಾನ್ಮಮೃಚಾಶ್ಚ ಸ್ವಕಾನಾಂ
 ಯಃ ಸ್ವಾಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂ ನಾತಿಪಿಪತ್ಯಸುಚ್ಯಃ || ೧೨ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ನೋಽಧಿಕ್ಷಿಪ್ತೋ ಭಗವತಾ ಪ್ರಲಬ್ಧಶ್ಚ ರುಷಾ ಭೃಶಮ್ |
 ಆಜಹಾರೋಲ್ಕಾಂ ಕ್ರೋಧಂ ಕ್ರೀಡ್ಯಮಾನೋಽಹಿದಾಡವ
 || ೧೩ ||

ಸೃಜನ್ನಮರ್ಚಿತಃ ಶ್ವಾನಾನ್ಮನ್ಯಪ್ರಚಲಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |
 ಆಸಾದ್ಯ ತರಸಾ ದೈತ್ಯೋ ಗದಯಾಭ್ಯಹನದ್ಧರಿಮ್
 || ೧೪ ||

ಭಗವಾಂಸು ಗದಾವೇಗಂ ವಿಸೃಷ್ಟಂ ರಿಪುಣೋರಸು |
 ಅವಂಚಯಿತ್ತಿರ್ದ್ವೀನೋ ಯೋಗಾರೂಢ ಇವಾಂತಕಮ್
 || ೧೫ ||

ಪುನರ್ಗದಾಂ ಸ್ವಾಮಾದಾಯ ಭ್ರಾಮಯಂತಮಭೀಕ್ಷತಃ |
 ಅಭ್ಯಧಾವದ್ಧರಿಃ ಕ್ರುದ್ಧಃ ಸಂರಂಭಾದ್ವಪ್ತದಚ್ಚಿದಮ್
 || ೧೬ ||

ತತಶ್ಚ ಗದಯಾರಾತಿಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಭುವಿ ಪ್ರಭುಃ |
 ಆಜಘ್ನೇ ಸ ತು ಶಾಂ ಸೌಮ್ಯ ಗದಯಾ ಕೋವಿದೋಽಹಮ್
 || ೧೭ ||

ಏವಂ ಗದಾಭ್ಯಾಂ ಗುರ್ವೀಭ್ಯಾಂ ಹರ್ಯಕ್ಷೋ ಹರಿರೇವ ಚ |
 ಜಿಗೀಷಯಾ ಸುಸಂರಬ್ಧಾ ವನ್ನೋನ್ಯಮಭಿಜಙ್ಗತುಃ
 || ೧೮ ||

ತಯೋಃ ಸ್ಪೃಧೋಽಸ್ತಿಗ್ಧಾಹತಾಂಗಯೋಃ
 ಕ್ಷತಾಸ್ತವಭ್ರಾಣವಿವೃದ್ಧಮನ್ವೋಃ |
 ವಿಚಿತ್ರಮಾರ್ಗಾಂಶ್ಚ ರತೋರ್ಜಗೀಷಯಾ
 ವ್ಯಭಾದಿಲಾಯಾಮಿವ ಶುಷ್ಕೋರ್ಮೃಘಃ || ೧೯ ||

ದೈತ್ಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಾವಯವಸ್ಯ ಮಾಯಾ-
 ಗೃಹೀತವಾರಾಹತನೋರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ಕೌರವ್ಯ ಮಹ್ಯಾಂ ದ್ವಿಪತೋರ್ವಿಮರ್ದನಂ
 ದಿದೃಕ್ಷುರಾಗಾದೃಷಭಿವ್ಯತಃ ಸ್ವರಾಟ್ || ೨೦ ||

ಪದಾತಿಗಳಾದ ಯೋಧಮೀರರಲ್ಲಿ ನಿನು ಮಹಾ
 ನಾಯಕನಾಗಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಯಾವ ಶಂಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ
 ನಮಗೆ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸು. ತನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನ್ನ
 ಸೆಂಟರಿಷ್ಟರ ಕರ್ಣ್ಯರನ್ನು ಒರೆಸುವವನಾಗು. ಇನ್ನು ತಡಮಾಡ
 ಬೇಡ. ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸದವನು ಅಸಭ್ಯನು.
 ಸತ್ತುರುಷರಲ್ಲಿ ನೇರಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ || ೧೨ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ! ಶ್ರೀಭಗ
 ವಂತನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಹೀಗೆ ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ,
 ಅವಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದಾಗ, ಅವನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿ ಆಟವಾಡಿ
 ಸಲ್ಲಟ್ಟಿ ಕಾಳಿಂಗಸರ್ಪದಂತೆ ಕರಳ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಭುಗಿಲೆದ್ದನು.
 || ೧೩ || ಅವನು ಒಟ್ಟಿನಿಂದ ಒಡಿ-ಮಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡ
 ತೊಡಗಿದನು. ಆತನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪ್ರಕುಬ್ಧವಾದುವು. ಒಡನೆಯೇ
 ಆತನು ಹೊಹಾರಿ ಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಗದೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ
 ದನು. || ೧೪ || ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ
 ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಶತ್ರುವಿನ ಗದಾಪಾತವನ್ನು - ಯೋಗುದ್ಧ
 ವರುಷನು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ
 ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಸಿದನು. || ೧೫ ||

ಮತ್ತೆ ದೈತ್ಯನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತನ್ನ
 ಗದೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ತಿರುಗಿಸತೊಡಗಿದಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ಕೋಪಗೊಂಡು ಆತನ ಮೇಲೆ ಭಂಗನೆ ಹಾರಿದನು. || ೧೬ ||
 ಸಾಧುಶ್ಲೇಷ್ಯನಾದ ವಿದುರಾ ! ಆಗ ಪ್ರಭುವು ಶತ್ರುವಿನ
 ಒಲಿತುಪ್ಪನ ಮೇಲೆ ಗದೆಯಿಂದ ಬೀಸಿ ಹೊಡೆಯಲು
 ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕುತಲನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಅದನ್ನು
 ಮಧ್ಯದಲ್ಲೆಯೇ ತನ್ನ ಗದೆಯಿಂದ ತಡೆದನು. || ೧೭ || ಹೀಗೆ
 ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮತ್ತು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಜಯಿಸುವ
 ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಂಶ ಕ್ರುದ್ಧರಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಭಾರವಾದ ಗದೆಗಳಿಂದ
 ಪ್ರಹರಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೧೮ || ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು
 ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಸ್ಪರ್ಧೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರ ಅಂಗಗಳೂ ಗದೆಗಳ
 ಎಟುಗಳಿಂದ ಗಾಯಗೊಂಡು ಅವುಗಳಿಂದ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತದ
 ಪಾತನೆಯಿಂದ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕ್ರೋಧವು ಉಕ್ಕೇರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ
 ಒಗೆ-ಒಗೆಯ ವರಸೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಹಸುವಿ
 ಗೋಷ್ಠರ ಸ್ವರೂಪ ಒರಡು ಹೋರಿಗಳಂತೆ ಭೂಮಿಗೋಷ್ಠರವಾಗಿ
 ಇಬ್ಬರೂ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೧೯ ||
 ವಿದುರನೇ ! ಹೀಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೂ - ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪರಾಹ
 ರೂಪವನ್ನಾಂತ ಮುಚ್ಚುಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಭೂದೇವಿ
 ಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಹಗತನದಿಂದ ಯುದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರಲು
 ಅವನ್ನು ನೋಡಲು ಋಷಿಗಳೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅಲ್ಲಿ
 ಬಂದರು. || ೨೦ ||

ಆಸನ್ನ ಶೌಂಡೀರಮಪೇತಸಾಧ್ವಸಂ
ಕೃತಪ್ರತೀಕಾರಮಹಾರ್ಯವಿಕ್ರಮಮ್ |
ವಿಲಕ್ಷ್ಯ ದೈತ್ಯಂ ಭಗವಾನ್ಸಹಸ್ರಗೇ-
ರ್ಜಗಾದ ನಾರಾಯಣಮಾದಿಸೂಕರಮ್ || ೨೦ ||

೨. ಹೋವಾಚ

ಏಷ ತೇ ದೇವ ದೇವಾನಾ-
ಮಂಕ್ಷ್ರಿಮೂಲಮುಪೇಯುಷಾಮ್ |
ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಸೌರಭೇಯೀಣಾಂ-
ಭೂತಾನಾಮಪ್ಯನಾಗಮಮ್ || ೨೧ ||

ಆಗಸ್ಯ ದ್ವಯಕೃದ್ವಿಷ್ಯ ದಸ್ಯದ್ವಾದ್ವಪೋಽಸುರಃ |
ಅನ್ಯೇಷಸ್ತಪ್ರತಿರಥೋ ಲೋಕಾಽನಟಿ ಕಂಟಕಃ || ೨೨ ||

ಮೈನಂ ಮಾಯಾವಿನಂ ದೃಪ್ತಂ ನಿರಂಕುಶಮಸ್ತಮಮ್ |
ಅಕ್ರೇಷ ಬಾಲವದ್ದೇವ ಯಥಾಽಽಶೀವಿಷಮುಕ್ತಿತಮ್ || ೨೩ ||

ನ ಯಾವದೇಶ ವರ್ಧೇತ ಸ್ಥಾಂ ದೇಲಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತ ದಾರುಣಃ |
ಸ್ಥಾಂ ದೇವ ಮಾಯಾಮಾಸ್ಥಾಯ ತಾವಪ್ಲವ್ಯಭಮಚ್ಚುತ || ೨೪ ||

ಏಷಾ ಭೋರತಮಾ ಸಂಧ್ಯಾ ಲೋಕೇಕ್ಯುಚ್ಚುರಿ ಪ್ರಭೋಃ |
ಉಪಾರ್ಪತಿ ಸರ್ವಾತ್ಮಕುರಾಣಾಂ ಜಯಮಾವಹ || ೨೫ ||

ಅಧನೈಪೋಽಭಿಜನ್ನಾಮ ಯೋಗೋ
ಮೌಹೂರ್ತಕೋ ಹೃಗಾತ್ |
ಹಿವಾಯ ಸ್ವಪ್ನ ಸುಹೃದಾ-
ಮಾಶು ನಿಸ್ತರ ದುಸ್ತರಮ್ || ೨೬ ||

ವಿಷ್ಣು ತ್ವಾಂ ವಿಹಿತಂ ಮೃತ್ಯುಮಯಮಾಸಾದಿತಃ ಸ್ವಯಮ್ |
ವಿಕ್ರಮೈನಂ ಮೃಥೇ ಹತ್ವಾ ಲೋಕಾನಾಥೇಹಿ ಶರ್ಮಣ || ೨೭ ||

ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ಸಾವಿರಾರು ಋಷಿಗಳು ನೆರೆದಿದ್ದರು. 'ಈ ದೈತ್ಯನು ಭಾರೀ ಕೋರಣಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನಲ್ಲಿ ಭಯಪೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಮಹಿಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರುಮಾಡುವುದು ಆತಿ ಕಠಿಣವಾದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ' ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅದಿ ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿ ಕೊಂಡರು || ೨೦ ||

ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವರೆಂದರು - ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ಈ ದುಷ್ಠ ದೈತ್ಯನು ಸನ್ನಿವ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ತುಂಬಾ ಪ್ರಬಲನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಈಗ ಈತನು ನಿನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಾಗಿರುವ ಗೋವುಗಳಿಗೂ, ವಾಹ್ಮಣಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ನಿರಪರಾಧಿ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಕೊಂದರೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ದುಃಖವನ್ನು - ಭಯವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತನಗೆ ಸಾಟಿಯಾದ ಬೇರೊಬ್ಬ ಯೋಧನು ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಲೋಕಂಟಕನು ತನ್ನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಒರಸನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ || ೨೧ || ೨೨ || ಈ ದುಷ್ಠನು ಆತಿಮಾಯಾ ವಿಮಾ, ದುರಮಕಾರಿಯೂ ನಿರಂಕುಶನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಗುವು ಕೋಪಗೊಂಡ ಹಾವಿನೊಡನೆ ಆಟವಾಡುವಂತೆ ನೀನು ಈತನೊಡನೆ ಹುಡುಗಾಟಮಾಡಬೇಡ. || ೨೩ || ೨೪ || ದೇವದೇವನೇ! ಅಚ್ಚುತಾ! ಈ ದಾರುಣ ದೈತ್ಯನಿಗೆ ಬಲವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಸಮಯವು ಬಂದು ಈತನು ಹೆಚ್ಚು ಬಲಶಾಲಿಯಾಗುವುದ ರೊಳಗೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಯೋಗಮಾಯೆಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ ಈ ವಾಹಿನಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿಬಿಡು. || ೨೫ ||

ಪ್ರಭುನೇ! ಇದೋ ಲೋಕವನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುವ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವು ಬರುವುದರಲ್ಲಿದೆ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಈತನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಜಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು. || ೨೬ || ಈಗ ಅಧಜಿತ್ ಎಂಬ ಮಂಗಳನಮಯ ವಾದ ಮುಹೂರ್ತದ ಯೋಗವೂ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಸುಹೃದರಾದ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ದುರ್ಜಯ ದೈತ್ಯನನ್ನು ದೇಗನೇ ಸಂಹರಿಸಿಬಿಡು. || ೨೭ || ಪ್ರಭೋ! ತನ್ನ ಮೃತ್ಯುವಾಗಿ ವಿಧಾಯಕನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಈತನೇ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ನೀನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಈತನನ್ನು ಕೊಂದು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡು. || ೨೮ ||

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೮ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷವಧೇಽಪ್ಪಾದ್ಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೮ ||

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ವಧೆ

ಮೃತ್ಯೋಯ ಉವಾಚ

ಅವಧಾರ್ಯ ವಿರಿಂಚಸ್ಯ ನಿರ್ವ್ಯಲೀಕಾಮೃತಂ ವಚಃ |
ಪ್ರಹಸ್ಯ ಪ್ರೇಮಗರ್ಭೀಣ ತದಪಾಂಗೇನ ಸೋಽಗ್ರಹೀತ್ || ೧ ||

ತತಃ ಸಪತ್ನಂ ಮುಖಿತಶ್ಚರಂತಮಕುತೋಭಯಮ್ |
ಜಘಾಣೋತ್ಪತ್ಯ ಗದಯಾ ಹನಾಮುರಮಕ್ಷಜಃ || ೨ ||

ಸಾ ಹತಾ ತೇನ ಗದಯಾ ವಿಹತಾ ಭಗವತ್ಕರಾತ್ |
ವಿಘೋರ್ಣತಾಪತದ್ರೇಚೇ ತದದ್ವ್ಯಕ್ತಮಿವಾಭವತ್ || ೩ ||

ಸ ತದಾ ಲಬ್ಧ ತೀರ್ಥೋಽಪಿ ನ ಬಬಾಧೇ ನಿರಾಯುಧಮ್ |
ಮಾನಯನ್ ಸ ಮೃಧೇ ಧರ್ಮಂ ವಿಶ್ವಕ್ಷೇಸಂ ಪ್ರಕೋಪಯನ್ || ೪ ||

ಗದಾಯಾಮಪವಿದ್ಧಾಯಾಂ ಹಾಹಾಕಾರೇ ವಿನಿರ್ಗತೇ |
ಮಾನಯಾಮಾಸ ತದ್ಧರ್ಮಂ ಸುನಾಭಂ ಚಾಸ್ತರದ್ವಿಭುಃ || ೫ ||

ತಂ ವ್ಯಗ್ರಚಕ್ರಂ ದಿತಿಪುತ್ರಾಧಮೇನ
ಸ್ಥಪಾಪದಮುಚ್ಛೇನ ವಿಪಜ್ಜಮಾನಮ್ |
ಚಿತ್ರಾ ವಾಚೋಽತದ್ವಿದಾಂ ಪೇಚರಾಣಾಂ
ತತ್ರಾಸ್ಮಾಸನ್ ಸ್ತಪ್ತಿ ತೇಽಮುಂ ಜಹೀತಿ || ೬ ||

ಸ ತಂ ನಿಶಾಮ್ನಾತ್ರರಥಾಂಗಮಗ್ರತೋ
ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ಪದ್ಮಪಲಾಶಲೋಚನಮ್ |
ವಿಲೋಕ್ಯ ಚಾಮರ್ಪಪರಿಪುತೇಂದ್ರಿಯೋ
ರುಷಾ ಸ್ವದಂತಚ್ಛದಮಾದಶಚ್ಛಸ್ವನ್ || ೭ ||

ಕರಾಲದಂಷ್ಟಶ್ಚಕ್ಷುರ್ಭ್ಯಾಂ ಸಂಚಕ್ಷಾಣೋ ದಹನ್ನಿವ |
ಅಭಿಪ್ಲುತ್ಯ ಸ್ವಗದಯಾ ಹತೋಽಸೀತ್ಕಾಹನದ್ವರಿಮ್ || ೮ ||

ಶ್ರೀಮೃತ್ಯೋಯು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ |
ಹೃಷ್ಯದೇವರು ನುಡಿದ ನಿಷ್ಕವಟವೂ, ಅಮೃತಮಯವೂ ಆದ
ವಿಜ್ಞಾನನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಂತನು ಅವನ ಮುಗ್ಧತನಕ್ಕಾಗಿ
ನಮನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಪೂರಿತವಾದ ಕಡೆಗಣ್ಣು ನೋಟದಿಂದ ಅವನ
ವ್ಯಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು || ೧ || ಮತ್ತೆ ಅವನು ತನ್ನ
ಮುಂದೆ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಸಂತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ
ದಿಠೀರಸ ಎದಗಿ ಆತನ ದವಡೆಯ ಮೇಲೆ ಗದೆಯನ್ನು ಬೀಸಿದನು.
ಆದರೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಗದೆಗೆ ಥಿಕ್ಕಿಹೊಡೆದು ಆ ಗದೆಯು
ಭಗವಂತನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಸುತ್ತುಪೊಡೆಯುತ್ತಾ ನೆಲದಲ್ಲಿ
ಉರುಳಿ ಕಂಗೆಡಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅದು ತುಂಬಾ ಅದ್ಭುತವಾದ
ಘಟನೆಯಂತೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. || ೨-೩ || ಆಗ
ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೂ
- ಶತ್ರುವು ಆಯುಧರಹಿತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು
ಯುದ್ಧಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ
ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲೆಂದೇ ಅವನು
ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನು || ೪ || ಗದೆಯು ಕೆಳಗೆ ಉರುಳಿ ಜನರು
ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಹಾಕಾರ ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಲು, ಪ್ರಭುವು ಆತನ
ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನು
ಸ್ಮರಿಸಿದನು. || ೫ ||

ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವು ಒಡನೆಯೇ ಆಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು
ಭಗವಂತನ ಕರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ
ಮುಖ್ಯಪಾರ್ಶ್ವದನ್ನಾಗಿದ್ದ ದೈತ್ಯಾಧಮ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೊಡನೆ ವಿಶೇಷ
ವಾಗಿ ಕ್ಷೀಡಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಆತನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನರಿಯದ
ದೇವತೆಗಳು - 'ಪ್ರಭೋ ! ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲೀ ಈತನನ್ನು ಇನ್ನು
ಅಟವಾಡಬೇಡ. ಕೀಳುವಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಿಬಿಡು' ಎಂದು ವಿಚಿತ್ರ
ವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. || ೬ ||
ಕಮಲಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನದುರಿಗೆ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರಧಾರಿ
ಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ದೈತ್ಯರಾಜನ ಸಕಲೇಂದ್ರಿ
ಯಗಳು ತಳಮಳಗೊಂಡವು. ಅವನು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಾ
ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದನು. || ೭ || ಆಗ
ಕೀರ್ಣವಾದ ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ ದೈತ್ಯನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಭಸ್ಮ
ಮಾಡಿದಡುವನ್ನೋ ಎಂಬಂತೆ ದುರುಗುಟ್ಟ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.
ಅವನು ಛಂಗೆನೆ ಜಿಗಿದು 'ಎಲವೋ ! ಈಗ ನೀನು ಉಳಿಯಲಾರೆ'
ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೇಲೆ ಬಲವಾಗಿ ಗದೆಯನ್ನು
ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. || ೮ ||

ಪದಾ ಸವ್ಯೇನ ತಾಂ ಸಾಧೋ ಭಗವಾನ್ಸಜ್ಜಸೂತರಃ |
ಲೀಲಯಾ ಮಿಷತಃ ಕತ್ಯೋಃ ಪ್ರಾಹರದ್ವಾತರಂಹಸಮ್

|| ೯ ||

ಆತ ಚಾಯುಧಮಾಧತ್ವ ಘಟಸ್ವ ತ್ವಂ ಜಗೀಷಸಿ |
ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸ ತದಾ ಭೂಯಸ್ತಾಡಯಸ್ತ್ಯನದದ್ವಶಮ್

|| ೧೦ ||

ತಾಂ ಸ ಆಪತತೀಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಭಗವಾನ್ ಸಮವಸ್ಥಿತಃ |
ಜಗ್ರಾಹ ಲೀಲಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತಾಂ ಗರುತ್ಮಾನಿವ ಪನ್ನಗೀಮ್

|| ೧೧ ||

ಸ್ಥಪೌರುಷೇ ಪ್ರತಿಹತೇ ಹತಮಾನೋ ಮಹಾಸುರಃ |
ಸೈಚ್ಛದ್ದದಾಂ ದೀಯಮಾನಾಂ ಹರಿಣಾ ವಿಗತಪ್ರಭಃ

|| ೧೨ ||

ಜಗ್ರಾಹ ತ್ರಿಶಿಖಿಂ ಶೂಲಂ ಜ್ವಲಜ್ವಲನಯೋಲುಪಮ್ |
ಯಚ್ಛಾಯ ದೃತರೂಪಾಯ ವಿಪ್ರಾಯಾಭಿಚರನ್ಮಥಾ

|| ೧೩ ||

ತದೋಜಸಾ ದೈತ್ಯಮಹಾಭಟಾರ್ಪಿತಂ
ಚಕಾಸದಂತಃ ಖ ಉದೀರ್ಣಾದಿಧಿತಿ |
ಚಕ್ರೇಣ ಚಚ್ಛಿದ ನಿಶಾತನೇಮಿನಾ
ಹರಿಯಥಾ ತಾಕ್ರ್ಷ್ಣಪತತ್ತ್ವಮುಜ್ಜಿತಮ್ || ೧೪ ||

ವೃಕ್ಷೇ ಸ್ವಶೂಲೇ ಬಹುಧಾರಿಣಾ ಹರೇಃ
ಪ್ರತ್ಯೇತ್ಯ ವಿಪ್ಲೀರ್ಣಮುರೋ ವಿಭೂತಿಮತ್ |
ಪ್ರವೃದ್ಧರೋಷಃ ಸ ಕಠೋರಮುಷ್ಠಿನಾ
ಸದಸ್ಯಪ್ರತ್ಯಾಂತರಧೀಯತಾಸುರಃ || ೧೫ ||

ತೇನೇತ್ಥ ಮಾಹತಃ ಕ್ಷತ್ರಭಗವಾನಾದಿಸೂತರಃ |
ಸಾಕಂಪತ ಮನಾಕ್ಞಾಪಿ ಸ್ವಜಾ ಹತ ಇವ ದ್ವಿಪಃ

|| ೧೬ ||

ಅಥೋರುಧಾಸೃಜನ್ಮಾಯಾಂ
ಯೋಗಮಾಯೇಶ್ವರೇ ಹರೌ |
ಯಾಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ಪ್ರಜಾಸ್ತಸ್ಯಾ
ಮೇನಿರೇಽಸ್ಮೋಪಸಂಯಮಮ್ || ೧೭ ||

ಸಾಧುಶೇಷ್ಯ ವಿದುರನೇ! ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಾನ್
ಯಾಹ್ನಾಪುಯು ಶತ್ರುವು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತನ್ನ
ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಲೀಲಾಪಾಲವಾಗಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ
ಬಿಡುಳಿಸಿ 'ಒಳ್ಳೆ ದೈತ್ಯಕೇ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಬಯಸು
ತ್ತೀಯೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಂದುಬಾರಿ
ಆಕ್ರಮಣಮಾಡುವವನಾಗು' ಎಂದು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.
ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನು ಮತ್ತೆ ಗದೆಯನ್ನು
ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿದನು. || ೯-೧೦ ||
ಗದೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಭಗವಂತನು -
ಗರುಡನು ಹಗ್ಗು ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ನಿಂತಲ್ಲೇ ಅದನ್ನು
ಆವಾಯಾಸವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. || ೧೧ ||

ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನವು ವೈಫಲ್ಯವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಮಹಾದೈತ್ಯನ
ಗರ್ವವು ಇಳಿದು ತೇಜಸ್ಸು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಈ ಸಲ
ಭಗವಂತನು ಗದೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಂದಾಗ ಆತನು ಅದನ್ನು
ಪಡೆಯಲು ಬಯಸಲಿಲ್ಲ. || ೧೨ || ಅದರ ಯಾರಾದರೂ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೇಲೆ ನಿಷ್ಠಲವಾದ ಅಭಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿ
ಸುವಂತೆ ಅವನು ಯಜ್ಞಫಲರುಷನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ
ಬಿಡಿಯುವ ವಿಕೆಯಿಂಟಿದ್ದ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು.
|| ೧೩ || ಮಹಾ-ಒಡಗಲಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಎಲವ್ವಾರ್ವಕ
ವಾಗಿ ಅತ್ತಂತ ರಭಸವಿಂಪ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆ
ತ್ರಿಶೂಲವು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಭಕ್-ಭಕ್ಸೂಡಗಿತ್ತು. ಭಗವಂತನು
ಅದನ್ನು ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣಧಾರೆವುಳ್ಳ ಸುರಶನಚಕ್ರದಿಂದ - ಇಂದ್ರನು
ಗರುಡನ ಗರಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವಂತೆ * ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿದನು. || ೧೪ ||
ಭಗವಂತನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಸುಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ತನ್ನ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಕಂಡು
ದೈತ್ಯನಿಗೆ ಮತಿಮೀರಿದ ಶ್ವೋಭವಂಜಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು
ಭಗವಂತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಕಠೋರವಾದ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ
ಕ್ಷೀವಣಚಪ್ಪೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಎದೆಗೆ ಒಲವಾಗಿ ಗುದ್ದಿ
ಜೋರಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ಕಗ್ಗರೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟನು. || ೧೫ ||

ವಿದುರನೇ! ಗಜರಾಜನ ಮೇಲೆ ಹೂವಿನ ಹಾರದ ಎಟು
ವನ್ನೂ ಪುಣಾಮು ಬೀರದಂತೆ, ದೈತ್ಯನು ಈ ಎಟು ಹೊಡೆದರೂ
ಭಗವಾನ್ ಅದಿವರಾಹನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಚಲಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೧೬ ||
ಆಗ ಆ ಮಹಾ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ದೈತ್ಯನು ಮೂಯೆಗೆ ಅಧಿ
ಪತಿಯಾದ ತ್ರಿಪರಿಯ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಮಾಯೆಗಳನ್ನು
ಪ್ರಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳು ಭಯ
ಗೊಂಡು ಈಗಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಳಯವಾಗುವುದೋ ಎಂದು
ತೀರದ್ದು. || ೧೭ ||

* ಒಮ್ಮೆ ಗರುಡದೇವನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ವಿಹಾರಿಣಿಯನ್ನು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಬಾಸಿದಿಂದ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು
ಅಮೃತವನ್ನು ತರಲು ಹೋದಾಗ ಕಂಡನು ಗರುಡನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮಾಯಾಫಲವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವನು
ವೈಫಲ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿವ್ಯ ಮುಠಕ್ಕೆ ಗೌರವ ತೋರಲು ಗರುಡದೇವನು ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಯ ಬಂದು ಗರಿಯನ್ನು ಆದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು
ಮಾತ್ರ ಕತ್ತರಿಸಿತ್ತು. ಮಹಾ ಮುಠವು.

ಪ್ರವೃತ್ತಾರ್ಥಯವತ್ಪಂಚಾಸ್ತಮಃ ಪಾಂಸವಮೈರಯನ್ |
ದಿಗ್ಗೋ ನಿಪೇತುಗ್ನ್ಯಾವಾಃ ಕ್ವೇಪಣೈಃ ಪ್ರಹಿತಾ ಇವ
|| ೧೮ ||

ದೈರ್ಘ್ಯ ಭಗಣಾಭ್ರಾಘೈಃ ಸವಿದ್ಯುತ್ಸ ನಯಿತ್ಯುಭಿಃ |
ವರ್ಷದ್ವಿಃ ಪೂಯಕೇಶಾಸೃಗ್ವಿಷ್ಣುತ್ಯಾಸ್ತೀನಿ ಚಾಸಕ್ಯತ್
|| ೧೯ ||

ಗಿರಯಃ ಪ್ರತ್ಯದೃಶ್ಯಂತ ನಾನಾಯುಧಮುಚೋಽನಘ |
ದಿಗ್ವಾಸೋ ಯಾತುಧಾನ್ಯಃ ತೂಲಿನ್ಯೋ ಮುಕ್ತಮೂರ್ಧವಾಃ
|| ೨೦ ||

ಬಹುಭಿಯುಕ್ತರಕ್ಷೋಭಿಃ ಪತ್ಯಶ್ವರಥಕುಂಬರೈಃ |
ಆತತಾಯಿಭಿರುತ್ಪಶ್ಚಾ ಹಂಸ್ಯಾ ವಾಚೋಽಪಿವೈಶುಃ
|| ೨೧ ||

ಪ್ರಾದುಷ್ಯತಾಣಾಂ ಮೂಯಾಸಾಮಾಸುರೀಣಾಂ ವಿನಾಶಯತ್ |
ಸುವರ್ತನಾಸ್ಮಂ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಯುಕ್ತ ದಯಿತಂ ತ್ರಿಪಾತ್
|| ೨೨ ||

ತದಾ ದಿತೇಃ ಸಮಭವತ್ಸಪ್ತಾ ಜೃದಿ ವೇಪಥುಃ |
ಸ್ಮರಂತ್ಯಾ ಭರ್ತುರಾದೇಶಂ ಸ್ತನಾಚ್ಚಾಸ್ಯಕ್ ಪ್ರಸುಪ್ತವೇ
|| ೨೩ ||

ವಿನಾಶಾಸು ಸ್ವಮಾಯಾಸು ಭೂಯತ್ಪಾದ್ಯಜ್ಞ ಕೇಶವಮ್ |
ರುಪೋಪಗೂಹಮಾನೋಽಮಂ ದದೃಶೇಽಮೃತಂ ಬಹಿಃ
|| ೨೪ ||

ತಂ ಮುಷ್ಠಿಭಿರ್ವಿನಿಘ್ನಂತಂ ವಜ್ರಸಾರ್ವೇರಥೋಕ್ತಜಃ |
ಕರೋಣ ಕರ್ಣಮೂಲೇಽಹನ್ ಯಥಾ ತ್ವಾಶ್ವಂ ಮರುತ್ತತಿಃ
|| ೨೫ ||

ಸ ಆಹತೋ ವಿಶ್ವಜಿತಾ ಹೃವಜ್ಞಯಾ
ಪರಿಭ್ರಮದ್ಗಾತ್ರ ಉದಸ್ತಲೋಚನಃ |
ವಿಶೀರ್ಣಾಚಾಶ್ವಘ್ರ ತಿರೋರುಹೋಽಪಹದ್
ಯಥಾ ನಗೇಂದ್ರೋ ಲುಲಿತೋ ನಭಸ್ತಾ || ೨೬ ||

ಕಿತ್ವಾ ಶಯಾನಂ ತಮಕುಂಠವರ್ತಸಂ
ಕರಾಲದಂಷ್ಟಂ ಪರಿದಷ್ಟದಾಚ್ಯದಮ್ |
ಅಜಾದಯೋ ವೀಕ್ತ್ಯ ಶತಂಸುರಾಗತಾ
ಅಹೋ ಇಮಾಂ ಕೋ ನು ಲಭೇತ ಸಂಪ್ತಿಮ್ || ೨೭ ||

ಆಗ ಭಯಂಕರವಾದ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಾ ಧೂಳಿನಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕತ್ತರೆಯೇ ತುಂಬಹೋಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಕವಚೆಯ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಎಳೆಯುತ್ತಿವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಲ್ಲುಗಳ ಸುರಿಮಳೆ ಬೀಳತೊಡಗಿತು. || ೧೮ || ಸುಳಿಮಿಂಬುಗಳೊಡನೆ ಸಿಡಿಲುಗಳಿಂದ ಮೊಂಡಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕವಿದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿಹೋದುವು ಹಾಗೂ ಕೂದಲೂ, ಕೀವು ಮಲ-ಮೂತ್ರಗಳು, ಎಲುಬುಗಳು ನಿರಂತರ ಸುರಿಯತೊಡಗಿದವು. || ೧೯ || ಎದುರನೇ! ಬಗೆ- ಬಗೆಯ ಆಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಮಳೆಗರೆಯುವ ಪರ್ವತಗಳೇ ಕಾಣಿಸ ತೊಡಗಿದವು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಲೆಗೆದರಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿತ್ರಲಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೨೦ || ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಳುಗಳು, ಕುದುರೆ ಸವಾರರು, ರಥಕರು, ಮದ್ದಾನೆಗಳ ಮೇಲೇರಿದ್ದ ಮಾವುತರು, ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರು ಕೊಲ್ಲು-ಕಡಿ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿರುವ ಆತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರವೂ, ಹಿಂಸಾಮಯವೂ ಆದ ಕೋರಾಹಲ ಶಬ್ದವು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕೇಳಿಸತೊಡಗಿತು. || ೨೧ ||

ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಆ ಅಸುರಿಮಾಯೆಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲೋಸುಗ ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀವರಾಹ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸುವರ್ತನಚಕ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. || ೨೨ || ಆಗ ದಿಶಿದೇವಿಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಆಕೆಯ ಹೃದಯವು ನಡುಗಿದಂತಾಗಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸ್ವನಗಳಿಂದ ರಕ್ತವು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. || ೨೩ || ತನ್ನ ಮಾಯೆಯು ನಾಶವಾದಾಗ ಆ ದೈತ್ಯನು ಪುನಃ ಭಗವಂತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಕರಳದ ಕೋಪದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಚೂರು-ಚೂರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ತೋಳೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವಚಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನಾದರೋ ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. || ೨೪ || ಆಗ ಅವನು ಮತ್ತೂ ಕುದ್ಧನಾಗಿ ತನ್ನ ವಜ್ರದಂತಹ ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧೂಳಿಮಾಡಗಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಭಗವಂತನು - ದೇವೇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಬಡಿವಂತೆ ಆತನ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಒಂದು ಪುಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. || ೨೫ || ವಿಶ್ವವಿಜಯಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನೋ ಆತನಿಗೆ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ಹೊಡೆದಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಕೂಡ ಆ ವಿಟನಿಂದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ದೇಹವು ಗಿಡ್ಡನೇ ತಿರುಗಿತು, ಕಣ್ಣಾಲಿಗಳು ಹೊರಬಂದವು. ಕೈ-ಕಾಲು-ಕೂದಲು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಆತನು ಗತವ್ಯಾಣನಾಗಿ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಬುಡುಕಿತೆ ಉರುಳಿದ ಮಹಾ ವೃಕ್ಷದಂತೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದನು. || ೨೬ ||

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ತೇಜವು ಆಗಲೂ ಕುಂದಲಿಲ್ಲ. ಕರಾಳವಾದ ಕೋರಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ತುಟಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನೆಲದಮೇಲೆ ಕವಮಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ದೈತ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ - ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ -

ಯಂ ಯೋಗಿನೋ ಯೋಗಮಾಧಿಕಾ ರಹೋ
 ಧ್ಯಾಯಂತಿ ಲಿಂಗಾದರಹೋ ಮುಮುಕ್ಷುಯಾ |
 ತಸ್ಯೈಷ ದೈತ್ಯಖಿಷಭಃ ಪದಾಹತೋ
 ಮುಖಂ ಪ್ರಪತ್ಯಂತ್ಸನುಮುತ್ಸರ್ಜ | ಹ || ೨೮ ||

ಏತೌ ತೌ ಪಾರ್ಷದಾವಸ್ಯ ಶಾಪಾದ್ಯಾತಾವಸದ್ಗತಿಮ್ |
 ಪುನಃ ಕತಿಪಯೈಃ ಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರಪತ್ಯೇತೇ ಹ ಜನ್ಮಭಿಃ
 || ೨೯ ||

ದೇವ ಉವಾಚ

ನಮೋ ನಮಸ್ತೇಽಖಿಲಯಜ್ಞತಂತವೇ
 ಸ್ತೌ ಗೃಹೀತಾಮಲಸತ್ತ್ವಮೂರ್ತಯೇ |
 ದಿಷ್ಟಾ ಹತೋಽಯಂ ಜಗತಾಮಯಂಕುಡ-
 ಸ್ತತ್ಪಾದಭಕ್ತ್ಯಾ ವಯಮೀಶ ನಿರ್ವೃತಾಃ || ೩೦ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷಮಸತ್ಯವಿಕ್ರಮಂ
 ಸ ಸಾದಯಿತ್ವಾ ಹರಿರಾದಿಸೂಕರಃ |
 ಜಗಾಮ ಲೋಕಂ ಸ್ಥೂಖಂಡಿತೋತ್ತಮಂ
 ಸಮೀಡಿತಃ ಪುಷ್ಕರವಿಷ್ಣುರಾದಿಭಿಃ || ೩೧ ||

ಮಯಾ ಯಥಾನೂಕ್ತಮವಾದಿ ತೇ ಹರೇಃ
 ಕೃತಾವತಾರಸ್ಯ ಸುಮಿತ್ರ ಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |
 ಯಥಾ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಉದಾರವಿಕ್ರಮೋ
 ಮಹಾಮೃಧೇ ಶ್ರೀಡನವನ್ನಿರಾಕೃತಃ || ೩೨ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

೩೩ ಕೌಚಾರವಾಖ್ಯಾತಾಮಾಶ್ರುತ್ಯ ಭಗವತ್ಕಥಾಮ್ |
 ಕ್ಷತ್ರಾಂತನಂದಂ ಪರಂ ಲೀಲೈಃ ಮಹಾಭಾಗಮೋ ದ್ವಿಜ
 || ೩೩ ||

ಅನ್ವೇಷಾಂ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೋಕಾನಾಮುದ್ಯಮಯಿಕಸಾಂ ಸತಾಮ್ |
 ಉಪಶ್ರುತ್ಯ ಭವೇನ್ನೋದಃ ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಸ್ಯ ಕಿಂ ಪುನಃ
 || ೩೪ ||

ಮೋ ಗಜೇಂದ್ರಂ ಝಪಗ್ರಸ್ತಂ
 ಧ್ಯಾಯಂತಂ ಚರಣಾಂಬುಜಮ್ |
 ಕ್ರೋಶಂತೀನಾಂ ಕರೇಣೂನಾಂ
 ಕೃಚ್ಛತೋಽಮೋಚಯದ್ಭೂತಮ್ || ೩೫ ||

"ಆಹಾ! ಇಂತಹ ಅಲಭ್ಯವಾದ ಮೃತ್ಯುವು ಬೇರಾರಿಗೆ ತಾನೇ ದೊರಕಿತು - ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದರು. || ೨೮ || ತಮ್ಮ ಮಿಥ್ಯಾ ಉಪಾಧಿಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲು ಯೋಗಿಗಳು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯೋಗದಿಂದ ಯಾವಾತನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಚರಣ ಹತಿಯಿಂದ, ಆತನ ಮುಹೂರ ವಿಂದವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದನಲ್ಲವೇ ಈ ದೈತ್ಯರಾಜನು! || ೨೯ || ಈ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಷದರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಪವಶದಿಂದ ಅಧೋಗತಿ ಪಾಪವಾಗಿತ್ತು ಇನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲೇ ಇವರು ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುವರು" ಎಂದು ಆತನ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. || ೨೯ ||

ದೇವತೆಗಳು ಸ್ತುತಿಸುಕೊಡಗಿದರು - ಪ್ರಭುವೇ! ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ವಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ವಿಭುವು ನೀನು. ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಮಯವಾದ ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ದುಷ್ಪದೃತ್ಯನು ನಾಶಹೊಂದಿರುವುದು ಒಹಳ ಸಂತಸದ ಸುದ್ದಿ. ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಮಗೂ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಗಳು ಲಭಿಸಿದುವು. || ೩೦ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಹೀಗೆ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ವರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನದ ದೇವತೆಗಳು ಕೃತಿಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಗವಾನ್ ಅವಿಮಲಹೃದಯಿಯು ತನ್ನ ಅತಿ-ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ದೇವತೆಯ ಮಾಡಿದರು. || ೩೧ || ಮಹಾ ಮಮಾದೇ! ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿ ಹೇಗೆ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಆಟದ ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಮುರಿದುಹಾಕಿದನು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಕೇಳುವಂತೆಯೇ ನೀನು ವಿವರಿಸಿರುವೆನು. || ೩೨ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶೌನಕಾದಿ ಮುಖಗಳೇ! ಮೈತ್ರೇಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಭಾವತೋಷಮನಾದ ವಿದುರನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದ ಉಂಟಾಯಿತು. || ೩೩ || ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಮಹಾ ಯಶಸ್ವಿಗಳಾದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಪರಮಾನಂದ ವ್ಯಂಜಿತವಾಯಿತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಶ್ರೀವತ್ಸರಾಂಭನಭೂಷಿತ ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಆಗುವ ಆನಂದದ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ? || ೩೪ || ಘೋರವಾದ ಮೋಸೆಯು ಗಜರಾಜನ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಾಗ ಗಜರಾಜನು ಪ್ರಭುವಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುಕೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಪರಿವಾರದ ಹೆಣ್ಣುಗಳೂ ದುಃಖದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದವು. ಅಂತಹ ಕಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಡನೆಯೇ ಮೈದೋರಿ ಭಕ್ತಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ದುಃಖದ ಮೇಯಿಂದ ಬಡಿಸಿದ ಪರಮ ಕರುಣಾಳುವೇ ಈತನು. ಶರಣು

ತಂ ಸುಖಾರಾಧ್ಯಮೃದುಭರನನ್ನತರಣೈರ್ನೃಭಃ |
ಕೃತಃ ಕೋ ನ ಸೇವೇತ ದುರಾರಾಧ್ಯಮಸಾಧುಭಃ
|| ೩೬ ||

ಯೋ ವೈ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷವಧಂ ಮಹಾದೃತಂ
ವಿಕ್ರೇಡಿತಂ ಕಾರಣಸೂಕರಾತ್ಮನಃ |
ಶೃಣೋತಿ ಗಾಯತ್ಯನುಮೋದತೇಽಂಬಸಾ
ವಿಮುಚ್ಯತೇ ಬ್ರಹ್ಮವಧಾದಪಿ ದ್ವಿಜಾಃ || ೩೭ ||

ವಿಶ್ವತಾಪುಣ್ಯಮಲಂ ಪವಿತ್ರಂ
ಧನ್ಯಂ ಯಶಸ್ಕಂ ಪದಮಾಯುರಾಶಿಷಾಮ್ |
ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಂ ಯುಧಿ ಶೌರ್ಯವರ್ಧನಂ
ನಾರಾಯಣೋಽಂತೇ ಗತಿರಂಗ ಶೃಣ್ವಾಮ್ || ೩೮ ||

ಬಂದ ಸರಳಹೃದಯರಾದ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗುವನು. ಆದರೆ ದುಷ್ಟಪುರುಷರಿಗೆ ದೂರವಾಗಿರುವನು. ಅವರಿಗೆ ಅವನ ಒಂದು ದೊರೆಯದು. ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಕೃತಜ್ಞನಾದ ಯಾರು ತಾನೇ ಆ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ? || ೩೫-೩೬ || ಶೌನಕಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಾಹರಣವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾಡಿದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷವಧವೆಂಬ ಅದ್ಭುತವಾದ ಈ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವನೂ, ಹಾಡುವವನೂ, ಅನುಮೋದಿಸುವವನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಫೋರ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿ ಬದುಗಡೆಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. || ೩೭ || ಈ ಚರಿತ್ರೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದುದು. ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದುದು, ಧನ್ಯವಾದುದು. ಕೇಳುವ ಸುಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಧನವನ್ನೂ, ಯಶಸ್ಸನ್ನೂ ದಯವಾಲಿಸುವುದು. ಆಯುಷ್ಯವು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು. ಕಾಮನಗಳನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸುವುದು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಆಶ್ರಯವೇ ದೊರೆಯುವುದು. || ೩೮ ||

ಜಾಹ್ನೋಭ್ರತನಮ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ
ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷವಧೋನಾಮೃತೋನವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮಾಡಿದ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವರ್ಣನೆ

ಶೌನಕ ಉವಾಚ

ಮಹೀಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಮಧ್ಯಸ್ಥ ಸೌತ ಸ್ವಾಯಂಭುವೋ ಮನುಃ |
ಕಾನ್ಯಸ್ಥಪ್ತಪ್ತ ದ್ವಾರಾಣಿ ಮಾರ್ಗಾಯಾವರಜನ್ಮನಾಮ್
|| ೧ ||

ಕೃತ್ತಾ ಮಹಾಭಾಗವತಃ ಕೃಷ್ಣಸೈಕಾಂತಿಕಃ ಸುಹೃತ್ |
ಯಸ್ತತ್ಕಾಚಾಗ್ರಜಂ ಕೃಷ್ಣೇ ಸಾಪತ್ಯಮಘವಾನಿತಿ
|| ೨ ||

ದ್ವೈಪಾಯನಾದನವರೋ ಮಹಿತ್ಯೇ ತಸ್ಯ ದೇಹಜಃ |
ಸರ್ವಾತ್ಮನಾತ್ರಿತಃ ಕೃಷ್ಣಂ ತತ್ಪರಾಂಶ್ಚಾಪ್ಯನುವ್ರತಃ
|| ೩ ||

ಕಿಮನ್ವಪೃಚ್ಛನ್ ಮೃತ್ರೇಯಂ ವಿರಜಾಸ್ತೀರ್ಥಸೇವಯಾ |
ಉಪಗಮ್ಯ ಕುಶಾವರ್ತ ಆಸೀನಂ ತತ್ಪ್ರವೃತ್ತಮಮ್
|| ೪ ||

ಶೌನಕರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ - ಸೂತಪುರಾಣಿಕರೇ! ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲು ಯಾವ-ಯಾವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು ? || ೧ || ಏದುರನಾದರೋ ಪರಮ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನು. ಅವನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಕಾಂತಭಕ್ತನೂ, ಸ್ನೇಹಿತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನೂ, ಅವನ ಪುತ್ರರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಿರುಕ್ಕರಮಾಡಿದ ಆಪರಾಧಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. || ೨ || ಅವನು ದ್ವೈಪಾಯನ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಸುಪುತ್ರನು. ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ತೀರ್ಥರೂಪರಿಂದ ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಶ್ರಿತನೂ, ಕೃಷ್ಣ ಭಕ್ತರ ಅನುಗಾಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. || ೩ || ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಆಂತಃಕರಣವು ಇನ್ನೂ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಕುಶಾವರ್ತ (ಪಂದ್ಯಾರಿ) ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ತತ್ಪ್ರಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮೃತ್ರೇಯಮಹರ್ಷಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎನೇನು ಕೇಳಿದನು ? || ೪ || ಸೂತಪುರಾಣಿಕರೇ! ಶ್ರೀಹರಿಯು

ತಯೋಃ ಸಂವದತೋಃ ಸೂತ ಪ್ರವೃತ್ತಾ ಹೃಮಲಾಃ ಕಥಾಃ |
ಅಪೋ ಗಾಂಗಾ ಇವಾಭಿಘ್ನೀರ್ಹರೇಃ ಪಾದಾಂಬುಜಾಶ್ರಯಾಃ

|| ೫ ||

ತಾ ನು ಕೀರ್ತಯ ಭದ್ರಂ ತೇ ಕೀರ್ತನೋದಾರಕರ್ಮಣಃ |
ರಸಜ್ಞಃ ಕೋ ನು ತೃಪ್ತೇತ ಹರಿಲೀಲಾಮೃತಂ ಪಿಬನ್

|| ೬ ||

ವಿವಮುಗ್ರಶ್ರವಾಃ ಪೃಷ್ಠ ಋಷಿಭಿರ್ನೈಮಿಷಾಯನೈಃ |
ಭಗವತ್ಕರ್ಪಿತಾಧ್ಯಾತ್ಮಸಾನಾಹ ಶ್ರೂಯತಾಮಿತಿ

|| ೭ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಹರೇರ್ವೃತಕ್ರೋಡತನೋಃ ಸ್ವಮಾಯಯಾ
ನಿಶಮ್ಯ ಗೋರುದ್ಧರಣಂ ರಸಾತಲಾತ್ |
ಲೀಲಾಂ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷಮವಜ್ರಯಾ ಹತಂ
ಸಂಜಾತಹರ್ಷೋ ಮುನಿಮಾಹ ಭಾರತಃ || ೮ ||

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ಪ್ರಜಾಪತಿಪತಿಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಜಾಸುಗೇ ಪ್ರಜಾಪತೀನ್ |
ಕಿಮಾರಭತ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪ್ರಬ್ರೂಹ್ಯವೃತ್ತಮಾರ್ಗವಿತ್

|| ೯ ||

ಯೇ ಮರೀಚ್ಯಾದಯೋ ವಿಶ್ರಾಯಾಸ್ತು ಸ್ವಾಯಂಭಿವೋ ವಸುಃ |
ತೇ ವೈ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಆದೇಶಾತ್ಕಥಮೇತದಭಾವಯನ್

|| ೧೦ ||

ಸದ್ವಿತ್ತೀಯಾಃ ಕಿಮಸೃಜಸ್ವತಂತ್ರಾ ಉತ ಕರ್ಮಸು |
ಆಹೋಬ್ರಹ್ಮಾಂತಹತಾಃ ಸರ್ವ ಇದಂ ಸ್ಮ ಸಮಕಲ್ಪಯಿನ್

|| ೧೧ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ದೈವೇನ ದುರ್ವಿತರ್ಕ್ಯೇಣ ಪರೇಣಾನಿಮಿಷೇಣ ಚ |
ಜಾತಕ್ರೋಧಾದ್ಭಾವತೋ ಮಹಾನಾಸೀದ್ಗಣತ್ರಯಾತ್

|| ೧೨ ||

ರಜಪ್ರಭಾಸಾನ್ಮಹತ್ಪ್ರಲಿಂಗೋ ದೈವಚೋದಿತಾತ್ |
ಜಾತಃ ಸಸರ್ವ ಭೂತಾದಿವಿವಿದಾದೀನಿ ಪಂಚಶಃ

|| ೧೩ ||

ಕಥೆಗಳು ಅವನ ಶ್ರೀಪಾದಕೀರ್ತನವಾದ ಗಂಗಾಜಲದಂತೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ನಾರದಾದುವು. ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರಿಗೂ, ವಿದುರರಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟ ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಯಾವ ಕಥೆಗಳು ನಡೆದುವೋ ಅವುಗಳನ್ನು ನಮಗೂ ಹೇಳು || ೫ || ಮನೆ ಮಂಗಳವಾಗಲೇ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉದಾರ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವುಳ್ಳ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅವತಾರಶೀಲಿಗಳು ಅವ್ಯತರಣವಾಗಿ ಅಗಿವೆ ಅವನ್ನು ನಮಗೂ ಕೀರ್ತಿಸುವವರಾಗಿರಿ ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಹಾನ ಮಾಡಿದರೂ ರಸಿಕರಾದವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು ? || ೬ ||

ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವಾದಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಉಗ್ರಧರವರೂ ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ನೆಲೆ ಗೊಳಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಕೇಳಿ - ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು || ೭ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಮುನಿಗಳೇ! ಮಾಯಾ ಮಹಾರೂಪಿಯಾದ ಶಿವನಿಮ್ಮ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ರಸಾತಲದಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿತ್ತಿದ ಮತ್ತು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಅಜಿವಾದುವಂತೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಅವತಾರಶೀಲಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮಾನಂದಭರಿತವಾದ ವಿದುರನು ಮೈತ್ರೇಯಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿನಯಿಸಿರಬಹುದು || ೮ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಕಾವು ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ವಿದುರರಿಂದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಗೂ ಪತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮರೀಚಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಒಳಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಏನು ಮಾಡಿದರು ? || ೯ || ಮರೀಚಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಮುನಿಶ್ವರರೂ, ಸ್ವಾಯಂಭು ಮನುಷ್ಯವೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಣತಿಯಂತೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದರು ? || ೧೦ || ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಕಿಯರ ಸಹಯೋಗದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದರೋ ? ಅಥವಾ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದರೇ ? ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದರೇ ? ತಿಳಿಸುವವರಾಗಿರಿ. || ೧೧ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯರು ಹೇಳಿದರು - ಎಲೈ ವಿದುರನೇ! ಕೇಳು. ಪ್ರಕೃತಿಮು ಹಿಂದೆ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಸಾಮ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾರವಾಗಿತ್ತು ಅಗಂತರ ಚಟುವಟಿಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ ಜೀವರ ಪ್ರಾಕೃತವಾದಿರೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಾಮಕ, ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಈ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಮಯ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭೆ ಉಂಟಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಮಹತ್ತ್ವದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. || ೧೨ || ಭಗವಂತನೊಂದಿಗಿದ್ದ ರಜಸ್ಸು ಪ್ರಧಾನವುಳ್ಳ ಮಹತ್ತ್ವದಿಂದ ವೈಕಾರಿಕ (ಸಾತ್ವಿಕ), ರಾಜಸ್ ಮತ್ತು ತಾಮಸ ಮೂರು ರೀತಿಯ ಅಪಕಾರವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದು ಆಕಾಶಾದಿ ಏದು-ಏದು ತತ್ತ್ವಗಳ ಅನೇಕ ವರ್ಗಗಳನ್ನು* ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. || ೧೩ ||

* ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು, ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪದ್ಧದು ರೇಖೆಗಳು ಹೀಗೆ ಇವೆ. ಅದು ವರ್ಗಗಳ ಸಂಕೀರ್ತ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ತಾನಿ ಚೈಕೈಕಶಃ ಸ್ವಪ್ನಮಸಮರ್ಥಾನಿ ಭೌತಿಕಮ್ |
ಸಂಹತ್ಯ ದೈವಯೋಗೇನ ಹೈಮಮಂಡಮವಾಸ್ಯಜನ್ |
|| ೧೪ ||

ಸೋಽಶಯಿಷ್ಯಾಬ್ಧಿಸಲಿಲೇ ಅಂಡಕೋಶೋ ನಿರಾತ್ಮಕಃ |
ಸಾಗ್ರಂ ವೈ ವರ್ಷಸಾಹಸ್ರಮನ್ಯದಾತ್ಮೀತಮೀಶ್ವರಃ |
|| ೧೫ ||

ತಸ್ಯ ನಾಭೇರಭೂತದ್ವಂ ಸಹಸ್ರಾರ್ಕೋರುದೀಧಿತಿ |
ಸರ್ವಜೀವನಿಕಾಯೌಕೋ ಯತ್ರ ಸ್ವಯಮಭೂತ್ಸರಾಟ್ |
|| ೧೬ ||

ಸೋಽನುವಿಷ್ಟೋ ಭಗವತಾ ಯಃ ಶೇತೇ ಸಲಿಲಾಶಯೇ |
ಲೋಕಸಂಸ್ಥಾಂ ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ನಿರ್ಮಮೇ ಸಂಪ್ರಯೋ ಸ್ವಯೋ |
|| ೧೭ ||

ಸಸರ್ಜಚ್ಚಾಯಯಾ ಎದ್ಭಾಂ ಪಂಚಪರ್ವಣಮಗ್ರತಃ |
ತಾಮಿಸ್ರಮಂಧತಾಮಿಸ್ರಂ ತಮೋ ಮೋಹೋ ಮಹಾತಮಃ |
|| ೧೮ ||

ವಿಸುರ್ಜಾತ್ಮನಃ ಕಾಯಂ ನಾಭಿನಂದಂಸ್ತಮೋಮಯಮ್ |
ಜಗ್ಜುರ್ಯುಕ್ತರಕ್ಷಾಂಸಿ ರಾತ್ರಿಂ ಕ್ಷುತೃಟಮುದ್ಭವಾಮ್ |
|| ೧೯ ||

ಕ್ಷುತೃಡ್ವ್ಯಾಮುಪಸೃಷ್ಟಾಪ್ತೇ ತಂ ಜಗ್ರುಮಭಿದುದ್ರವುಃ |
ಮಾ ರಕ್ಷತೈನಂ ಜಕ್ಷದ್ವಮಿತ್ಯಾಚುಃ ಕ್ಷುತೃಡರ್ಧಿತಾಃ |
|| ೨೦ ||

ದೇವಸ್ತಾನಾಹ ಸಂವಿಗ್ನೋ ಮಾ ಮಾಂ ಜಕ್ಷತ ರಕ್ಷತ |
ಅಹೋ ಮೇ ಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ಪ್ರಜಾ ಯೂಯಂ ಬಭೂವಿಥ |
|| ೨೧ ||

ದೇವಾಃಪ್ರಭಯಾ ಯಾ ಯಾ ದೀಪ್ಯನ್ ಪ್ರಮುಖೋಽಸೃಜತ್ |
ತೇ ಅಪಾರ್ಥದೇವಯತೋ ಎಸೃಷ್ಟಾ ತಾಂ ಪ್ರಭಾಮಹಃ |
|| ೨೨ ||

ದೇವೋಽದೇವಾಂಜಘನತಃ ಸೃಜತಿ ಸ್ಥಾತಿಲೋಲುಪಾನ್ |
ತ ಏನಂ ಲೋಲುಪತಯಾ ಮೈಥುನಾಯಾಭಿಪೇದಿರೇ |
|| ೨೩ ||

ತತೋ ಹಸನ್ ಸ ಭಗವಾನಸುರೈರ್ನಿರಪತ್ರಪೈಃ |
ಅನ್ವಿಯಮಾನಸ್ತರಸಾ ಕ್ರುದ್ಧೋ ಭೀತಃ ಪರಾಪತತ್ |
|| ೨೪ ||

ಅವೆಲ್ಲವೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಭೂತಗಳ ಕಾರ್ಯ ರೂಪೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿದ್ದವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವು ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಕಲೆತು ಒಂದು ಸುಮರ್ಣಮಯ ಅಂಡವು ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು. || ೧೪ || ಆ ಅಂಡವು ಚೈತನ್ಯಪೂರ್ವವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಕಾರಣಜಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಭಗವಂತನು ಆ ಅಂಡಕೋಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. || ೧೫ || ಅದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಷ್ಠಿತನಾದ ಬಳಿಕ ಅವನ ನಾಭಿಯಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಸೂರ್ಯರಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಕಮಲವು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು. ಅದು ಎಲ್ಲ ಜೀವಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರೂ ಅವರ್ಧವಿದರು. || ೧೬ ||

ಅನಂತರ ಸಾಗರಜಲಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಶಸ್ತ್ರ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದ ನಾಮ-ರೂಪಮಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸ ತೊಡಗಿದರು. || ೧೭ || ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಅವರು ತನ್ನ ಛಾಯೆಯಿಂದ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ತಮ, ಮೋಹ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಮೋಹಗಳೆಂಬ ಐದು ಬಗೆಯ ಅವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದರು. || ೧೮ || ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಆ ತಮೋಮಯವಾದ ಶರೀರವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪದಿರಲು ಅವರು ಅವನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಶರೀರದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರು ಹಸಿವು - ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಿರೂಪವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು. || ೧೯ || ಆಗ ಹಸಿವು-ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನೇ ತಿಂದುಹಾಕಲು ಓಡಿಬಂದರು. 'ಈತನನ್ನು ತಿಂದುಹಾಕಿ, ಇವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಡಿ' ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕೊಂಡರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಹಸಿವು-ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳು ಅಷ್ಟು ಉಕ್ಕಟವಾಗಿದ್ದವು. || ೨೦ || ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಎಲ್ಲೆ ನಿಲ್ಲು ನನ್ನ ಸಂತಾನಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿರಿ. (ಅವರಲ್ಲಿ 'ತಿಂದುಹಡಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದವರು ಯಕ್ಷರಾದರು. 'ಇವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಡಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದವರು ರಾಕ್ಷಸರಾದರು). || ೨೧ ||

ಮತ್ತೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸಾಕ್ಷಿತ್ವ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಮುಖ್ಯ-ಮುಖ್ಯರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಅವರು ಅಟವಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಹಗಲುರೂಪವಾದ ಪ್ರಕಾಶಮಯ ಶರೀರವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು. || ೨೨ || ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಮ್ಮ ಜಘನ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕಾಮಾಸ್ತ್ರ ರಾದ ಅಸುರರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಕಾಮಲೋಲುಪರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಮೈಥುನಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿ ಬಂದರು. || ೨೩ || ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಮೊದಲಿಗೆ ನಗುಬಂತು. ಅದರ ಅವರು ನಾಚಿಕೆಗಿಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕೋಪಗೊಂಡು ಭಯದಿಂದ ಪರಾಯಸಮಾಡಿದರು. || ೨೪ ||

ಸ ಉಪವ್ರಜ್ಯ ವರದಂ ಪ್ರಪನ್ನಾರ್ಥಹರಂ ಹರಿಮ್ |
ಅನುಗ್ರಹಾಯ ಭಕ್ತಾನಾಮನುರೂಪಾತ್ಮದರ್ಶನಮ್ || ೨೫ ||

ಪಾಹಿ ಮಾಂ ಪರಮಾತ್ಮಯೇ ಪ್ರೇಷಣೇನಾಸೃಜಂ ಪ್ರಜಾಃ |
ತಾ ಇಮಾ ಯಭಿಶುಂ ಪಾಪಾ ಉಪಾಕ್ರಾಮಯಿ ಮಾಂ ಪ್ರಭೋ || ೨೬ ||

ತಮ್ಮೇಕಃ ಕಿಲ ಲೋಕಾನಾಂ ಕ್ಷಿಪ್ತಾನಾಂ ಕ್ಲೇಶನಾಶನಃ |
ತಮ್ಮೇಕಃ ಕ್ಲೇಶದಸ್ತೇಷಾಮನಾಸನ್ನಪದಾಂ ತವ || ೨೭ ||

ಸೋಽವಧಾಯಾಸ್ಯ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಂ ವಿವಿಕ್ತಾಧ್ಯಾತ್ಮದರ್ಶನಃ |
ವಿಮುಂಚಾತ್ಮತನುಂ ಘೋರಾದಿಹುಕ್ತೋ ವಿಮುಮೋಚ ಹ || ೨೮ ||

ತಾಂ ಕ್ಷಣಚ್ಛರಣಾಂಘೋಜಾಂ ಮದವಿಹ್ವಲೋಚನಾಮ್ |
ಕಾಂಚೇಕಲಾಪವಿಲಸದ್ವಿಕ್ರೂಲಚ್ಛನ್ನರೋಧಸಮ್ || ೨೯ ||

ಅನೋನ್ಯಶ್ಲೇಷಯೋಪ್ಪುಂಗನಿರಂತರಪಯೋಧರಾಮ್ |
ಋನಾಸಾಂ ಸುದ್ವಿಜಾಂ ಸ್ವಾಹಾಸಲೀಲಾವಲೋಕನಾಮ್ || ೩೦ ||

ಗೂಹಯೀಂ ಪ್ರೀಡಯಾಽಽತ್ಮಾನಂ
ನೀಲಾಲಕವರೂಢಿನೀಮ್ |
ಉಪಲಭ್ಯಾಸುರಾ ಧರ್ಮ ಸರ್ವೇ
ಸಮ್ಯುಮುಹುಃ ಸ್ವಿಯಮ್ || ೩೧ ||

ಅಹೋ ರೂಪಮಹೋ ಧೈರ್ಯಮಹೋ ಆತ್ಮಾ ನವಂ ವಯಃ |
ಮಧ್ಯೇ ಕಾಮಯಮಾನಾನಾಮಕಾಮೇವ ವಿಸರ್ಪತಿ || ೩೨ ||

ವಿತರ್ಕಯಂತೋ ಬಹುಧಾ ತಾಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಪ್ರಮದಾಕೃತಿಮ್ |
ಅಭಿಸಂಭಾವ್ಯ ವಿತ್ರಂಭಾತ್ತರ್ಯಪೃಚ್ಛನ್ ಕುಮೇಧಾಃ || ೩೩ ||

ಕಾಸಿ ಕಸ್ಯಾಸಿ ರಂಭೋರು ಕೋ ವಾರ್ಥಸ್ತೇಽತ್ರ ಭಾಮಿನಿ |
ರೂಪದ್ರವಿಣಪಣ್ಯೇನ ದುರ್ಭಗಾನ್ನೋ ವಿಬಾಧಸೇ || ೩೪ ||

ಬಳಿಕ ಅವರು ಭಕ್ತರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಅವರ ಭಾವನೆಗನು ಸಾರವಾಗಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ದರ್ಶನ ನೀಡುವವನೂ, ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನೂ, ವರದಾಯಕನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇಂತೆಂದರು - || ೨೫ || ಪ್ರಭೋ! ಪರಮಾತ್ಮಾ! ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ, ಆದರೆ ಈ ದುಷ್ಟ ಸಂತಾನವು ಪಾಪದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಸತಾಯಿಸುತ್ತಿ ದ್ದಾರೆಲ್ಲ! || ೨೬ || ಸ್ವಾಮಿ! ದುಃಖದಿಂದ ತಲ್ಲಣಿಸುವ ಜೀವರ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವನು ನೀನೊಬ್ಬನೇ, ನಿನ್ನ ಪಾದ ಗಳನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸದೆ ಇರುವ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡು ವವನೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. || ೨೭ ||

ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಂತೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆ ದೈನ್ಯಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕನಿಕರದಿಂದ - 'ವಶ! ನೀನು ಈ ನಿನ್ನ ಕಾಮಕಲುಷಿತವಾದ ಘೋರವಾದ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಡು' ಎಂದು ಆದೇಶ ನೀಡಲು ಅವರು ಆ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟರು. || ೨೮ || (ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತೊರೆದ ಆ ಶರೀರವು ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳಿತು - ಆದೇ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯೆಯು.) ಅವಳ ಕಾಲು ಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ್ಗಡಗಳು ಝಣ-ಝಣ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಣ್ಣು ಗಳು ಮಂದದಿಂದ ಮತ್ತೇರಿದ್ದವು. ನಡುವು ಒಡ್ಡಾಣದಿಂದ ಶೋಭಿ ಸುತ್ತಿರುವ ಸುಂದರವಾದ ಸೀರೆಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. || ೨೯ || ಉನ್ನತವಾದ ಸ್ತನಗಳು ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರವೇ ಇಲ್ಲ ದಷ್ಟು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಆಕೆಯ ಮೂಗು ಮತ್ತು ದಂತಪಂಕ್ತಿಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಆ ಸುಂದರಿಯು ಮಧುರವಾದ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ, ಹಾವ-ಭಾವ ಪೂರ್ಣವಾದ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಸುರರನ್ನು ವಿಹ್ವಲಿತ್ತಿದ್ದಳು. || ೩೦ || ತನ್ನ ಕಷ್ಟಾದ ಮುಂಗಡದುಳುಗಲೆಂಬ ಶೋಭಾವಿತ್ತಿರುವ ಆ ಸುಕುಮಾರಿಯು ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ಸೀರೆಯಲ್ಲೇ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿರುವಳೋ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಿಮರವೇ! ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಸುರ ರೆಲ್ಲರೂ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಹವರಲಾದರು. || ೩೧ || ಆಹಾ! ಈಕೆಯದು ಎಂತಹ ಅಮೃತವಾದ ರೂಪ! ಎಂತಹ ಅಲೌಕಿಕ ಧೈರ್ಯ! ಎಂತಹ ಹೊಸ ಯೌವನ! ಕಾಮಖಂಡಿತರಾದ ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಈ ವೈಯ್ಯಾರಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಒಡಾಡುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲ! || ೩೨ ||

ಹೀಗೆ ಆ ಮಹಿಮಾವಿಧಿಯ ದೈತ್ಯರು ಸ್ವರೂಪೀಯಾದ ಸಂಧ್ಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ತರ್ಕ-ವಿತರ್ಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆಕೆಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಆದರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು - || ೩೩ || "ಎಲೆಗೆ ಸುಂದರೀ! ನೀನು ಯಾರು? ಯಾರ ಮಗಳಾಗಿರುವೆ? ಭಾಮಿನಿ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಯೋಗವೇನು? ನಿನ್ನ ಅನುಪಮವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವೆಂಬ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಮಾರಾಟದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ದುರದೃಷ್ಟ ಶಾಲಿಗನಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಎಕೆ ಖಡಿಸುತ್ತಿರುವೆ || ೩೪ ||

ಯಾ ವಾ ಕಾಚಿತ್ತಮುಬಲೇ ದಿಷ್ಟಾ ಸಂದರ್ಶನಂ ತವ ।
ಉತ್ಸುನೋಪೀಕ್ಷಮಾಣಾಣಾಂ ಕಂದುಕ್ತೇಡಯಾ ಮನಃ

|| ೩೫ ||

ನೈಕತ್ರ ತೇ ಜಯತಿ ಶಾಲಿನಿ ಪಾದಪದ್ಮಂ
ಘಂಟಾ ಮುಹುಃ ಕರತಲೇನ ಪತತ್ತಂಗಮ್ ।
ಮಧ್ಯಂ ವಿಷೇದತಿ ಬೃಹತ್ಸ್ತನ ಭಾರಭೀತಂ
ಶಾಂತೇವ ದೃಷ್ಟಿರಮಲಾ ಸುತಿಯಾಸಮೂಹಃ || ೩೬ ||

ಇತಿ ಸಾಯಂತನೀಂ ಸಂಧ್ಯಾ-
ಮಸುರಾಃ ಪ್ರಮದಾಯತೀಮ್ ।
ಪ್ರಲೋಭಯಂತೀಂ ಜಗೃಹುರ್ಮತ್ಸಾ
ಮೂಢಧಿಯಃ ಸ್ತ್ರಿಯಮ್ || ೩೭ ||

ಪ್ರಹಸ್ಯ ಭಾವಗಂಭೀರಂ ಜಘಂತ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ ।
ಕಾಂತ್ಯಾ ಸಸರ್ಜ ಭಗವಾನ್ಗಂಧರ್ವಾಪ್ಸರಸಾಂ ಗಣಾನ್
|| ೩೮ ||

ಎಸಸರ್ಜ ತನುಂ ತಾಂ ವೈ
ಜ್ಯೋತ್ಸಾಂ ಕಾಂತಿಮತೀಂ ಪ್ರಿಯಾಮ್ ।
ತ ಏವ ಚಾದದುಃ ಪ್ರೀತ್ಯಾ
ವಿಶ್ವಾವಸುಪುರೋಗಮಾಃ || ೩೯ ||

ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಭೂತಪಿತಾಚಾಂಶ್ಚ ಭಗವಾನಾತ್ಮತಂದ್ರಿಣಾ ।
ದಿಗ್ವಾಸಸೋ ಮುಕ್ತಕೇಶಾನ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ಚಾಮೀಲಯದ್ಧೃಶೌ
|| ೪೦ ||

ಜಗೃಹುಸ್ತದ್ವಿಸೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾಂ ಜ್ಯಂಭಣಾಖ್ಯಾಂ ತನುಂ ಪ್ರಭೋಃ ।
ನಿದ್ರಾಮಿಂದ್ರಿಯವಿಕ್ಲೇದೋ ಯಯಾ ಭೂತೇಷು ದೃಷ್ಟತೇ ।
ಯೇನೋಚ್ಛಿಷ್ಟಾಂಧರ್ವಯಂತಿ ತಮುನ್ಮಾದಂ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ
|| ೪೧ ||

ಉರ್ಜಸ್ವಂತಂ ಮನ್ಯಮಾನ ಆತ್ಮಾಸಂ ಭಗವಾನಜಃ ।
ಸಾಧ್ಯಾನ್ ಗಣಾನ್ ಪಿತೃಗಣಾನ್ ಪರೋಕ್ಷೇಣಾಸೃಜತ್ಪುನಃ
|| ೪೨ ||

ತ ಆತ್ಮಸರ್ಗಂ ತಂ ಕಾಯಂ ಪಿತರಃ ಪ್ರತಿಪೇದಿರೇ ।
ಸಾಧ್ಯೇಭ್ಯಶ್ಚ ಪಿತೃಭ್ಯಶ್ಚ ಕವಯೋ ಯದ್ವಿಶನ್ತತೇ
|| ೪೩ ||

ಸಿದ್ಧಾನ್ವಿದ್ಯಾಧರಾಂಶ್ಚೈವ ತಿರೋಧಾನೇನ ಸೋಽಸೃಜತ್ ।
ತೇಭ್ಯೋಽದದಾತ್ರಮಾತ್ಮಾ ನಮಂತರ್ಥಾನಾಖ್ಯಮದ್ಭುಕ್ತಮ್
|| ೪೪ ||

ಸ ಕಿನ್ಸರಾನ್ ಕಿಂಪುರುಷಾನ್ಪ್ರತ್ಯಾತ್ಮೇನಾಸೃಜತ್ಪುನಃ ।
ಮಾನಯನ್ಪ್ರತ್ಯಾತ್ಮಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮಾಭಾಸಂ ವಿರೋಕಯನ್
|| ೪೫ ||

ಅಲಯೇ ! ನೀನು ಯಾರೇ ಆಗಿರು. ನಿನ್ನ ಧರ್ಮನವಾಗಿರು
ವುದೇ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಸೌಭಾಗ್ಯವು. ನೀನು ಬೆಂಜನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಾ
ಧರ್ಮಕರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕುತ್ತಿದ್ದೀಯೇ. || ೩೫ ||
ಸುಂದರಿಯೇ ! ಪುಟಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಜನ್ನು ಅಂಗೈಯಿಂದ ನೀನು
ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳು ಒಂದೆಡೆ ನಿಲ್ಲದೆ
ಚಲಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ. ನಿನ್ನ ಕಟಿಪ್ರದೇಶವು ಸ್ಥೂಲವಾದ ಸ್ತನಗಳ
ಭಾರದಿಂದ ಆಯಾಸಗೊಂಡಂತಿದೆ. ನಿನ್ನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯೂ
ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಆಹಾ ! ನಿನ್ನ ಕೇಶವಾಶವು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರ
ವಾಗಿದೆ ! || ೩೬ || ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟ
ಗೊಂಡ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯೆಯು ಅವರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕಾಮಾಸಕ್ತ
ಗೊಳಿಸಿತು. ಆ ಮೂರ್ಖರು ಆಕೆಯನ್ನು ರಮಣೀಯವೆಂದು
ಭಾವಿಸಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು. || ೩೭ ||

ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಗಂಭೀರಭಾವದಿಂದ ನಗುತ್ತಾ ತನ್ನ
ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಸವಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ
ತನ್ನ ಕಾಂತಿಮಯವಾದ ಮೂರ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಧರ್ವರನ್ನೂ ಮತ್ತು
ಅಪ್ಸರೆಯರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. || ೩೮ || ಆಗ ಅವರು ಚಂದ್ರಿಕಾ
ರೂಪವಾದ ತಮ್ಮ ಕಾಂತಿಮಯ ಪ್ರಿಯಕರೀರವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿದರು.
ಆ ದೇಹವನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಋಷಿ ಮುಂತಾದ ಗಂಧರ್ವರು ಪ್ರೀತಿ
ಯಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು. (ಆ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯೆಯೆಂದು
ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ) || ೩೯ ||

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತನ್ನ ಅಲಸ್ಯ(ತಂದಾ)ದಿಂದ
ಭೂತ-ಪಿತಾಚಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಅವು ದಿಗಂಬರವಾಗಿ ತಲೆ
ಗದರಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ
ಕೊಂಡರು. || ೪೦ || ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತೃಪ್ತಿಸಿದ ಆ ಆಕಳೀಯ
ರೂಪವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಭೂತ-ಪಿತಾಚಗಳು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು.
ಅದನ್ನೇ ನಿದ್ರೆಯೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಜೀವಿಗಳ ಇಂದ್ರಿಯ
ಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಥಿಲ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಎಂಜಲು
ವಾಯುವುಂದ ಮಲಗಿದರೆ ಆತನನ್ನೂ ಭೂತ-ಪಿತಾಚಾದಿಗಳು
ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನೇ ಉನ್ಮಾದವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. || ೪೧ ||

ಮತ್ತೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು - 'ನಾನು ತೇಜೋಮಯನಾಗಿದ್ದೇನೆ'
ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಅದೃಶ್ಯರೂಪದಿಂದ ಸಾಧ್ಯಗಣ
ಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪಿತೃಗಣಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. || ೪೨ || ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ
ವಾದ ಆ ಅದೃಶ್ಯಪರೀರವನ್ನು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು.
ಅದನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಂಡಿತರು ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳ
ಮೂಲಕ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯಗಣಗಳಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ
ಕವ್ಯ(ಪಂಜಿ)ಗಳನ್ನು, ಹವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೪೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಮ್ಮ ತಿರೋಧಾನಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧರನ್ನೂ, ವಿದ್ಯಾ
ಧರರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತರ್ಧಾನವೆಂಬ ಅದ್ಭುತ
ವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. || ೪೪ || ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು
ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ತಮ್ಮನ್ನು
ಅತಿ ಸುಂದರರೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಿಂದ
ಕಿನ್ಸರರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಕಿಂಪುರುಷರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದರು. || ೪೫ ||

ತೇ ತು ತಜ್ಜಗೃಹೂ ರೂಪಂ ತ್ವಕ್ತಂ ಯತ್ತರಮೇಷಿನಾ |
ಮಿಥುನೀಭೂಯ ಗಾಯಂತಸ್ತಮೇವೋಷಸಿ ಕರ್ಮಭಿಃ || ೪೬ ||

ದೇಹೇನ ವೈ ಭೋಗವತಾ ಶಯಾನೋ ಬಹುಚಿಂತಯಾ |
ಸರ್ಗೇಽನುಪಚಿತೇ ಕ್ರೋಧಾದುತ್ಸರ್ಜಹ ತದ್ವಪುಃ || ೪೭ ||

ಯೇಽಹೀಯಂತಾಮುತಃ ಕೇಶಾ ಅಹಯಶ್ಚೇಽಂಗ ದಜ್ಞರೇ |
ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಸರ್ಪತಃ ಕ್ಷೂರಾ ನಾಗಾ ಭೋಗೋರುಹಂಧರಾಃ || ೪೮ ||

ಸ ಆತ್ಮಾನಂ ಮನ್ಯಮಾನಃ ಕೃತಕೃತ್ಯಮಿವಾತ್ಮಭೂಃ |
ತದಾ ಮನೂಸ್ಸುರ್ಜಾಂತೇ ಮನೂ ಲೋಕ್ಷಭಾವನಾನ್ || ೪೯ ||

ತೇಭ್ಯಃ ಸೋಽತ್ಯಸೃಷ್ಟ್ವಿಯಂ ಪುರಂ ಪುರುಷಮಾತ್ಮವಾನ್ |
ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾಯೇ ಪುರಾ ಸೃಷ್ಟಾ ಪ್ರಶಂಸುಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ || ೫೦ ||

ಅಹೋ ಏತಜ್ಜಗತ್ಪ್ರಪ್ತಃ ಸುಕೃತಂ ಬಹ ತೇ ಕೃತಮ್ |
ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಃ ಕ್ರಿಯಾ ಯಸ್ಮಿನ್ ಸಾಕಮನ್ಯಮದಾಮಹೇ || ೫೧ ||

ತಮಾ ವಿದ್ಯಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಯೋಗೇನ ಸುಸಮಾಧಿನಾ |
ಯುಷೀನ್ಯಪಿಹೃಷೀಕೇಶಃ ಸುಸರ್ಜಾಭಿಮತಾಃ ಪ್ರಜಾಃ || ೫೨ ||

ತೇಭ್ಯಶ್ಚೈಕೈಕತಃ ಸ್ವಸ್ತ ದೇಹಸ್ಯಾಂಶಮದಾದಜಃ |
ಮಿತ್ರತಸ್ತಮಾಧಿಯೋಗಧಿೞತಪೋವಿದ್ಯಾವಿರಕ್ತಿಮತ್ || ೫೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಮ್ಮ ಆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಶರೀರವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಲು ಕಿನ್ನರರೂ ಮತ್ತು ಕಿಂಪುರುಷರೂ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅದರಿಂದಲೇ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಉಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಗುಣ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. || ೪೬ ||

ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೃದ್ಧಿಯು ಆಗದಿರುವುದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಚಿಂತಾವಶವಾಗಿ ಕೈ-ಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಅವಯವ ಗಳನ್ನು ಚಾಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಮತ್ತೆ ಕ್ರೋಧವಶವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಭೋಗಮಯ ಶರೀರವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. || ೪೭ || ಆ ದೇಹದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಉದುರಿದ ಕೂದಲುಗಳಿಂದ ಅಹಿಗಳೆಂಬ ಹಾವುಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಅವರು ಆ ದೇಹದಿಂದ ಚಲಿಸಿದಾಗ ಕ್ಷೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಸರ್ಪಗಳೂ ಮತ್ತು ನಾಗುಗಳೆಂಬ ಹಾವುಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಅವುಗಳ ದೇಹಗಳು ಹಡೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೆಗಲಿನ ಹತ್ತಿರ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. || ೪೮ ||

ಒಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಹಾವು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದಂತೆ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮನುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. || ೪೯ || ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು ಅವರಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಪುರುಷಾಕಾರ ಶರೀರವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿದರು. ಮನುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ ಮುಂತಾದವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಪುತಿಸೊಡಗಿದರು. || ೫೦ || 'ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ದೇವರೇ | ನಿಮ್ಮ ಈ ಮನುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳು ನೆಲೆಗೊಂಡಿವೆ. ಇದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಾವೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಹವಿರ್ಭಾಗವೆಂಬ ಅನ್ನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಲ್ಲೆವು.' || ೫೧ ||

ಅನಂತರ ಆದಿಮುಷಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಇಂದ್ರಿಯ ಸಂಯಮಪೂರ್ವಕವಾದ ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ಯೋಗ, ಸಮಾಧಿ ಇವು ಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಸಂತಾನವಾದ ಯುಷಿಗಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಸಮಾಧಿ, ಯೋಗ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ವೈರಾಗ್ಯಮಯವಾದ ಶರೀರದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು. || ೫೨-೫೩ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಶಾರದಾಪರ್ವಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧೇ

ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಕರ್ದಮರ ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ವರಪ್ರದಾನ

ವಿದುರ ಉವಾಚ

ಸ್ವಾಯಂಭುವಸ್ಯ ಚ ಮನೋವಂಶಃ ಪರಮಸ್ಮೃತಃ |
ಕಥ್ಯತಾಂ ಭಗವನ್ಯತ್ರ ಮೈಥುನೇನೈಧಿರೇ ಪ್ರಜಾಃ

|| ೧ ||

ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದೌ ಸುತೌ ಸ್ವಾಯಂಭುವಸ್ಯ ವೈ |
ಯಥಾಧರ್ಮಂ ಜುಗುಪ್ಸತುಃ ಸ್ವಪ್ನದ್ವಿಪದತೀಂ ಮಹೀಮ್

|| ೨ ||

ತಸ್ಯ ವೈ ದುಹಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ದೇವಹೂತೀತಿ ವಿಶ್ರುತಾ |
ಪತ್ನೀ ಪ್ರಜಾಪತೇರುಕ್ತಾ ಕರ್ದಮಸ್ಯ ತ್ವಯಾನಘ

|| ೩ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಸ ವೈ ಮಹಾಯೋಗೀ ಯುಕ್ತಾಯಾಂ ಯೋಗಲಕ್ಷಣೈಃ |
ಸಸರ್ಜ ಕತಿಧಾ ವೀರ್ಯಂ ತನ್ನೇ ಶುಕ್ರೂಪವೇ ವದ

|| ೪ ||

ರುಚಿಯೋ ಭಗವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮನ್ -

ದಕ್ಷೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಸುತಃ |

ಯಥಾ ಸಸರ್ಜ ಭೂತಾನಿ

ಲಬ್ಧ್ವಾ ಭಾರ್ಯಾಂ ಚ ಮಾನವೀಮ್ || ೫ ||

ಮೈತ್ರೇಯ ಉವಾಚ

ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಜೇತಿ ಭಗವಾನ್ ಕರ್ದಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋದಿತಃ |
ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ತಪಸ್ತೇವೇ ಸಹಸ್ರಾಣಾಂ ಸಮಾ ದತ

|| ೬ ||

ತತಃ ಸಮಾಧಿಯುಕ್ತೇನ ತ್ರಿಯಾಯೋಗೇನ ಕರ್ದಮಃ |
ಸಂಪ್ರಪೇದೇ ಹರಿಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಪನ್ನವರದಾಶುಷಮ್

|| ೭ ||

ತಾವತ್ಪ್ರಸನ್ನೋ ಭಗವಾನ್ ಪುಷ್ಕರಾಕ್ಷಃ ಕೃತೇ ಯುಗೇ |
ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ತಂ ಕ್ವತಃ ಶಾಬ್ದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ದಧದ್ವಪುಃ

|| ೮ ||

ಸ ತಂ ವಿರಜಮರ್ಕಾಭಂ ಸಿತಪದ್ಮೋತ್ಪಲಸ್ರಜಮ್ |
ಸ್ನಿಗ್ಧನೀಲಾಲಕವ್ರಾತವಕ್ತ್ರಾಬ್ಜಂ ವಿರಜೋಽಂಬರಮ್

|| ೯ ||

ಕಿರೀಟಿನಂ ಕುಂಡಲಿನಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಮ್ |
ಶ್ವೇತೋತ್ಪಲಕ್ರೀಡನಕಂ ಮನಃಪರ್ಶಸ್ಮಿತೇಕ್ಷಣಮ್

|| ೧೦ ||

ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯ ಮೈತ್ರೇಯರೇ ! ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ವಂಶವು ಆತ್ಮಂತ ಆದರಣೀಯವೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದರಲ್ಲಿ ಮೈಥುನಧರ್ಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಜೆಯ ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ನೀವು ನನಗೆ ಅವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. || ೧ || ಪೂಜ್ಯರೇ ! ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಿಯವ್ರತ ಮತ್ತು ಉತ್ತಾನಪಾದ ಇವರು ಸ್ವಪ್ನದ್ವಿಪಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಂಡ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಆಳಿದರು ಹಾಗೂ ಖ್ಯಾತಳಾದ ಪುತ್ರಿ ದೇವಹೂತಿ ಎಂಬುವಳು ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದಳು ಎಂದು ತಾವು ತಿಳಿಸಿರುವಿರಿ. || ೨-೩ || ದೇವಹೂತಿಯು ಯಮ-ನಿಯಮಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಯೋಗಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಸಂತಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದಳು ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವವರಾಗಿರಿ. || ೪ || ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವಾನ್ ರುಚಿಯೂ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರಿಯರನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಸಂತಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದರು ? ಇದಲ್ಲ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ನನಗೆ ಹೇಳುವವರಾಗಿರಿ. || ೫ ||

ಶ್ರೀಮೈತ್ರೇಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವಿದುರನೇ ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪೂಜ್ಯರಾದ ಕರ್ದಮರಿಗೆ - 'ನೀನು ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆ' ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಸರಸ್ವತಿನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುನಾವರ ವರ್ಷ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. || ೬ || ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ವಿಕಾಗ್ರಚಿತ್ತರಿಂದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಪೂಜೋಪಚಾರಾದಿಗಳಿಂದ (ತ್ರಿಯಾಯೋಗಿ) ತರಣಾಗತರಿಗೆ ವರದಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸತೊಡಗಿದರು. || ೭ || ಆಗ ಕೃತ ಯುಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪುಂಡರಿಣಾಕ್ಷನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ತನ್ನ ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಮಯ ರೂಪದಿಂದ ಸಾಕಾರನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದನು. || ೮ ||

ಕರ್ದಮರಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತ ಭಗವಂತನ ಶ್ರೀವಿಗ್ರಹವು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕಮಲ ಮತ್ತು ಕುಂದ ಪುಷ್ಪಗಳ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಮುಖಕಮಲವು ನುಣುಪಾದ ನೀಲಿಬಣ್ಣದ ಮುಂಗುರುಳುಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಯು ನಿರ್ಮಲವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. || ೯ || ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಛತ್ರ-ಛತ್ರವು ಸ್ವರ್ಣಕಿರೀಟವೂ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳು, ಕಂಠಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ ಮುಂತಾದ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ದಳಿಯ ಲೀಲಾಕಮಲವೂ ಅಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಭುವಿನ ಮಧುರ ಮಂದ ಹಾಸದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಯು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅವಹರಿಸುವಂತಿತ್ತು. || ೧೦ ||